1991.I. Księga ratunków zdrowia i innych rzeczy potrzebnych. XVII- XVIIIw

N.r Inw. 1991.

Iesus + Marya. 1 ... 1991. I

KSIEGA RATVNKOW ZDROWIA, Y INSZYCH RZECZY POTRZEBNYCH.

Recepta na Plastr Faluiącym na głowe.

Wina kwarta starego. Wodki Anyszkowy kwarta. Wodki Bzowey kwaterka. Wodki Rożaney kwaterka. Wodki koprowey kwaterka. Piwa mocnego kwarta — Wodki Borakowey kwaterka. Rozmarinu garść. Bzu tyleż. Rożу tyleż. Cwikły. Barszczu zielonego. Melisy. Rumienku Pachniącego. Glazu kedzierzawego. Gałka muszkatowa, y kwiatu Cwierć łota. Cynamony Poł łota. Kardamanu Cwierć łota. Kubebow cwierć łota. Pogarści zaś, Chleba. krup iecznmiennych. maku Białego. Gorczycy. y siedmi kminkow. To wszytko w nowym garcu zaszpontować, y od godziny do Godziny w Zarzewiu trzymać. Potym ten Plastr iako naycieplej znieść może, od godziny do godziny niezdeymuiac na głowie mieć. potym, od godziny do godziny niemiec czyniac tak potrzykroc. przedzieliwszy Plastr na 3. razy

Recepta.

1.991

Ku. Wodki Robienia na kamien.

Wziąć ziela lamikamienia y zliściem. ziela liściego ogona y zliściem. Paprothi małey korzenia. Jałowcu. tego wszythkiego wziąć po garści. Cosnku głowek 4. korzenia pietruszczanego garść. Lukrecyowego korzenia, lotow. 2. Fialkowego korzenia, lotow 2. liścia Koluszczu ziemnego pułtorey garści. Jagodek ktore zowią pśie wisnie, lotow, 3. Pogiemkow pułkwartey. Soku Rzodkwianego kwarta. Soku skorzenia Owiklanego kwaterka. Rakowych oczek lotow, 2. Bursztynu Białego pul lota. kostek z Czarnych Czereśni lot, 1. Migdałow gorzkich lot, 2. Anyżu, Owiecr lota. Pietruszczanego nasienia lotow, 2. Melonowego lotow, 2. Prosa wroblego, pułtora lota. Te wszythkie rzecsy iedne pokraiać drobno, drugie potłuc średnio, y wkupe wszytko zmieszawszy wdostatni słoy włożyć, y nato wlać dwa soki wżdy mianowane, Owiklany, y Rzodkwiany. także gorzałki z słodu owsianego dwa garca. miodu przaśnego przepuszczanego pułkwarty. To wszytko dobrze pomieszawszy, Pecherzem y Papierem mocno obwiązawszy, moczyć przez dni 6. albo 7. apotym to przepalić przez alebik szklany. Tey wodki usywać co Poranek y wiecsor po łyżce sporey, a kiedy tego potrzeba wyciągać będzie, y podwie.

RECEPTA, POWIELEKROĆ OD WIELV PArality-

Cnych ludzi doznana, od krolewney Imści Szwedzkiey Anny krola Zigmunta Rodzoney siostry, pożytecznie wydana.

Pieprzu lotow, 4. Gorczyce białey lutow, 8. Galganu lotow, 2.

Imbieru łotow, 2. Gwozdzikow, łotow, 2. Muszkatowey gałki łotow, 2. Mirhy, łotow, 2. Kadzidła łotow, 2. Mustiki łotow, 2.

Te rzeczy grubo stłukszy, włożyć wgarniec gorzałki iako naymocnieyszey w naczyniu szklanym dobrze natkanym, trzymaiąc w Cieple tak długo aż to wszytko na dno padnie. potym w insze naczynie zlać, y wewrzącey wodzie to przez sposobne naczynko zgrzawszy, tem smarować przy cieple członki abo mieysca zarażone, a dla ratunku iezyka, wlać tego kilka kropli w Wino Cieple, a to wino chwile trzymać w Ustach odmieniaiąc.

SPOSOB, RODZYNKOW SMAŻENIA NA LAXACIĄ. M. B.

Wziąć Rodzynkow funt, ktore dobrze przebrawszy y upłukawszy, włożyć ie w Rynke sposobną. potym, wziąć senesu Łotow 6. Cremortartari. Uncyi, 2. to oboie zwiazać w Chusteczke, y włożyć wgarniec pułgarcowy pełny wody, przywiązawszy do ucha garcowego nitke ktorą wezełek zwiazany, y przystawić do Ognia żeby iako naylepiey wrzało, nakrywszy pokrywką garnek, strzedz żeby nie wybiegło zgarka. potym iak społowe wywre, wylać to na Rodzenki w rynke, mocno Wezełek wycisnąwszy. Cukru do tego społsonta włożyć, y razem to wszytko smażyć tak długo, aż sie rodzynki dobrze wysadzą. przemieszuiąc czesta by niepozgorzały. potym iak przestygną wsłoy szklany ie włożyć, na zimnie chować, y na czczo po łyszce, abo wiecey, według potrzeby zażywać.

SPOSOB WARZENIA SERWATEK.

Wziąc Serwatki według potrzeby, y dobrze ią przewarzywszy postawić na spokoynym mieyscu żeby sie dobrze ustała, y przecedziwszy ią, Połowe ziół

od

od Pana Doktora z Ordinowanych w nie włożyć, y poteśnie warzyć. żeby trzecia cześć serwatki wywrzała, nakrywszy pokrywką garniec. y pilnuiąc żeby niewykipiała. potym, iako według potrzeby uwra, przestudzić ią, y przez chustkę z ziół wycedzić, y znowu trochę przez ziół przywarzyć, potym ią postawić na zimnie na mieyscu spokoynym. Iak przestignie wbić tak w garniec ze wszytkim białek iaiowy, y tak spokoynie niech przez noc stoi, nazaiutrz położywszy chustę czystą, na niey sukno, abo saie w kilkoro, na naczyniu szklanym, zwolna ią przecedzić, y według ordinacyi, na czczo zażywać po kwaterce.

℞ NA FREBRĘ TERCYANNE.

Naprzod, tego dnia ktorego przypada febra zaraz sporanku sposobić sie do ciepła, nie wychodząc z ciepłey Izby. potym wziąc gałkę muszkatową, y spalić ią na węgiel. Ałonu także przy nowey rospaloney cegle przy węglu przepalić, aż sie wpiane obroci, y swoie cieszkość w lekkość przemieni, te tedy gałkę całą utrzeć w mozdzierzu miałko, ałon także utrzeć, przesiąc, y proch z niego odmierzyć, żeby go tak wiele było, iako wiele prochu z całey gałki będzie. to wsypać w kwaterkę wina dobrego starego, y umieszawszy dobrze, dać wypić choremu, na godzinę przed tym, iak zwykła bywać febra. po wzięciu proszku przyodziać chorego pościelą, opatrzywszy dobrze głowę y nogi, żeby sie mogł dobrze zapocić, tak żeby go febra w poćie zastała.

IAKO ROBIC OLEIEK S.° IANA.

Pomocny na Vtrząsnienie, Vrwanie, stłuczenie, y uraz wszelaki. Na tydzień abo y prędzey kiedy ciepło bywa, to ziele swięto Iańskie bywa dobre. Wlasach y polach rośćie. to pączki same poko sie nieroskwitną z mie-

dey

dzy zielonych listeczkow wyrywać, á w Oliwe ile naymłodsza bydz może, zaraz kłaść żeby nieschły. wnaczyniu szklanym. Oliwa ma bydz na 3. abo na 4. palce nad kwiatkami. to mocno zawiazawszy, na dobrym słoncu postawić, y kiedy niekiedy przemieszać. á iak pobedzie zmieśiac na słoncu, to wszytko w Cynowe abo blaszane naczynie przelać, zaszpuntować abo zalepić mocno. y wstawiwszy w Ukrop w Panewke abo wkoćiołek, żeby ukrop dobrze oliwe zaiał, warzyć przez godzin 4. abo 5. a potym iak pod zaszpontowaniem przechłodnie, wyprasować y na słoncu distillować. do zażywania go wpotrzebie, dać łyszke zwodka abo zwinem.

SPOSOB ROBIENIA OLEYKV SKOPRV OGRODNIEGO.

Pomocny na morzenie, na Rospedzenie wiatrow, na bol żaładka, y na rozne potrzeby. tak do pićia, daiac go po puł łyszki w Winie, abo wcWodce, iako też y do smarowania.

Kiedy kopr kwitnie, y kiedy iuż poczna bydz ziarka, to na zRzynać zsamych wierzchołkow, zkwiatem y nasieniem, y drobniuchno pokraiawszy wszklane naczynie wsypać, y oliwy nato nalać ile naymłodsza być może. nad zielem na 3. abo 4. palce. y zaszpontowawszy mocno, na słoncu dobrym, abo wcieple spokoynie postawić. może czasem przemieszać. á iak dni pietnaśćie odmoknie, to przelać wCynowe abo blaszane naczynie, y dobrze zaszpontować żeby para niewychodziła. y wstawić wPanew abo wkoćiełek, żeby Woda zaieła koper z Oliwa. y warzyć dobrze przez godzin 4. potym iak dobrze przestygnie, wyprasować dobrze oliwe, wktora znowu tak iako y pierwey nakłaść kopru, niewadzi Choćiasz iusz bedzie starszy. y tyleś go dni iako y pierwey moczyć, y toś wszytko czynić co y pierwszym razem. atak po trzykroć toś wszytko Czyniac, za każdym razem przez dni 15. mocząc. á potym ile można iako naydłużey na słoncu go distilluiac.

SPOSOB SKVTECZNIEYSZEGO SKOPRV OLEYKV, Z samey

Istoty iego wyciągnionego, na wszyś wspomniane defekta, ktorego dosyc do zażyćia wpuśćić po 3. krople w Wino abo w Wodke

w Lipcu

Wlipcu kiedy iuż są ziarka zupełne koprowe lubo niewszytkie, to sierpem abo nożem narznać go, poko ieno są gałaski skwiatem abo nasieniem. y posiekać to drobno siekaczem, y namoczyć w wodzie przez dni 4. abo 5. apotym wgarniec gorzałczany go wyłożyć żeby go było dosyć, y wlać tę wodę co wni mokł, ieżeliby potrzeba to przylać więcey, według garca wielkości, y zwolna opuścić, żeby zrazu nie zbytnie wodka biegła, ieno powoli iako gorzałka, boby oleyku naniey niebyło, wnaczynie chedogie abo garnek piękny lub blaszany byle niebarzo szeroki u wierzchu. to się zaraz będzie ten oleiek koprowy na wierzchu ustawał, ktory co raz łyszką srebrną (boby wdrewniana siła wchodziło) lubo go na wierzchu dla iego suptelności znać niebędzie) zwierzchu wszklaneczkę zbierać. zebrawszy raz, to znowu podstawić, y tak często czynić. Może bydź czasem zgarca z pułtorey kwaterki, kiedy się dogodzi. | na rozmaite gryzienia y bolenia, w żywocie y w żołądku. dosyć go po 3. krople na raz, gdyż iest barzo mocny. Ta zaś wodka koprowa barzo iest pomocna na bolenie głowy, y sen przywodzi. Lub chustkę w niey maczać, lubo do Plastrow. Tę wodkę, na słońcu mieć trzeba. ~ɔ~o~ɔ½~

OLEIEK PIOLVNKOWY.

Takowymże sposobem ma bydź robiony iako y koprowy wzwyż wspomniany, w Oliwie. pod tenże go też czas począć robić, kiedy iuż są ziarka maluskie, to ich na Osmirgować, y po trzykroć moczyć y warzyć, iako się o koprowym powiedziało.

EXTRAKT Z PIOLVNV WYCIĄGNIANY.

Na rozmaite potrzeby użyteczny, żołądkom iednak barzo schorzałym, także barzo gorącym, y barzo flagmistym, nie są użyteczne Piołunki, bo wzniecaią głowy bolenie. chiba barzo boleiącym zoziębienia dobre są. Koprowe zaś wszytkim użyteczne są. Lecz do smarowania Piołunki wszytkim dobre.

Przepalić wodki Anyszkowey, a z samego początku odiąć iey spułgarca iako namocnieyszey, przepalaną wodkę nabiwszy w Alebik. potym, wten przodek nakłaść piołunu.

Piołunu na Osmirgawszy go, y za srubowawszy wflaszy, y dobrze zalepiwszy, wukrop wstawić wkocielek żeby mocno znim ukrop wrzał. a podwarzywszy zgodzine, niech wdobrym słoncu, abo goracu skilka dni bedzie. potym wyprasować, y wtez wodke powtore y potrzecie nakłaść piołunu, y wszytko tak znim czynić, iako y pierwszy raz. żeby wodki za kazdym rasem na 3. palce nad ziołami było. potym dobrze przedistillowawszy na słoncu, chowac. Tego Extraktu, dosyć po pułquinti na raz. y to z trunkiem, abo z Confektem.

CHORYM DLA SPANIA. M. B.

Wziąć kilka włoskich orzechow, garść maku Białego, y to utłuć abo uwierciec namaść, troche wodka rożana rospuścić, y plasterki zniey poczyniwszy, po okładać na noc skronie, y pulsy, unog y rak.

PŁVKANIE NA BOLEIĄCE ZĘBY. M. B.

Leszczyny zwierzchu naskrobać, y z Rużą suchą wpiwie uparzyć, y tym usta płukać, przytrzymuiac na tey stronie kedy barziey boli.

PLVKANIE NA TOŻ, Y NA INSZE WGĘBIE DESCENSA. M. B.

Liścia sliwowego woczcie, lub wpiwie, abo wwodzie uparzyć, y tym usta płukać.

PLASTR NA BOL GŁOWY Z ZAGORZENIA. M. B.

Natłuc Pestek Brzoskwiniowych, rospuścic te wodka Rożana, y przez rzadka chusteczke urobiwszy znich Plastrzyk położyć na Ciemie.

PLASTR NA TOŻ. M. B.

Garść Chleba dobra orzechow włoskich obieranych ze dwie garści, Ruży garść, kopru szczupta, Czarnuszki szczupta, soli szczupta, Białkow iaiecznych troche, y wodki Rożany troche. to wszytko mocno uwierciawszy Plastr urobić, y głowe obłożyć.

PLASTR ZWYCZAYNY NA BOL GLOWY.

Chleba Przygarśń, Roży suchy garść, kwiatkow Bzowych garść, Maieranu garść, Lawendy garść, kopru szczupta soli szczupta czarnuszki szczupta, colendru szczupta kwiatkow gwozdzikowych szczupta, (dosyć na suchy Plaster) Ieśli mokry, przydać do tego po trosze wodek, koprowy, Rozowy, Bzowy. Octu iakiego, abo wodki serdeczney.

PLASTR NA BOL GLOWY Z ZWHVSZENIA. M. B.

wziąć

Wziąc Ciasta kwaśnego iak na Plastr potrzeba, Rozy suchy garsc, troche Wodki Rosaney, y z tym Ciasto zagniotszy, Plastr urobić, bursztynem tłuczonym po wierzchu potrzasnąć, y miedzy Rzadką Chustke włożywszy, tym głowę obłożyć.

NA MIEYSCE GDZIE IEST IAKI OTOK. S.C.

1 Figi na miazge utłuc, y w mleku gesto uparzyć y obłożyć.

2. Figi całkiem uparzyć, iak rospecznieią, na troie każdą w talerzyki roskroiwszy, troche przy weglach na cegle położywszy przypiec, y tam gdzie boli przyłożyć.

3. Makuchy siemieniowe gesto w piwie uparzyć, y tym obłożyć.

NA TOZ, M.B.

Wziąc co trzeba miekuszki Chleba białego, troche rumienku, y Odrobine szafranu, to w mleku gesta uparzywszy, tam gdzie boli obłożyć.

NA ZASTANOWIENIE SIE KOSTKI ZCZEGO W GARDLE, ABO W PIERSIACH. M.B.

Wziąc kieliszek w puł oliwy, w Puł wody goracy, co umieszawszy, wypić, potym sobie czym Vomitorium uczynić, y Cristere taką wziąc. W piwie rumienek y slaz uwarzyć, mocno y przecedzić. włożyć 2. łyszce miodu, y 2. oliwy. y znowu przywarzyć.

PLVKANIE VST W GOROCZCE. M.B.

Wziąc poszczupcie Roty, lawendy, Rozy suchy, maieranu, to w Wodzie uparzywszy, usta Plukać.

IVLEPEK FIAŁKOWY IAKO ROBIC.

Pomocny, na bol w gardle, w piersiach, y na wszelką duszność.

W maiu, y w septembrze kiedy są dobre fiałki, obrawszy ie z korzonkow y z listkow zielonych, w letni wodzie ich moczyć, y troche przywarzyć, lub w kwarcie lub w pułgarcu wody, według potrzeby. kiedy zbieleią fiałki, wyprasować ie, a w te wode nakłaść znowu fiałkow, y toż wszytko co y pierwey uczynić. Czyniąc tak po kilka kroć, żeby sie woda dobrze zagesciła y zbronatniała. potym to

wylac

wylać na ſpoſobna czyſta Rynke, włożywſzy według potrzeby Cukru, żeby ſie dobrze Julepek zakleił, żeby niebył ani nazbyt gęſty, ani też rzadki. Wyſmażyć go mocno żeby potym nie kiſł, mieſzaiąc łyſzka nowa drewniana, żeby ſie nie przypalił. iak ſie dobrze wyſmaży, niech tak w Rynce zdzień iaki pod przykryciem przechłodnie. potym go wſtoy czyſty dobrze wyſuſzony przelać. doglądaiąc często do niego (ieno nie wſzkodzi) y niech czyſta łopatke drewniana dla częſtego przemieſzania go. Żeby nie ſpleſniał, nietrzymaiąc go na mieyſcu wilgotnim. Jeſliby kiſł, przeſmażyć go, y Cukru przydaiąc.

POZYTEK Z FIALKOW. M. S.

Oberwawſzy fialki ſhorzonkow, ślifczkami żielonymi, uſuſzyć ich, utrzeć, przeſiać, y dać w Winie abo Wpiwie, ile czerwony ſloty zamaży.

MVSCVM PIZMO.

Na wrzod iaki wuſzach, na ciężenie znich tapy, abo y krwi, a zkad na defekt niedoſłyſzenia. po odrobinie go w bawełne uwinąwſzy klaść w Uſzy.

OLBROT.

Na Vraz, ſtłuczenie y uczwanie wſzelkie.

W Winie, lub wpiwie gorącym, z pułtrzecia ſkrupułu go zażyć, y tak ſie w ciepie ſpoſobić do potu. dla lepſzego ſkutku, może go tym ſpoſobem brać po trzykroć.

WBIEGVNCIE DLA ZTWIERDZENIA ZOLADKA.

Wziąc mioty garść, tłuczoney krety garść, piołunu, rumienku, Rozy ſuchy, co potrzeba. y upaczyć to w Winie woloſkim (ktorego garniec potrzy złote) a upatrzywſzy te zioła w woreczki pozaſzywane, na żołądek przykładać.

NA ERVCTACYE, SZKRAWKI, WOMITY, Y INSZE NIEPOKOIE ZOLADKA.

Wziąć ciaſta kwaſnego, zagnieść w nie mioty, wrotyczu, Żołtey, y ugnieść z tego placek, ktory polawſzy winem woloſkim, Rozą ſucha na proch ią ſtarſzy, y maſtika poſypawſzy, na żołądek przykładać.

SPOSOB OSOBLIWSZY ENEMY.

Wziąc po ſzczypcie, Rumienku, kwiatu cwiklanego, hopru, Rozy ſuchy, Siemienia lnianego, fenum grecum, Anyżu, kminu kraiowego, y to wpiwa pol kwarty włożywſzy, to wſzytko mocno Uwarzywſzy, przecedzić, a w toż piwo przydać Confectu Diacarthami, pul lota, Benedictum laxatiuum pol lota, Miodu Rozanego purgowanego 2. lota. Cukru ſzarego 2. lota. maſła łyſzke dobre, ſoli troche, to znowu przywarzywſzy

rzywszy, letnio Cristere dać. ktora iest barzo pomocna na wszytkie, iakie-
kolwiek boleści wnetrza. Na pozostałe zaś zioła, może na powtornia Eneme piwa
nalać, y tak iako spiersza uczynić. ~ ~ ~

NA BOLEŚĆ WPIERSIACH. NA DVCHOTĘ Y KASZEL.

1. Wziąć manny łotow 3. abo 4. ktora rospuścić w trosze piwa, ieśli może być wrzu-
cić wnie trochę fiałkow. iak sie rospuści, przecedzić, a przydawszy iaka łyszke niestare-
go Oleyku migdałowego, dać na czczo wypić. ~ M. B.

2. Cukru lodowatego miałko utłuć, y wsypać wnaczynie szklane, na to nalać
młodego Oleyku migdałowego, tak dogadzaiąc cukrem, żeby sie mocno zagesćił.
y tego co godzina na koniec noża biorąc, zażywać. ~ ~ Z. D.

3. Wziąć łyszke miodu, łyszke oleiu, y to pospołu mocno usmażyć, y tym nad we-
glem rospalonym, unog piety smarować, na noc, potym ie lniankami po obwiiać. ~

4. Kwiatki miodunki wpotrawach, ile w Rosołku zażywać. ~ ~ M. B.

5. Uwarzyc mocną wody, nakraiawszy wnie słusznemi sztukami rzepy żeby dobrze u-
wrzała, iak ta woda z rzepą troche przechłodnie, niczym iey nierostwarzaiąc, nogi wniey
parzyć. toż czynić przez trzy dni, wiedney wodzie. ~ ~ M. B.

6. Mleka z szałwiią z szafranem z cukrem uparzyć, y to pić. abo piwo gorące z cu-
krem y z szafranem. lubo też y samo przez sie. Cukier palony. ~ ~

IAKO SENES ZMANNĄ NA PVRGANS WARZYĆ. IEDNEY OSOBIE.

Wziąc senesu łot 1. manny łotow 3. Cremort ćwierć łota. zwieczora, wpuł
kwartowy garnuszek pełny piwa wsypać senes y Cremortartari a obwiązawszy
papierem, y nakrywszy pokrywką, wstawić w gorący prisk, y niech tak cała noc
moknie, nazaiutrz potężnie to warzyć, żeby większa połowa piwa uwrzała,
potym to piwo przecedziwszy y zioła wnie mocno wycisnąwszy, włożyć weń ma-
nne pieknie przebraną, y znowu to przywarzyć, przecedzić, y dać ciepło wypić.
ten zaś wyprasowany senes do Crister kłaść. ~

NA WIELKIE BIEZENIE KRWIE ZNOSA.

Troche krwie upuścić. Chusty mokre na wszytke głowe kłaść. Podsta-
wić faierke z ogniem żeby krew na ogień kapała, żeby dym z niey mogł
wnozdrze iść. Usmażyć teyże krwi wskorupce tak barzo, żeby sie na węgiel
spaliła, y z niey proszek uczyniwszy, miasto thabaki zażywać. ~

KIEDY ROZA NA GEBIE.

Okładać lniankami, potrząsnąwszy abo Creta, abo bleywasem z Alaba-
strem,

położywszy to wszytko na papierze brunatnym od Cukru, abo też na Lniankach mirhy tłuczoney dobrze nasypać, y to mieysce gdzie roża poki sie dobrze niewyda o-błożyć. Krwi troche zreki upuścić. Cristere co trzeci dzien namoc dawać. codzien nogi wletni wodzie trzymać, przewarzywszy w niey liście winne, sałate, y głowki makowe, ile może być zielone. Wodki bzowey trzykroć naczczo dawać.

DLA MAIĄCYCH VSTAWICZNĄ CONSTIPACIĄ. M. B.

Woczcie lub winnym lub piwnym odiąwszy go pułgarca, namoczyć senesu łotow 6. iak pomoknie dobrze zwiazany w Chusteczke dawać go do Ryb, y doczego potrzeba.

KIEDY SIĘ CHOROŚĆ DO GARDŁA RZVCI.

W winie uparzyć troche bobkow, Gałganu, diptanu, Cinamonu, szafranu, Cukru y to na czczo abo nanoc wypić.

NA GORĄCZKĘ, M. B.

mleka makowego z kwaterke, z uwiercianemi wespoł kilka migdałami, rospuściwszy troche wodki rozaney do wody przydawszy, Cukru według potrzeby włożyć, z Białego chleba grzaneczki ususzyć, y z niemi tego makowego mleka dać zażyć. Cristere dać. Wziąć pietruszki szafranu trochy, to dobrze uwiercić, Rożana Wodka troche rospuścić, potym to wszytko z sadzami w skorupce zmieszawszy, przez rzadkie chusteczki, pulsy u Rąk y nog okładać. Winem z roża, y skwiatkami lawendowemi, patzonym, Kark, Ciemie, Skronie, y pulsy ocierać. Picie częste nieszkodzi. Do piwa Rog ieleni tarty sypać. Spare iabłek pieczonych z cukrem, na noc dać.

PLVKANIE DLA WSZELKIEGO Z VST FETORV. M. N.

Vparzyć tribuli, y tym usta płukać.

NA ZASTANOWIENIE ZBYTNICH WOMITOW.

miety w Oczcie uparzyć, grzanke żytnia ususzyć, tem octem ia mocna zmoczyć, miete naniey rościągnąć, muszkatowa gałka tłuczona potrzosnąć, y na żaładek przyłożyć ciepło.

NA BOLEŚCI WNETRZNE, Cristere mleczna dawać.

IAKO DEKOKT WARZYĆ, Y CO W NIM CZYNIĆ. M. B.

Wziąć Ingrediencye zapteki, y w garniec wielki chedogi włożywszy nalać na nie wrzącey wody krynicznej 3. garce spore, y dać temu dobrze nakrywszy w ciepłey izbie moknąć, 24. godzin, toiest od godziny do godziney. potym zmierzać laseczka długa poki zamaka. y nakarbować ia w rowney części, żeby wiedzieć wiele uwre. potym ten garniec

drugim

drugim garkiem nakryć, y oblepić dobrze żeby nieparowało. Zostawiwszy laseczkę wgarcu. dla ktorey wywierciec dziurę we dnie garca swierzchniego. y przystawiwszy do ognia zlekka warzyć, aż wywre połowa ieśli chcemy mieć dekokt mocnieyszy. ieśli zaś sredni, to aż mnieysza połowa wywre, tak trzeba miarkować. odstawiwszy od ognia, dać przechłodnać samemu przez sie. odlepiwszy włożyć grubo przetłuczonego Cynamonu puł łota. iak tak zdzien pod nakryciem postoi, zcedzić to zlekka, y dobrze nakrywszy y Obwiazawszy, chować do picia. Na pozostałe Ingrediantie, nalać wody kryniczny wrzacey ze Cztery garce. y dać im ze 12. godzin moknać. potym warzyć aż uwre garniec, to przecedziwszy schować na nalanie miasto prostey wody na swiże Ingrediantie, y dawszy im 24. godzin moknać, warzyć sposobem wyżey przerzeczonym, y odcedzić iako wyżey, y tak czynić iak wiele razy trzeba. Pocić sie w wannie 2 razy nadzien o iedney godzinie, rano y w wieczor, bada przy gorzałce, bada przy rospalonych kamieniach (polewaiac ie dekoktem podleyszym zprzewarzonych iuż ziół) przed wanną brać siropy abo proszki zordinowane. w wanieie siedzieć ile zmoże, po wannie włoszku pocić sie ile zmoże. potym, po celli sie przechodzić. pod ten czas, pieczyste rzeczy ieść, może Pieczenia Cielecą, Ptaszki, kurczeta. lekarstwo naprzod, we srodku, y na koncu. podczas lekarstwa, rzeczy warzone ieść, y piwo pić. podczas dekoktu y rzeczy pieczystych, zażywać sucharkow z Chleba białego z Cukrę y z Anyżem. pod ten czas, nie wietrzyć sie.

KALISZANY, SERCE Y PIERSI POSILAIACE. M.B.

Wziąć migdałow słodkich chedogo obranych y oparzonych 8. łotow. mięsa kapłoniego kruchego zpiersi obranego uwarzonego według zwyczaiu zpietruszeczką y ztrochą krupek ieczmiennych, także łotow 8. y stłuc to w mozdzierzu kamiennym, dodaiac zlekka cukru candisu fiałkowego, albo tego tłuczonego szarego co go na kaszel zażywaią, łotow 4. Cukru co na kaszel kreconego, łotow 5. Biszkoktow tłuczonych łutow 5. Rozy w Cukrze smażoney pułpieta łota. skorek cytrynowych smażonych w Cukrze drobniuchno pokraianych, y na miazgę stłuczonych łotow 4. korzenia podrożnikowego w Cukrze smażonego, pokraianego

ianego y stłucsonego, łotow 4. do tego dodać Ingrediantia z Apteki, y zbić na iedne masse, w mozdzierzu kamiennym, y sformować w formie na Opłatkach Kaliszaniki mnieysze abo wieksze według potrzeby. powlekszy zwierzchu Cukrem, y upiec.

NA STRZYKANIE W GŁOWIE.

Wziąć Rozy suchy przygarśń. Byliey ze dwie. y w garku garcowym mocno uparzyć nakrywszy pokrywką. potym na niskim stołeczku, usiadszy, ten garnek przed sobą postawić, a nakrywszy sie precz wszytke z głową, głowe nad garkiem trzymać żeby sie mogła zapocić. przemieszuiąc coraz zioła drewienkiem. głowe zpotniała coraz zlekka zetrzeć, y tak ile potrzeba czynić.

JAKO ROBIC KONFEKT ZKWIATKOW LAWENDOWYCH.

Kiedy dobrze lawenda rozkwitnie, wyrywac same listeczki zpomiedzy pączkow. aże to iest kwiat barzo goracy, przymieszac do niego trzecią część samych listeczkow kwiatu Borakowego y melisy. potym Julepek z Cukru według potrzeby usmazywszy, te kwiatki weń poko goracy włożyć y dobrze umieszac. Jak przestygnie, w słoiek szklany wyłożyć, y na goracym słoncu warzyć żeby te kwiatki skruszały. moze y listkow z kwiatkow miodunek. Ten konfekt barzo głowe, mozg, y serce posila.

SPOSOB CZYNIENIA TATARSKIEGO ZIELA W CVKRZE.

Wziąc korzenia Tatarskiego ziela, ktory im grubszy tym lepszy, naylepszy w septembrze. wziawszy go tedy y pieknie oskrobawszy pokraiać w laseczki ~~dłu~~ cienkie przy szersze. niebarzo krotkie niebarzo tez długie. namoczyc go w zimney wodzie przez dni 20. codzień wode odlewaiąc, a świzey nalewaiąc. potym go mocno uwarzyc, aż bedzie dobrze mieki. potym usmażyć syty z Cukru y w niey znowu tatarskie ziele warzyć. w te syte potym nakłaść dobrze cukru, żeby sie mocno zagescił Julepek. w ktory goracy kłaść Tatarskie ziele, y z nim przysmażyć. potym namise wyłożywszy, na słoncu, lub przy piecu suszyc. y znowu iesli potrzeba w gestym Julepku maczać. namise wyiąc, tłuczony Cukrem za mokra posypac. ususzyć. moze y trzeci raz toż uczynić żeby sie dobrze to ziele skandyzowało. potym to dobrze suszyć, y w cieple chować.

SPOSOB ROBIENIA PIERNICZKOW MIGDAŁOWYCH.

Migdałow wziąc 2. funty. ktore sparzywszy, obrać, usiekać drobno, y umierciec. abo utłuc w mozdzierzu niebarzo miałko Cukru 4. Funty. utłuc, przesiać, y wsypać w migdały. do tego, petercymentu Pułkwarty wlać, skurek cytrynowych drobno pokraianych garść. Cynamonu 6. łotow. Kardamanu 2. łoty.

2. toty. Galek kwiatu troche muszkatowych trzy. Gwozdzikow pul tota. to wszytko przetłuc gru-
bo, Wsypac w migdały y ubic dobrze warzecha, y umieszac potym wziąc funtow 5. maki przeni-
czney, piekney, y swiezey przesiąc y sypac po trosze, a mieszac y bic iako ciasto Funtow 3 a dwa Funty Zostawic do Zagniecenia.
dla tego zeby były pulchne. potym wyłożyc z Donicy albo z misy podsypawszy
maka na deszczke. y Zagniesc niebardzo wolno, niebardzo tyż twardo, ale mie-
rnie. y robic na Opłatkach piernieczki. kazdy troche wodka rozana skropic, y
Cukrem przesianym posypac dobrze, y w Pateli upiec trzeba dogodzic ogniem z
wierzchu y spodem, zeby rosły, y niebyły zakalistе. a tak beda pulchne, lekkie y
dobrze wypieczone. mozesz też napisc Koperte robic tak. Zżychze 4 Funtow miąc pultory Cwierci Funta Cukru, y ubic do
brze Zrozana wodka Ismarowac. piec ich na Blachach wetrem. Nowembrzyskich. robic tak na Gniły chleb. pieknego Przasnego
SPOSOB ROBIENIA PIERNIKOW MIODOWYCH. Wziąc miodu garniec, y smazyc go go-
dzine na wolnym Ogniu, wpanewce, na dosmazeniu, włożyc mer pul cwierci Skorek Poma-
rancowych warzonych, drobniuchno pokrajanych, pieprzu przetłuczonego dobre dwie łyszce,
Imbieru przetłuczonego tyleż. Cynamonu tłuczonego trzy loty. Gozdzikow lot. Kardama-
nu lot. Galek muszkatowych dwie. to wszytko dobrze przemieszac, y Ztym miod mocno
przywarzyc. potym maki Zytney przesiawszy na niechi, do niey ze dwie garści pszenicznej
przysypac, y te make na wrzący miod sypac, a warzecha mieszac poki sie tylko da. potym
na niechi wyłożyc wyskrobawszy Panew. y miesic niebardzo twardo niebardzo też mieka. y tak robic
piernieczki, pokarbowac ich, y piec w pateli. dokładam, że smarząc miod, potrzeba go pilnowac
y prawie Ustawicznie mieszac. ~o~o~o~

LEKARSTWO NA WSZELKA CHOROBE W NOGACH MALYM DZIATKOM.

Wziąc Cheptu, żywokostu, mirowek, (tylo żeby z pod brzozy) y pruchna z drzewa gru-
szkowego, to wszytko włożyc w garniec, y warzyc to dobrze- Uszyc worek z drzewa nie-
spieranego, od biodry aż do kolana tak długi, a tak szeroki, według miary osoby, że-
by całe biodre okrył. ten plaster iako naycieplej może znieść, przykładac, choc po go
dzine trzymac. ktory odiąwszy take mascia nasmarowac. kiedy Białagłowa to
od klaczy szpik, a kiedy Mężczyzna, to od konia szpig. Zgotebim gnoiem napot pże.
smażąc y tak smarowac. ~o~o~o~

EMVLSIA LEKKA DLA OCHŁODZENIA. P. C.

Wziąc nasienia melonowego szczupte, Nasienia Ogurkowego szczupte. Maku Białego
garsc. to rospuscic Trochą wodek. Rozowa, Poziemkowa, Babczana, a żeby słodka nie
oziębic, y dla posiłku, przydac troche wodki Cynamonowey. ato na osoby w latach 03 y
kilku. dorzych wodek szczawikowa wodka naypotrzebniejsza. ~o~

WANNA NA KROSTY SWIERZBIĄCE I ZEPSOWANIA KRWI. P. C.

wziąć wody z Rzodłowey ile na wanne trzeba, ktora grzać w Garcach sporych, włożywszy wnie sałaty troche, Kapuscianego liscia troche, Makowych głowek ile można zielonych. Soli oczkowatey (a iesli nie można, to y prostey) garsć. to za grzawszy wylac w wanne, ktora niech przestygnie sama (niczym iey nie rostwarzaiac) tak zeby wnie wszedszy, mogło sie łacno siedziec. wtakiey wannie tak długo zbyć ile kto zmoże, zażywaiac iey przez trzeci dzien. to iest iednego dnia, a drugiego Dać pokoy. wszytkiego przez niedziel 3. mniey abo wiecey. (im wiecey tym lepiey. Wiedney wodzie Dwarazy wanne Odprawuiac. Raz na dzien, o iedney godzinie. Napoczątku, wesrodku, y nakoncu tych wanien, lekarstwo lekkie wziac. do tych ziół, może y szczawiku przydać.

LEKARSTWO NA WYDANIE KOŁTONA.

Siemienia konopnego umierciec, y barszczem kwasnym ie przecedzić, włożyć do tego barszczu zielonego Cwikły liscia, Chmielu zielonego, y to dobrze wszytko uwarzyć, y tym głowe maczać, aliściemia okładać. lub na dzien, lub nanoc. potym gdy sie wyda kołtun, samym tylo Barszczem, a z zielonym namaczywać. ale nietak czesto raz abo dwa na tydzien.

OPISANIE NATVRY Y SKVTKOW KAMIENIA, MALACHIT, NAZWANEGO.

Naprzod iako pliniusz pisze, że kiedy człowiek ten kamien nosi przy sobie, bedzie zachowany od Cieszkich y szkodliwych przypadkow. od Nagłey smierci, paraliżu, apoplexyi, od żołtey choroby, od naruszenia mozgu, y iako tenże Plinius pisze, ktoten kamien przy sobie nosi, bedzie wolen od Piorunuw, wichrow, Błyskawice, to powiadaia wiele uczonych, kto ten kamien nosi na gołym ciele, ten sie nie zarazi choroba od Inszego człowieka żadna, choć zniem obcuie, y iemu usługuie. Awicena pisze kto obraz słonca natym kamieniu da odrysować, y nosi na gołym ciele wprawiony wpierscien, a że sie ciała dotyka, iest dobry na oddalenie czarow, strachow, y widowisk czartowskich, y od zarazy gadzin iadowitych, zatrzymuie od mdłości y łamania nog, y gdy na małych Dziatkach bywa powieszony, broni od urokow, proszek tego kamienia w ciepłym mleku, usmierza gryzienie wkiszkach, y scisnienie serca. tegoż kamienia proszek z miodem umieszany, zastanawia krew z ran, y rany goi. ktorzy cierpia kurcz, to proszek ztego kamienia natym mieyscu położony w chuste czke zawiazany usmierza go. tenże proszek w Gorzałce umieszany, leczy wszelakie zarazy otrutych.

LEKARSTWO NA ZEBY.

wziąć tego prochu co nim ptaki strzelaia, y ususzywszy go utłuc miałko y rosczynic to na masć gorzałka iako namocnieysza, choć y wyskokiem. y ta mascia nasmarowac kawałek chleba na kształt plasterka, y na zab boleiacy przyłożyc.

NA WZRVSZENIE WNĘTRZNOŚCI.

Wziąc dzwońca że zboża, y sroczey uparzyć to w wodzie, y urobić ztego kapiel potym także dzwonca y sroczey ususzyć y na Proch to zetrzeć, y wziąć kwasnego Ciasta, y ten proch weń zagniatszy placek cienko ugniotszy, na żywot przykładać.

SEKRET TYM CO SIĘ POWIETRZEM ZARAZILI.

Wziąc Numisma złota Przedniego węgierskiego, włożyć go w sok Limoniowy abo Cytrynowy, y moczyć Godzin 24. potym, odebrać złoto, á do soku przydać trochę wina, także troszkę Proszku Dziegielowego, abo też dekoktu z korzenia dziegielowego, dać to za powietrzonemu wypić; Mirum dictum iako go wiele poratuie. bo to iuż deploratis, et conclamatis profuit.

NA SCIATIKE.

Wiele pomoże. Wziąć skorek z topoli białey. y uwarzyć ie lub wpiwie, w winie, lubo też y w Wodzie. y od cedziwszy, pić codzien ten Liquor, w ktorym skorki wrzały.

IAKO OCET PRETKO ZROBIĆ.

Włożyć do niego kilka kawałkow Chleba Swiżego ieczmiennego, za dni dwa naymniey będzie Ocet tegi.

NA KAMIEN.

Wziąć Proszku Terpentynowego, na słońcu wysuszonego, pić go z rosołem z Rzodkiwi posoloney wyciśnionym, przydawszy do tego, trochę wina. res, probata.

NA SLINOGORZ.

Ta choroba iest barzo niebespieczna y prętkiego poratowania potrzebuie. Pochodzi z zapalenia gardła, przy ktorym uczyni się tak wielki wrzod w gardle, że chory przełykać niemoże. ten wrzod, trzeba zgnieść abo przeciąć, á ieżeliby Ceralika nie było, tedy napretce wziąć iaskołcze gniazdo, lepiey kiedy y z Iaskołczetami, spalić to na proch, y kościągnowszy na chustę, na kształt plastru, przyłożyć na gardło. krwie też iak nayprędzey y siłę upuścić potrzeba.

NA WRZOD, DYMIENICE, BY Y POWIETRZOWA.

Wziąć potrosze; soli, quasu, Miodu, Masła, y smalcu wieprzowego, to wkupie utłuc na maść, y przyłożyć na wrzod, ktora go zropi, y ropę wypuści.

SPOSOB ROBIENIA BISZKOKTOW.

Wziąć Cukru przesianego funt, Mąki funt, iaiec drugi 12 siedm, a vrobiwszy mieteleczkę z kilku czystych pracikuw Łozowych. Rozbić nią iayca wespoł z żułtkami na misie głębokiey, bez Cukru przez trzy pacierze. potym odlać trzecią część na miske insza, á w te wszytkie wsypać funt Cukru dobrze utłuczonego, y bić to wkupie

przez

przez kwadrans. potym wlać wto tamte Jayca ktore odlane były, y bić to znowu wkupie, iak sie gestnać pocznie, wsypać Maki Funt, to iuż nietrzeba długo mieszać, byle tylo maki nie było znać wsypać Anyzu, abo karolku dla zapachu. potym na Papierze abo iak paluszki abo wrycerskie wezły abo okragłe, albo iak wpudełkach nalewać. y powierzchu Cukrem po trzasnawszy, wpiecu wmiare goracym upiec.

SPOSOB KANDIZOWANIA SWIZYCH WISIEN. Wziać Cukru funt abo dwa, kanaru, potłukszy nakawałki, włozyć go w Panewke. wlać nato wody z Puł kwarty, albo wiecey, żeby cukier dobrze wrzał w wodzie. yzszumowac, żeby był klarowny, y piekny. do sadzac tedy ten Cukier na weglach, żeby wnim naymniey wody niezostało. Czesto probowac łyszka rzucaiac ku dołowi. kiedy sucho złyszki spada, to zgonia Panewke zdiac, y długo mieszać zwierzchu tylko przy iedney stronie. kiedy sie pocznie kandyzowac, maczac wisnie za korzonki trzymaiac. kiedy za iednem razem, nieobeymie cukier, to y drugi raz macać, od Umuchać y na Papierze stawiac. iak ostygna, same sie dadza odiać od papieru.

SPOSOB KANDIZOWANIA SKOREK POMARANCZOWYCH Y CYTRINOWYCH.

Roskroiwszy Cytryne abo Pomarancze na Czworo, wyiawszy srodek na iaka potrzebe, skorki, zaś pieknie ochedozywszy, włozyć w zimna wode piekna, żeby wniey trzy dni mokły. potym wziac cukru głowe abo dwie, według proporcyey skorek. kiedy mało skorek, to też mniey Cukru. y potłukszy w kawałki w Panewke włozyć. wody do Głowy cukru, wlać kwarte y wiecey. zwyczaynie zszumować pieknie, a niedosadzać. byle wezwrzało raz drugi y trzeci. Odstawic, niewysadzaiac, a skorki osobno w wodzie uwarzywszy, wybrać do wody zimney a przepłokawszy poklasc wten Cukier smażony, niech wniem leża przez trzy dni. potym postawiwszy na weglu, smażyc, szumować, wysadzać, asz poki wnich wody niebedzie, to iest kiedy sok iak pierze bedzie odlatywał od łyszki.

cukru tyle dwoie, ile skorek

poty na przet. wysa.

abo kilka iak tulep zrze

dniele znowu go smażyc. znowu zalac. trzeci raz smażyc wraz, do gestosci, abo do suchosci.

NA SCYATIKE, Y ŁAMANIE KOSCI. Wziac krochmalu swiezego, Mydła Barskiego, Mleka słodkiego krowiego, Jaiec swiezych, wodki rozowey, Wodki Babczaney. Sandała Czerwonego. Kanfory. Jak wiele by tego trzeba, zważyć według Rozumu, y Plastr ztego uczyniwszy, mieysce boleiace obłożyć.

NA Bolesć wkrzyżach. Wziac masci Rożowey, y smarować nia poczawszy od łopatek wszystkie Pacierze aż do kupra, y krzyże. potym papierem białym załozyc, czyniac to smarowanie zkilka razy.

NA WSZELKIE NIEPOKOIE ZOLADKA. Wziac oleyku pigwowego, oleyku Mastykowego, oleyku Muszkatowego, to wkupe zmieszawszy Czesto smarować żoładek.

NA PARCIE.

Wziać Jeczmienia, uparzyć go wgarcu, troche piwem skropiwszy, y przelozywszy go Chusta gdzie prze obłozyc. 2. Wziac wodki zsoplow nadachu zzmarzłych, wktoryiby

wktoryiby Vstrzyszki knotkow od swic woskowych palacych sie, mokły, y tey wody ustałey, wparciu, dać wypić łyszke.

LEKARSTWA ZKOSACOW.

Kosace są przyrodzenia ciepłego y suchego, korzen ich ma bydz kopany na koncu wiosny, na koncu wiosny, abo we srodku to iest w Maiu, pierwey nizliby wliscie wyrosły, abo pod zime na koncu w Rzesnia, kiedy znich list opadnie. korzen pokraiawszy w talarki, y na nic powdziewawszy, ma być w cieniu suszony, gdzieby go słonce niedochodziło. mocy swey nie traci do dwu lat. chować go w mieyscu nie zbyt suchym, y niezbyt wilgotnym. kosace, rosną wpolach, y w Ogrodach kwitną, srod lata, ktorych korzenie tylo same do lekarstw wchodzą. Miara y waga pod ktorą ma bydz korzen kosacowy także fiałkowy, także sok y iucha zwarzonego używany. w Proszku zażyć go cwierć abo puł łota, zmiodem przewarzonym abo pitym. warzony zaś na Iulepek abo iuche, ma bydz brany na raz 5. abo 7. łyzek.

NA KASZEL ZFLVSOW ZIMNYCH, NA PŁVCA SPADAIĄCYCH. Wziąc soku z korzenia iego, tymże sposobem iako z Piołunu wyciągnionego, ten zwinem słodkim, abo z miodem pitym nieprzebranym, albo z cukrem zwarzonym, na czczo y na noc po łocie zażywać. Toż czyni korzeń kosacowy zgruba przetłuczony, w miodowey sycie abo w wodzie przewarzony, przydawszy lukrecyey, Poleiu, Izopu, lepieżniku, abo szerokiego podbiału, każdego ztych po łocie, do Dwu łotow, kosacowego abo fiałkowego korzenia, fig suchych mieśistych, 4. Dragantu łot. przydac do tego cukru, abo miodu pieknego białego, ile potrzeba. to wespoł warzyć aż trzecia cześć wywre, to przecedziwszy, po kwaterce na czczo, y na noc ciepło zażywać. Na toż. wziąć korzenia kosacowego. Izopu. Lukrecyey. korzenia y nasienia Pietruszczanego. Nasienia kopru włoskiego. Anyżu. Liścia ślazowego, po garści każdego. to wszytko z pieknym miodem odszymowanym warzyć, aż trzecia cześć wywre, przecedzić, y tak wiele iako sie powiedziało wyżey, rano y na noc ciepło pić. Diosp. Aben. Mesue. Egineta. Platear. y wiele innych zgodnie piszą. | Flegme gestą, lipką, akliiowatą ktora sie wpiersiach y wpłucach zastanawia y sadzi. a zcieszkością bywa odmiatana. te przerzeczone lekarstwa rosprawuią, sieką, rozrzedzaią, y wolno wywodzą; | natoż, samo tego korzenia z miodem pitym używanie pożyteczno iest. abo iucha zczymkolwiek warzonego. miodem lub cukrem osłodzona, na czczo y na noc pita, pomaga barzo kaszlowi, iako pomienieni lekarze wyżey, zgodnie otym swiadczą. | Sok zkorzenia kosacowego z cukrem pożywany, kolere zflegmą zmieszaną wywodzi, y kaszel flegmisty usmierza. Albo tak. Wziąc korzenia kosacowego co naysubtelniey utartego z siedm cwierci łotow, z miodową sytą ciepło dac pić. Dios. Egine. Mesu. Plin. Aben. Mesua. | Tym ktorzy sypiać niemogą dla zbytniey flegmy, słoney przy mozgu bedącey, iest ratunkiem, przemywaiąc tą wodą głowe wktoreyby korzeń fiałkowy był warzony, także ią piiąc | Toż czyni proch iego ztopolową maścią zmieszany | albo iako Mesua pisze, oleykiem iego namazuiąc skronie. | też tenże przywodzi sam zapach korzenia fiałkowego. | Toż Łzy ktore

mozg

mozg ſciſkaia, a gorzkoſcia ſwa obrazaia y bolenie czynia wywodzi. NA DARCIE Y MORZENIE KOŁO PEPKA. Vſmierza, w winie kosacowy abo fialkowy korzen lub w polewce miesny prochu zniego z put- tory cwierci lota piiac. | Tym ſpoſobem uzywany, iadu wſzelakiemu ſie ſprzeciwia. | Vſzeknionym od weza, pul lota tegoz prochu z octem cieplo dac pić, doswiatczone lekarſtwo. | Toż od niedzwiadka Vſzeknionym. | Toż od laiaka y od Innego Robactwa ukaſzonym. | NA WĄTROBĘ ZATKA NA, z winem go uzywac. NA SLEDZIONE ZAMVLONĄ, z miodowym Octem go piiac, otwiera y leczy. NA POKVRCZONE NERVY ABO SVCHE ZYLY, Naparzac ie wtym wodzie, wktoreyby ko- rzen kosacowy abo fialkowy wrzał. a potym oleykiem z korzenia y kwiatu iego, nacierac, nawet korzen iego utluſzſzy plaſtrowac, ieſt wielkim nato ratunkiem. | toż czyni fialkowy korzen z Octem y z- miodem piiac. NA FREBRĘ. tenże korzen z Octem y z miodem piiacna Czczo. | Toż rano y na noc piiac, N.M. zawſciąga. | KREW SEALONĄ MELANCHOLICZNĄ wywodzi, korzenie iego warzac, albo proch iego z- Czymkolwiek piiac. | CHOROSC ZATRZYMANĄ wzbudza, z winem go uzywaiac. | NA MACICĘ. także go z winem piiac. | NA TOŻ, kapanie z tegoż korzenia czyniac y po Pepek natym ſiedzac. toż zatwa- rdziałosc Macice odmiekcza, żyły iey odwilża y otwiera, kapanie także ſobie po pepek z nich czyniac. | ZA TWARDZIAŁOŚCI. wſzelakie odmiekcza. | Żywot ſtwardniały miekczy, daiac go z pul lota ziakaſzkolwiek po- lewka. | NA SCIATYKĘ. to ieſt, na tupanie y bolenie w biodrach, korzenie kosacowe uwarzyc, a z tey polewki kryſztłowe dac. | FISTVŁY, to ieſt Rany głębokie, y dziury w ciele, a z wierzchu waſkie, brzezyſte, y żagnite, wychedaża y czyści. wymywaiac ie też ſuchac korzenia warzonego, y zdrowym ciałem wypełnia, prochem tegoż korzenia ie zaſypuiac. | NA ZAPALENIE IĘZYCKA, woda wktoreyby korzenie ko- ſacowe wrzały gardło płukac. | WRZODY NA GŁOWIE CIEKĄCE, goi, prochem tegoż korzenia zaſypuiac | WOMITY czyni, dawſzy go cwierć lota, z Pułkwarciem wody ciepłey wypić. | ZOŁZY, Gruczoły, wola, y zatwardziałości dawne, odmiekcza y roſpadza, plaſtr zniego, a z miodu nanie przykładaiac. | VRZODY y Rany Smrodliwe, żagnite wychedaża, przemywaiac ie często woda tegoż korzenia warzonego. | Takżema- ścia zniego a z miodu uczyniona napełniaiac ie, albo tę maść z Inſzemi przymieſzwac. | KOŚCI z ciała cho- żone y opadłe, rychło zdrowym ciałem napełnia y okrywa, prochem ie tego korzenia zaſypuiac. | NA BOL GŁOWY. octem proch zniego miałko utarty, a z Rożanym oleykiem z mieſzany, y na Plaſtrzyk rozciągniony na Czoło przykładac. | Toż czyni korzeń iego z Łojowami utarty, a na skronie y Czoło plaſtro- wany. | PIEGI, y Inne zmazy na Twarzy y na ciele będące z ciera, proch tegoż korzenia z owna- Częścia ciemierzycy białey, a ze dwiema Częściami miodu, tym na noc nacieraiac. | Toż na Ogorzeline. abo ſok iego z maka bobowa, y z popiołem zmieſzany, tym nacieraiac. | GLISTY, y Inne robactwo z żywota wywodzi, korzeń fialkowy w wodzie warzac, y piiac. | MOCZ potężnie pędzi też iu- che piiac. | ZĘBOW bolenie, toż uſmierza, często ie nia ciepło płuczac. | VSTOM, Zu- chaiac ie, przyiemny zapach daie. | GŁOWĘ przez kichanie wychedaża, prochem iego noz- drza zadmuchuiac. | NA PLEVRĘ y kłocie w bokach, proch fialkowego korzeni z Oley- kiem tegoż korzenia, ciepło namazowac. toż czyni ſucha z warzonego ciepło użypana. | NA KRZYŻOW BOLENIE, oleykiem kosacowym ie ſmarowac. | toż ſuchość wpier- ſiach odwilża, bolesci wnich uśmierza, zdawna zawrzedziałym płucom, y ropa pluiącym ieſt ratunkiem. | PIERSI Zaſchłe odwilża, kosaciec z kaczym ſadłem umieſzany, tym ie na- mazuiac. | MOZG z flegmy oſobliwie czyści, ſok iego puſzczaiac w nozdrza. | KAMIEŃ

w nyrkach

wnyrkach łamie y wywodzi, w Cukrze przyprawiony, á podwu łotow na raz używany./ NA ŻOŁTACZKĘ. Tenże korzeń w Winie abo w Wodzie warzyć, y te iuche z niego pić; chodzby przy tym y puchlina była. abo tak. wziąć korzenia kosacu swoyskiego, y warzyć go z mleczem, z lukrecyą, z Jelenim Jezykiem, z nasieniem ogurczanym, Dyniowym, y malinowym, aż trzecia cześć, abo połowica wywre wody, albo wina, á przecedziwszy, znowu z cukrem przywarzyć, y pić./ WRZODY zauszne abo swinie, ktore łacinnicy Scrophulas zowią, korzeń kosacowy w Winie włoskim warzony, a z mąką ieczmienną utarty, y ciepło plastrowany, rospędza./ GNILEC w Uściech leczy, z mirką w Winie parzony, a tym ciepło płukany./ NA TRUCIZNĘ. korzenia fiałkowego z winnym octem używać./ toż poty wzbudza y czyni./ NA KURCZ. Kosaciec swoyski przy sobie nosić. NA ZANOKCICE. Plastr czynić z korzenia kosacowego./ BIELMO Z OCZU zciera, proch korzenia fiałkowego miałko utarty, á z rożaną wodką w Oczy bielmem zaszłe, puszczany; abo wziąć soku kosacu swoyskiego, soku kopru włoskiego, po 6. łotow. prochu miałko utartego kamienia, ktory Calaminarem zowią, pułtory cwierci łota. Tucyey, Helenki bronatney, po puł łociu. to wszystko co naysuptelniey utarszy, na Porfirze, á niemożeli bydz, tedy w Moździerzu z sokami przerzeczonemi zmieszać, á potym przywolnym ogniu troche przywarzywszy, pioro w tym maczaiąc, bielmo pomazować./ SYROP z korzenia, tak kosacu swoyskiego, iako y słowiańskiego. Wziąć kosacu ochedożonego z Osm łotow, á utłukszy go przez trzy dni w winnym Oczcie moczyć. przydać do tego Reupontiku 2. łota. Lukrecyey, Anyżu, po puł łota. kwiatkow Borakowych, Jezyczkow Jelenich, każdego po pułgarści. Rodzynkow swieżych, łot. To wszytko przetłukszy, warzyć w pułtoru kwart wody żeby trzecia cześć wywrzała, á przecedziwszy cukru włożyć, y według potrzeby znowu przywarzyć. ten flagmistym y melancholicznym wilgotnościom służy. Wątrobie, Sledzionie, iest barzo użyteczny; używaiąc go rano y na noc po pułkwaterki. á po czwartym dniu wziąć Pigułki, ktore zowią ex lapide lazuli, abo Lapide Armeno, z reubarbarum, po puł cwierci łota. utoczywszy ich 7. abo 9. z tymże przerzeczonym syropem. znowu drugie 4. dni tenże syrop brać, á potym, też pigułki. Naostatku dla posilenia żołądka używać kołaczkow, ktore Diagalangam zowią. abo Diaboraginatum. Nakoniec dla odwilżenia Sledziony zatwardziałey, Dyaltea lewy Bok namazować. SOK z korzenia kosacowego, tym sposobem ma bydz wyciągniony, iako z Piołunu. Drudzy z korzenia swiżego tłukąc go, wyżymaią, także z korzenia fiałkowego. To melancholią uskramia z Miodem pitym. Puchline pretko, y wolną, z ciała wywodzi. ale iż fiałkowego korzenia swiżego tu mieć niemożemy, tedy sok kosacu swoyskiego na to ma być używany, przydawszy do niego Cynamonu troche, spikanardy, kopytniku, y Syropu z podrożniku ze 2. łyszce. to sapke y w głowie zaległość z zimnych flusow wywodzi, przez trzy dni go porządnie w nos puszczaiąc, zaczym też bol w głowie uśmierza./ CONFEKT. Wziąć kosacowego korzenia 3. cwierci łota. Gałganu, Cytwaru po puł łota. Cynamonu Gwoździkow, po pułtorey cwierci łota. kapusty zamorskiey łot. to wszystko miałko utłukszy, z Miodem pieknym białym odszymowanym umieszać, a tego po Łucie każdego dnia używać w zwysz mianowanych potrzebach. Szkodzi zaś kaszlowi suchemu, abo z gorącey przyczyny pochodzącemu.

LEKARSTWA Z PIOŁUNU.

Piołyn.

Piołyn iest Czworaki. 1. pospolity. 2. Pontski abo Gorny, abo włoski Rzymski. 3. Pomorski. 4. Aegipski ktory Lacinnicy Stripsium zowią. Iest y 5. ktory Gliotnikiem nazywamy. ale Dioscoridees, Piołyn pospolity, Piołyn Poncki abo Rzymski y włoski, iednym bydź pisze. Te obadwa pierwsze, są gałęzistego kłoca, Liściem iasnopopielatym obficie okryte. Nasz Piołun pospolity iest liścia szerszego, rośnie na wsiach, w Ogrodach na Polach. na koncu lipca ma bydź zbierany, w Cieniu suszony, gdzieby go słonce niedochodziło. SKVTEK Piołunu. CHOLERĘ, wzołądek y wkiszki wlana, wychędaża, iuchę świeżego Piołunu Pontskiego abo włoskiego piiąc. | MOCZ, nad przyrodzenie wywodzi, zatrzymany, potężnie, z Opiekiem, y z włoskim koprem warzony, a wtrunku używany. | ŻOŁĄDEK Zimny rozgrzewa, WĄTROBĘ, oziębłą y ostabiałą posila. | CHĘĆ, do iedzenia utracona wzbudza, bądź sok z niego abo woda trunkiem używana, bądź proch z winem, lub z Piwem, albo z miodem, lub z Polewką iakakolwiek używany, w Ostatku by y z ciepłą woda. | NA ZAŻIEBIENIE Żołądka. wziąć Soku Piołunowego lotow 6. Soku Bożego drzewka 4. loty. Aquawity, 4. loty. Mastiki put lota. Oliwy lotow abo tyżek 8. to wespoł w Cynowey konewce w kotle ukropu wrzącego warzyć, aż się soki y gorzałka wywarzą, potym przecedziwszy tym żołądek na noc, y na czczo smarować. | Na toż. wziąć Piołunowego liścia y kwiecia, po garści. Polney miętki, Marzey miętki, Poleiu, po garści. Drzewa orlego, Gwoździkow, kwiatu y gałki Muszkatowey, po put lociu. to wszytko drobno pokraiać, a Drzewo y Inne korzenie zmiażdżą przestłuc, y we dwa woreczki płocienne żołądkowe zaszyć, a nagorącey cegle naparzać, winem dobrym pokropiwszy ie, a nimi żołądek nagrzewać. | NA ŻOŁĄDEK napuchły y boleiący. wziąć Soku z Swiżego Piołunu, Octu rożanego, każdego po dwudziestu lotow. potym wziąć oliwy, woszku iarzecego, każdego lotow, 10. Szpiku Ieleniego 4. loty. to wszystko warzyć, aż sok z oliwą wywrzie. przecedzić y przydać woszku iarzecy z zielonym szpikiem, y maść uczynić, ktora na ierszę, albo miękiey skorce rozciągnąwszy, na żołądek ciepło przyłożyć. | NA BOL ŻOŁĄDKA. Piołunu dwie części wziąć, trzecią rożu Czerwony, Miętki czerwoney, to wszytko w płociennym woreczku wiotchym przeszyć, a wwinie Czerwonym warzyć, y co nayciepley na żołądek przykładać. | NA TOK. Wziąć piołunu dwie garści, świerzchołkow ogrodniego kopru, Piołunu włoskiego, kozłku sianego abo ogrodniego po garści, Pigw, Swiżych ochędożonych z łupin y z pestek, drobno posiekanych, Mastixu, Styraku abo kadzidła Żydowskiego po łocie, wina dobrego starego kwarte. Oliwy 4. funty. to wespoł przez dobrą Cwierć godziny warzyć, przecedzić, wyżąć, y w tym chusteczki maczaiąc, co nayciepley na żołądek przykładać. | Na toż. wziąć Piołunu dwie garści, Marzymiętki, Lebiotki, Piołunu włoskiego, kwiecia Rumiankowego, po garści. Rożu czerwoney, wielblondowego siana, albo trawy, ktorego z kwinantem zowią po put garści. korzenia Ostryża wonnego, 3. Cwierci lota. Gwoździkow Cwierć lota. to wszytko co naydrobniey pokraiać, a wedwu woreczkach płociennych przeszyć, ktore w wodzie gorącey w poł winem zmieszaney, nagrzewać, a ieden po drugim na żołądek przykładać, poki bolec nie przestanie. po ktorym naparzeniu Oleykiem piołunkowym żołądek naomarować. | Na toż. Piołun, z Rutą, y z Rumienkiem w Oliwie Vsmażyć, y tym smarować. | Na toż. Wziąć Piołunu Swiżego dwa loty, utłuc go miałko. Ptaszyi żobi (ktora Ligustrum Lacinnicy zowią) kwiecia, 8. lotow, Woszku iarzecego, 4. loty. Oliwy ile potrzeba. wosk z Oliwą rospuścić, do tego prochy woypać, umięszać, plaster z tego urobić, y na żołądek przyłożyć. | Na toż, Wziąć Piołunu ze dwie garści, Szyru, Głazu, Rumienkowego kwiecia,

Miety

Miety ogrodney po garści, pułtorykwarty wody, warzyć to aż trzecia część wywra, y przecedzić, a wte iuche, Benedictam laxatiuam 3. łoty włożyć, Oleyku kopru swoyskiego, Oleyku Piołunkowego po 3. łoty abo łyszki. Cukru szarego 2. łoty. Żołtek od iaia. Szczypta soli. to wespoł zmieszawszy, dać letnią krysztere. Zioła zaś pozostałe w woreczek włożywszy, ciepło żołądek okładac.| Na toż. Piołunu y kopru swoyskiego po garści, wkwarcie wina abo wody wywarzyć do połowy, tego rano, y na noc po kiliszku zażyć.| WINO Wktorymby Piołun mokł, żołądkowi iest użyteczne. WĄTROBY zapalenie uśmierza, bądź Piołun używaiąc, bądź nim smaruiąc.| WĄTROBĘ zoziębłości ~~posila~~, Osłabiała posila, sokiem abo iucha abo prochem używany, zwinem zmiodem, abo ziaką polewką.| TOŻ czyni z Iaycy smażony.| CHĘĆ DO IEDZENIA toż przywraca.| ZOŁTĄ Chorobę, toż spędza.| WĄTROBNYM wszelakim dolegliwościom, zwłaszcza nabrzmieniu y zatwardziałości iey, Piołun zgoryczką, z migdałami gorzkiemi z Hanyżem. zarowno ztych każdego wziąwszy, co na mieley utłuc, y po ćwierci abo pułtora łota, zwodką zwątrobnego ziela na czczo trunkiem używać, przez dni 14.| KREW Y Inne wilgotności wciele, od zgniłości y skazy zachowuie, Sok swiży z Piołynu, z Miodem a zciepłą wodą piiąc| Toż krew wżyłach poleruie y czyści. DYCHAWICZNYM, wolne tchnienie daie. PŁVCA zranione goi. Wiatry rospędza.| SZCZKAWKĘ zawściąga, używszy bądź prochu iego zwinem, bądź samego surowego.| WOMITY ZASTANAWIA. wziąć liścia zkwieciem Piołunowym, Marzymietki, Maieranu po garści, Muszkatowey gałki y kwiatu, Gałganu, po ćwierci łota. drobno pokraiawszy w woreczku przeszyć, y na żołądku trzymac.| NA ZOŁTĄ NIEMOC. Namoczyć abo uwarzyć Piołun w wodzie z kanianki, każdego dnia to ciepło pić. ieszcze lepiey gdy z Opichem y z włoskim koprem iest warzony, bo cholerę tłumi. Abo. Wziąć zedwie garści Piołunu, y warzyć wsycie miodowey, abo w wodzie studzianey, ażby trzecia część wywrzała, przydac łyszkę Rożanego Miodku, po kwaterce na noc y na czczo zażywać, a cholera stolcem odeydzie.| NA CHOROŚĆ. Piołun z Miodem utarty nakoniec żywota przykładać.| GRZYBAMI STRVTYM, pić Piołun z octem y zciepłą wodą dla womitow.| KROSTY po ciele spędza, swierzbiące, bądź ziakieykolwiek przyczyny. Wziąć Piołunu suchego zpułgarści, Nasienia Kopru włoskiego puł łota, wwinie białym to uwarzyć, y przez dni kilkanaście na czczo co naycieplej pić.| NA ZATWARDZIAŁOŚĆ ŻYWOTA odmiękczenie. Piołunu zsenesowemi listeczkami, puł łota w winie uwarzyć, y pić.| NA STŁVMIENIE Dymow do Głowy wstępuiących, soku piołunowego z Trunkiem iakim używać.| GLISTY wżywocie morzy y wywodzi, Sok zswiżego wyżęty Piołunu, a na czczo po trzy łyszki używany.| ZASINIAŁOŚĆ pod Oczyma y gdziekolwiek po ciele, rospędza, Piołun z Miodem, a zkminem kramnym co naymieley utarty, tym namazuiąc.| ZACMIONEMV WZROKOWI, toż iest ratunkiem.| TOŻ, VSZOM ROPĄ ciekącym.| NA GLISTY, Piołun zcenturią, albo zIaderkami y liściem brzoskwiniowym co naymieley utarty, abo z Bukwicą, abo zrdestem, na czczo piiąc zwinem.| NA QVARTANNE. wziąc soku zswieżo wyżętego Piołunu, dać łyszkę abo dwie, przedtym niż ma napaść, wypić.| Ieszcze lepiey, wziąć dobre puł łyszki tego soku, Dryakwie co naystarszey abo Mitridatum puł łota, wina białego dobrego łyszkę, dać wypić na trzy

godziny

godziny przed przyściem febry: ieno wprzod trzeba dobrze przepurgowac.| SZATY od Molow, y Inne
rzeczy zachowuie, kładac suszony miedzy nie.| ROBACTWO WUszach zaległe abo wlazłe, wypedza, sok
Piołunonowy, z oleykiem z brzoskwiniowych Iaderek, w nie ciepło leiac.| CHOROSC Wzbudza, Proszku iego
Quinte zwinem piiac.| NA MELANCHOLIA. Iucha z Piołunu warzonego, z włoska skanianka ktora La-
cinnicy Epitimum zowia, iest pomocna.| Wzrok CIEMNY, czyni bystrym, używaiac z Trunkiem soku
Piołunkowego.| ZOCZV Czerwonosc y zapalenie sok Piołunowy zwinem starym wnie puszczany usmie-
rza.| CHOLERE z ciała wywodzi, wziac Piołunu swizego 8. łotow. Soli Krupiasty Morskiey 2. łoty.
to w kwarcie wody dopołowy wywarzyc, y przecedziwszy pic.| TERCYANNE odpedza. Wziac po ga-
rści, Piołunu, y kopru swoyskiego, do Połowice w kwarcie wody wywarzyc, a na czczo y na noc, po
8. łyzek pic.| FETOR z Ust odpedza, y od zgniłosci broni, w Oczcie go warzac, a nim usta pło-
czac.| GŁVCHOTE oddala, Piołun w winie warzony pare iego przez liiek w Uszy puszczaiac.| NA
TOZ. wziac oleyku Piołunowego z oleykiem z Iaderek brzoskwiniowych to zmieszac, y w Uszy dobrze wy-
chedozone, po 3. abo 4. krople, ciepło wpuszczac.| BLACHY y liszaie z ciała spedza y zgania wino
z Piołunowa iucha piiac.| Przeciw POWIETRZV. wziac Piołunu, Szałwiey, Ruty, Iader piehnych
z Orzechow włoskich pod iedna miara, utłuc to abo uwierciec, rospuscic dobrym winnym octem, prze-
cedzic, wyprasowac, potym ten sok wpateli abo na Rynce, przy zarzystym weglu smazyc, aż sie mocno
zgestnie, ze da z siebie Pigułki potoczyc, na kształt grochu, tych kazdego poranku po 3. abo 4. brac, niz z do-
mu wynidzie to doswiatczone pod czas Powietrza lekarstwo.| SLEDZIONE leczy, w oczcie Piołun warzac,
a przez kilka dni rano y na noc, po 6. abo 7. łyzek piiac.| FREBRE odgania, piiac niz przyidzie po kielisz-
ku wody z Piołunu warzonego.| toz pomaga PODAGRYKOM. ARTETYKOM. CHIRAGRIKOM, z własczu
Cholerycznym. Puchline wodnista z ciała zenie, wziac go iedne czesc, druga drzewa Iałowcewego,
Słomy bobowey, ziela Watrobnego zarowno kazdego, y to wszytko spalic napopioł, y z tego popiołu, a z wodki
Podroznikowy ług uczynic, a kazdego poranku po dwie łyszce, przylawszy troche wina, opuchłemu dawac
pic, tak długo, azby znaczna pomoc chory uczuł.| STRVTYM Trztecio abo zywym srebrem, abo
Gleyto srebrna, abo iadem Paieczym, naprzod dac na womit wypic kieliszek lugu ciepłego z oliwa napoł.
potym, Prochu z piołunu zwinem zazywac.| NA CHOROSC. Piołun, Bylice Czerwono opich w Oliwie
Usmazyc, miedzy dwie chusteczce to włozywszy, na tym ciepło siedziec. y nakoniec z oładka toz przykładac.|
NA FREBRE. Piołunu łot z sola uwierciec, y z 10. łyzek octu, na 2. abo 3. godziny przed przyściem,
dac wypic, czesto tak czyniac.| TOZ tez goraczkom iest lekarstwem.| SLEDZIONE Nabrzmiała y bole-
sna leczy, sok piołunowy, z sokiem Burakowym, kazdego po osmiu łyzek wziawszy, do tego Garsc kwiecia
Centuriey małey, to wespoł w pułtorey kwarty serwatki koziey, abo y krowiey, do wywrzenia trzeci cze-
sci warzyc, przecedzic, Cukru z 8. łotow przydac, a na kazdy dzien poko stanie ciepło po kieliszku za-
zyc.| FREBROM zastarzałym, sok z swizego piołunu wyzety, dobrze ocukrowawszy, po 2. łyszkach da-
wac pic, kazdego dnia.| KAMIEN w nyrkach kruszy, w prochu, abo w trunku czesto uzywany.| BV-
DŁV, barzo uzyteczny, daiac im Piołun z sola utarty, czesto lizac.| STRVPY y bombele na Gło-
wie leczy, tłukac go y przykładaiac.| SEN przywodzi, głowe takze nim okładaiac.| GŁOWY Strzy-
kanie y bol usmierza, piołun potłukszy w wodzie uparzyc, y tym głowe okładac| SEN wdzieczny
czyni, piołun z Bukwica, y z koprem włoskim w ługu uparzyc, y tym głowe przemywac.| GŁOWY zawrot
oddala, Piołun warzony z korzeniem ptaszego abo oslego ogurka, a tym czesto ciepło głowe przemy-
waiac.| W CZELE bolesci wielkie układa. z Ruta, a z konratem abo z bluszczem ziemnym za-

rowno

rowno utłuczony, miodu ile potrzeba przydawszy, y białek od Iaia, tym czoło okładać. / ZĘBOM boleiącym pomaga, pare wnie zwarzonego bądz w wodzie, bądz w Oczcie puszczaiac. WVSZACH SZVM uspokaia, pare z Piołunu warzonego, w Oczcie, leykiem wnie puszczaiac. / WŁOSY Czerni Popioł z Piołunu z Rożaną maścią mieszany, tym ie nacieraiac. / WŁOSOM z głowy opadaiącym, iest ratunkiem, z Bożym drzewkiem wługu warzony, tym głowe przemywawaiac. / NA Wpoł głowy bolenie, wziąc Piołunu dwie części, a iedną Ogurka ptaszego, to w Winie abo w wodzie, abo w Oliwie uwarzyć, gębke wtym maczaiac, co nayciepley na boleiące mieysce przykładać, y często odnawiać. / NA GŁVCHOTĘ, wziąc dwie części soku Piołunowego, część Psiego sadła, drugą oliwy co naystarszey, to wszystko wespoł spuścić, a Ciepło potrosze w Vszy wpuszczać / NA KARK boleiący. Wziąc Piołunu Miałko utartego, oleyku z ptaszey żobi kwiecia, ktory Ligustrium Łacinnicy zowią, Wosku Iarzecego 6. łotow, ktory wosk, z wzwysz wspomnianym Oleykiem na ogniu spuścić, potym z tym Piołun zmieszać, y iako plastr rościągnawszy na kark przyłożyć. / IĘZYCZEK w gardle spadły na swe mieysce przywodzi, sokiem Piołunowym Ciepło płucząc. / NA SZVM w Vszach, wziąc Piołunu dwie garści, Maieranu, szyszkowey lawendy, albo kocankow zamorskich. lebiotki, kobyley miety, po garści. to w winie uparzywszy, pare leykiem w Vszy wpuszczać. / NA OCZY Koniom łzami zachodzące, Piołun z goryczką drobno usiekać, y w obrok mieszać. / NA FETOR w Vstach, Vwarzyć Piołun w Oczcie, y tym Vsta płukać. / NA BOLESC WOCZACH, w słodkim winie abo w basztardzie piołun uwarzyć, a na Czoło y Oczy Ciepło przykładać. / abo też z Rodzynkami drobnemi Piołun utłuc, y Plastrzyk z tego urobiwszy, na Czoło przyłożyć. / abo toż w winie parząc, pare w Oczy puszczać. / NA OCZY krwią zaciekłe, y Czerwone z iakieykolwiek przyczyny, wziąc soku Piołunowego skosztywałowym sokiem zarowno zmieszać, tak wiele wodki Rożaney, y Mleka białogłowskiego, wtym Chusteczki maczaiąc, na Oczy przykładać. / NA TOZ. Wziąc Piołunu zedwie garści, Bukwice kwiatu, kocankow zamorskich, Maieranu, kopru włoskiego po garści, to wszytko warzyć w pułtrzeci kwarty ługu, z popiołu ucinkow winney Macice, uczynionego, przylać do tego Pułkwarty wina dobrego białego, y tym często głowe przemywać. / SINOŚĆ OCZV spędza, swizy piołun utłuczony, a na Oczy Ciepło przykładany. / NA KRWIĄ ZASZLE OCZY. wziąć wierzchołkow Piołynu, y utłuc, Białkiem ziaia, y trochą Rożaney wodki rozczynić, y na chusteczce to rościągnawszy, na Oczy na noc przyłożyć. / NA ZAPVCHLE OCZY. Vtrzeć Piołunu z miodem, y przez chusteczke na noc Oczy Obłożyć. / NA KRWIĄ ZACIEKŁE OCZY, z stłuczenia y razu iakiego. wziąc soku Piołunu swiżego, z sokiem Opichowym, z Rożaną wodką, z Białkiem iaiowym, y z Białogłowskim mlekiem zmieszać, każdego pod iednąż miarą wziawszy, bawełne wtym maczać, y na Oczy przykładać, Odnawiać tak długo aż sie z nich krew zciągnie, co pospolicie trzeciego sie dnia pokaże / NA TOZ. Wziąc soku Piołunu swiżego, soku z liścia fiałkow Marcowych, albo brunatnych porowney części, przydać białkow iaiowych, y na oczy przykładać. NA TOZ. wziąc soku piołunu swiżego, z sokiem ~~tego~~ kopru włoskiego abo z samym zielem, tego kopru a z miodem plastrowany, sinosć z podbicia oczu rospadza. / NA SLINOGORZ. Przetłukszy Piołunu warzyć go w wodzie, przydać miodu, saletry, abo soku kaparowego troche, y tym przez Chustke około gardła obłożyć. / NA TOZ. Wziąc tak wiele Psiego łayna iako y Piołunu, albo łayna oślego, y usmażyć w wieprzowym smalcu, y maśle, y tym Ciepło gardło okładać. / NA ZASTANOWIENIE WOMITOW Flegmistych. Wziąc Piołunu 2. garści, Prosa tak wiele, Bylice Czerwoney z pułtory garści, pokraiawszy to w woreczku przeszyć, w winie

nie napoły zwodą warzyć, y wygniatszy, co naciepley na żołądek przykładac.| NA GLISTY Małym Dzieciom. Namoczyc Piołunu w mocney gorzałce przez noc, y wtym chusteczke wkilkoro zwinawszy, omoczyć, y na Pepuszek przykładac.| NA TOZ. Wziąc piołunu ze 4. łoty, Miałko utartego ieleniego Rogu palonego, z zaiecza żołcia po łocie, Euphorbium utartego puł łota, to wespoł zprzasnym miodem umieszac, y ciepło na żywotek przykładac.| NA TOZ. Wziąc Piołunu, y goryczki, utartych zarowno oboyga, z żołcia wołowa zmieszac, y na Pepek Ciepło przykładac.| NA PVCHLINĘ Wietrznia. Wziąc Piołunu 4. łoty. Fengreku, Nasienia lubszczykowego, Maki ieczmienney, kminu kramnego, Wierzchołkow zieżyn, Pietruszczanego Nasienia, Liścia Rucianego, każdego po 2. łota. to wspoł warzyć aż dobrze rozewre, do tego przydac oliwy 8. łyżek, y znowu przywarzyc, aż bedzie iako maść, tym ciepło żywot obłożyć, we 12. godzin odnawiaiac.| NA WYSZCIE Y WYDĘCIE STOLCOWEY KISZKI. Piołunu w winie uparzyć, y tym kiszkę wydęta, iako naciepley nagrzewac, zaraz potym namazać ia Inkaustem, a chustka mieka zlekka wtłaczac, czyniac to często.| NA CONSTIPATIA. wziąc Piołunu utartego miałko, saletry, po łocie oboyga, do tego soku z Ptaszego ogorka Quinte, zprzewarzonym miodem, uczynić z tego czopek, y wzad włożyć.| NA PODAGRĘ ARTETIKĘ Łamanie w Nogach, y Innych Członkach. Wziąc Piołunu z liściem y z kwieciem, utłuc, w oczcie uwarzyć, y ciepło gdzie boli okładac.| NA TOZ. Wziąc co naystarszego kura, Piołunem go napełnić, y Uwarzyc w wodzie mocno, wtym chusty maczać y przykładać, abo y tegoż kura z Piołunem utłuczonego Ciepło przykładac.| NA TOZ. Wziąc Piołunu dwie części, Ruty, szanty, szafranu poiedney części, Bobrowego stroiu mnieysza część. uwarzyc to mocno wbiałym winie, nacierac tym Członki boleiace. Chustki maczaiac okładac.| NA BOLE W suchych żyłach. Wziąc Piołunu, Szałwij, Poleiu, po rowney części, w Czerwonym winie uwarzyć, chustki maczaiac okładac, także y samym tym zielem ciepłym. NA TOZ. Wziąc kminu kramnego, Piołunu, Bobku, po rowney części, miałko utłuc, miodem zaczynić, y plastrowac.| NA ZĘBY. Piołunu w Oczcie, abo w winie uparzyć, te iuche iako naycieplej, długo w Ustach trzymac, y odnawiac.| NA QVARTANNE. Wziąc Piołunu miałko utartego, smoły smalcu wieprzowego po 24. łoty. smołę z smalcem rospuścić, Piołun wsypać, dobrze umieszać, y wyłożywszy to na geste płutno, na Piersi żołądek, y wszytek żywot przyłożyć iako naycieplej, ato przez 5. dni trzymac. a ieśliby ieszcze była, drugi raz toż powtorzyc.| NA VSTAWICZNA GORACZKĘ. Wziąc liścia Piołunowego y z kwieciem, w winnym oczcie tak długo warzyć, aż moc z Piołunu Ocet wezmie, potym przecedzić, przydac Maki Ieczmienney 6. łotow, z tą Polewką rozczynić, fengrekowy ze 2. łoty przydać, y warzyć do zgęszczenia, potym to na chuście rościągnąć, na wszytek żałodek aż do pępka przyłożyć ciepło, y odnawiac.| NA BOLESC W biodrach. Wziąc Piołunu, korzenia Hebdowego, z otrebami pszenicznemi, wszytkiego zarowno. tyleż kozich Bobkow. utłuc, warzyć wtegim Oczcie winnym, aż sie zgestnie, y tym biodra obłożyć.| NA BOLEIACE KOLANA. Utłuc Piołunu z zielem ktore zowią Noc y dzien. y w Oliwie usmażyć, na kolana przykładać.| NA CZŁONKI ZGNIECIONE. y Połamane. Piołunu y miodu w winie uwarzyć, kminu kramnego przydać, y ciepło okładać.| OD PŁECH broni. Namaczawszy chusteczek w wodzie z Piołunu warzonego. TOZ szaty od molow zachowuie.| PLVSKWY gubi zalewaiac tą wodą wktoreyby Piołun wrzał. abo swiżego utłuc z swinim ~~[illegible]~~ smalcem, y potym to usmażyć w wodzie, y tą wodą obmywac.| ZIOŁA taż woda Piołunowa pokrapiać, a żadne Robastwo niezaszkodzi.| NASIENIE KAPVSTNĘ y Inne ogrodne rzeczy w soku Piołunowym przez noc moczyć, a potym wsiac, od mszyc y robactwa broni.| CZASV POWIETRZA dobrze nim kadzić.| POD CZAS ZARAZY NA BYDŁO. Podkurzac ich Piołunem Rano, w Południe, y przy zachodzie słonca.| W POWIETRZE, dobrze go przy sobie mieć, woniaiac, w Usciech troche trzymaiac, abo w nozdrzach.| NA MOROWĄ DYMIENICE, wziąc Piołunu 4 łoty. z 8. łotow wieprzowego smalcu. przykładac.| PVCHLINĘ z nog wyciąga,. wziąc Piołunu dwie części, kadzidła kramnego iedne

część,

cześć, to uparzywszy Często okładać ciepło.| PAZNOKCIE Parszywe spadza, z octem, z mydlem utarty, y Plastrowany.| RANY swiże wygaia y Czyści, w winie napoł z wodą warzony, tymie wymywaiąc.| NA PIĘTRACH, pod owoce chowane Piołun roskładać, broni od skazy.| ZOCZV bol oddala, Piołun w muszkateli warzyć, y tym Oczy przemywać.| NA ZAŁADEK. oleykiem Piołunkowym, z Rożanym oleykiem smarowac.| NA BIEGVNKE żołtą y Czerwoną, wziąć wody z warzonego piołunu pułkwarty, Miodku Rożanego ze 4. łyszki. Cukru szarego 3. łoty. terpentiny łot, y uczynić z tego krisztere, ktorą przynamniey godzinę trzeba trzymać choremu, bo morzysko uśmierza, w kiszkach, wywodząc z nich flagmiste, y kleiowate plugawości.| NA PVCHLINĘ z zimney przyczyny, wziąć suszonego Piołunu ze 2. garści, nalac nato wina dobrego starego, abo Małmazyey pułgarca, abo 3. kwarty. z wierzchu dobrze nakryć, obwiązać, a na Iarkim Słońcu przez kilka dni moczyć, potym każdego dnia, na 3. godziny przed iedzeniem, po kieliszku tego wypić.| NA ZOŁTACZKĘ, wziąć wierzchołkow Piołunu dwie garści, Cardo Benedictu pułtorey garści, Kanianki, korzenia podrożnikowego, liścia Poziemkowego po garści, Raupontiku puł łota. nato wszytko nalać wina dobrego tak wiele, żeby to pograżneło dobrze, zwłaszcza ieśli z zimney przyczyny, ta choroba przyszła. a ieśli z goracey, tedy wody miasto wina wziąć, y w naczyniu, ciastem dobrze z wierchu oblepiwszy, w kotle ukropu w Rzącego, przez 3. abo 4. godziny warzyć, aż trzecia cześć tego wywre, a po 9. łyżek Rano y nanoc zażywać tego ciepło.| NA TOZ. wziąć glistow ziemnych Cwierć łota. utrzec z polewką Piołunu warzonego, y dać pić ciepło.| NA TOZ, wziąć soku z swieżo wyprasowanego Piołunu, z sokiem Iabłek dobrze doyrzałych y pachniących, y z dobrym winem białym, po pułkwarty każdego wziawszy, to codzień pić, Rano, w Południe, y na noc, po 7. łyżek.| NA BLADOSC. Piołun iakokolwiek używany, nato dobry.| SMAK do iedzenia, toż czyni.| NA PIERSI flagmiste, używać Piołunu tłuczonego, z korzeniem fiałkowym, y z miodem przasnym na kształt Confectu.| NA ZAŁADEK, z iakieykolwiek przyczyny chory. wziąć gałązek z liściem Piołunu, z Pułtora łota, warzyć to we trzech kwartach wody, aż trzecia cześć wywre, potym odkrywszy to naczynie, postawić pod Iasnym niebem, przez noc, y przez dzień, żeby pozbył zbytniey gorzkości, y to pić, przydawszy troche soli.| SEN przywodzi Piołun swoią Wonnością, choć pod głowy włożony.| NA GLISTY, wziąć 18. łyżek soku z Piołunu swiżego, soku z białey szanty, łyżek, 8. Oleiu Rucianego łyżek 6. wołowey żołci, 4. łyszki, to wespoł zmieszawszy, krysztere, dac.| CONFEKT z Piołunu. wziąć ziela iego rozkwitłego funt, Cukru kanaru 3 Funty. utłuc to w mozdzierzu, coraz cukrem przesypuiąc. a ieśliby suchy był kwiat, coraz go wodką Piołunkową skropić potrosze, potym to na iarkim słońcu smażyć, abo w piecu, po pieczywie Chleba zaraz.| DRVGI SPOSOB. wziąć wierzchołkow Młodego Piołunu, choć [illegible] wieciem y liściem co naymłodszym, y toż co y z pierwszym czynić.| SOK Z PIOŁVNV. [illegible]esty rożnie czynią. wziąć Piołunu swiżego, w Mozdzierzu go utłuc, y wyprasować z niego sok, ktory na węglistym Ogniu tak długo smażyć, aż sie iako syrop, abo miod zgęstnie.| DRVGI SPOSOB. Wyprasować soku, z Piołunu swiżego, wysuszyć go na słońcu Iarkim, abo w Popiele gorącym, w naczyniu szklanym, a iako aleopaticum z twardnieie. Nalepszy do tego czas. w Maiu.| TRZECIA, nakraiać Piołunu, utłuc go w mozdzierzu, wodą go zlewaiąc aż pograżnie, moczyć go tak przez 4. abo 5. dni, potym to do Połowice wywarzyć, y Piołun prasą wycisnąć, potym ten sok tak smażyć aż zgęstnie.| Naylepiey tak. wziąć liścia

scia y z kwieciem z suchych rozg, omknionego, ze 30. abo 40. garści, y posiekać drobno, nalać nato wody studzienney, żeby na dwie dłoni nad zielem była, nakryć mocno y moczyć przez dni y nocy 4. potym wody dotego przylawszy, na wolnym węglistym ogniu do połowice wywarzyć, y sok wyprasować, y wnaczyniu osobnym go chować. a na on Piołun wyprasowany, znowu tyleż wody nalać, y toż wszytko czynić co y pierwey. a zlawszy ten sok do pierwszego do zgeszczenia warzyć, że będzie tegi. a wlawszy go wnaczynie szklane, na słoncu go prażyć, y wysonować, y na takim mieyscu gdzieby nieplesniał, ani wysychał, chować.) EXTRACT. wziąć Piołunu drobno pokraianego, nalać nań Gorzałki mocney kilka razy przelutrowaney, tak wiele, żeby na 2. palce nad zielem była, to zlać wszklany Alembik bez nosa abo rury, kolbą szklaną, zwierzchu nakrywszy, y gliną abo ciastem zalutowawszy, na słońcu iarkim, abo wkotle Vkropu pełnym, abo naciepłym piecu, kilka dni moczyć. potym przecedzić, y wyprasować mocno. a wtym soku, znowuż ziele moczyć, y toż wszytko czynić co y pierwey, czyniąc tak po trzykroć. potym to do szklanego Alembiku ktoryby miał rurę, wlać, a wierzch zalutowawszy, wolnym ogniem obłożyć, ażby się woda poczęła distyllować, ato będzie Istnością wyciągniana: ktora będzie iako miod przepuszczany, abo oley, gęsta: Tego Extractu, do tegoż wszytkiego co się wyżey powiedziało, może używać, biorąc go naraz puł Quinti, z wodki Piołunowey Łyszką. tego Exstractu do smarowania szkoda używać, bo sam sok piołunowy może temu dość uczynić. SZKODZI PIOLVN, niektorym Complexiom. Iako żołądkom flagma napełnianym, Piersiom y Płucom flagmistym, w Gorączkach flagmistych, Bolenie Głowy wznieca. Pszczczołom wielki Nieprzyiaciel. WAGA dawania Soku, Starym Cwierć łota, Młodym, puł łota. WINO PIOLVNKOWE. Wziąć dobrze ususzonego Piołunu, z liściem y z kwieciem drobno posiekanego, według naczynia wktorym bydź ma, y kłaść naprzod leszczynowe trzaski Heblowane, zaś warszte, piołunu, y tak tym dwoygiem prześcielać, aż się napełni owo naczynie, nic niestłaczaiąc. y zabiwszy, mosztu dobrego nato nalać, y dać wykisieć. potym co się go do potrzeby utoczy, tak wiela wina dolać. Na wiosnę stoczyć to wino, Piołun y Trzaski precz wyrzucić, naczynie wypłokać, y gorzałką co nayprzednieysza wewnątrz oblać, wysączyć. y potym ono ztoczone wino, wtoż naczynie wlać. a gdzieby niedostawało Innym winem dolać. y zaszpuntowawszy do Roku chować: a tak do samych ostatnich stoczkow naymniey smaku niestraci. DRVGI SPOSOB. Przepłukawszy suchego Piołunu, w worek go włożyć, a kilanaście kroć, wino młode przezeń lać, abo tak długo, aż weźmie wsie moc Piołunu. takowy Piołunek wszelkiego czasu może bydź czyniony, bo nadaley za dwie godzinie będzie gotowy. TYM OBYCZAIEM, może bydź z każdym zielem wino przyprawione wedwu godzinach. TO, Piołunkowe wino, dobre iest, NA ZVLTA chorobę.) NA SMAK do iedzenia.) NA CHORY ZALADEK.) KRZTVSZENIE poiedzeniu oddala y zatrzymywa.) FVMY do Głowy bliące nadoł ciągnie.) POMOCNY sledzionie.) wątrobie.) Nyrkom zaziębionym.) Podagrze.) Chiragrze.) Artetice.) wzrokowi.) zepsowanemu żołądkowi.) Drzeniu, y trzęsieniu członkow.) Krzyżow boleniu.) Melancholicznym.) Cieszkiemu spaniu.) Porywaniu wpierwospy.) PVCHLINĘ z ciała wywodzi.) KOLKI uśmierza.) GLISTY wywodzi.) Cuchnienie z Vst odpędza, gargarizuiąc nim.) IEZYCZEK SPVCHLY leczy, płucząc nim.) ktorzy są zdrowia dobrego, przyrodzenia gorącego, appetitu dobrego, niemaią tego wina piciem używać. WODKA. Wziąć kwiatu z nasieniem, y z młodym klocem piołunu, włożyć to w Alembik, wody nalać, y przez ogień przepuścić. tey wodki na czczo po kilka łyżek używać, pomocno: Na żołądek.) na Morzenie.) na Glisty.) Na wątrobę.) na sledzione.) Na żołtą niemoc.) Pannom na zbytnią bladość.) Puchlinę zawściąga.) Dy

chawicznym

chawicznym użyteczna.| SZKAWKE zastanawia.| Mocz pędzi.| JĘZYCZKOWI nabrzmiałemu, płukać tym, pożyteczno.| WOMITY zawściąga.| NA ZĘBY, nia płukać.| SNY, Melancholiczne oddala.| y Głowy bolenie, chuste w Ciepley maczaiąc, a na głowę kładąc.| Wzrok iasny czyni, dwakroć ią nadzień w Oczy puszczaiąc.| RANY wymywaiąc nią wyckedażą.| Od Dziwego Mięsa broni.| NA GARDŁO Opuchłe, na JĘZYCZEK Spadły, płukać nią często. OLEIEK. Wziąć kwiecia Piołunkowego, dobrze roskwitłego, y z wierzchołkami, 8 lotow. soku z świeżo wyprasowanego Piołunu, 8. lotow. wlać nato doyrzałey oliwy Bułgarca, y w Cynowym naczyniu, abo w nowym garcu polewanym, wstawić w kocieł ukropu wrzącego, y warzyć do połowy. potym to przecedzić. y w szklanym naczyniu na słońcu distillować. TEN OLEIEK tylo do smarowania. W BOKACH boleść uśkramia.| GLISTY pędzi.| BIEGVNKOM służy, żywot nim naćiraiąc.| Vszom z czego boleiącym, bądź Odmrożonym, iest ratunkiem, Ciepło go w nie, puszczaiąc.| SZVM w Vszach układa y ucisza, po 2. abo 3. krople w nie, wpuszczaiąc ciepło, wychedożywszy wprzod z pługastwa.| WOMITY zastanawia. Z trochą oleyku z Gwoździkow kramnych zmieszany, żołądek Ciepło tym mazać.| SOL. Wziąć Suchego Piołunu o Ciepi kilka, abo kilkanaście, y na chedogim dnie, na Popiół spalić, ktory obyczaynie zebrawszy, dżdżowy, abo studzienney wody nań nalać, umieszawszy ten Popiół z nią mocno, co naylepiey warzyć, y przez Worek iako ług przecedzić, to przecedzenie tak długo warzyć, aż Sol sama zostanie. INSZY SPOSOB. Napalić Popiołu co naywiecey, z Piołunu Suchego, nasypać go w nowy garniec Polewany, a woda dżdżowa nato nalać, y przez kilka dni moczyć, codzień przemieszuiąc. potym iak się ustoi te wodę z wierzchu obyczaynie zcedzić, znowu nalać zamieszać, moczyć, y znowu zlać, często tak powtarzaiąc, aż one zołzy żadney ostrości w sobie niebędą miały. potym one wody w naczynie szklane zlać, y na słońcu iarkim postawić, abo na Piasku gorącym, aż ona wszystka woda parą wyidzie, y wyschnie. a Sol na spodku zostanie: a gdzieby ieszcze niebyła dobrze biała, znowu ią wodką piołunową rostworzyć, kalcinować, przez gęsty płat przecedzić, y przecedzenie na płytką y głatką miskę gliniana wylać, a na słońce abo piasek gorący wytożyć, że na Oney misie wszytka woda wyschnie, a Sol tylo sama biała zostanie. Takim sposobem Sol, z Innych się ziół czyni.

LEKARSTWA ZTATARSKIEGO ZIELA.

Tatarskie ziele dwoiakie się znayduie Samiec y Samica. Samiec przyrumieniszy ma korzeń, Samica biały. Do trzech y sześterech lat w swey mocy może bydź chowane. Iest ciepłego przyrodzenia. Na początku lata, korzeń iego ma bydź kopany: a świeżo ochedożony: y na słońcu dla wilgotności swey susżony. Liście iego, małego iest użytku. NA WĄTROBĘ zaziębioną, warzyć korzenie Tatarskiego ziela w wodzie, aż trzecia część wywrzą, a te wodę na Czczo y na noc, przez kilka dni pić.| TOŻ czynić na bolenie bokow z rospieraniem.| TOŻ na morzyско y gryzienie wszywocie.| NA NATARGNIENIE y narwanie ktorego członka w swym stawie: naparzać go tąż wodą.| TOŻ Suche żyły posila y utwierdza.| NA KVRCZE, y Członkom pokrzywienie, tęż wodę pić, y nią naparzać.| NA PRZEPVKLINĘ, bądź tą wodą płucząc, bądź sam korzeń parzony ciepło przy-

przykładaiąc.| CHOROSC wzbudza, kąpanie z niego po pas czyniąc, bo żyły otwiera.| NATOZ. Uwarzyc go z kopytnikiem y z Bożym drzewkiem, w winie, y tym ciepło nakoniec żywota przykładać.| MACICZNE boleści układa.| y MOCZ zatrzymany pędzi, Wodę wktoreyby Tatarskie ziele wrzało, wywarzywszy ią trzecią część, przez kilka dni na czczo piiąc.| NA ZACMIENIE WOCZACH. Też wodę piiąc, y nią oczy przemywac.| SLEDZIONY YWATRARY Zatwardziałość odmiękcza, używaiąc go bądz w Cukrze czynionym, bądz w Miedzie smażonym, bądz warzonym w Miodowym Oczcie, tego Octu rano y na noc zażywaiąc. zwierzchu też nim naparzaiąc bok lewy, y nim plastruiąc.| ZVST smrod otraca, a zapach wdzięczny daie, korzeń iego gryziony.| NA KASZEL z flusow zimnych, warzyć go w Wodzie, atey wody gorącey parę ustami wsie brać przez liiek, poliwkę zaś iego rano y na noc piiać. Także w Cukrze smażonego używać.| ZAŁADEK zaziębiony ogrzewa, y z flegmy chędoży, posila, y utwierdza tym sposobem: Wziąć Tatarskiego ziela, Galganu, Cynamonu, po cwierci łota na raz, y to w winie Piołunkowym warzyć, y na czczo pić.| ABO, Vsiekać go y z Pieprzem zmieszać, a tego oboyga, po pułtory quinti na noc brać, y winem dobrym popić.| TOŻ, wiatry około Sledziony zawarte rospędza.| IĘZYKOWI Paraliżem ruszonemu y Cięszko mowiącemu, iuchą tego ziela gargaryzuiąc, pomaga.| Także ią też często piiąc. Także korzeń iego z gałką muszkatową, pod iezykiem trzymaiąc.| NA BIELMO w Oczach. wziąć ziela Tatarskiego, Soku z kopru włoskiego zarowno oboyga, to ususzyć potężnie na iarkim słoncu przydać do tego miałko utartey Czarney Helenki, y zwarzyć, a przecedziwszy, w naczyniu miedzianym chędogim do potrzeby chować, y potrosze tego wpioro biorąc, na bielmo w oczy puszczać.| TYM CO WOCZACH Muszki abo łatki latać się zdadzą, co ze mdłości wzroku pospolicie się dzieie, toż lekarstwo (co nabielmo wyżey troche) pożyteczne iest.| TWARDOSC y ociekłość wszelaką naciele rospędza, iuchą ziela tego chustami ciepło naparzaiąc.| NA VRAZY y Potłuczenie. Wziąć Prochu korzenia tego co cwierć łota zaważy, z katerką miodu pitego zażyć.| NA ZOŁTACZKĘ, Vwarzyc korzenia tego, y odcedziwszy iuchę iego, Vwarzyć w niey Czerwoną Cieciorkę, y choremu dać zieść, y polewkę wypić.(ieno żeby nie w gorączce) z tegoż ziela kąpiel uczynić, żeby się mogł zapocić, bo ten pot, wyciągnie żołtość z ciała. z kąpieli wyszedszy, iesliby chory nad parą tey kąpieli pocić się niemogł, tedy go włoszku nakryć co naylepiey.| WPIERSIACH boleści cięszkie, syrop z korzenia tego, abo woda zwarzonego pita, układa.| NA ZĘBY, warzyć to ziele z iagodami Iałowcowemi w Wwodzie, przydać trochę octu Wiatym ciepło, często Vsta płukać.| NA DVSZNOSC wpiersiach, korzeń iego wpitym miedzie, abo w wodzie osłodzoney warzyć, y Vstawicznie ią pić, a wszelkie wilgotności zimne, y lipkie w żołądku y wpiersiach, rozgrzeie rozrzedzi, y snadno charkaniem wywiedzie.| SERCE wdłe posila, z przednim Cynamonem, y z winem białym starym, korzennym, poranu y na noc, ciepło piiąc.| TOŻ ZAŁADEK zimny rozgrzewa.| CHĘC do IEDZENIA czyni, z Piołunkowym go winem używaiąc.| PIWO, posilne czyni, wktorymby korzeń ten w węzełku był moczony.| SINOSC wszelką z stłuczenia y z podbicia rospędza chusteczkę w Wodzie, wktoreyby korzeń ten wrzał maczaiąc, y nią naparzaiąc.| BLADYM Cerę rumianą czyni, toż.| LISZAIE spędza toż czyniąc, y prochem iego posypuiąc.| y wodę też abo wino wktorymby wrzał piiąc.| MIODEK. Wziąć korzenia ziela Tatarskiego, Funt ochędożonego przetłuc go z grubu, moczyć przez 3 dni y 3. nocy w mocnym Oczcie winnym, Czwartego dnia, przy wolnym ogniu

warzyć

warzyć, aż trzecia Cześć wywre, potym przecedzić, Miodu pieknego ile potrzeba włożyć, y tak dlugo znowu warzyć miod, szymuiac, aż wszytek Ocet wywre; ktorego Miodku z rana, dla niedostatku Sledziony, y watroby, podwie łyszce ziucha Tatarskiego ziela zażywac. SYROP. Wziac korzenia Tatarskiego funt, drobno pokraiac, przetłuc, warzyć aż połowa wywre, przecedzić, Cukru co potrzeba przydac, znowu warzyć szymuiac, aż do zgeszczenia Syropu. Cynamonu przydac, y do przerzeczonych potrzeb chowac. Dla watroby y Sledziony dwie łyszce naraz, biorac go rano, badz samego, badz ziucha.| Toż na żołądek. y piersi zaziebione.| Przyprawne zaś w Cukrze abo w miedzie smażone, NA Appetit.| NA FETOR z Ust.| NA Chorosc.| MASC. NA zatwardzenie watroby y sledziony. Wziac soku Tatarskiego ziela z pułtora Funta. Oliwy, 3. łoty. Octu Winnego kwarte. Ammoniaku 4. łoty. serapinum dwa łoty. to wszytko przez noc w wolnym oczcie Winnym moczyć. potym przydac korzenia ziela Tatarskiego Co naymieley utartego, a wespoł to Vmieszawszy, prawy y lewy Bok smarowac. a ktoby Plastr chciał miec, przydac do tego wosku ile potrzeba. PLASTR. Wziac korzenia diptanowego miałko utłuc, Oliwa rozczynic, z prochem Tatarskiego ziela, uczynic kształt plastru. to NA ŁAMANIE W GOLENIACH.| NA RAZY stłuczone.| NA odbicie Ciała od kości.| NA odgniecienie żył suchych.| KŁADA też ten korzen do głownych plastrow.| PVCHLINE z ciała wywodzi, piiac ten korzen w winie warzony z nasieniem opichowym, y Hebdowym, rano y nanoc.|

LEKARSTWA Z KOPRV WODNEGO.

Kopr wodny kocha sie przy wodnych mieyscach, tak barzo wysusza że y rany goi. Tym co zwysoka SPADLI, dac go pic z woda y z sola, iest lekarstwem.| W RANACH swizych od Ognia broni, przykładaiac go Plastrem z Octem, badz suchy, badz swizy.|

LEKARSTWA Z NOGIETKV.

Nogietek roscie po łakach, y w Ogrodach bywa siany. gorzki iest y suchy. List y kwiat iego iadaia w sałatach, y polewkach dla wdziecznego smaku y zapachu. SERDECZNYM przypadkom.| Cieszkiemu Oddychaniu, żołci zbytniey służy.| WZROK ostrzy pożywany.| NA CHOROSC, pomaga, sok z niego pity, na kilka dni przed Czasem zwykłym.| WŁOSY czyni złote, kwiat iego w ług kładziony.| NA RANY ziele iego przykładane goi ie.| MASC iego NA wegry, swierzb, Sinosc, Czerwonosc twarzy. Wziac soku Nogietkowego, Babki, Oleyku rożanego, łoiu Ieleniego, y koziego. Dragantu, Gumy Arabskiey. ziemie Ormianskiey. Krochmalu, z tego masc uczynic, y pomazowac.| NA ZASTANOWIENIE zbytniey chorosci. Wziac kwiatkow iego z młodymi wierzchołkami, y z żołtkiem iaiowym Vczynic iaiecznice, y iesc.| NA ZEBY boleiace proch z kwiatkow iego w zab włożyć z bawełna.| WODKA z niego, Oczu Czerwonosc y zapalenie odyimuie, puszcza na w nie, abo nia przemywaiac, abo przykładaiac. WZROK ostrzy. SERCE posila, pożyteczna W POWIETRZE, y W GORACZKACH zarazliwych.|

LEKARSTWA Z KRVSZYNY.

Kruszyna, wszedzie w lasach y gaiach roscie, a zwłaszcza wilgotnych. Iest mocy odmiekczaiacey, y zaciagaiacey razem, iako Rhaubarbarum. W zwierzchniey skorce, iest moc zaciagaiaca, a wewnatrz purguiaca. Wywodzi Cholere y flegme. Pożyteczna Puchlinie, Nabrzmiałosci Ciała y Twarzy. Zołtaczce. Skory Obie, maia bydz zdeymowane na wiosne zaraz, y łupione, y chowane. Swize skorki na Womit Czynienie sa dobre. Te tedy skorki srednie, solic, warzyc, z sadzcem, z piołunem,

nem, z Rzepikiem, z kaniąprzędzą, z Chmielem, z cynamonem, z Włoskim koprem, z pietruszką, z korzeniem oboiego szczerbaku ogrodnego, wielkiego y małego. w Wodzie ile się wwodzie wolno zamoczyć może aż Trzecia część wywre, to przecedziwszy, ma stać ze trzy dni aż się wystoi. a ten znak że iusz iest dobra, kiedy z żołtey barwy, czarna się stanie. Purguie wolno y posila wnetrznosci, pic go 5. Vncyi. / SKORA zniey żołta w occie parzona, zębom ból odeymuie, płocząc usta. ZĘBY sprochniałe chedożą, y Ochrania od dalszego złego, toż. /

LEKARSTWA Z KROKOSV.

Krokos sieią na polach y w Ogrodach, przyrodzenia iest gorącego. Puchlinię, pomaga Vsty brany, y krysztera. PIERSIOM chorym y PŁVCOM pomaga, Nasienie krokosu uwierciane, przecedzone, z cukrem, z miodem rozprawione, bo flagme znich poleruie. GŁOS poleruie.

LEKARSTWA Z PAPRÓTKI.

Paprotka rośćie na kamieniach mchem obrosłych, także przy starych pniach drzewnych, ile dębowych. y ta nad insze lepsza. zbieraią korzeń iey Sierpnia. wysusza bardzo. wywodzi flegme, Cholere, y Melancholią. Zażywać iey z kurą, albo z Rybami y z cwikłą. PVRGVIE Cholere y flagme, prochu z niey dragme, z sytą miodową piiąc. PVRGVIE. Korzonki paprotki w wodzie moczyć, potym ie utłuc, y sok wyżąć, a cwikłą, albo z słazem warzonym ieść. NA KOLKĘ y Pleure, y wszytkie boleści wnetrzne, wziąć paprotki, Imbieru, kminu, Anyżu, włoskiego kopru, na proch z tłuczonych po rownej części, y warzyć to mocno z starym kurem, y te polewkę pić. W BOLACH Artetycznych y lodogrycznych, Paprotkę warzyć, y te wodę pić. Vżywaią iey miasto Salaty, warzony y przyprawiony. NA WYWIENIENIE. Paprotkę, z czym utrzeć, y nią namazować. NA WRZOD nosowy co go polipem zowią, Paprotkę na make utrzeć, y wnos sypać. NA ŁANOKCICĘ, Plastrzyk z maki korzenia iey z miodem przykładać. WODKA, z korzenia iey świeżego upalona, piiąc ią naraz po 4. Vncye przez czas niemały. NA KRĘZEL. Ciężkie oddychanie. Na wady w płucach. Na Melancholią. Na Sny straszne. Od Rozumu Odchodzącym. Krew wychedaża. cerę piękną daie. SYROP z niey ieden prosty z soku iey, z cukrem warzonego, iako się z Inszych ziół powiedziało. DRVGI SPOSOB. Wziąć paprotki udebiny rośnącey, pułtrzecia łota, Melissy, Boraku, ostryżu, SKurek korzenia kaparowego, Tatarskiego ziela, Kopytniku, po łocie każdego. Senesu y Episimu albo wyłupu, szmeru włoskiego po trzy łoty. nalać nato wody co trzeba, warzyć powoli, aż wywre Trzecia część. Rodzynków drobnych puffonta włożywszy, potym przecedzić, przydać cedzonego miodku Rożanego funt. cukru kanaru funt. y usmażyć z niego z gęszczony Syrop. NA Wilgotności spalone, grube, Melancholiczne. KREW barzo naprawia, dawać go po 3. albo 5. Vncyi.

PAPROC SAMICA.

Rośćie w lesiech, na gorach, a osobliwie w chłodzie. grzeie y susży, ROBAKI y glisty szerokie wygryzuie Korzenia iey z miodem zażywszy.

Z PAPROCI PROSTEY LEKARSTWA.

Paproć prosta rośćie wszędzie, w cieniu, w lesie, na gorze, na skale, miernie grzeie y susży. Korzeń iey iako wyżey zażywaiąc. GLISTĘ ktora się po Jelitach wszytkich rospościera, zabiia. dać go naraz łut z sytą miodową. ŻYWOT odmiekcza. List iey młody iedząc. BYDŁV Rany na szyi goi, Maka ie tego ziela zasypuiąc. PLVSKWY morzy List iey. NA OPARZELINĘ, wziąć soku z korzenia paprocianego, przydać wodki Rożaney, albo z kwiecia lipowego, albo studzienney, y wody skrowienca, to pospołu zmieszać przecedzić y namazać. PRZESTEP CZARNY.

Rośćie we krzach przy płotach, lesiech. tegoż przyrodzenia co y przestęp biały. Zażywać go może nakształt szparagow, a PVRGVIE, wywodząc Vryne, chorość. NA WIELKĄ Chorobę Powietrzem zarażonym. Zawrot

cierpiacym? na wrzody na ſzyi? wziąć ſoku iego nazimno, z miodem przaſnym y z winem to wypic? BY-DLV wrzody naſzyi goi, czyniąc Plaſtr z gałązek iego z winem?

PRZESTEP BIAŁA MACICA.

Roſcie przy drogach, płotach ladakedy. przyrodzenia ſuchego. ſośiki y ſzparagi iego ktore naprzod wypuſzcza, warzone y iedzone iako ſzparagi, Purguią? Vryne wywodzą? choroſć wywodzą? tak ſame, iako y iucha z nich pita? WIELKĄ CHOROBĘ leczy korzeń iego pijąc go przez cały Rok ćwierć łota z winem białym, na każdy dzień? IOZ na zawrot y na zapomnienie ſłużą? SOK z niego wyciſniony na wioſnę, a z miodową Syta pity, flagme wywodzi, y piersi od niey czyści? wſzytkim Chorobom głownym ſłużą? MOZG y Głowę posila?

PSINKI WODNE ABO CZERWONE, CHROSCINA.

Ta roſcie przy płociech, Drzewach, we krzach, na Gorach, w lesiech, przy wodach, y namieyſcach wilgotnich. w kwietniu kwitnie. rozgrzewa y wyſuſza. KORZEN tych pośnek, Bięgi, ogorzeliny od ſłońca, węgrowatoſći ſciera, ſokiem z tych iagodek czerwonych wycieraiąc? NA ZOLTĄ Chorobę. wziąć ſunt drzewa tey Chroſćiny, utrzeć go na proch, przydać wina białego wonnego doſtatek, mnowym to garcu nakryć y zalepić, ciaſtem. zoſtawiwſzy dla proby drewienkiem, mała dziurke nawierzchu. warzyć to powoli aż trzecia część wywre, potym to przecedzić, y dać pić rano y nanoc przez dni. 14. żeby ſie potym Chory mogł zapocić, a to wino purguie dołem y Vryna łaſkawie. zagnite wilgotnoſći przez wywodzące?

HEBD.

Roſcie nawſiach lada kedy. na wioſnę korzonki iego kopaią, ſkorki z nich zdeymuią, y na ſłońcu ſuſzą. Jagody zaś pod ieſień, bo tam doyrzewaią. do Roku tylo bywa w ſwey mocy chowany. Rozgrzewa y wyſuſza. Flusy flagmiste wywodzi. Puchlinę ſtolcy wywodzi, warząc korzenie Hebdowe, w białym ſtarym winie, z kwiatem y z Imbierem, y pić tego na czcze pokwaterce? IOZ KREW napełnuie? KISZKĘ z ſtolca wychodzącą wprawia, namazuiąc ią ſokiem z korzenia Hebdowego? SLINOGORZ leczy, w tymże ſoku chuſtkę maczaiąc, y gardło obmiiaiąc? PIERSI z flagmy wychedażą, y ſkaſzlu, wierzchołki Hebdowe w winie warząc, a naczczo piiąc? DNE, y w Głonkach łupanie V ſkramia, wziąć kwiatu y liścia Hebdowego zarowno, włożyć w dzban, y nakryć blachą podziurawioną, wſtawić nato drugi dzban, wzgore, y obwiązawſzy mocno, ciaſtem zalepić; żeby ſie oba — dzbany dobrze trzymać mogły. potym po wypaleniu wpiec to wſtawić, tak żeby dzban z kwiatem y z liściem ſtał na gorze, tak długo aż piec wychłodnie. potym w ſpodnim dzbanie znaydzieſz ſok, albo wodę ktora od potrzeby chowac, y mieyſca dnawe, y wktorych łupanie, namazywać? FREBRĘ tenże ſok z winem używany leczy? GRYZIENIE wżywocie y morzyſko uſmierza? DZIECIOM brzuſzki twarde odmiękcza? IWARDOSĆ wżywocie odmiękcza, liścia iego nakładſzy do wanny, w niey ſie parzyć? PODAGRĘ uſmierza, z kozłowym łoiem liście to przykładaiąc? ŻYŁY POSILA, liście iego z kwieciem w obuwie kładąc? GARDŁA boleſć układa, liściem iego okładaiąc? NOSEM ſarkany ſok iego, wſzytkie plugaſtwa z głowy wywodzi? NA SCIĄKĘ, na gryzienie y morzyſka, Kryſztere z liścia iego warzonego, abo z ſoku brać?

BEL PROSTY. POSPOLITY.

Wſzędzie roſcie, przy płotach, ſarkanach, przykopach ogrodach,. Rozgrzewa y wyſuſza. Flus wodny wywodzi, y wyſuſza. warząc liście iego z oliwą y z ſolą miaſto kapuſty, młody, flagmę wywodzi y cholerę? NA PUCHLINĘ. młode korzonki w winie warzone używać, toż z łatorośłek warzonych

nych piiac.) NA MACICE. y żywotne boleści, Iagotki iego z winem piiac.) PRZYMIOTY ogniste wyciaga, liście swiże młode, zieczmienna maka uwierciane y plastrowane, toż opalonym ogniem.) TOŻ na rany od psow ukaszone.) NA PODAGRĘ, Nasienie abo Iagody Bzowe, abo Hebdowe, złoiem bykowym plastrować y przykładać.) WODĘ zaskornia stolcy wywodzi, liście iego tak w Trunku iako y iedzeniem.) TOŻ korzenie y Iagody ich w winie starym warzone y używane.) NA BOL GŁOWY. w Wudce z kwiecia Bzowego Chustki maczać, y przykładać na ciemie, y czoło.) SOK z skorek korzenia Bzowego wyżęty piiac, Womity potężne czyni.) Przymiot ognisty błonke y mozg okrywaiacy odeymuie.) RHŁY gubia Roszczki Bzu młodego, a ile Hebdowe, w wodzie moczone, tu woda gmachy kropiac.) iucha z liścia warzonego, MUCHY wygładza.) PURGUIE żywot, skora wnętrzna ktora iest pod martwica, gora y dołem. z białym winem ia piiac uwierciana, abo w mleku słodkim warzac. kto chce żeby dołem purgowała, nadoł ia ku korzeniu skrobac. Kto zaś na womit, to ku gorze. á ieśli wraz na womit y purgans, to y nadoł y do gory skrobac.) NA KAMIEN. Hebdowe latorosłki młode y z liściem wierciane, abo potłuczone pic.) NA OCZY zapuchłe. swizego miekiego liścia Bzowego, zieczmienna maka przyłożyć.) NA TERCYANNE. wziac Bzowego liścia garść, lawendy y soli potrosze, to z oliwa utrzeć, y napulsy przywiiac.) NA WZBUDZENIE CHOROSCI, y NA FREBRĘ QUOTIDIANE. Wziac liścia kwiecia y korzenia Bzowego przez 2. abo 3 dni moczyć go w wodzie, y przecedziwszy, dać tey wody kwaterke abo pułtory ciepło wypić, a to materya frebry wywiedzie.) NA GLISTY. Sok z liścia bzowego dać pić.) NA VSZY Ropiste Sok Bzowy w nie puszczać, a wychodaza.) NA SPUCHŁE Rece y nogi, w liściu bzowym, w wodzie warzonym naparzac.) NA WATROBY Y SLEDZIONY zatwardzenie. Liście iego z Iagodami w winie y oliwie warzyć, y plastr czynić.) NA SPARZELINĘ, Maść z skorek iego srednich dobra.) NA ŁAMANIE w kościach, wziac swizych sosikow Bzowych, abo papie od korzenia sie puszczaiace, z korzeniem Babczanym, a z starym sadłem wieprzowym zmieszawszy namazować.) potym swizem liściem Bzowym te mieysca okładac.) TOK KRWIE z nosa zastanawia proch z liścia Bzowego zadmuchuiac niem.) KOLANA ociekłe y z puchłe leczy, wyciagaiac z nich otok, y boleści układa, liście bzowe z kwiatem, rosparzywszy ie w zarzystym popiele, przykładac.) NA ŁAMANIE. Wrekach, nogach, stawach, y ktorychkolwiek członkach, wziac liścia Bzowego, Rumienku, kopru ogrodniego, to w Woreczki zaszyć, uparzyć, y boleiace mieysca okładać.) NA PIERSI, kości, Plecy, Pacierze, krzyże, pod łopatkami, w Bokach łamaniu y boleniu, Wziac oleyku Bzowego, Bobkowego, po 4. łoty. Bobrowego stroiu puł łota, Aquavity barzo mało, to wespoł zmieszać, mieysca boleiace nacierać, y potym ogrzac.) PIGULKI ze bzu. Wziac skorek tak z drzewa iako y skorzenia Bzowego, tych ktore sa pod martwica, do tego kwiecia iego y iagod, to wszytko utłuc y sok wycisnac, do tego przydać prochu sosnki, abo wilczego mlecza puł łota. Mastiki cwierć łota, y z tego pigułki czynić, ktorych Quinte na raz dać, puchline wywodza.) SYROP. Wziac, skorek srednich miedzy martwica, a ostatnia skorka od drzewa, tak wiele, kwiatu, to iest po dobrey garści, to wespoł w winie białym dobrym starym przez cały tydzien moczyć, codzien wzruszaiac, y przemieszuiac. potym to przecedzić, a włożyć w toż wino garść Rozy Tatarskiego ziela, Imbieru, zawiazawszy to w wezełku. popuł łociu, warzyć to aż połowa wywre, potym wyiac wezełek z korzeniem y wyżac go mocno. potym włożyć w ten liquor Czystego miodu, y tak długo warzyć, aż wino wywre. tego naraz dawać, po 2. łoty abo 3. Opuchłym frebre quotidianne maiacym.) WODKA. kiedy naybarziey bez kwitnie, w ten czas z kwiecia przez balneum maris, wodke dobrze palić. NA PIERSI cieszkość bywa dana Rano

y na noc

y na noc po 3. łoty. NA GŁOWY bol zgoracości iakieykolwiek pomaga, Chustke wniey maczaiac, y na głowe przykładaiac. NA OGORZELINĘ, nia sie umywaiac. SOK wziac Bzowych Jagod, doyrzałych, znich sok wycisnac, y przy ogniu weglistym do zgeszczenia warzyc ten bole wnetrzne rospedza. WBIEGVNCE żywot nim mazac. WPVCHLINIE, Na Czczo go uzywac. KONFEKT. Gdy kwiat doyrzeie, otrzesc go abo obic z Okołkow iego, y włożyc ten kwiat miedzy dwie Chedogie Chusty, żeby przewiadł, potym go usiekac, abo utłuc, ado Funta kwiatu, pułtora funta Cukru przyłszyc, y na słoncu postawic, przemieszuiac Czesto. WATROBY zatkanie otwiera. Rospedza żywota nabrzmiałosc. PVCHLINE niszczy. BEDLKI bzowe, przy korzeniu iego rosnace, maczac w Rożaney wodce albo Bzowey, a na boleiaca głowe zrospalenia, przykładac. TOZ wszytkie toki y przymioty ogniste odeymuie. OLEIEK. Ten sie czyni zkwiatu oberznionego Bzowego, iako Rumienkowy zstara Oliwa, ZOŁTACZKE odgania, BOLE układa. OLEIEK DRVGI, do wzruszenia potow, w Morowym powietrzu: wziac naczynie szklane według woli, napełnic go do połowy Bzowym kwiatem, przydac do niego trzecia Czesc kwiatu Hebdowego, trzecia Czesc kwiatu S. Jana ziela, żeby ztych trzech rzeczy, było naczynie pełne nato nalac oliwy Czterech letni, by y starszy, to zawiazawszy, postawic na słonce całe lato. potym wyprasowac. tym oleykiem trzy abo szterykroc Ciało wednie y wacey ciepło nacierac, doswiadczona wszytek iad powietrza morowego wywodzi. BEZ czerwony, tychze iest skutkow.

IARY MLECZ PODZIEMNY.

Roscie na Winnicach, Mieyscach skalistych, y Pagorkach kamienistych, wyciera maiac ostrosc, MACICZNYM bolom bywa użyteczny, porzezawszy go, troche wina przylac, a w wezełku ciepło na koniec żywota przykładac. NAPVCHŁOSCI wszelakie, BRODAWKI, Cwieki, y Inne narośliny spedza, gałaski iego tłukac, a zwinem plastruiac. ZYWOT odmiekcza, warzac go y iedzac. TOZ sok iego czyni. OCZOM zacmionym, y bielmem poczynaiacym zachodzic, sok tego ziela zmiodem przepuszczany chedozy.

MLECZ IARY.

Roscie w Ogrodziech w winnicach we żniwa mabyc zbierane, w Cieniu suszone, czesto ie przewracaiac. Rozgrzewa. Nasienie iego tłuc, y wrzaca woda skrapiac, y do potrzeb chowac. Dawac tego naraz co pietnascie ziarn zawazy, w kupku miodu wypic; wywiedzie stolcem flagme y cholere. PVRGVIE, Samo to ziele w Jarzynie używane. WIATRY w Ciele y melancholia odgania, sledzionie, Macicy, kolce wnetrzney, bolaczkom napuchłym pomaga, przyprawne iako kopr włoski w Oczcie awsoli. abo też, proch z ziela y nasienia tego uczyniwszy, do potraw go sypac, bo y tak purguie.

SKOCZEK MNIEYSZY.

W ogrodach go sadza, roscie też na płoninach, y na ziemiach piasczystych, pod Jesien nasienie zbieraia, Rozgrzewa, y odwilża. flagme, Cholere flus wodnisty abo puchline wywodzi. Wziawszy go 6. abo 7. ziarn z figami, abo z daktylami, choc go na pigułki reformowac, ieno zaraz. Materye potężnie wywodzi. KTORYM CZARY zadano dla miłosci, abo trucizne iaka, 10 abo 12. ziarnek tego ziela wziac, ochedożyc, y dac zażyc ziaiem. TOZ czyni skoczkow z skorkami warzony swiży, albo ziarnka z zielem swiżym, z sałata, abo z Borakiem, albo złoboda. PVCHLINE wywodzi, ziarn tych 20 w wodzie abo w sycie miodowey piiac. a ktoby chciał potężniey purgowac, zażyc ich złupinami. PIEGI, węgry, zmazy wszelakie stwarzy spedza, Nasienie to. PVRGANS CZYnia 3. abo 4 listki iego, w polewce tłustey

mięsney

Miesney używaiac. ziele to brodawki y dziwe mieso wyżega y wypala.

KOZIA BRODA IMIOWNA.

Rośćie w mieyscach wilgotnych, kwitnie w lipcu y w sierpniu. Zimnego iest przyrodzenia z ciaga wkupe. NA BIEGVNKE czerwona, korzenie ziela tego warzone do potraw kłaść, TOZ czyni prochu tegoż ziela pułtory cwierci zażywszy. TOZ Białogłowskie upławy zawściaga z winem cierpkim. BIEGVNKI toż z rożanym cukrem zastanawia. NA WOMITY, warzyć go w Babczaney y Głowienkowey wodce, y pić. NA KWARTANNE, kwiatki iego w winie warzyć, y pić. KORZEN swiezo zielony, w Ranie krew hamuie, y goi.

KLESZCZOWINA KONOP WŁOSKA, SKOCZEK WIĘKSZY.

W Ogrodach bywa siana, w Iesieni nasienie zbieraia. bo w ten czas doyrzewa, przez zime nieprzetrwa, Rozgrzewa. Nasienie iey purguie. ziarn 20 obłupionych y utartych na raz dać wypić, Flagme y Cholere, y wode stolcem wywiedzie. drugim dość ziarn 8. abo 7. może ich zażyć w Cukrze, abo w miedzie. abo 3. lub 5. ziarn złupin swoich obranych uwierćieć y w Trunku pić dać. Krostom, piegom, wegrom służy. OGORZELINE spedza. NA OCZACH Pechyrze, wzdecia, Puchline w nich, Czerwonosć y zapalenie ich rospedza. ROZA, Piekielna liście z Octem rościerane y przykładane leczy y rozgania. TRAD spedza. KOLKI y bole w stawach y członkach rospedza nasienie Kleszczowiny.

CHMIEL.

Dwoiaki iest. Siany, Drugi dobrowolnie rosnacy płonny. Obadwa iednych skutkow. Sadzony w Chmielnikach rośćie. Płonny poplociech, drzewach, y po krzewinach sie pnie. Dla lekarstw, tego go czasu zbieraia, gdy sie z ziemie pnie. Liście y korzenie iego wysusza y rozgrzewa. Chmiel młody na czczo używaiac, warzony miasto potrawy z Octem y oliwa, bywa y lekarstwem y pokarmem. TO KREW chedoży, żywot odmiękcza, GORACZKI y Quartanny ratuie. zbytnia WATROBY goracość ochładza. SWIERZB y krosty spedza, wierzchołki iego warzac a piiac. a tym lepiey w koziey serwatce, przydawszy polny ruty, Boraku, Babki, Ezyka wołowego, Piołunu, Podrożniku, a pić to rano y nanoc. TOZ piegi, żołtość ciała, zielonosć, y wszytkie zmazy naciele wychedaza. KREW zapalona w żyłach gasi. CZERWONOSĆ z siniałościa z twarzy spedza. PVCHLINE zaskornia z flagmy z suchotami złaczona, stolcy wywodzi. KŁOCIE w bokach z właszcza w prawym wygania. PLVCA wychedaza. GLISTY wypedza. CHOROSĆ wzbudza pułcwierći łota nasienia Chmielnikowego utartego z winem pić, abo głowki iego, abo Kwiat. TOZ krew melancholiczka wywodzi. KWIAT iego szaty od molow y skazy zachowuie. CHMIEL Młody w migdałowym oleyku smażony, leczy zawrzedziałości w kiszkach. KASZEL ratuie. GŁOWE chedoży, w wodzie parzonym przemywaiac. SOK y SYROP z niego, tak iako z Piołunu.

BRAT Z SIOSTRA

Iest dwoiaki. Oba kwitna od końca wiosny, przez całe lato oba sa płonne, y odłogiem leżacych rolach rosna. do Ogrodow przeniesione, buyniey y napozor rosna. zleka chłodne, a wiecey wilgotne, NA DYCHAWICE, sok ich z miodowa syta pić. TOZ chorość wzbudza. TOZ płucom ropistym zagniłym pomaga. RANY y wrzody goi, iako żywokost tłukac, a przykładaiac. RANY y wrzody plugawe z ropy wychedaza, w winie albo w wodzie warzone często przemywaiac, abo sokiem iego, abo prochem zasypuiac. DYCHAWICZNYM y cieszko tchiacym, wziac tego ziela, Izopu, Cabru, Rumienku Macierzyduszki po garści, w winie napoły z woda warzyć, y piersi iak tylo goraco strzymać może, często okładac. MACICY zamuloney z chlastawo y z cabrem to ziele warzyć, tym sie naparzaiac y nogi w tym ogrzewaiac y nadoł scieraiac służy. TOZ KADVK dzieciom leczy. NA SLINOGORZ y kaduk Sok tego ziela pić daiac, a zielem z wierzchu okładaiac wypedza go precz.

FIALKI ZOLTE. PACHNIACE

W ogrodach bywaia siane. kwitna przez lato y zimie w piwnicach. rozgrzewaia y wysuszaia. CHOROSĆ wzbudzaia nasienia ich cwierć łota wypić z winem. MACICY zapalenie z puchlina, wychładza, ziele to suche parzone w nim sie kapiac. CONFEKT, tak, iako y z brunatnych. DLA Ogrzania wnetrznosci naraz iako włoski Orzech. W SERCA drzeniu z zimny przyczyny, toż. ktemu może przydać z miodunkowych, y rozmarynowych wespoł.

Spotkwiatkow, a gdzieby ich niemozna mieć, tedy wodek ich wziawszy ten Confekt rosprawić, y zażyć.
MACICE rozgrzewa y posila, z wodka bylicowa, abo poleiowa go zażyć. NA WATROBE zamulona, z piołunowa, abo rzepikowa wodka rosprawiony zażyć. OLEIEK. Tak iako z brunatnych. a W PIERSIACH flagme gruba rosprawuie, rzedzi, z koprowym, Bobkowym, abo z migdałow gorzkich oleykami, każdego po łucie. Smalcu Gęsiego łot. Szafranu pułquinti. Wosku, ileby dosyć było do uczynienia maści. a tym piersi, kilka razy nadzien, namazowac. MACICY Zaziebiony ten oleiek służy.

FIAŁKI BRVNATNE.

Marcowe rosna na mieyscach cienistych. do Dwu lat kwiat y liście iego może bydz chowane. w cieniu maia bydz chowane. Te ktore na wiosne kwitna, lepsze sa niż co w Iesieni. w marcu y w kwietniu maia bydz zbierane. Nasienie ich lecie dochodzi. Liście ich chłodney sa istności. Kwiatki swiże, chłodza y odwilżaia, suche mniey. Swize żywot odmiekczaia z womitem. Suche toż czynia bez womitu. BOLE gorace fiałki usmierzaia. Tych kwiatkow może użyć 3. abo 7. quint. abo 2 łoty, oczom zapalonym z boleścia ich. IEZYCZKA zapaleniu. KISZCE wychodzacy stolcem, y zapaleniu iey, swiże liście, zieczmienna maka przykładac. TOŁ na Slinogorz. MACICY spuchły, oleiek ich, iest ratunkiem, smaruiac. CHOROSC wzbudza, koniec żywota y ledzwie, parzonemi fiałkami Białemi naparzaiac. NA SVCHOTY, fiałki z liściem w tłustey polewce mieśney warzyć, chusty w tym maczać, y na piersi ciepło przykładac. Powtarzaiac. NA GLOWY bol z goracey przyczyny. utłuc fiałkow, rozanego oleyku przydać, na czoło y skronie przykładac. ECHOLERY uciszaia głowe, piiacie, y woniaiac. MOZG suchy odwilżaia, goracy ochładzaia zapachem. SEN przywodzi w ługie kładac, y głowe tym ługiem myiac, abo czoło nimi okładaiac, abo liście ich przez kilka godzin parzone w wodzie, ta woda letnia, głowe na noc przemywac. a potym rece, y nogi, nieocieraiac, aż samo weschnie. BOLACZKOM zapalaiacym sie, liście swize tłuc, y przykładac, a ogien wyciagnie, y bol układa. OCZV zapaleniu y boleniu, swiże liście z wierzchołkami Iezyn, y liścia swizego makowego porowney części. uwierciec, y przykładac. SOK. biora ile być może oskubanych listeczkow z kwiatkow, y w mozdzierzu kamiennym utłuc y wyprasować. y dac we dwoy na sob cukru kanaru. klarifikowanego, y gesto w fiałkowey wodce zwarzonego, to znowu wespoł na ogniu weglistym obyczaynie warzyć, szymuiac do zgeszczenia y chowac. TO ZGAGE zatłumia. W załadku boleści układa. SYROP. Gdy naylepiey te kwiatki kwitna, żebrać ich, y obrawszy, w garniec poliwany wsypac, abo w cynowa konew. nalac czystey na to ciepłey wody, żeby dobrze zagrazły. nakryć żeby naymniey pary niewychodziło. żeby tak 9. Godzin stały. poty odcedzic wode, y wyżac, to co sie wycisnęło odrzucić, znowu swiżych fiałkow kwiecia w On garnek nałożyć, a zgrzawszy one pierwsza wode odcedzona, wlac na nie, żeby tyleż iak y pierwey mokły. znowu przecedzić, wyżac, y toż wszytko ze 4. abo 5. razy uczynić. potym cukru ile potrzeba przydać, y na weglu ognistym rostropnie warzyć, aż sie zgestnie iako miod. y to w polewanym naczyniu chowac. ŻYWOT odmiekcza, biorac go 3. abo 5. łotow w gwałtownym upaleniu, w pragnieniu, w goraczkach wielkich, pic go zieczmienna woda. IVLEP. wziac wodki fiałkowy pułkwarty, cukru kanaru puł fonta, na ogniu weglistym warzyć, do zgeszczenia. y białkiem iaiowym go przeciagnać, żeby sie wyclarificował. W GORACZKACH krew chłodzi. ŻOŁADKA z ostrzałości. GARDŁV y sercu upalonemu. PLVCOM. Pragnienie. Kaszel. Cieszkość w piersiach. Goraczke Pleure leczy. CONFEKT. zaraz iako poczynaia być fiałki, obrywać z nich Modre listeczki, tych maiac funt, przybrać 2 funty cukru białego, y to wespoł utłuc, potym to wszklane naczynie włożyć, na iarkim słoncu smażyć. W GORACZKACH w zbytnim pieczeniu. SERCE y mozg posila. CHOLERE uskramia. TRVNEK. Wziać fiałkow kwiecia choć suchego garsc, Maku białego 2. łoty. Polny dryakwie garść. Ieczmienia 2. łoty. fig suchych miesistych, 7. abo 8. to w wodzie uwarzyć, przydawszy ile potrzeba

trzeba Cukru białego, przecedzić, y zażywac. CHOLERE niszczy, żółtaczke spedza. Na zgagę. Boleść Głowy zgoraca. Suchość piersi odwilza. Sen przywodzi. Flagme sciaga. NA SLINOGORZ, często tym gardło płukac. WODKA. z kwiecia palona, iako Rożana. Macice wychedaża, ochładza, w piersiach, w Płucach, w sercu, w żywocie, boleści usmierza. Na suchoty. Załadka goracość ochładza. Głowy bol usmierza chustke w niey maczaiac, y przykładaiac. Wziac wodki fiałkowy łyżek. 12. wodki polny Dryakwie, wodki podbiałowy, migdałow słodkich ochedożonych, 4 abo 5. łotow. Nasienia Baniowego Melonowego, ochedożonego z łupin, po dwa łoty. y uczynic z tego mleko, daiac go naraz łyżek 6. abo 7. NA MIŁOŚĆ y drzenie serca z melancholij, wziac wodki fiałkowy, Borakowy, z ziela wołowego Jezyka po 6. Łyżek. wodki z polney ruty 3. łyszki. syropu z granistych Jabłek abo Cytryn kwasnego 7. łyżek zmieszac apic. NA GŁOWĘ, chustki w wodce fiałkowy z ruzana zmieszany, maczac, y na głowe przykładac. OLEIEK. tak robic, iako piołunkowy. ktory oleiek, chłodnieyszy y lepszy iest niż rożany. lepiey służy w dolegliwosciach goracych. służy pleurze, Boleniu głowy, odchodzeniu od rozumu. Wziac tego oleyku, Oleyku Grzebienia białego, Rumienkowego łot. wosku troche, y głowe ogoliwszy, nakształt plastru okładac. NA SPANIE. wzia wodki Rożaney 4. łyszki, wodki złocygi, y wodki z maku, pułtorey łyszki. oleyku fiałkowego y Rożanego po łocie. Octu rożanego łyszke. Białek swizego Jaia. to mocno umieszawszy, przez chusteczke, w tym maczaiac, na skronie przykładac. W GORACZCE suchotney, wziac ieczmienia otłuczonego, abo pecaku całego 2. łota. Kwiecia błekitnych fiałkow pachniacych puł łota, warzyć w stokowy wodzie, aż tylo pułkwarty zostanie, przylac oleyku fiałkowego 8. łotow, w tym chusty maczac y letnio a często na piersi przykładac. NA TOŻ KAPANIE. wziac Wziac slazu małego y wysokiego barszczu, liscia y z korzeniem fiałkow bronatnych, Rumienku, to wespoł uparzyć w garcach, y z tego kapanie uczynic, może funt oleyku fiałkowego wlac. W tey iedney wannie może y 4 razy być, grzeiac ia zakazdym razem. TOŻ na nerki y macice. OCET. Przesuszonych wziac fiałkow ile może być, nalac nato wina abo Octu winnego, y cały ich miesiac na Goracym słońcu morzyć, odcedzić, potym dokilku razy tak uczyniwszy, ten ocet chowac. SERCE mdłe y drzace posila y Uspakaia. abo tak. Wziac wodki fiałkowy, szczawikowy Burakowy, Rożany po 4. łoty, abo łyżek. Dia Margariton frigidi pulquinti. species diagemraa trocin słoniowego zębu trzecia cześć quinti. Szafranu całego, co 2. Jeczmienne ziarna zaważa. Octu fiałkowego y Rożanego, po puł łota abo łyżek. w tym szarłat abo Chustki maczac, y na serce przykładac.

IASKIERKI.

Rosna na płoninach, Pagorkach, lesiech, y łakach. Przyrodzenia mieszanego iako Rożá. wychładzaia. ZAŁADKOWI gbracemu sa ochłoda, tłukac ich korzenie swiże, a przykładaiac. TOŻ Oczom zapaleniu. TOŻ wydeciu kiszki w stolcu. Dymienice, woda z kwiatem tym warzona, y używana, leczy. TOŻ Bolesciom sciatycznym.

SPIKANARDA OGRODNA.

Liście iey zimie y lecie zielone. Na koncu wiosny siwieie, iako y lawenda. w Czerwcu y w lipcu obsicie kwitnie. naywiecey kocha sie w pagorkach, mieyscach kamienistych y rumistych ku słońcu położonych. U nas tylo w Ogrodach sadzona bywa y Flancowana. Przyrodzenia iest rozgrzewaiacego. Mozgu wszelakim dolegliwosciom z zimna pochodzacym iest użyteczna. Neruom, Paralizem naruszonym, spaniu nadprzyrodzenie, tak go używac: wziac Kwiatkow Spikonardowych. Szałwij, Cynamonu, kwiatu Muszkatowego. Nardamanu koczankow zamorskich. abo szyszkowy lawendy. ktora Spechas Grekowie zowia. Gwozdzikow, Rozy suchy czerwoney, kubeb, każdego zarowno. to w winie abo w wodzie uwarzyć, pić przez kilka dni. NA POWIETRZE wziac kwiecia spikonardy abo lauendy 2. łota kubeb, łot. Piwoniowych ziarnek po pełni Xiezyca zbieranych, cwierć łota. Muszkatu 3. łoty. Cynamonu 2. łota. Gałganu łot. to wespoł utłukszy, wina pułtory kwarty nato wlac, wody z ziela Powietrznego, wodki maieranowy po pułkwarty. to w naczyniu Cynowym abo poliwanym nakrywszy dobrze, na miey

scu

ſcu ciepłym, abo na ſłońcu iarkim przez cały miesiąc moczyć, każdego dnia kilka razy wzruſzaiąc. potym przecedzić wſzklenicę. przydać Ambry ćwierć łota. Pizma dobrego 3. quinti: a zawiązawſzy to wrzadką Chuſteczkę, w Wino wpuścić. y dać temu na Słońcu, abo w Cieple chwile ſtać. każdego dnia częſto mieſzaiąc. brać tego każdy Poranek po puł łyſzki. Ludziom ſtarym to użyteczne. Rozum oſtrzy. Pamięć zachowywa. Pomocna na zawrot głowy. Kurczom. Drżącym ciałom y członkom. Także zdrętwiałym. bądź piiąc, bądź naparzaiąc użyteczna. NA WĄTROBY rozgrzanie: wziąć ſpikanardy, kopytniku, po pułgarści; Tatarſkiego ziela Wątrobnego ziela, Liſzaycu, albo ſtudzienniku po garści. Cynamonu ćwierć łota. Rodzynkow łot. to wſzytko w Winie białym dobrym, w pułtorukwart warzyć, nakrywſzy y zalepiwſzy dobrze, a to rano y na noc pić. TOŻ Żołądek zimny rozgrzewa. ŻOŁTACZKĘ ſpędza. WIATRY roſpędza. SERCE weſołe czyni. NERKI wychędaża. WOMITY y obrzydliwość roſpędza. CHOROŚĆ wzbudza. Sledzione wychędaża. Macice zaziębioną rozgrzewa. CONFEKT z niey tak czynić, iako z rożu, abo z fiołkow. WODKĘ tak czynić, iako Lawendową. Ta mowę przywraca, piiąc iey łyſzkę. Mdłość odgania, piiąc ią, y woniaiąc. Serce frasobliwe poſila y weſołym czyni. SERCA drżenie odpędza. MOZG rozgrzewa y żołądek, bądź ią piiąc, bądź nacieraiąc. OLEIEK. wziąć garnek nowy, w dnie iego dziury poczynić, wſypać weń to kwiecie; poſtawić go na drugim garku nowym polewanym, nakrywſzy zwierzchu pokrywką kwiecie, ciaſtem oblepić. a po wypaleniu, wpiec wſtawić: a tak będzie ściekał nadoł oleiek barzo pachniący; wſzytkie zapachy wonnością ſwą przewyżſzaiący. DRUGI Spoſob. moczyć to ziele w Winie, a potym diſtilować przez Alembik, a ten ſłabſzy, od pierwſzego.

LAWENDA.

Podobna ieſt Spikanardzie. Rośćie ſama przez ſię w Ciepłych ſtronach. u nas w Ogrodach ſadzona, y flancowana bywa. Rozgrzewa lżey, niżli ſpikanarda. MOZG z zimnych wilgotności wyſuſza, kładąc ią wług z ſzałwiią y Maieranem, tym głowę przemywaiąc. GŁOWIE mdłey, boleiącey, uczynić Czapeczkę z kitayki, y napełnić ią kwieciem lawendowym, przydać Rozmarinu, Maieranu, kwiatkow Rumienkowych. ſzałwy y z kwieciem. to wſzytko Miałko utłukſzy, bawełnę tym nabić, kitayką przeſzyć, y na głowie noſić. NA WZROK Tępy, woniać ią częſto. Lawenda z czym pita, Mocz pędzi. Żołądek poſila, rozgrzewa zaziębłości iego. SLEDZIONIE ieſt ratunkiem. NA CHIRAGRĘ. wziąć ſzałwij, lawendy po pułgarści, Jałowcowych iagod 6. łotow. y w winie to białym uwarzyć, a ręce y palce tym nacierać. Od ſpania wzbudza pod noſem ią trzymaiąc. MDŁOŚĆ odpędza, pić ią daiąc, bądź pod noſem trzymaiąc, bądź na puley przykładaiąc. FLUSY w głowie wyſuſza, myiąc głowę ługiem, w ktorymby długo lawenda, Bukwica, Bobkowe liście, y Czarnucha mokła. Od molow ſzaty zachowuie. CONFEKT tak robić, iako z ſpikanardy, abo z gozdzikow ogrodnych, biorąc do iednego funta kwiatkow, 4. funty cukru. to weſpoł utłuc, na ſłońcu ſmażyć. ten Confekt, muzg, Głowę, żyły ſuche poſila. ZAWROT Głowy oddala. Zdrętwiałości, trzęſieniu członkow pomaga. Utraconą mowę przywraca. Żołądka dolegliwościom z zimnych wilgotności ſłuży. Wiatry roſpędza. KOLCE z przyczyny zimny pomaga. Wzrok mdły poſila. ſpadkow zimnych napierśi broni. Wątrobie y Sledzionie pomocny. Macice zaziębioną rozgrzewa. mdłą poſila. Od Apoplexiey broni. WODKA, tym ſpoſobem czyniona, iako Spikonardowa. pomaga paraliżem ruſzonym, przydawſzy Rozmarynu, Maieranu, Bobku, po garści. Mydła weneckiego tak wiele iako żołtek iaiowy, do tego nalać wodki lawendowy, Bobkowey, y Gorzałki conamocnieyſzy, po 12. łutow abo łyżek. to w moździerzu mocno utłuc, y dać temu przez cały dzień ſtać. potym przecedzić y wyżąć, y nacierać tym członki paraliżem zarażone. TOŻ ſama przez ſię wodka czyni, nią nacieraiąc dla rozgrzania y poſilenia. TOŻ mowę utraconą przywraca, z wodką Conwaliową abo zlankową, w Uſciech trzymana. GŁOWY boleść uſmierza Chuſtkę w niey maczaiąc, y przykładaiąc na czoło y ſkronie. NA ZĘBY. w Uſciech ią ciepło trzymać. WINO LAWENDOWE. napełnić kitayczany woreczek kwiatkami lawendowemi, zawieſić

go w Karle wina, a to mozg zimny rozgrzewa, Rdly posila. ? Na zawrot głowy. ? Na oziebły żołądek y no-
rzyско. ? na Paraliż. ? OCET. iako Rożany abo gwozdzikowy robic. Suche kwiatki wen kładac. ? Serce barzo prętko
y osobliwie posila puloy nim nacieraiac. ? Jedłość odpedza, chustke w nim maczac, napuloy przywiiac, y wachac dawac. ?
OLEIEK iako Gwozdzikowy abo Rożany. Na łamanie w członkach, podagre. Chiragre. ?

LILIE.

W Ogrodach bywaia sadzone y flancowane. lubia ziemie wyprawna, chłodna, y cieniſty grunt. kwitna w Czerwcu,
abo wlipcu. korzen ich y liście, wysusza. Oparzeliny wszelakie od Ognia leczy, liliowe liście parzyc y przykładac,
abo korzen Cybulaty liliowy, w żarzystym popiele upiec, y żoleyniem go rożanym rozetrzec, y przykładac. ? WIEKI
na głonkach y stawach zsiadłe, rospedza toż. ? PLAMY y żmazy na twarzy, y tredowatosc, toż. abo z miodem ten
korzen utarty y uwierciany, tym twarz namazowac, abo nakształt plastru przykładac. ? LAPRZYSKA y łupiesze
wołowie, wrzedzienice y bolączki nagłowie ciekące, tenże korzen z miodem uwierciany, y przykładany goi. y wycheda-
za. ? GRVCZOŁY y bolączki twarde napuchłe zmiekcza, y w Otok ie obraca, korzen ten żelnianym nasieniem, y
fenzreczkowym warzony, troche przydawszy smalcu gesiego, abo kapłoniego, albo y wieprzowego, że będzie iako masć,
z tego plaſtr uczyniwszy, przykładac. Toż sam korzen czyni w oliwie moczony. ? NA CHOROSC. korzen ten w winie warzyc,
y to iuche rano y nanoc ciepło pic. ? RANY swieże y stare wrzody wychedaza, zawiera, zdrowym ciałem ie napełniaiac, ko-
rzen abo liście w Occie moczone rozetrzec y plastrowac. ? TOŻ Jad zrany wyciąga y goi. ? TOŻ wywinienie y wybicie
z stawow leczy. ? WEGROWATOSCI na twarzy, Chropowatosc Cała gładka czyni, korzen z miodem utarty. ? TOŻ też cere cu-
dna gładka czyni, z marski z twarzy rosciera, korzen z miodem, abo zielenim łoiem roscieraiac. ? ŻŁOTE żyłki otwiera,
Roża Piekielna wychedaza y spadza. Nasienie liliowe z liściem swym w winie rostarte y plastrowane. ? PLESZOWATOSC
z nowu włosami okrywa, korzen iey z oliwa y z sadłem wieprzowym utarszy, nacieraiac. ? KREW z siadła y skrzepła z wnetrza
wywodzi, stolcem, korzen iey z syta miodowa piiac. ? NA STRYCIE GRZYBAMI, korzenie liliowe, y z-
kwieciem pic. ? NA SLEDZIONE twarda, liście tegi warzyc, y nalewy Sok pod ziobra przykładac
ciepło. piiac naprzod iuche z warzonego. ? NA TOŻ wziąc liliowego korzenia dwie części, korzenia Oma-
nowego, Barszczu, poiedney części, to wszystko przez dni 12 w winie y oliwie moczyc, potym przecedzic, wosku
ieszcze y oliwy przydawszy, tym Sledzione twarda mazac. ? TWARZ. Slizna Czyni: Wziąc korzenia iey świzego.
miałko utłuc, rożana wodka rospuścić, y tym nanoc twarz namazac, toż sama wodka z liliowego kwiatu, przez balneum ma-
ris palona Czyni. ? Czerwonosc nieprzyrodzona z twarzy spedza; wziąc świzego liliowego korzenia, prochu z miałko uta-
rtego kamienienia. ktory Calaminarem zowią, kanfory, oleyku Bzowego, nakoniec żywego srebra, Czcza ślina umo ślina
umorzonego, z tego masć uczyniwszy, tredowatosc namazowac. ? abo wziąc korzenia liliowego z Cosnkiem, uwarzyc, potym to
oboie w lagrze Czerwonego wina rozetrzec, a twarz tym na noc mazac, rano Woda Jęczmienna zmywac. ? MACICY za-
twardziałosc, rospedza sok zieliey. ? CHOROSC w zbudza. ? WODKA liliowa przez balneum marie wyciągniona, po
mocna mowie utraconey, złey wymowie, trunkiem dana. BOLE wnetrzne układa. macicy zapalonej służy. ? MASC
liliey żołty, z oleyniem z migdałow gorzkich z białym woskiem czyniona, dziwnie piękna płec czyni, z marski wyciąga y wyco-
wywa. ? OLEIEK abo MASC liliowa. Wziąc dziesiec łotow oliwy, 10 łotow tłuszczu pachniącey, wosku biale-
go ½ funtow. Mirhy 10 łotow. dotego przydac wina białego mocnego pomoczywszy to nieco, warzyc przy wolnym węgliſtym
ogniu, Odcedziwszy oliwe, przydac ziarnek kardemanowych abo rayskich we dzdzowey wodzie pierwey moczonych pul
czwarta funta. y moczyc go w Woney oliwie. potym przecedzic, y mocno ie wygnieść. Wziąc onyż oliwy pul czwarta funta,
rosypac wnie listkow, z Tysiąca kwiatkow liliowych obranych, w obszerne a miałkie naczynie, a rekami miodem
pierwey obmazanemi, dobrze umieszac, y dac przez dzień y noc tak moknąc, rano wszklane naczynie odlac, y
wyzarc dobrze, y zaraz wode odniego odlaczyc. abowiem niecierpi wsobie wody, iako y oleiek rożany, bo
iako sie skoro zagrzeie, kisnie, y zaraz sie kazi. przeto go trzeba często w Inne naczynie odcedzaiąc,
przelewac, namaziwszy wprzod naczynie miodem, y solą posypuiąc, ſuo nadnie przez odrzuciwszy.
na wygniotki ziela, toż co y pierwey potrzykroć uczynic.

Oman

OMAN ZIELE.

Rośćie napolach, Ogrodach, Łąkach. ma bydz kopany lećie, pierwey niż okwitnie, y w głąb wyrośćie. w Talarki pokraiany, suszony, trwa w mocy swoiey do trzech lat. rozgrzewa y wysusza. MOCZ pedzi, warząc go w wodzie a piiąc. NA DYCHAWICĘ, toż piiąc z Cukrem. abo korzenie iego pokraiać z paprotką a z Izopem, warzyć w pitym miedzie, y to każdego Czasu pić. Toż kaszel leczy, y bol w piersiach. NA PARALIE dobry, bądz pity, bądz smażony. CHOROSC, wzbudza. KAMIEN moczem wywodzi. NA SCIATIKĘ w winie parzone y z swiniem smalcem plastrowane, pomaga. KRWIĄ Charkaiącym pomaga, proch korzenia Omanowego pity. GNIEWY y boleści w zapamiętanie przywodzi, soku iego z winem używaiąc. TOŻ smętek y tęsknośc odpędza. PIERSI, y Płuca z flegmy wychędaża, soku co naświższego z miodem używaiąc. także wodkę z niego piiąc. toż rozgrzewa te Części Ciała ktore oziębły. Plugastwa w tyłach Czyści. CHOROSC wywodzi. NA SWIERZB y KROSTY. wziąc Omanu, uparzyć go w sycie miodowey, abo w wodzie, y przez kilka dni to pić, korzenie zas wywarzone uwierćieć, y nim sie ze trzy razy w ćieple natrzeć, potym sie w ćiepłey łaźni wypoćić y obmyć. abo go też w mleku uwarzyć namaść, soli troche przydać, y tym swierzb naćierać. WINO w ktorymby Oman wrzał, iest pomocne żołądkowi boleiącemu z zaziębienia. SERCE frasobliwe y smętne uwesela. WODKA z iego korzenia distilowana, z mazy z twarzy zćiera, kurczom iakimkolwiek sposobem użyty pomaga. WIATRY rospędza. BOLESCI wnętrzne układa, korzeń iego z Cynamonem pity. NA DYCHAWICĘ. Jęczmień tak długo warzyć, aż sie zgęstnie woda, potym odcedziwszy, korzeń Omanowy, miałko utarty w niey warzyć, y to na Czczo y na noc pić. Wotki też z korzenia tego wyciągnianey natoż zażywać. ZĘBY osłabiałe utwierdza na Czczo gryziony, ieno żeby sie po wykopaniu ziemie niedotknął. NA GLISTY, Juche z niego warzonego pić, toż sok iego czyni. NA SCIATIKĘ y w biodrach bolenie pomaga parzony z liściem, y ciepło okładany. WODKA Omanowa. Lećie poki niewyrosnie w kloce, z liścia y korzenia iego przez Alembik palona. OMANOWE wino. Moszt przewarzyć, Omanowego korzenia w kesy cienkie pokraiawszy weń włożyć, y znowu tak długo warzyć, aż gorzkosci pozbędzie. takie wino głowe y mozg rozgrzewa y posila. Piersiom y płucom pomaga. Kaszel leczy. OMAN w cukrze abo w miedzie. Nawiosne, gdy poczyna z ziemie liście puszczać kopaiąc go, a oskrobawszy y ochędożywszy z wierzchu kraiać go w talarki abo kuciki pomierne, odwarzyć we dwoiey wodzie, żeby zbytnia gorzkość z niego odeszła, potym to naprzetak wyłożyć, żeby przesiąkł z zbytniey wilgotnosci wodnistey, y potym nań Cukier abo miod smażony gęsto lać, niegoraco. niechże tak stoi od godziny do godziny. aż On cukier abo miod, ostatek z niego wilgotności wyciągnie. ktory miod abo cukier odlawszy znowu przesmażyć, żeby sie w nim ona wodność strawiła. y znowu nato ziele ten iulep lać. Czyniąc tak z trzy y więcey razy, aż dostatecznie pozbędzie wilgotności. wyżey wspomnianym defektom służy

SOLANKA ZIELE.

Rosnie gdzie sol morska zbieraią, w słonych sie mieyscach kocha, y smaku słonego. Przyrodzenia rozgrzewaiącego. sol z tego ziela iest barzo goraca. łot tego ziela prochu w trunku wziąwszy, abo puł, abo ćwierć, puchlinę moczem wywodzi potężnie. Chorość także. zażywaią popiołu ziela tego do polerowania y Czynienia szkieł. Ług z popiołu tego ziela, wszelkie z mazy naszatach wyćiera. Sol z tego ziela tak czynić iako y z piołunu. abo tak. w ziemi wykopać grube, y drew w niey poprzedź y tak y owak nakłasć, na ktore tego ziela suchego skilka brzemieni nakłasć, y drwa podpalić, a na spodek wszytka wilgotność z ziela przez ogien sciekać będzie, y w sol sie skrzepiać. ktora pod czas bywa Czarna, pod czas popielata, słonośćią naszey podobna, wygryzaiąca.

CZARNVCHA.

Siana bywa w Ogrodach, przyrodzenia rozgrzewaiącego. MOZG posila w chlebie iedziona. PIERSI, Płuca rozgrzewa y z flegmy barzo czyści, nasienie iey w winie parząc, a piiąc. WIATRY KO

lke

ke rospedza. Morzyska, wżywocie bolenie, żołądka rospieranie układa, to nasienie naproch ztarte, y wpotrawach iedzione. NA MOCZ tylo kapaniem odchodzący: wziąć nasienia Czarnuchy 4. łoty. Cukru białego 6. łotow, nalać na to dobrego białego wina, y wflaszy Cynowey to zasrubować, y przez godzin 4 wkotle u kropu wrzącego warzyć, tego zażywać na czczo, y na dwie godziny przed wieczerzą po 9. łyżek. PIERSIOM ciasnym y cieszkim tchniącym, nasienia tego miałko utartego, dać wipić ciepło w białym winie Cwierć łota. NA WĄTROBĘ y sledzione; to nasienie zwodą kryniczną, abo zwinem piiąc. NA SCIATIKĘ y wbiodrach łupanie toż. NA FREBRĘ. Quotidianne toż. NA KWARTANNE. Wziąć nasienia Czarnuchy miałko utartego Cwierć łota. nasienia pietruszczanego pułćwierci łota ztrochą białego wina, nagodzine przed przyściem dać wypić, poty sie wpościeli pocić. MOCZ toż wywodzi. CHOROŚĆ toż wywodzi. NA ŻOŁTACZKĘ, nasienie Czarnuchy żołtey przypiekane, wtrunku używać. NA BOL GŁOWY, nasienie Czarnuchy z Octem plastrować, y na skronie przykładać, co barziey ratuie zbronatnym kosacem plastruiąc, także y proch Czarnuszkowy wnos puszczany. RYMĘ, Sapkę, spadki zimne zgłowy zawściąga, dym spalonego naweglu nasienia wnos puszczany, abo wwezełku wąchany, utłukszy go. ZOCZV zasłone spędza, z oleykiem kosacu modrego rościeraiąc, a nosem sarkaiąc. TOŻ robactwo wVszach morzy. TOŻ żołtaczkę z Oczu y ztwarzy zciąga. NA RYMĘ y sapkę, nasienia Czarnuchy puł łota wziąć, Hanyżowego nasienia Cwierć łota, to oboie trochę przetłuc, na pateli przysmażyć, trochą wodki Maieranowey skropiwszy, co naygorecey wwezełku pod nosem trzymać, y one wonność wsie ciągnąć. NA TOŻ, wziąć dwie Cześci nasienia Czarnuchy, sandaraki, toiest żywice zdrzewa Iałowcowego Cześć, to zgruba przetłukszy, na węgle żarzyste puścić, y ztego dym, nosem wsie ciągnąć. NATOŻ. wziąć nasienia Czarnuszki łot, storaxu rumianego, kadzidła białego skramu po puł łociu. kosztowego, y muszkatowey gałki, Cyprysowey szyszki, po Cwierci łota. Orlego abo Rayskiego drzewa, sandarachi żywice Iałowcowey, po pułtorey Cwierci łota. ztego wszystkiego kurzenie pod nos uczynić. NATOŻ. Wziąć nasienia Czarnuchy 3. łoty. kminu kramnego 2. łoty. żytny miętki, szmeru włoskiego abo dziecieliney, Izopu suchego po garstce, to wwodzie warzyć, a pare ztego leykiem wnos puszczać. NA KASZEL. Wziąć nasienia Czarnuchy piec Cwierci łota. Poleiu, kotczey miętki, lebiotki, po Cwierci łota. to przetłukszy, wwezełku tafcianym często wąchać. NA KATAR. Wziąć nasienia Czarnuchy 2. łoty. kadzidła białego zkramu, Ładanu soku, żywice Iałowcowey po łocie. steraku rumianego, Mastyki, Orlego abo rayskiego drzewa, po puł łota. to trochę przetłukszy wsypać nażarzyste węgle, y nosem dym ztego wsie ciągnąć. NA ZALEGŁOŚĆ wszelką wnosie. namoczyć nasienie Czarnuchy wwinie, potym to na rospaloną Cegłę wyłożyć, y te pare usty y nosem wsie ciągnąć. Może prochem nasienia tego nos zadmuchiwać żeby kichać mogł, a utracony zapach przywraca. ABO TAK. wziąć tego nasienia łot. fiałkowego korzenia puł łota, to oboie iako naysuptelniey utłuc. potym wziąć kwiatkow kocankowych, lawendowych, kotczey miętki, Maieranu, liścia bobkowego, kwiatkow Rumienkowych po pułgarści. to wwodzie uwarzyć, aż trzecia Cześć wywre, przecedzić, y wte wodę proch Czarnuchy y fiałkowy wsypać, a nosem sarkać. barzo to głowę Czyści, y zapach utracony przywraca. NA TOŻ. Wziąć miałko utłuczonego nasienia Czarnuchy zstara Oliwą zaczynić wodnisto, y co narzędzi, a nabrawszy wVsta pełno wody, wtył głowę wywrocić, y trzy abo 4. krople tego Oleyku wnos wpuścić, mozg y głowę wychedaża. NATOŻ. Wziąć nasienia Czarnuchy Czarney 3. Cwierci łota. y przez 24. godzin wOstrym winnym Oczcie moczyć y znowu ususzyć, wziąć soku ładanowego puł łota, Gębki modrzeiowy, Orlego drzewa, bobrowych stroiow, wszystkiego 4. scrupuły. Opoponaku tak wiele. to wszytko miałko utłuc, y wgarniec wsypać, nalać nato soku maieranowego łotow 6. Vmieszawszy dobrze na słońcu ususzyć, potym wziąwszy liquoru tego 3. Cwierci łota, wmaieranowey wodce rozetrzeć. anabrawszy pełne usta

wody

wody, głowe wtył wywrociwszy, Cząstkę tego w nozdrza nalać, Ciągnąc w sie co nalepiey, barzo głowe y mozg przeczyści y zapach przywroci.) NA KICHANIE Głowe Czyszczące. Wziąc nasienia Czarnuchy puł łota, Ciemierzyce białey korzenia, Cztery skrupuły. korzenia fiałkowego bobrowych stroiow, podwu Cześci Cwierci łota, Maieranu, Zebnego ziela, kubeb, kardamanu po puł Cwierci łota. pieprzu długiego 6 ziarn. to wszytko miałko utłuc, ze trzema ziarny pizma Alexandryiskiego zmieszać, tego prochu wnos dmuchać w Obie nozdrze poranu.) WOCZACH bolączki leczy, nasienie to w Ustach zezwane, a na Oczy plastrowane.) WŁOSY wypadłe zbrwi zpowiek y z Inszych mieysc, odrasta y porosłe Czyni, namazuiąc ie popiołem znasienia Czarnuchy wodą rozczynionym.) NA ZĘBY. Warzyć to nasienie w Winnym Oczcie zluczywem, smolnym, y tym ciepło płukać.) NA TOZ. to nasienie uprazyć, miałko utłuc, oliwą zaczynić, y tą maścią, tak boleiące zeby iako y koło nich mazać dobrze.) NA DZIASŁA boleiące zezwać nasienia tego, y nim dziasła namazac.) NA IEZYK Paralizem zarazony, Wziąć Czarnuchy nasienia, y tak wiele miałko utartego kryształu, albo Oczkowatey soli, tym iezyk nacierac.) NA SLINOGORZ W gardle. Wziąc nasienia Czarnuchy puł łota. soku zywice Serapinum, pułtory Cwierci łota, Piretrum abo ziela ziebnego Cwierc łota, to miałko utłuc, Czterema łoty miodu zaczynić, atym w gardle pioro umaczawszy mazać.) NA GLISTY. Wziąć nasienia Czarnuchy y soku Piołunowego, przydac aleopatiku miałko utartego wespoł zczarnuchą, y zołci wołowey, uczynić ztego plastr nazywot, y koło pepka tym smarować, tak dzieciom iako y starym.) NA TOZ. Wziąć nasienia Czarnuchy 4. łoty. Coriandru w Oczcie moczonego 2. łoty. maki rzany, Maki zsłoneczniku, po piąci Cwierci łota. Aleopatiku, Szafranu, Czerwonego koralu po Cwierci łota. Piołunu, Mastiki, także po Cwierci łota. to wszystko miałko utłuc, a soku piołunowego 8. łotow zaczynić. soku rucianego 4. łoty. 3. abo 4. łyszki Octu winnego ostrego, y uczynić ztego iako naycieplej plastr, y na zywot przykładac. toz nasienie Czarnuchy z winem piiąc Czyni, abo zmiodem proch iego umieszany iedząc, y Chorość toz wyciąga.) PIEGI na twarzy, trąd zołtość, zoctem ten proch zmieszawszy nacierac.) BRODAWKI napalcach wnogach spedza, ten proch zstarym moczem nanie plastruiąc, ale ie wprzod trzeba puszczadłem nakoło posiekac.) PLVSKWY gubi, kładąc go w Woreczkach wpościel.) Oleiek ieg tak Czynią iako zsesamowego abo zbielinnowego nasienia, twarz gładką y sliczną czyni nim ią namazuiąc.) tak go wybiiaią iako makowy, abo orzechowy.)

BYLICA.

Bylica wszedy roście w Ogrodach w Winnicach popolach. przyrodzenia rozgrzewaiącego, chorość wywodzi w winie parzoną piiąc.) MACICĘ zaziebłą rozgrzewa, kąpiel zniey Czyniąc, y nią sie okładaiąc.) KAMIEN w nyrkach kruszy, piiąc zniey iuche, abo sie wniey kąpiąc y naparzaiąc. także proch zwierzchołkow iey używany zwinem, mirhy do tego przydawszy, pic.) CHOROŚĆ gdy niedobrze odchodzi, Wziąć garść Bylice y warzyć ią wkwarcie wina aż trzecia cześć wywre, abo połowa, to przecedzić, na trzy razy podzielić, na dwa poranki, a trzeci wieczor co naciepley piiąc, tak w własną klubę swoie te Chorobę przywiedzie.) NA MACICĘ boleiącą z zimna y zwiatrow. Wziąć korzenia Czerwoney bylice, pułtory Cwierci łota. Gałki muszkatowey drobno pokraianey Cwierć łota. Szpiki Indyiski trzecią cześć Cwierci łota. to wszystko uwarzyć w winie białym aż trzecia cześć wywre przecedzić y dać naraz wypić, iedney białey głowie.) KOLKĘ y darcie w kiszkach usmierza, proch Bylicowy zsytą miodową piiąc.) PŁVCA zwilgotności toż chedozy.) KASZEL toż usmierza.) KAMIEN toż łamie y wywodzi. abo wziąć cwierć łota prochu iey, zpietruszczaną iuchą, y pić.) CHOROŚĆ toż wzbudza.) NA QVARTANNE. Wziąć dwie garści kardobenedictu. Dzwonkow

Matki Bożey po garści. posiekać drobno, wpułgarcu wina białego warzyć, aż trzecia część wywre, tego po kubku co poranek, y nadwiegodzinie przed wieczerzą ciepło zażywać przez kilkanaście dni.} NA PVCLINĘ. Wwinie ią warzyć dopołowice, y dać ciepło po kwaterce wypić, y potym sie pocić, przez czas niemały, to czyniąc.} NA WATRABĘ y Sledzione, toż.} NA ZOŁTACZKĘ wrowni zieleniemi Iezyczki Bylica parzona, Cukrem osłodziwszy pić, zioła pozostałe, na śledzione ciepło przykładać.} NA DYCHAWICE. Wwinie Bylice warzyć, y pić.} WPIERSIACH zawrzedziałość leczy wwinie warzyc Bylice, y to wino miodem osłodziwszy, rano y na noc pić. abo też samego soku iey zwinem y zmiodem, abo zCukrem Często używac.} NA KAMIEN toż.} NA SCYATIKĘ y PODAGRĘ toż.} BIEGVNKĘ Czerwoną zastanawia proch Bylicy, co Czerwony złoty zaważy, zwinem piiąc.} NA NOGI spuchłe, z zbytniego Chodu, warzyć ią wwinie abo wpiwie, abo wwodzie, tym nogi nanoc przemywać, zielem okładaiąc.} NA MACICĘ zwłasnego mieysca ustąpioną, wziąć dwie części bylicy, Poleiu część, y to oboie wedwu części wina, a wiedney części wody warzyć, tey polewki kwaterke na 2. Godzinie przed Obiadem, na 2 przed wieczerzą pić ciepło, przez kilka dni.} NA CHOROŚĆ. Bylice wwinie parzyć, a nakoniec żywota przykładać ciepło. także proch zniey ile Czerwony złoty zaważy, zwinem białym parzony, ciepło naczczo zażywać.} NA TOŻ. — wziąć 2. garści Bylice, soli, szałwij po garści, to wespoł warzyć, natydzień niż ma być chorość, nogi po kolana wtym parzyć rano y nanoc przez Cały tydzień, a czasu swego puści sie mocno.} NA TOŻ wziąc Bylice, Bożego drzewka, Melisy, Rumienku, Poleiu, wwodzie to warzyć, a popas sie wtym kąpać. wprzod sie nad tą parą naparzaiąc.} NA TOŻ. wziąć trzy garści kozłku, Bylicy Maruny podwie garści. Mikołayku wkwietniu zamłodu zbieranego, kopytniku zkorzeniem y zliściem, lubszczyku, Iwinki pachniącey. Panny Maryi dzwonkow. Pokrzyw, wierzchołkow kopru włoskiego, każdego po garści. Poleiu, lnianego siemienia przetłuczonego, popułtory garści każdego. Cieciorki Czerwoney przetłuczoney garść, fiałkowego korzenia, Iaskołczego ziela korzenia, po 2. łota. to wwodzie warzyć, y wtym sie popas kąpać. abo nad parą sie tą naparzać spodem.} NA TOŻ worki parzone zbylicą przykładać od pepka aż do dołu.} NA MACICĘ toż pomaga.} NA MACICY zaduszenie, abo wzgore ustąpienie, wziąć 3. garści Bylice, Slazu wysokiego dwie garści, liścia Babkowego, Poleiu, Miety Polney, abo lebiotki polney, szanty, Centuryey, Maieranu, kwiecia Rumienkowego, fengreku nasienia przetłuczonego, to wszystko w worku uwarzyć, a wtym sie popas naparzać, na worku siedząc.} NA BOL MACICY zzimna, wziąć Bylice 2. garści, kwiecia Rumienkowego, Komonice, kopru swoyskiego, fengrecu, siemienia lnianego przetłuczonych, Maruny, lebiotki polny, Poleiu, Miety polney, po garści. Hanyżu, włoskiego kopru, Nasienia Aminku, paprotki, popułgarści. zioła pokraiawszy, nasienia potłukszy, w worek zaszyć, y przeszyć, ktory na cegle rospalony grzeiąc, nakoniec żywota przykładać, y ustawnie przez dzień y noc trzymać, poki ieno zioła te moc wsobie mieć będą.} NA TOŻ. Plastr doświatczony, wziąc Czerwoney bylice ze 4. garści. lebiotki 3. kwiatu Chmielowego 2. to utłuc, y wwinie abo wwodzie uparzyć do zmiekczenia. przydać dotego masła iako iaie. dwa łoty oleiu lnianego, to na maść umieszać, na chuste rościągnąć, y na koniec żywota przyłożyć.} GŁOWĘ złupież wychedaża, Bylica wługu przez noc parzona, tym głowe myiąc.} TOŻ bolenie Cieszkie głowy układa, a potym wierzchołkow y liścia iey uwarzyć, uwiercieć, y ztego plastr uczyniwszy głowe obłożyć.} ŻABĘ pod iezykiem leczy, zsolą utarta bylica, y nią natarta.} NA KRSZTVSZENIE, womity, y niezatrzymanie pokarmu, wziąć Bylicy Czerwoney, Piołunu, Miety Czerwoney, prosa po 10. łotow. to wworeczki przeszyć, wwinie zwodą uparzyć, y na żołądek przykładać.} KISZKI stolcowy wydecie leczy, Czerwoną bylice warząc, a nad iey parą siedząc, abo też na samym ciepłym zielu.} NA TOŻ. Bylice wcierpkim winie uparzyć, y natym ciepło siedziec.

NA

Na Czerwona biegunke, wierzchołki Bylice znasieniem y zkwieciem w winie Czerwonym cierpkim warzyć, y tym żywot ogrzewać. PIWO gdy poczyna kwaśnieć, wziąć Popiołu z Bylice, zkwiatem y zewszytkim spaloney, garść Popiołu z Bukowego drzewa tyleż, y zmieszawszy to, w Beczke wsypać piwa, y dać mu sie z tym co naylepiey podstać, a będzie piwo dobrego y wdzięcznego smaku. NA GRZMOTY, y Powietrze dobrze nim kadzić. SOK z Bylice tak wycisniony iako y z piołunu, także WODKA, WINO, y EXTRAKT. CONFEKT, wziąć kwiecia wierzchołkow iedne cześć, przydać trzy cześci cukru, y wespoł to w kamiennym mozdzierzu utłuc, y na iarkim słońcu smażyć. na macice y Inne wspomniane defekta, iako orzech włoski tego zażywać. SOL, iako y z piołunu, wypić iey ~~iako włoski orzech~~ co Czerwony złoty zaważy z ciepła Malwazya albo z winem starym ta sol natoż wszytko iest pomocna, biała, Chować ią w naczyniu szklanym, dobrze obwiązanym. OLEIEK. tak iako y z piołunu.

LEKARSTWA Z KONWALIEY.

Rośnie w gaiach y w lesiech. rozgrzewa y wysusza. serce, mozg, y wnetrznosci posila. na paraliż, wziąć lawendowey wodki łyżek 12. tyleż Conualiowy. Oleyku z Bobrowych stroiow 3. łoty. to zmieszać, y na słonce postawić iarkie. przez cały tydzien, y tego po łyszce pić, y skronie nacierać. NA APOPLEXIA y ZAPAMIĘTYWANIE sie toż. NA ZAWROT GŁOWY, NA MDŁOŚĆ SERDECZNĄ, SERCA drzenie, kordyake, toż. NA APOPLEXIE, wziąć kwiatu konualiowego nato nalać wina Białego według potrzeby, a mocno obwiązawszy, dać przez cały miesiąc na słońcu iarkim moknąć, każdego dnia wzruszaiąc. potym to przez balneum maris wyciągnąć, przydawszy wodki lauendowy łyżek 3. Rozy, Pieprzu, po pułćwierci łota. tego potym. po puł łyszki dzieciom, starszym połyszce dawać pić. TOŻ na mdłość, z Confektem melisowym y Burakowym. TOŻ Głowe y Mozg posila, głowy bole uśmierza, skronie y pulsy tym nacieraiąc. zwłaszcza w katarze. WODKA z niey ktora złota zowią. wziąć kwiatu Conualiowego według upodobania, lawendy, Rozmarynu, kwiatu muszkatowego, Cynamonu, Gwozdzikow, nato nalać wina przedniego, y co naylepiey w szklanym naczyniu zaszpontować, a na iarkim słoncu cały miesiąc moczyć, potym ex Balneo maris wypalić, y w srebrnym naczyniu Chować. Drudzy ią nieprzepuszczaią przez Alembik, tylko tak moczony używaią. ta wodka iest pomocna, na zakrzywienie ust. Nacieraiąc nią y piiąc. Mdłość serca odgania. Mozg posila. Utracona mowe przywraca, połyszce, lub podwie, iey dawać, y w Uściech ią długo trzymać. Katar wywodzi, głowe, y skronie nią nacieraiąc. OLEIEK, tak iako z kwiatu leliowego. SOK z niey wyżęty, abo wycisniony oczom wielkim bywa ratunkiem, puszczaiąc go w nie. CONFEKT, tak iako z Fiołkow, serce posila. Mdłość odgania. Mozg ratuie.

ALKIERMES.

Wziąć iedwabiu surowego w soku ziarnek czerwcowych karmazynowych, swieżo bez przysady farbierskiey farbowanego, funt. soku ziabłek doyrzałych zdrowych, naysłodszych, y rożaney wodki, po pułtora funta. Iedwab cały, badz posiekany, w tey wodce, y w Iabczanym soku 24. godzin moczyć, potym na wolnym ogniu warzyć, aż farbe w On sok puści, przecedzić y wyżąć, Iedwab odrzucić, Cukru kanaru co potrzeba przydać, przecedzić, y znowu warzyć, aż sie zgęstnie iako miod. Od Ognia odstawiwszy, niżli przechłodnie, przydać Ambry uśiekawszy łot, ta gdy sie rospuści, przydać drzewa Rayskiego, Cynamonu, kamienia lazurowego przyprawnego, pereł wybornych uryanskich po puł łota. złota bitego przednie wybornego Quinte. Pizma przedniego trzecią część quinti. to mocno umieszać, obwiązać, y w potrzebie starym Cwierć łota dać. W cieszkich mdłościach. Lekliwemu sercu. Drzeniu iego. Od Rozumu Odchodzącym, Melancholicznym frasobliwym, zbytnie smętnym bez przyczyny lada kiedy, dobrze go po Quincie zażyć, dobrym winem albo Malmazya, popiiaiąc.

Karmazyn

KARMAZYN.

Jest farba czerwona, barzo sliczna, ata iest wziarnkach rumianych, wziemi przy korzonkach ziol niektorych zwlaszcza biedrzencowych, Poziemkowych, Myszych uszek, Niedospiałkowych, przy korzonkach szkleniczka, ktory dniem y nocą zowią, także wielu innych ziol; te czerwcem nasi zowią dlatego, iż gdzieby przystoynego czasu niebyły zbierane, czerw abo Robaczki wnich zalegaią sie, y wniweczie obracaią, co zaraz bywa, na poczatku księżyca czerwca. te tedy czasu swego ludzie kopaią, y zbieraią, susząc ie na iarkim słoncu, abo wpiecu goracym, po pieczywie chleba, żeby sie czerw wnich niezamnożył. do farbowania iedwabiow, y sukien, co nakosztowniey-szych. Ta farba bywa wywarzona ztych ziarnek. Te ziarka pospolicie znayduią sie na korzonkach — ziol pewnych rosną y mnożą sie one na krzewinkach Chrościanych. w Maiu tylo te ziarnka zbierac, y kopac, bo tylo wtym miesiącu znayduią sie. Przyrodzenia iest ta farba wysuszaiącego. SERCE Utrapione posila wwinie białym rostarta, y pita ciepło.

ROZMARYN.

Przyrodzenia rozgrzewaiącego. NA ZOLTACZKĘ, wwodzie go warzyć y pic. NA Womity, y niestrzymanie pokarmu, ususzony rozmarin zchlebem ieść, abo z Cukrem, abo zwinem pić. abo go warząc zmastyką y zkramnym kminem pic. SAPKĘ znaziebienia głowy odpędza. SPANIV nadprzyrodzenie, KOLCE wżywocie, proch suchy korzenia iego wwinie używac. NA ZDRYGANIE, Dretwienie, zapamietanie, Sercu smetnemu, Paralizem ruszonym, Spadkom zimnym na piersi, wługu go długo parzac, głowe przemywac. WZROK Ostrzy, liscia iego y kwiecia zchlebem używac. ZVST zapach wydaie, żuchany. ZZEMBOW, y zdziasel spadki wyciąga, warzyć go wOczcie, abo wwinie Cierpkim, y tym usta płukac. OCZOM Płynącym sok zkorzenia iego y liścia Claricowany, zmiodem wnie puszczaiąc dla flusu flegmistego y zimnego, aiesliby ten defekt był zgoracey przyczyny, przydać do tego Białek Jaia swiżego, Soku zJabłek słodkich, y Rozaney wodki, długo rozbiiaiąc ymieszaiąc. ZKLOCA tego rozmarynu, palą Malarze wągliki do rysowania potrzebne.

MALONY.

Rosną wOgrodach przyrodzenia wilgotnego y zimnego. surowo pożywane moczpędzą. NA GŁOWĘ boleiącą zzbytni goracości, wziąc wody zieczmieniem warzoney kwarte, Migdałow słodkich zOsm łotow. Nasienia Melonowego y Baniowego po puł łota abo z. quinti ztego uczynić mleko, przydawszy cukru, używac. Nasienie iego dokażdy rzeczy iest lepsze niżli sam. WATROBĘ ochładza. PIASEK y mol przez uryne wypędza. TOŻ nawszytkie zapalenia wnetrza. NA OCZY boleiące, abo zapalone y czerwone. Samego Malonu utrzeć, y na czoło przez chusteczke przykładać. GORĄCZKĘ y pragnienie usmierza, nasienie iego zwodą ieczmienną warzone piiąc. SOK znasienia Melonowego, mąką słoneczniku zaczyniony, y kołaczki ztego porobione, na słoncu suszone, wWodce zkorzenia kokoryczki wyciągniony ieden abo dwa rostarszy, a Twarz tym umywszy, dziwnie gładką y Sliczną czyni. Także malon na kesy usiekać zlimonią wielką swiżą, korzenia przestepowego, korzenia Obrzeskow to wszytko drobno posiekać wAlebik szklany wsypać, mleka koziego dopiero wydoionego nato nalać, żeby pograzła korzenie, y w Balneum maris distilować, y tym umywac. Ogorzałość od słonca, y wszytkie plamy natwarzy, sam Malon przykładany, zciera.

SAŁATA.

Wogrodach nagrzedach pospolicie sałaty bywaią flancowane przyrodzenia zimnego y wilgotnego. ZOLAKOWI goracemu barzo potrzebna, zbytnią goracosc wnim wychładza. DO IEDZENIA Chęć wzbudza, przeto ma być przed wieczerzą używana. SPANIE Czyni po wieczerzy iedzona, aile warzona. ~~SPANIE czyni~~ ZYWOT odmiekcza, y stolce czyni, wpolewce mieśney niesłoney warzona, Cukrem osłodzona. KRWI zbytnie wciele rozgrzaney surowo używana iest ratunkiem nic żoładka nie obrażaiąc. zapalenie iego tłumi y gasi. SEN toż przywodzi. Starzy wieczerze swe używaniem

sałaty

Sałaty koncżyli. dla wdzięczniey̆szego Spania. ℈ WOMITY choleryczne zawsciąga. In Summa Choleryczným naturom iest lekarstwem. ℈ PRAGNIENIE odpędza. ℈ ROZA Piekielna, by ieno niegwałtowna, przykładaniem swym leczy. ℈ SEN w gorączkach przywodzi, nogi nanoc Obmywac woda z Sałatą warzoną na noc, nieścieraiąc ich żeby same oschły. także rece y skronie tą woda przemywaiąc, przydać może doniey Slazu ℈ W Gorączkach Sałaty są użyteczne, tak warzone iako y Surowe. ℈ GŁOWY bolesć w gorączkach usmierza wąsku z Sałaty, z trocha octu winnego chustęczki macząc, na skronie y Czoło przykładac ℈ IOŻ też Spanie pobudza. ℈ MOCZV barzo gorącemu pomaga pić Mleko uwierciane z nasienia Sałatnego z nasieniem makowym. ℈ Ieżyka zapaleniu, płukac sokiem abo wodką z Sałaty, z sokiem Agrestowym abo sokiem z kwaśnych Iabłek granatowych. ℈ NA SPANIE, wziąć nasienia Sałatnego ąuinte. y miecy, utrzeć miałko y z mlekiem wypić, ieśliby gorączki niebyło, bo w gorączce tey trzeba zwodą przemazane. ℈ NA SPARZELINĘ wszelką, Sałatę z Solą utrzeć, y przyłożyć pierwey niżby się pryszcze poczęły. ℈ KROSTY ietrzące goi, z winem, y z Mąką ięczmienną, przykładana. ℈ CHOLERYCZNYM żołądkom barzo użyteczna, z tłuszczą głąby Sałaty gorzki y płonny. ℈ BIESVNKI choleryczne, z winem używana zastanawia. ℈ NA GŁOWĘ boleiącą w gorączkach, Sałaty świży utłuc, a na czoło y skronie przykładać. ℈ NA OGORZELINĘ, Sałatę z chlebem białym utłuc, y tym gębę okładać, odnawiaiąc często. ℈ WĄTRĄBĘ Y SLEDZIONĘ, otwiera y wychładza, wczcie z trocha Szafranu uwarzywszy iedzioną. SAŁATA Iak kolwiek używana z siadła krem z Żołądka wyprowadza. Na SPANIE, Nasienie Sałatne Utarte z winem pić, abo wziąć tegoż nasienia, Maku białego to Utłuc, y uwierciec, trocha Białogłowskiego Mleka, y Białkiem od Iaia rozczynić, y Plastrzyki poczyniwszy Czoło y skronie obłożyć. ℈ Wstołcu abo około stołca palenie y gorącość wychładza, tłukąc ią y Przykładaiąc. ℈ SAPKĘ abo Katar oddala, na Czego iedzioną. ℈ Bolesć w Piersiach Białogłowskich z Zapalenia, oddala, tegoż na Czego używana, y okładana. ℈ WODKA z Sałaty świży palona, w gorączkach każdych bywa ochłoda Krew w żyłach z bytnie rozgrzaną ratuie, także wszystkim wnętrza Upałom ochłodę daie tak piiąc ią, iako y chustami w niey maczanemi zwierzchu przykładaiąc. DLA SNA NIA, Pić ią, y Chustkę zmaczawszy, na głowę przykładac.

SENES.

Przyrodzenia iest ciepłego. Mecherzynki iego, soku pełne, za Swiżą rwane, y w Cieniu na Rogoży Suszone, potężnieysze są do Purgowania niż liście. Liście iednak, bespieczniey̆sze. Dwoiakim Sposobem bywa używany; Prochem, warzony, y Parzony, abo moczony w Winie abo w piwie gorącym. ieszcze lepiey w kożiey, abo krowi Serwatce. prochu iego zażywa ią Ćwierć lota w ciepłym winie, abo piwie, lub w Polewce mięsny, abo Kapłoni. abo w Serwatce iakiey. Do parzenia zaś y moczenia na raz, wziąć go lot, pułtora, 2. naywięcy. Do warzenia, wziąć go 2. loty. SENES do każdego leharstwa, iest potrzebny każdemu. NA Constipatią wziąć go lot, y w woreczek zawiązać, włożyć w garnuszek, półkwarty wody nań nalać, troche śliwek abo Rodzynkow drobnych włożyć, warzyć, Wysadzić, iuche z tego pić, y śli-

wki

wki ieść. Parzony też przez Dzień y noc w Kaflu, abo w Prysku, lepszy iest niż warzony. WATROBIE y Śledzionie pomocny. Głowie, także Hipocondrij, Płucom, Piersiom, Sercu, Melancholij, Mozgu. Wzrokowi. Neruom pożyteczny, warzyć go z Kwiatkami Rumienkowemi, y tym Głowe przemywać. Wzrok y słuch słaby ostrzy. także z Rumienkiem parzonym, abo w ługu długo moczonym y warzonym przemywaiąc naparzaiąc. SEN toż przywodzi. OD ROZVMV odchodzącym, parzyć go w Piwie moczony, y to piwo na Vstawiczność pić. NA D. CH. Wziąć wody zwarzonego Drzewa Indyiskiego, ktore Gwaiakiem zowią, y co nawybornieyszego Alexandryiskiego Senesu, naświższego samych listeczkow, od godziny do Godziny wniey moczyć, mocno obwiązawszy, przydać do tego Modrzeiowey Gębki, y Reubarbarum. a to przez 40. dni, bez pocenia dać pić, ktore iednak być musi, gdy to drzewo pić daią. abo tak. doswiatczeniey. Wziąć wody, w ktoreyby że trzy garści ślazu warzono trzy kwarty, Miodu przepuszczanego kwaterkę dobrą, a choćiasz Pułkwarty. Waynsztynu miałko utartego pułfonta. wespoł to w oney wodzie Vwarzyć przez pułgodziny, zszymuiąc pilnie, potym przecedzić: wsypać do tego listkow senesowych obranych. Drzewa Gwaiakowego tartego po 14. łotow. soli Amoniackiey miałko utartey puł łota także; y zaszpontować to dobrze w flaszy Cynowey abo w garku polewanym, y to w Panwi wody gorący 12. godzin trzymać. potym wziąć Rhaubarbarum co nayprzednieyszego, trzy, sześć, abo z osm łotow, a miałko utłukszy w pułkwarty dobrego białego wina przez 2. dni moczyć, a potym w onże dekokt w Flasze wlać. do tego Aloes cepatic. suptelnie utartego, y wrożanym soku pierwey moczonego przydać 2. łoty. Cynamonu przedniego łot. y to w polewanym garcu chować. miara tego naraz, 10. abo 12. łyżek srebrnych każdego dnia ciepło wypić może się potym zedwie godzinie pocić. potym może wynieść sprawy swe odprawować. / Każdego czasu to może używać, y w kanikule, y w nay większe zimna. służy każdey komplexyey może tego używać według upodobania prz dni 6. 7. 8. 11. ale w Chorobie barzo zawziętey 24 dni abo 30. 40 / toż na zepsowanie KRWI. / na strzykanie y dawno zawzięte boleści w Głowie / NA D. CH. wziąć liścia senesowego obranego swiżego y z mecherzynkami iego 3. łoty. tak wiele salsy pięknie ochędożony, y miałko oboie utłuc, szafranu trzy ćwierci łota, nasienia maieranowego puł łota. Cynamonu przedniego ćwierć łota. suchego ziela abo Iwinki trzy ćwierci łota. Dziegielowego korzenia łot, to wszystko miałko utłuc, każdy Poranek tego brać po ćwierci łota z ciepłym winem. potym pocić się w Wannie abo w Pościeli. ABO TAK. wziąć senesowych Mecherzynek 3. łoty z liściem. salsiparile zedrzenia ochędożoney 6. łotow. Paluchow ktore Hermodactilos zowią. Białych Ielenich Iezyczkow, Nasienia kardibenedictowego potrzy ćwierci łota. Maćioki łot. soku ćwikły zamorskiey co turbitem łacinnicy zowią puł łota. Imbieru ćwierć łota. Czarnogłowu pięć ćwierci łota. To wszystko miałko utłuc, a po puł łota naraz z winem ciepłym pić. / SERCE mdłe y melancholiczne senes uwesela y pośila przydawszy do niego Fiałkow modrych. kwiatkow Borakowych, Gwozdzikowych, Rożу czerwoney, Miodunkow, Wołowego Iezyka. / SENES dla Pospolitey laxacyi naylepiey tak uchodzi. wziąć listkow senesu iak naświższego Alexandryiskiego dwa

łoty

łoty pieknie obranego, Imbieru Cynamonu drobno pokraiawszy. Lukrecyi, Anyżu, kopru włoskiego naśienia, kwiecia Bukwice po Cwierci łota, kwiatkow wołowego iezyka, fiałkow modrych po puł łota. Wainsztynu co namieley utartego puł Cwierci. to wszystko conamieley utłukszy w Cynowa flaszke abo wpolewany garnek zaszpuntować, wody abo wina, abo oboyga wespoł pułtorykwarty nalać, abo seruatki koziey, y wstawić to w Panew Vkropu przez Dzień y Noc niechawszy abo naćiepłym mieyscu postawić mocno zatkawszy; potym przecedzić wyżać, pokwaterce tego naraz każdego dnia Ciepło pić, na Czczo wpieć godzin przed iedzeniem. Zachować wiedzeniu y wpiciu miare y wybor. może do tego Cukru przydać, á barzo lekko flagme, Cholere, Melancholia wywiedzie. gdzieby kto chciał potężniey przepurgować, tedy przydać abo kasyey swiżo wyciągniony, abo manny, abo Rhaubarbantm. abo syropu rozanego Purguiacego, abo ex infusionibus rosarum przydać łot, abo 2. | SENES barzo warzony, moc swoie traci.

NA POWIETRZE.

1. Theryaka Romana, lecz lepsza Wenecka w Trunku na Apprehensya Pestylencyey, Prasens Remedium.
2. Mitridat, wziąć nakoniec noża iako laskowy Orzech, zmieszać zwinem abo zpiwem, wypić okryć sie, y spotnieć. od Powietrza służy.
3. Krokus Metallorum, alias Proszek na womit. Wziąć go tak wiele iako ieczmiennych gran, albo Pieprzowych ziarnek, á dla mocnieyszey Natury 22. zaważyć może. wsypawszy włyszke Piwa, rozetrzeć wypić na Czczo, albo na noc, nieieść potym. aż wkilka godzin, bedzie Purgowało przez womit, czasem y per sedem. 4. Spiritus Sulphuris Duch Siarki przećiwko Morowemu Powietrzu, kilka kropel zniego na Czczo zażywać, ale nie codzień. 5. Puluis Cornu Cerui naraz odważywszy Pułtorakami trzema wypić wpiwie o cukrowanym, na noc albo zrana, okryć sie y spotnieć, bedzie folga choremu w Powietrzu y wynidzie zniego. 6. Balsamus Apoplectic. albo szlak Balsamowy. smarować skronie, Pulsy, Nozdrze, Ciemie, około serca. 7. Balsamus Sulphuris Anyżatus. Balsam siarczysty z Anyzowym oleykiem, zażywać go po kropel 5. abo 7. wpiwie Ciepłym od Paralizu y od moru. 8. Spiritus Tartari. po kropel 20. abo 30. wpiwie pić. 9. Oleum Iuniperi. Oleiek Iałowcowy, w Trunku iakimkolwiek pić. 10. Oleum succini. Oleiek Bursztynowy po kropel kilka zażywac go piiac, y smarować niem tył głowy, y spinał grzbietu. 11. Oleum scorpionum, oleiek niedzwiatkowy, smarować sie nim około serca. 12. Tragea, Grosza stomachalis, zrana na Czczo zażywać w Trunku, głowe y żoładek posila, na Powietrze dobra. 13. Buffona abo ziemna Zabe abo ropuche ususzywszy przykładać na Dymienice albo morowe bolaczki, á w Powietrzu ususzona w woreczku na szyi nosić. 14. Octem Gozdzikowym nozdrze y pod Pachami naćierać. dobrze sie nim y Vmywać. 15. Koryandra tey dobrze w Potrawach Czesto zażywać, abo ziarka w Vsta biorac, żuchwać, y połykać. 16. Korzonki Herbae Mirhae, albo Popie Iayka, alias kuczmerki, zwodka abo zwinem pić 3. razy nadzień. 17. Pimpinella aggrestis y korzeń iego, to iest biedrzyńca, w Vśćiech trzymać y zażywać Czesto. 18. Szałwij zlistkami suchey Codzień wpiciu lub w Potrawach zażywac. 19. Leuisticum alias lubszczyk swoyski iakokolwiek zażywać, Czyli wodke iego piiac, Czyli korzenie wdobrey Akwawićie. 20. Naśienie rzodkwiane, zwodka abo zwinem pic. 21. Chamedris albo ozanka mnieysza, alias Ptasze oczka nazwana, zaprawić ia zdobrym octem y z Oliwa miasto sałaty y zażywać. 22. Tormentylla, alias kurze ziele, sok zniego abo zkorzenia iego wymiety pic 6. abo 7. łyżek lećie. Zimie zaś suche to ziołko stłuc, y iak zaważy Czerwony złoty, w Trunku pić. to barzo doswiadczone. 23. Iaskru na Bolaczki morowe przykładac, albo iego korzenia stłukszy. 24. Ruty Polney wodki zażywac zdobra Dryakwia y z Glinka Ormiańska,

abo

abo cum Terra Sigillata, potym zgodzin 3. pocić sie. 25. Maruny z Dryakwia Czesto zażywać, takze y wachać, y do trunku kłaść. 26. Kozłkowe korzenie po Łacinie zowie sie Waleryana, wysuszyć y naproch utłuc y w Trunku pić, samo też korzenie gryść abo wachać. 27. Weronika, alias Przetaźniczka, wziąć iey Proszku Cwierć łota, z wodką dobrą, albo z winem przydawszy Dryakwi puł cwierći łota, wypić, potym sie zapocić. 28. Dziegielowy korzeń gryziony, lub z wodką mocną, lub z ćiepłym winem pity na Czczo, broni od zarazy morowey. 29. Pumex albo gębka ktorey zażywaią Cyrulicy, w Rozanym oczcie zmaczać, przyłożywszy doniey Ruthy, y kamphory troche, zawiązać w Wezełku y to wachać czasu lata, zimie zaś przydać Gozdzikow y Cynamonu. 30. wziąć korzenia Dziegielowego pułtora łota korzenia Miarzowego. Diptanowego, Biedrzyniowego, kozłowego, Goryczki, kurzego ziela, Piołunu gornego Glinki ormiański popuł łota. to wszystko iak naylepiey zetrzeć, y w skorzanych albo Jerchowych woreczkach chować dla Potrzeby y zażywać tego po cwierći łota albo w wodce Przetarznikowey, albo w wodce kardui Benedicti, dobrą łyszke octu winnego mocnego przylawszy, y pocić sie przez godzin trzy. 31. Celidoniey albo ziela Jaskołczego, Ruthi, Czosnku, to w moździerzu kamiennym utłuc, Gorzałką skropić, y sok wyćisnąc, tego po łyszce pić każdego dnia, nim z domu wynidziesz. 32. kto zarwie Powietrza, wziąć Prochu Jaskołczego ziela trzy cwierći, do tego przyczynić cwierć łota Dryakwie co nayprzednieyszey, y wypić to w winie dobrym á potym sie iak naylepiey pocić. 33. Czasu morowego Powietrza y łożney goraczkiey, octu winnego na gorący kamień, albo na żelazo rospalone lać, y po wszystkich katach w Domu tym kurzyć. Item, codzien wieczor kadzić łoszko Bobkowemi Łupinami, Jałowcem y Piołunem. 34. Co Poranek zażywać na Czczo albo soku Cytrynowego, albo kramnych Bobkow, albo Orzechow Włoskich, Jałowcowych Jagod, Fig, Ruthy, Omanu, Czosnku, Cybule, Piołunu, Maćierzyduszki, chleba rzanego z masłem, á niewychodzić nigdy na Czczo z Domu. 35. Podczas Moru, wode własną, alias mocz piiaia. 36. Jdąc albo iadąc, na mieysca niebespieczne, Siarką sie dobrze y suknie od nog do głowy okurzyć, octu winnego z ruthą y Jałowcem łyszke wypić, y w Chustce go maiąc czesto wachać. mieć przy sobie y nosić Dryakiew Polną, Oman, y martwe Pokrzywy. 37. Dymienicy Powietrzney albo Bolączkom morowym pomaga, wziąć 4. garści Celidoniey, słazu puł garsci, soli oczkowaty troche. smalcu swiniego co Potrzeba, Plastr z tego uczynić, y na Bolączke przykładać do 7. godzin zginie. 38. Dom Żywicą Jodłową, szczepami sosnowemi, swierkowemi, liściem Dembowym, Dembinkami młodemi Tytuniem, y Siarką nakurzać. 39. Gdy zapowietrzony w ktorym Domu Umrze, kilka Beczek z gorącą wodą postawić, aby iad w sie woda wyciągnęła narzuciwszy w nie gorących kamieni Cegieł żelaza rospalonych, niegaszonego wapna, aby Dym po katach sie roschodził. Potym wziąwszy grzanke chleba, skorke okroić, na węglu przypiec, y włożyć ią na gębe Umarłemu nienachylaiąc sie, aby ten iad z niego po Domu sie nierozszedł. Trup zaś w domu nad dwie godzinie żeby nielezał, potym ten chleb w ziemie zakopać, Umarłego co Rychley głęboko pogrześć, okna y Drzwi pootwierać, wode tamte ćiepłą wylać gdzie ludzie niechodzą. 40. Husty, Suknie, Pościel, po Umarłych wługu Uprać, porozwieszać, á naybespieczniey w Ogien wrzucić.

OLEIEK SESAMOWY, iest z nasienia łogowego.

Ma lis

OLESNIK.

Ma liście y pręt koprowi swoyskiemu albo Hanyzowi podobny. tylko nać grubsza większa, á więcey gromowemu zielu podobna. pręt nadwa łokcia wzwyż, w ktorego wierzchu ćienkie y drobne szypułki w krąg rostoczone nakształt Ciennika iako u kopru włoskiego y swoyskiego. na tych kwiatki białe drobne iako na Hanyżu. Czerwca y lipca kwitnie. Nasienie ma Węgliste iako kopr abo kmin tylko większe y pachniące. smaku ostrego y gorzkawego, korzeń zwierzchu korzeń zwierzchu czarniawy wewnątrz biały y ćienki. podługowaty, odnożysty, y sam y tam, w zdłuż y wszerz rospu-

szczony

szczony barzo wonny, smaku tak iako y nasienie Ostrego, iezyk sczypiac y Usta rospalaiac. Rosćie wkrainach naszych na Gorach y Pagorkach słoncu otworzystych. Pod Iesien go kopać, abo kiedy Pocznie wkloce wyrastać, może być chowany wmocy swey do dwu lat. Iest przyrodzenia wtrzecim stopniu rozgrzewaiacego, a wewtorym wysuszaiacego. korzeń iego naycześciey do likarstw wchodzi, maiac moc rosprawowania, rozgrzewania, trawienia, y Otwierania. Nasienie też iego rozgrzewa y wysusza, ktore do niektorych lekarstw wchodzi. Nac iego do kapiele używaia. Nyrkom, y PĘCHERZOWI zamulonym, korzenie to wwinie abo w wodzie warzyć, abo suche miałko utarte pić, otwiera, Flagme znich wywodzi y mocz, y bole uśmierza/ TOŻ na Mocz ćieszko puszczany./ TOŻ żaładek pełny y wietrznośći pełny, zimny rozgrzewa, wiatry wnim układa y rospadza./ TOŻ Rzyganie grube y częste zastanawia./ TOŻ, Bol żoładka zwilgotnośći zimnych uskramia./ TOŻ kolke y darćie w żywoćie y wkiszkach z zimnych wilgośći układa./ Maciczne wszelkie doległośći z zimnych przyczyn uskramia, poranu y nanoc w zwyż wspomnianym sposobem używany / także wnim śie kapiac, abo pare włono wpuszczaiac./ WATROBY y SLEDZIONY Twardość z zamulenia odmiekcza y otwiera, zkorzenia warzonego iuche piiac, wszakże bacznie go używać. Lećie zwoda ludziom młodym, zimie zwinem./ ŻOŁADEK mdły y do trawienia gnuśny, pośila y sposobnym do odmiekczenia czyni, tak nim naparzaiac, iako zkoprem włoskim używaiac./ HOROSC wzbudza nietylo przez usta go biorac, ale też nad para warzonego siedzac./ DO Dryakwie to ziele wchodzi./ WSTAWIECH, y Członkach boleśći z zimnych flusow flegmistych tak przez Usta używaiac, iako y zwierzchu nim naparzaiac, abo ciepło okładaiac, uśmierza./ Wydymanie wstolcu z zimny przyczyny leczy, proch korzenia iego znasieniem kopru włoskiego wFrunku Polewki iego używany. toż nac iego wwinie parzona, nadnia śie naparzaiac./ KONFEKT. Wziac Cześć korzenia Oleśnikowego ochedożonego, miodu ochedożonego wetroynasob, wespoł umieszać, korzeń pierwey uwarzywszy usiekawszy, y utłukszy. zażywać go iako włoski Orzech./ NA ŻOŁADEK osłabiały z zimnych przyczyn./ NA KOLKE y gryzienie wżywoćie z zimnych przyczyn./ NA Maćice zaduszona y wzgore ustapiona./ NA NERWY boleiace, Na spadki nadoł zGłowy zciekaiace/ NA PIERSI y Pluca flegma gesta y lipka zatkane, wychedaza./ KROWOM mleka obfitość daie, wpaszy go im daiac, zktorego kosztowne y barzo smaczne syry bywaia./ VST cuchnienie oddala wUstach go trzymaiac./ ZĘBOW bolenie oddala szlamowitośći flegmiste znich wyciagaiac, abo sam korzeń wwinie parzony y ciepłona zebach trzymany OLEIEK. Wziac korzenia y liscia Oleśnikowego swiżo zielonego poki wkloce niewyrośćie łotow 16. żanklu 8. łotow. Oleiu lnianego kwarte, Bobkowego Pułkwarty. ziele zkorzeniem pokraiac, y tak długo warzyć, aż śie wziołach wszystka wilgotność strawi. potym przecedzić y mocno wyprasować. Terpentyny 8. łotow przydać, Galganu wwinie rospuszczonego łot. Mirhy miałko utartey, y Masty ki po łocie to wszystko pilnie umieszawszy, za kosztowny Balsam do ran wszelakich chować. a gdyby go było trzeba do ran y sadzeli zastarzałych zagniłych y miesem dziwym zarosłych użyć, przyłożyć dotego Gryszpanu łot, koperwaseru puł łota co naymieley utarszy. WODKA iego może być wielkim ratunkiem zdrowiu ludzkiemu, wkwietniu z Balneum maris distilowana, biorac korzenie, liśćie, kwiećie z Nasieniem napoły doyrzałym, a potym ia na słońcu wysonowac, upławy białe zastanawia zażywaiac iey po trzy łyszki zwinem rano y na noc. żoładkowi Nyrkom watrobie, Pecherzowi, przechodom, moczu zamulonym iest lekarstwem, otwiera y wychedaża/. PVCHLINĘ zciała wywodzi./ KOLKĘ, y darćie wkiszkach uśmierza./ Maćicznym dolegliwośćiom z zimney przyczyny iest ratunkiem./ KAMIEN krzy y moczem wywodzi, trzy łyszki na Czczo zwinem używaiac

SPOSOB SMAŻENIA WISNI, Y SLIW. Y PIGW.

Wziac Wiśni, y pieknie ich obrać, y skostek wyłupić. Do Funta wisni, Cukru Funt. a ieśli zkostkami, dwa Funty wiśni do iednego Funta Cukru y smażyć pospołu tak długo aż śie powlecze troche, na łyszce coraz probuiac.

Śliwki.

SLIWY. Vrwać śliwek wpoł niedoyrzałych żeby były zielone troche, obłupić y z kostek kto chce z ogonkami abo bez ogonkow. wstawić ich w Wodzie żeby wrzały coraz probować szpilka na łyżce, iesli spadnie z szpilki, to iuż dość ma. a maią to śliwki choć ich razem wstawi, że iedne predzey uwraią niż drugie. to coraz trzeba probować, żeby niebrać abo twardych, abo nazbyt uwarzonych. iako iuż będą mierne to ich wyimować zwody á na chuste klasć. żeby dobrze zwody ociekły. odważyć do dwu Funtow śliwek, cukru Funt wprzod ich zważyć niżli warzyć. potym tey wody co wniey śliwki wrzały wziąć tylko coby sie mogł cukier wniey rospuścić. á trzeba przestronno śliwki warzyć żeby były całkie piękne. Przesmażyć tedy cukier y odszumować. á śliwki ułożyć wiekie naczenie, y tak gorący cukier wlać nanie y przykryć niechże tak mokną od godziny do godziny. potym znowu odlać sam sok y smażyć, y znowu wlać w śliwki żeby mokły tak iako y pierwey. y tak czynić z pięć razy. potym iuż razem pospołu ich smażyć aż sie sok zgęstnie.

PIGWY całkie, obłupiwszy Pigwy wydrążyć, y zaraz klasć wświża wode zimna, potym ie warzyć w Panwi abo w garku. a osobno wydrążone środuszki warzyć. kiedy iuż będą Pigwy miękie, to cukier przesmażyć wtey Wodzie co środuszki wrzały zszymuiąc cukier pięknie, y zalać tym Pigwy, iako sie o śliwkach napisało, czyniąc tak ośm razy. dziewiąty raz smażyć z Pigwami Iulep do zgęszczenia.

ROZA. Piąknie ią według zwyczaiu obrać, przesiać, do Funta Rozy, kwarta wody Rożaney (ktora ma bydź palona z poslednięy iuż przebranej rozy, iednak bez korzonkow y listkow zielonych bo te gorzka rozę czynią) warzyć tedy te rozę wtey wodzie poki dobrze nieuwra, przemieszuiąc coraz, żeby nieprzygorzała, Ostrożnie iednak żeby iey iak mloto nieuczynić. iak uwra, włożyć do Funta Rozy dwa Funty cukru y smażyć według potrzeby do zgęszczenia Iulepu. zszymuiąc według potrzeby. Roza przed warzeniem y smażeniem, cukrem z tey że wagi przetrząsnąć.

TORT, Migdałowy wziąć 2. Funty migdałow PORCYE Vtłuc ich, potym Vtrzeć wodnicy. potym białkow samych według potrzeby wziąwszy (tak żeby sie to mogło snadnie na patele wylać) ubić ich, osobno dobrze, y z migdałami umieszać przydać cukru, cynamonu, kardamanu, y Vmieszać. potym rozwałkować ciasta iako zwyczaynie na Tort, rościągnąć go na Patelu, y te Migdały ziąwszy nanie wylać, y brzegi pozawiiać, y piec zwyczaynie.

SZTVKA Mięsa. wziąć szczupaka słonego, obrać go z skosci, y usiekać z pieczona cybula dobrze ieno niesiła cybuli. wsypać wto Pieprzu niezbyt utłuczonego, Gałki Muszkatowy, Maiceranu suchego, maki, według potrzeby. potaczaiąc z tego kukiełki y obwarzyć, mogą to y z wieczora uwarzyć, á potym nazaiutrz pokraiać tak iak sztuke mięsa. choć na troie kukiełke przerznąć, y potym to w Panewce dobrze warzyć, iak Rybe warzą. iak sie to uwarzy dobrze, to w garnek włożyć żeby ciepło było. á do tego chrzan zaprawić tym sposobem; Vtarszy chrzan, Vwierciec go z migdałami tłuczonemi pospołu, włożyć to w osobny garnuszek, wlać octu winnego Cukru, Muszkatowego kwiatu, Rodzynkow drobnych, Pieprzu całkowitego, przydać tey polewki co sztuka mięsa wrzała, żeby to wszystko ani gęsto, ani rzadko było, y przywarzyć to. akiedy dawać maią, to naprzod sztuke Mięsa położyć, a potym chrzanem polać. kiedy sie to wm. oo. posyła, to osobno mięso, osobno chrzan.

KASZA IEczmienna, Vwarzyć kaszę zwyczaynie, winszym zaś garnuszku, uwarzyć Imbieru wkawałki pokraianego, kwiatu muszkatowego, Pieprzu całkowitego, pietruszki. iak to Vwre oboie odlać polewke co wniey kasza wrzała, á wlać te zewszystkim co wniey ka- sza wrz potym maslem młodym rospuszczonym według potrzeby polać.

PLASTR FALVIACYM NA GŁOWĘ, DOSWIATCZONY, NA MŁODYCH Y STARYCH.

Wziąć Piwa Garniec, Bylicy Listkow samych, Koryandru, Garnuszki, Kopru włoskiego, kopru prostego na sienia Kminu kramnego, Karolku, Hanyzu słodkiego, tego wszystkiego pogarści, y w garnek to wszystko w Piwo wsypać. Garnek mocno zalepić żeby Para niewychodziła, warzyć dobrze przez dwie godzinie, potym spoobnie przy chorym garnek odszpuntować, aby Para chorego dobrze obeszła, żeby sie mogł dobrze zapocić. potym te polewke odlać w garnek kwartowy, w ktorym żytnego chleba ostrutki gęsto nakruszyć, przydać octu winnego spułkwaterki y zagrzać to

żeby

żeby ciepło było, wyłożyć gorąco na chuste, a miec pogotowiu po ćwierci lota tłuczonych siedmkminkow, kubebow, kardamanu, Muszkatowego kwiatu, po ćwierćlota każdego, y posypać ten Plaster tym wszystkim yiako naygorecey strzymać chory może, głowe tym przez rzadka chustke obłożyć. nim sie ten Plastr choremu naglowe położy, nasmarować wprzod Ciemie y skronie Muszkatowym oleykiem. doświadczono tey recepty na wielu tak młodych, iak wpodeszłym wieku.

BEZ PROSTY.

Pożyteczny iest, samo Drzewo, Jagody, y kostki znich. Galaski skrobać ku dołowi (dla czego pilnować tego iako rosćie. Martwa skorke zdiawszy zielona skrobac, klasć to do kryształ mierno, na Puchlinę dobrze wywodzi ia. | Zaś suszyć takież skorki, y Utrzeć ie w moździerzyku iako Czerwony złoty zawazy, wypić w piwie, Purguie zimna y wiatru strzedz sie trzeba. słabszym zaś iak pułczerwonego złotego. | Jagody gdy doyrzeią warzyć dobrze y przetrzeć przez sitko abo rzeszoto. Powidła z tego uczynić, y znowu warzyć aż sie zgęstnie y chować to w garku, abo na Deski to powylewać, iak uschną pozwiiać. na Vraz barzo rzecz dobra iak Talar stuczke tego w piwo włożyć ze sie rospuści dać wypić, pocić sie trzeba potem. Jeśliby zaś to iako Zwyczayne Powidła było, to ich mierna łyzeczke w piwo włożyć. | Ziarka także ziagodek ususzyć, y utłuc na Proszek. odważyć ich tak, iako sie w zwyż o skurkach napisało. y także zimna wiatru strzedz iako y w Inszym Purgansie. | MASC ROŻOWA.

Wziąć Sadła wieprzowego świzego, płukać go w Wodzie Ciepley 9. razy, w zimney tyleż razy. potym włożyć w nie tyleż rozy Czerwoney świzy tak wiele iako wiele sadła, y utrzeć abo Utłuc to oboie wespoł. y niechay to tak gnije w Cieple przez 7. dni, potym to warzyć na Ogniu lekkim, y przecedzie, y znowu wtoż Rozy tak wiele Czerwony włożyć, y zetrzeć dobrze pospołu z sadłem, y niech zaś stoi w Cieple przez 7. dni. przydac do tego soku Rozowego z Rozy wyciśnionego połowice, a Oleyku Migdałowego szostą część, znowu to zaś odwarzyć wolnym Ogniem aż sie wszystka wilgotność strawi. co poznasz, gdy na Cegłe rospalona, krople puścisz, a zaraz bez trzesienia Imie sie spretka gorzec. przecedzić, postawić przez noc do Piwnice żeby sie skrzepło w naczyniu obszernim potym odłaczyć czysta masć od spodniey szpetney, ale aż dobrze zbieleie, to ią zebrać Kistalem drewnianym. Osobno zaś w Insze naczynie zebrać te co na spodzie, bo iest czerniejsza. | CZOPEK PVRGVIĄCY

Wziąć korzenia białey ćwikły, Vstrugać według Potrzeby, w miedzie przaśnym zmaczać y włożyć, a sprawi bez wszelkiey molestyey. | EMVLSYA

Wziąć Jęczmienia wyłuskowanego abo kaszy Jęczmienney Funt, wypłokać, wody studzienney Czystey 2. Garca. Ostrodki chleba białego trochę, to Vwarzywszy przecedzić. potym wziąć nasienia Melonowego, Baniowego, Harbuzowego populquinti, wypłukawszy ie, przyłożyć migdałow ℥. przydać poiakiey łyszce Wodek, Szczawowey, Podrożnikowey, mleczowey, Syropem fiałkowym osłodzić, y dać sie choremu napić +

TYZANNA. Wziąć garniec Nowy, wlać wen Jedenaście kwart wody, Jęczmienia lotow 4. Slim Węgierskich Suchych 3. warzyć aż ięczmień dobrze puknie, potym przecedzić, wsypać Cynamonu lot. w Chłodzie chować y pić dawać. | PIGVLKI, broniące zgnilości w Ciele purguiące wolno. Wziąć Aloes ℈ Paticum lotow 4. Mirhy lotow 2. strzeć w moździerzyku, przesiać. wziąć Szafranu miałko utartego lotow 2. zmieszać z prochem, przylewać potrosze wina y mieszać aż będzie dobra massa. toczyć Pigułeczki, palec sobie oliwą napuściwszy. ktorych brać po ℔. 9. 7. ℥. 3. według Vłożenia natury. brać ich w piwie Ciepłym na Poza-

tku wieczerzy, rusza nazaiutrz rano, nietrzeba śie wiatru chronić. + WODKA Cynamonowa z kwiatkami serdecznemi. Wziąć kwiatkow rozowych, Miodunkowych, Fiałkowych, Borakowych po 2. garśći. Cynamonu dobrego 2. łoty. przetłuc, namoczyć we dwu garcach wody przez noc. nazaiutrz przez alembik przepuscic dobra mocna wodka idzie. + DO WODKI Serdeczny, wchodzi, kwiat Rozowy, Borakowy, Fiałkowy, wołowego iezyka, miodunki. + PROSZEK. głowe Czyszczący. Wziąć senesu swiżego pułtora łota, Imbieru białego, kwiatu Muszkatowego po iedney Quincie. Cynamonu, waynsztynu, po dwa skrupuły y ziarnek piaciu. stłuc suptelno, przesiać. wypic na 2. Godziny przed wieczerza, wciepłym Piwie Quinte, Barzo to Głowe purguie. + WODKA SERDECZNA. Wziąć korzenia. Cytrynowych skorek swiżych abo suchych, zetrzy. Cynamonu, kardamanu, po 2. łoty. szafranu skilka piorek. Imbieru, Pieprzu, kubebow, kwiatu, Gwozdzikow, Anyzu, karolku, po Cwierći łota. Fiałkowego korzenia, Cytwaru po pułcwierci. Rozy w Cukrze łyszke dobra. Gałganu pułcwierći. kwiatu, szołwiiowego, wołowego Iezyka, Burakowego, Gwozdzikowego, Fiałkow brunatnych, konwalij, lawendy, Rozy. y suchy, Rozmarinu, Rziemkowych, sliwowych, Gruszkowych, z Iabłoni, zbrzoskwin, zmorel, zpigw, z Agrestu, miodunki. po Garśći. Także Bzu białego, y Brunatnego. nato nalać Wina dobrego 2. garca. Wodki dobrey przepalaney mocney, Garniec ieden, korzenie to przetłukszy. moczyć tak długo iako kto chce, y spalic przez Alebik poko mocna y dobra wodka poydzie, niedochod w Inne naczynie z Alebika wylać, a nabic znowu, one raz spalona wodke, y spalić. niedochod odlać, Czyniac tak potrzykroć. y włożyć wnie złota y srebra dobrego listkowego. mocno obwiazac y chowac. Ta wodka do wachania, Nacierania, y zażywania po łyszce samey, abo zwinem. Na mdłośći na Apoplexia, paraliz, zawrot Głowy, Cierpnienie.

Ktoby zas Chciał wysmienita mieć wodke do Picia, iak Gorzałke, tedy te Ingredientie wprostey Gorzałce, w Winie abo lagrze, iak pospolita Gorzałke przepalic. y tak zaprawić. Naprzykład do stu kwart wodki, taki syrop urobić. wziąć Cukru Funtow 24. Wody Czystey 2. Garca. niedługo warzyć żeby żołto niebyło, y do wodki wlać y Vmieszać

KOPYTNIK.

Ktory drudzy leśnym abo wieyskim nardusem zowia. liście ma Bluszczowemu podobne, ieno mnieysze, miekczeysze, y okrągleysze. kwiat Brunatny, bielunowemu Papiu kształtem podobny, ktory zaraz z liściem z korzenia pochodzi, na obwyższey, á Cienkiey stopce wdziecznie pachniacey. wtym naśienie drobne, iaderkom iagod winnych podobne. przyostrzeyszym dla granowitośći tu y owdzie kanczystey. Pracik ma granowity a mieki, korzonkow wiele kolankowatych, krzywych, drobnych, cienkich trawie podobnych. Wonne y Vsta rospalaiace, á w Iezyk barzo sczypiace. dwakroć wroku na wiosne y w Iesieni kwitnie. Wcieniach pospolicie rosnie wlesiech y nagorach. zbierac go od 15. Sierpnia, aż do 18. Wrzesnia. Rozgrzewa we wtorym stopniu, wtrzecim wysusza, á zwłaszcza korzenie. otwiera, sciencza, rozrzedza. do Purgowania dołem niema bydz miałko tarty, boby womity Czynił. do wymoczenia łut cały. może być brany. do proszku zaś Cwierć łota. ¶ Mocz zatrzymany pedzi, kopytnikowe korzenie warzac y piiac. Toż Wodka zniego. ¶ Toż Puchline zciała wywodzi. ¶ SCIATIKĘ, y bole zdawna zawziete y zastarzałe wbiodrach leczy, CHOROŚĆ wzbudza, daiac pułtora łota korzenia kopytnikowego niemiałko utartego zpitym miodem, abo zwodkę bylicową. ¶ PVCHLINĘ zciała wywodzi potężnie, trzy Cwierci łota miałko utartego prochu korzenia tego, do 6. kwart mosztu wsypać, wnowym garku mocno okrywszy ciastem dobrze zalepić, a przez 2. abo 3. miesiace moczyć, potym przez chedoga chuste przecedzić, a naczczo y nanoc po kwaterce każdego dnia pić. co potężniey uczyni przydawszy pułtorakroć wiecey wiecey Tatarskiego ziela. ¶ PVRGUIE, y stołkiem wywodzi wilgotnosci tak prochem wmiedzie ciepło, iako zwarzonego iuche piiac. ¶ ZOŁTA niemoc spedza, wpitym miedzie moczony, przywarzony y pity. ¶ TOŻ na Trebre. ¶ BYWA tez moczony y warzony wkoziey serwatce, y pity na Łamanie

manie wkedzwiach y w biodrach. Zoladek zimny rozgrzewa, moczac go Winie zgozdzikami, y z Tatarskim zielem, a piiac. Toż sledzione zatkana otwiera, oziebłe rozgrzewa, zaplugawiona wychedaża. NA Quotidyanne zgoraczka, Liscia kopytnikowego garsc w winie albo w miodowey Sycie warzac, a potym przez kilka dni piiac. przydawszy Cynamonu y kwiatu Muszkatowego troche. ZOŁC y flagmo zacia sto leami y womitami wywodzi, daiacgo Cwierc lota zgruba przetłuczonego ciepła woda, abo zwinem, abo zmiodem pić, ienoby trzeba rozawod biegac potym. OGNIV Siekielnemu liscie kopytnikowe rościerane y przykładane iest ratunkiem. Sok sam z kopytniku blonke zwierzchnie wzrok zasłaniaiace zoczu spadza puszczaiac go wnie. GŁOWĘ słaba posila w kugu kopytniku namoczyc, także szałwij, Maieranu, Bukwicę, Rumienku, po garści: Liścia Babkowego, Rozmarynu, Lawendy po Pulgarści, Rozy Gerwoney Piołunu po szczypcie, y tym Czesto głowe przemywac. NA KADVK. kopytniku trunkiem używac. NA Kaszel w miedzie warzony pic. W Nętrzne Bolesci leczy y Vspokaia, iuche z niego często pić. NA Głowy bolenie, Ozgu zapalenie, liscie swieże kopytnikowe rozetrzec y nanie przykładac.

OMYLNIK

Jeden dziki abo lesny; drugi ialowy. ma liscie kopytnikowemu podobne; ieno okrągleysze, chropowatsze y kosmatsze, a w okragu swym zlekka karbowane, przy ziemi sie puszcza, rozdzek kosmatszych, kwiatu Białego Rumienkowego ieno mnieyszego, korzonki powierzchu ziemie puszcza cienkie długie smaku ostrego, z niciaka gorzkoscia mała. DRVGI OMYLNIK ŁĄKOWY.

Kwiatu bladomodrego, nakształt ziemnego Bluszcza. rosnie pospolicie na Gorach, ten drugi na skałach, rozgrzewa wysusza, cieńczy rozrzedza, otwiera y zleka wycisza. Liscie z korzeniem swym utarte miałko Coby Cwierć lota zamazyło, skwaskowatym winem abo Miodem piiac, Melancholiæ, Cholere Flegmę, y Inne wilgotnosci dołem wywodzi. Toż na Łamanie w stawach, y darcie po kiszkach. Toż G. F. bolesciom ustawnie łamiacym. Toż, Puchline z ciała wywodzi. Toż glisty morzy y wyprowadza. Toż żołtą niemoc stołey wywodzi. Toż na kaduk, tak w trunku, iako kapiac y naparzaiac. Moc wywodzi wpitym miedzie go warzac y piiac. CHOROSC wzbudza w winie go warzac y piiac.

BOZE DRZEWKO.

Jest dwoiakie. Vnaś w Ogrodach sadzone iest znayduie sie. rozgrzewa y wysusza w trzecim stopniu. Nasienie Bozego Drzewka iako y Cyprysu na Duszność w piersiach dobre, Vwarzone z woda abo polewka pite. TOŻ Czynia wierzchołki y z kwiatkami iego także y z nasieniem obetwane, a w wodzie miedzie abo piwie warzone, a miodem abo Cukrem słodzone, używaiac nanoc y poranu Cieplo po wonney kwaterce. TOŻ nawszelakie dolegliwosci wnętrza. TOŻ mocz pedzi. TOŻ macice zimna rozgrzewa. TOŻ chorosc wzbudza, OD Apoplexyey y naruszenia powietrzem broni, soku tego ziela po łyżce abo potrzy zażywaiac. NA SCYATIKĘ w winie go parzyc y pić. NA GLISTY, y Robactwo w żywocie toż, abo ziele to na goracey Cegle rosparzyc, y na pępek przyłożyć y na wszytek żywot. abo ziego iuchy z miodem krysztere dać. Starym y młodym. NA Macice zaduszona y wzgore ustąpiona nasiwe mieysce przywodzi warzac wierzchołki z kwiatkami y z nasieniem Bo. Drzewka, y tey wody używaiac. TOŻ mocz pedzi, TOŻ. Kamien krzy nerkowy y wywodzi. NA Chorosc Cwierc lota produ Bo. Drzewka, tyleż miechy tłuczonej wtrzeszne wina Cieplego wypic. NA Piersi y płuca z zaziębienia boleiace wziąc tego ziela garsc, Szopu tyleż, Lukrecyi 3. loty. miodu kilka łyżek w kwarcie wina z woda studzienna, popułkwarty oboyga wziąwszy, iedne Czesc wywarzyc, y Cieplo rano y nanoc po 7. łyżek pic. Na CHOROSC wziąc Bozego Drzewka garsc, poleiu druga, dwie muszkatowego kwiatu; szafranu dobrego pułłota, wina dobrego trzy kwarty, zalepic w kone wce Cynowy ciastem przenicznym z białki, w kociel wody wrzacey wody wstawic, przez pułgodziny warzyć

potym

potym w cieplym mieyscu postawic przez noc, nazaiutrz rano przecedziwszy, przez trzy dni porządnie pić, rano y nanoc, przysposobiwszy sie do potu po wieczornym piciu. / NA QVOTYDYANNE, proch ziela tego z wodą pić. / NA Kaszel y Dychawice owcom y Bydlu Rogatemu, dwie Części Bożego Drzewka, Części Izopku miałko utłuc, z Solą dać lizać. / NA FREBRE, wolitwie Boże drzewko rozetrzeć, pacierze na Plecach tym nacierać. Z włosow mieysca Opadłe, Bożym drzewkiem w Oliwie warzonym namazować. / SQVINANTVM, to iest wielbłądowe Siano albo trawa. / GŁOWE wysuszą z wilgotności zbytnich, w wodzie albo w ługu go moczac, y tym głowe przemywaiąc. / NA SLINOGORZ wszycie miodowy Boże drzewko uparzyc, y tym gardło gargarizowac. / NOZDRZA zatkane gestemi a spieklemi wilgotnościami tak że zapachu y woniey czuc niemoże; Otwiera, warzac Boże drzewko w wodzie, y te wode nosem sarkaiąc, albo sok iego wnozdrze puszczaiąc albo suche Boże drzewko nameglewłasć, y Dym ten nosem ciągnąc. / DZIASŁA owrzedziałe, wodą wktorymby to ziele wrzało płukać. / W SPANIV wielkim wzbudza dym tego ziela w nos wpuszczaiąc. NA GŁOWĘ boleiącą, z rozą tego ziela zarowno utrzec, octem rospuścic y tym Głowę gdzie boli obłożyć. NA GLISTY, swieże to ziele z Łoycia wołowa utrzec, y na pępek przykładać, albo tez Uwarzywszy w wodzie, krysztere dać. / NA KOLKĘ y darcie w kiszkach, parzyc to ziele w winie, y co nagorecey żywot nim okładać. / NA OCZY ZAPuchłe y zapalone, z Jabłkami pieczonemi to ziele uwarzyć, rozetrzec, nakisz tak plaster na Czoło y potwieki przyłożyć. / PCHŁY y Pluskwy to ziele kładąc go w Posciel, wygania. / W SZELKIE rzeczy wyciąga z ciała iako Tarnie, Szkła, Gwoździe, Strzały, Żelezce, utłukszy Boże drzewko aż sok poczne puszczać, tym okładaiąc, tez Czyni z wieprzowym sadłem tłuczone y przykładane. / W YDĘCIE Kiszki w stolcu leczy, wierzchołki tego ziela utłukszy, z miodem zmieszawszy na chusteczke rosciągnąc, y przykładać. NA frebre to ziele swieże utłuc z trochą soli y z Oliwą umieszac, y przyłożyc na Pulsach urąk, y Vkostek w nogach. / Nerwom y suchym żylom iest użyteczny oleiek Bożego Drzewka. / OWCOM żeby węże y Inna iadowita gadzina nie szkodziła, miedzy Stołem mieszac y nie podcielać dobrze, bo przed zapachem tego ziela ucieka. / NA Kwartanne. wziąc soku Bożego drzewka świzo zielonego dwa loty. soku rucianego y z bylicę polucie. Oleyku Bobkowego 2. loty. Oliwy lot. to wespoł potężnie warzyć aż soki wywrzeią, potym przecedzic mocno wyzac, pultory Cwierci woszku białego rostopionego przydac, uczynic maść; a gdy ma nadchodzic febra, pacierz wszystek przy plecach nie przy Ogniu węgliastym natrzec a nato ciepłe Chuste przyłożyć, kilka razy to czyniąc. / WODKA. Ztego ziela. NA DVSZNOSC. w piersiach pic ia dwarazy nadzien po 5. albo 7. łyżek z Cukrem lodowatym. / MACICE zaplugawiona Czysci, toż. TOŻ. bolesci wzywocie układa. TOŻ moc zatrzymany wywodzi, NOZDRZA Zatkane Otwiera nosem ią ciepło sarkaiąc; CONFEKT. tak czynić iako y z Piołunu. zazyć go na czczo iako kasztan dobry. NA GLISTY. NA Boł ŻAŁADKA, NA bole Maciczne. NA DARCIE y KOLKĘ. OLEIEK z niego, MACICE rozgrzewa, bole iey układa FREBRE odpędza pacierze nim smaruiąc, Pożyteczny żylom suchym, PAraliżem ruszonym, pokurczonym członkom, dwakroc nadzien ciepło nim nacieraiąc potym ciepła Chusta okładaiąc. / Drugi OLEIEK dystylowany z niego robią, tak iako y z Piołynu. natoż. /

CYPRYS

Ziele ogrodne rosrzewia sie w drzewko; unas w Ogrodach bywa siany. iest przyrodzenia ciepłego y suchego, ledwie nietych skutkow co y Boże drzewko. WATROBY zatkanie otwiera y wyciera warząc go w piwie, y to rano y na noc piiąc. / PVCHLINĘ ziała wywodzi toż. / SCIATIKĘ abo bolesci w Biodrach uskramia toż. / NA GLISTY Nasienia tego ziela Cwierć lota z winem pić. / NA MACICĘ, Pocenie sobie w Wannie przynim suchey czynić. do wszystkiego tego co y Boże Drzewko, ile do zwierzchnych chorob może bydź używany. tak, że iednego miasto drugiego, bespiecznie możemy używać. / SYROP. tak, iak z Piołunu suchego. natez doległości co y Boże Drzewko. KONFEKT. z liścia świzego Cypryśu czynią, drobno ią posiekawszy, wedwoy na sob Cukru przydac, Wkamiennym mozdzierzu utłuc, potym na iarkim słońcu, albo po pieczywie chleba wysmażać wpiecu. biorąc go iako kasztan naraz. / WODKA. ma bydź wszerwcu, przez Balneum Marie wyciągana. biorąc go y z kwieciem y drobno usiekac. potym te wodke całe lato na słońcu wytrzebować, y do potrzeby chowac. na wyżej wspomniane Defekta. Macicę, Glisty, chorość. Wino iego. ESSENCYA, Oleiek iak z Piołunu

NA

W zapaleniu Watroby. Wziąć Reubarbarum cienko pokraianego, tot 1. Cinamonu dobrego skrupułow 2. Szpiki Indyiski puł skrupułu. pokraiać drobno, utłuc, zawiązac w wezełku, namoczyć w Quarcie wina dobrego, y tego wina podczas obiadu kieliszek wypic. wezełka coraz podławić. Gdy sie tego zażywa, smarowac na każdy dzień mieysce watroby, Cereta Santalina z Apteki. Dotego zażywac na czczo, konfektu polny ruty 3. quinti. Specierum Diachordon Abbatis quinte 1. zmieszawszy. ⸗

NA KAMIEŃ.

Kaszа ieczmienna niezdrowa. y Groch, y Bob. Szocewica także, ile ludziom suchy natury. także reczane krupy, y wszelkie kasze. Owies pomocny na wanne snopem go warzac. bo y ochładza goracą nature. KASZE.

Kaszа Sprosa, ludziom suchym zła bo zbytnie wysusza, do tuczenia żadney niema pomocy. Ber zdrowszy. Manna nieiest zdrowa, bo żywot odyma, wiatry sprawuie, y konstipatie.

OLEY zmaku zdrowy. RZEPA zdrowa, polewka od niey z Cukrem na kaszel pomocna.

CYBVLA. ma nature w sobie gorącą; głowie szkodliwa, mozg zaraża, wzrok tepi, pamiec psuie, Vryne iednak pedzi, y wrzody upiekszy ia, otwiera. NAC pietruszczana z białkiem iaiowym, na goraczke, Pulsow obłożeniem pomaga. WODKA z koliandru, głowe y mozg posila. CWIKLA zdrowa, tak pieczona warzona iako y kwaszona. korzeń Cwiklany watrobe chłodzi, krew dobra mnozy, y czyści, pragnienie gasi, cerę dobrą sprawuie, gorącym ludziom ochłodzenie czyni, appetyt przywraca.

BANIE zdrowe są cholerykom y ludziom gorącym, flegmatycy zaś maią ich Vżywać z pieprzem.

RZODKIEW, Kamień kruszy. Vryne pedzi. kaszel Vśmierza, byle nienazbyt iey zażywac.

LILIA. na Defekt śledziony, korzenia Liliowego nakraiać, y korzenia slazowego y z barzczem, woliwie moczyć przez dni 10. potym, wycisnąć, przecedzić, woszku przydać, y nato mieysce gdzie boli przykładać. 2. Lilia biała, z starym sadłem wieprzowym z stłuc, w oliwie Vsmazyć, á wrzody y Rany, leczy. 3. Lilia na Sparzeline warzona y przykładana 4 z Liliey prosżki susżyc, y dla dobrey cery zażywac. 5. z Polney Liliey kilka głowek wziąc, na Proch Vtrzec, Vsuszywszy wodką rozaną rospuścić, znowu ususzyć, czyniąc tak potrzykroc, y chować. á od potrzeby rozetrzec wrożaney wodce y Tw: tym natrzec.

ROZA. Głowe y mozg posila. Żołądek Vtwierdza. Płuca czyści. kaszel uśmierza. Serce posila. Roża ma to, gdy ią często w Marcu abo w listopadzie przesadzą, tym sie lepi krzewi, inaczey prętko zdziczeie. ROŻE aby w Maiu kwitnęły, świży y mocny zapach miały. Ruta pospolicie Roże otwiera, bo gdy miedzy rutę wsadzona iest, może sie mieć Roża w czesnie w Maiu. przeto szczepić ią miedzy rutę. á kto chce aby roża prędzey kwitnęła, niech często poruszа rutę, że by z siebie wydawała odor. Żeby Roże były Pachniące, czosnku miedzy nie nasadzić, bo Roże dla zimna zapachu mieć niemogą, Czosnek zaś będzie ich ogrzewał. Roże aby prętko kwitły, podlewać ie Rano, y w wieczor Ciepłą woda dyszczową, abo rzeczną, byle nie studzienną. WODKA zniey. Obrac Roże białey abo Czerwoney, namoczyć w rzeczney wodzie kilka dni. potym to utłuc, w Alembik wyłożyć, upalic. może wiedneść wodke kwiatki potrzykroc znowu kłaść, moczyć, y przepalać. MIODEK zniey. miod przesmazyć, odszymować, przecedzić. Obrane pięknie liście Rożane drobno pokraiać, wten miod włożyć, smażyć że z siebie puści wonią, y do żołtey barwy przyidzie: do iednego Funta Rozy 7. Funtow Miodu. ⸗ Roża sucha wchodzi do serdeczney wodki. Roża na Tabake starta, Głowe y mozg posila, flagme wyciąga. CONFEKT zniey. Ile funtow pięknie Obranej Rozy, tyle pułkwarthow wodki Rożaney, abo z rodłowey, wstawić w panwi abo w Rynce. Skora woda zewre, na wrzącą sypać Roże, y dać iey powrzec, powoli mieszaiąc. iak wpoł we

zwre

zwre, Sypać Cukier Kanar. do Funta Rozy, 2 Funty Cukru. przemieszywać, y Smażyć dotąd, pokiby w zebach niezgrzytała, y niezgestniała, na ten czas, ma dosyć. a żeby była iak nayrumieńsza, to ią od Ognia odiawszy, cytryne wnie iedne wycisnąć. Żeby niepleśniała, przestrzegać, żeby gdy ią wszklenicy układaią dziurek niebyło, to mocno szklenice u Ognia rospalić, zwolna do koła obracaiąc. y poki nieostygnie, układać wnie ten konfekt.

MASC zniey. wziąc z wieprza sadło zaraz ieszcze Ciepłe, włożyć ie wstudzienną wode, y Płukać ie do 30. wod, wybieraiąc żyłki y błonki, żeby było iak Masło. potym wode wycedzić dobrze, á Rożą mocno utłuc, żeby dwakroc było wiecey Rozy niż sadła. y zmieszawszy, Utrzeć to dobrze zsadłem: przydawszy do tego garzc kwiecia grzebieniowego, garsć Maku białego. y włożyć to, w garniec nowy polewany, y smażyć to po kilkanaście razy wpiecu wolnym po chlebie, może przydać do tego troche oleyku Migdałowego. In defectu sadła, z Młodym Masłem to robią.

FIAŁKI brunatne, zwiosną nastaią, od wonności swey ku dołu sie nachylaią. a gdy wyrastaią, to sie do gory podnoszą, a naten czas, iusz takowey niemaią Essencyey. Mozgowi wodność fiałkow, wielkie czyni beneficium. SYROP znich. Oskubszy bronatne fiałkowe Listki, włożyć ie w kamienne, abo w Cynowe naczynie. wody goraco iako tylo palec wytrzymać może, zgrzać; y wlać nate fiałki, y nakryć, żeby tak przez 6. godzin mokły te wode, ieśli iusz w sie farbe wzieła odcedzić. ktora ma bydz czarnego koloru. ieśliby ieszcze blada tasz woda była, to wnie znowu swiżych nakłaść fiałkow. dogladaiąc żeby tey wody niezwarzyć iak ukrop, boby sie zepsowało. Ie wode z ważyć, tyleż funtow Cukru Kanaru przydać, y w nowym garnku smażyć, aż sie trzecia część wysmaży. y to wdobrze wysuszony słoy przelać. y schować. LISCIE tego zieła laxuie, żywot ochładza y otwiera. PRZESTROGA. Wszelkie zioła potrzebne ususzyć, ale nienasłońcu, bo zwykło wyciągać Essentia, ale gdzie w Cieniu lub pod Dachem, ususzywszy w nakrytym naczyniu aby niewywietrzało chować.

GORCZYCA na Paralisz, y na inne zarazy Członkow, z Winem warzyć, y nate przykładać mieysca. Tabaczka zniey mozg czyści.

ROZMARYN. w wodzie go uwarzywszy na Głowe kłaść, Głowe, y mozg posila.

LEWANDA. Proszek zniey y z Imbierem na Tabaczke uczynić. kichanie pobudza, mozg odwilża. Flagme wywodzi.

CYPRIS. Wonia iego mozgowi pomocna. Na zeby zoctem go parzyć. tym płukać.

PIOŁVN. Nachorosć, Vparzyć go, z Opichem y z Bylicą, wode odcedzić. Octu y o Liwy przydać, abo tosz Woczcie z Oliwą Vparzyć. te zioła wprzod nakształt materacyka zaszywszy, y na Żywot przykładać.

MELISA. kompanie zniey po pas czynić, w Rzeczney, y letniey wodzie na wszystkie serca niepokoie, ile Białym-głowom.

BYLICA. Na chorość ią Vparzyć, y wstolcu wstawić. nadta para sie naparzać. doświatczona.

OPICH do Podkurzenia Białymgłowom barzo rzecz pomocna.

Na kamien. wziąć kwiatkow rumienkowych, wierzchołkow piołunu y włoskiego kopru, nasienia Pietruszczanego, ogorkowego, y melonowego. to przetłuc, w winie warzyć, przecedzić, y tego po łyszce zażywać.

GWOZDZIKI. Wonia ich Mozgowi pożyteczna. KONFEKT. zrana Gwozdzikow narwać, iak Rożą Vsmażyć, posila głowe, serce. żołądek. pomocny na kaszle, y suchoty.

DO SERDECZNEY wodki. w Chodzą Narcyssy. Hiacynthy. Lanka. y wszystkie ogrodne. sadowe. złak, pola stawow. z Drzew zakwitłych zbierać. Wina abo wodki nato nalać. moczyć. przepalić. potym wte wodke włożyć Fangultu malarskiego. Także pełły. korale. ale ią trzeba mocno aby niewietrzała zaszpontować.

SLAZ. Masć zniego na Wątrobe y śledzione, utłukszy go zsadłem swiżym wieprzowym, y nakształt Plastru przykładać. slaz do wody na nogi pożyteczny.

MARONA. Trzymaiąc ią na zebie boleiącym leczy. RZEZVCHA. znasienia iey, ususzywszy Tabaczke uczynić.

TRYBVLA. zktorey na Suchoty. Cięszkie kaszle. y katary ktore z pełności głowy Humorow, zgoracości abo z oziebienia, abo niestrawnego Żołądka pochodzą, doświatczone remedium. Wziąć czworga wodek przepalanych

palanych, toiest Trybulowy, Cikoryowy Rozmarynowy rożany po rowney części, żeby tego wszystkiego była kwaterka. Włożyć wto Cukru kanaru iak włoski Orzech: tyleż rozy smażony w Cukrze. to zmieszać, zagrzać y wypić.

SZAŁWIA. Te, na Biegunke zgryzieniem, z mlekiem uwarzyć, y ztego, nic wiecy nieprzykładaiac kryształe dać. KONFEKT zniey. Zwarzyć szałwia dobrze w wodzie, y pierwsza wode odlać precz. potym ia znowu zalać warzyć. asz będzie miekka. (ale przed smażeniem z żyłek grubych oberznac ia trzeba. y wkilku wodach zprochu y piasku wypłukac.) Vwarzywszy ia, wycisnac mocno, Vsiekać, Cukru do funta włożyć pułtorafunta. abo z. abo miodu y smażyć, asz sok zgestnieie. potym wten konfekt włożyć skorki w Cukrze smażone z Cytrynowe, abo Pomarańczowe, y strocha Imbieru. pokraiawszy ich drobno. ten konfekt na wiele rzeczy iest skuteczny.

BOZE drzewko. zniego likarstwo Purguiace, wwinie go piec dragm uwarzyć, abo wproszku Ciepło wypic.

MAIERAN. Proch zniego Tabaka używany mozg odwilża.

KONFEKT z Agrestu, z Wisni y z Porzyczek. Naprzod ie Oberwac. potym opłukać, potym oskubować żeby przeschły z mokrości. potym ie na Rynce smażyć. Vsmażone na Sitko wyłożyc, mise podstawiwszy, aby znich dobrowolnie sok wyszedł. zważyc ten sok tyleż Cukru odważyc, wten sok włożyć smażyć na konfekt. iak sie zgestnie, w Banke dobrze ogrzana, Ciepło Vłożyć.

PIGWY. Całkowite, iak na karcie 51. Konfitury zas tak. Obłupicie, wkawałki pokraiac, y pokłasc ich wzimna wode. srodki zas znich zewszystkim Vwarzyc, potym wode znich odlac, a same wyrzucic. Wte zaś wode co wniey ogryski wrzały, pokłasc owe połupane Pigwy, żeby owey wody dostatek nad Pigwami było, y poteżnie warzyć w Rynce abo w Panwi, iesli trzeba to y zalac, asz sie łatwie w Reku rozetra, to ich przez sitko przebić, przy Cieple żeby niestygły. potym wziac Cukru niebarzo tłuczonego trzecia czesc, do dwu części Pigw, y smażyc w Rynce tak długo, aszby był dobry. toiest nalac go trochy na Cynowy Talerz, iak ostygnie, przekroić go nożem, iesli do noża nieprzylgnie, to iusz gotowy. DRVGI sposob Konfitur znich. tosz wszystko Vczynic co y wpierwszym sposobie. potym odważyć do Fonta dobrze rostartych Pigw, wziac pułtorafunta Cukru, potym smarzyć asz beda geste, potym wymoczywszy w Zimney wodzie Formeczki, nalewac wnie niezbyt goraco y stawiac to w Cieple przypiecu, asz sie dobrze skandyzuia.

SOK znich. Pigwy surowe obłupiwszy trzec na tarce cosie ze trze przez chuste wyciskac wco szklanego asz sie Vstoi. do kwarty tego soku, wziac dwa Funty Cukru. pierwey Cukier przesmażyc wtrochy tego soku, potym wraz z sokiem.

Wodka

WODKA Tatarska. Wziąc Tatarskiego Ziela Funt, nalac nato przepalanego Wina 2. garca. Aquauity przepalany mocney 2. garca. y moczyc to 2 dni. y 2. Nocy. przepalic potym iulep z Cukru uczynic, y według potrzeby osłodzic.

WODKA Zołatkowa. Wziąc Wina albo Małmazyi kilka garcy wsypac w to przetłukszy, Anyżu Cwierc funta, Galganu łot Cytwaru łot. fiałkowego korzenia łot. Tatarskiego ziela kilka korzonkow skraiac. kardamanu łot szałwij suchy abo swizy 2 garsci. skurek Pomaranczowych. lot. przydac mocny wodki Aquauiti przepalaney. to wszystko wraz przepalic

WODKA. Pani Kozłowskiey. Ingredyencye, do stu Kwart wodki. Łot Cynamonu. Łot skurek Pomarańczowych. Cwierć łota Imbieru. 2 łoty fiałkowego korzenia. 2. Łoty kwiatu Muszkatowego. 2. Łoty Gałek Muszkat. 2. Łoty Gwozdzikow. 2. Łoty kardamanu. 2. Łoty Kubebow. 2. Łoty Pieprzu. Łot Cytwaru. 2 Łoty Galganu. Anyżu Funtow 8. to wszystko potłuc, y palic ztym gorzałke. potym do niey taki syrop zrobić. wziąc Cukru Łotow 24 Wody 2 garca. pospołu warzyć, ale niedługo żeby nieżułty był. y z wodka pospołu Vmieszac.

IAŁOWIEC. Osobliwy sekret, na wiele przypadkow, ile w Powietrze, ziarnek 7. abo 9. na czczo połknac. także kadzenie z niego zrana y na Noc Czynic. od Czarow broni, dobry iest od Podkurzenia. Na dyssenterya, w winie tłuczony namoczywszy, pic. z OLEIEK z niego. Vtłuc Iałowcu swiżego według potrzeby, przez chustkę sok wycisnac. na słoncu sonowac w naczyniu szklanym. Ten oleiek pożyteczny na rożne przypadki, ile od Powietrza z wodka go zażywaiac.

WINO. z liquoru y z liscia iego, likarstwa. Na Żołądek goracy liscia winnego przyłożyć, ratuie. Na sen, Liscia winnego Vparzyc, y nogi w tey wodzie letniey płukac. Z liscia winnego gdy krople spadaia, zbierac ie y chowac, doswiatczone lekarstwo dac ie pic na kamien y na Dyssenterya na czczo. Na czerwona Biegunke, ziarnka gronne Vsuszyc, utłuc, y dac pić z czym. Na Vsmierzenie Pragnienia, kieliszek wina, naywiecey dwa, wypic. Chorego posila w słabości, Ciało winem omywac.

OCTY. Nalać w iakie naczynie Wina dobrego słodkiego, wprzod to naczynie

Czynie dobrym Octem przepłukawszy, nalać niepełno, y niezakrywać, á prętko śie Uczyni. 2. Stal rospalono w wino włożyć, y na słonce wystawić, á niepochybnie Uczyni sie ocet. 3. Gdy ocet stanie in suo esse kwaśny, żeby sie nieprześilał co Tydzień go dolewac, pro trosze, trocha wody stokowy, y trocha wina, aby miał co trawić y nieprześilał śie. 4. Naczynie w ktorymby sie raz Ocet dobrze zaiał, Chowac dla drugiego razu. 5. Z każdego liquoru Ocet tęgi prętko Uczynić śie może, gdy okruszyny chleba świżego ięczmiennego weń włożysz. naywięcey za 2 dni, będzie tęgi ocet.

NA PCHLY. Narwać ziela rdestu, y wługu dobrym Uwarzyć, y tym ziemie kropić. 2. Kmin z piołunem także wługu warzyc, iak o chłodnie, z rybia abo bydleca żołcia umieszać, y tym ziemie kropić 3. Od wapna niegaszonego pchły zdychaia, rostarszy go iak Piasek nim ziemie posypać.

NA PLUSKWY. Żołć abo wołowy Bydleca z Octem y z Piołunem y skorzeń Ciemierz biały zwarzyć, á mieysca te gdzie sie znayduia smarowac. 2. Oliwe stara, z siarka tarta Umieszać, y tym te mieysca gdzie sie znayduia, smarowac. 3. Od Podkurzenia Burzsztynem gina. y pierzem iaskołczym.

NA SZCZURY Y myszy. Tus oliwny abo oleiowy gęsty, wlać na mise, y niech tak stoi dzień y noc, gdzie sie znayduia, gdy tego skosztuia zaraz natymże pozdychaia mieyscu. 2. Posypac Ciemierzyca czarna syra miękiego, abo chleba, abo kasze, abo sadła, abo iakiey poliwki, skoro skosztuia, pozdychaia. 3. Dostać prochu spiłowania Żelaznego od slusarza, y skwasnym zmieszac Ciastem, y wdziury mysze pozatykac. 4. Grzyby wężowki z Mlikiem zwarzyć, w naczynie płaskie wylac, y postawic tam gdzie sie Myszy y muchy znayduia.

NA WOŁKI Robaki w zbożu. Czosnkiem gdzie zboże leży sciany smarowac.

NA ŁYSINĘ. Łayno Mysze w winie rozetrzec, y tym łysine posmarować abo tosz z octem rosklocic y mazac, a włosy rodzi. NA PARCHY. tosz. abo tak

wziar:

wziąć siarki bleywasu ſuptelno tartych oboyga po pul lota. Żywego ſrebra, pultory cwierci lota. oleyku bobkowego lotow 3. zmieſzay iako nayle-piey, żeby nie nieznać było żywego ſrebra, y to chowac od potrzeby.

2. Wezmi ſadla wieprzowego lotow 10. oleyku bobkowego lotow 4. Terpenty ny lotow 3. ſiarki lotow 3. korzenia koſacowego tartego lotow 3. korzenia o manowego tartego, liścia tabaczanego tartego, oboyga polocie. ſoku limo-niowego troche. zmieſzay nad wolnym ogniem, ſchoway od potrzeby.

3. Namoc wgorzalce liście Tabaczane zwyczayne, tą gotzalką, nacieray Tam gdzie parchy. Dobra nanie y wodka złotnicza.

NA WSZY Maſc. Wezmi sem: ſtophiſagr. lotow. 4. korzenia Cemierzy-ce biały lotow 2. ſoli zwyczayney pul lota. Żywego ſrebra lotow 4. ſadla wieprzowego topionego lotow 6. Mydła wenechiego lotow 5. y tak maſc uro-bic. roſpuſć mydło woleyku Bobkowym nad wolnym weglem. przyday ſadło y Inne rzeczy naproch ſtarte, na oſtatku żywe ſrebro. mieſzay iako nayleptey żeby ſrebra było nieznać. Vbodzy ludzie ſamym Maſłem mieſzaią żywe ſrebro, y niem ſieſmaruią. Insi z Jabłkiem pieczonym.

3. Ito pewna. Vbiy żywe ſrebro z białkiem iaiowym tak żeby go znać niebyło, na trzy tym krayke, uſuſz, gdy potrzeba woluſz ią na gołe ciało, trzymay naydaley przez dzien, potym zdeymiey, będzieſz wolny od wſzy przez miesiąc. iak poczną na paſtowac, znowu teſz krayke wdziey. y tak czyn gdy potrzeba. bo ta krayka niezaraz moc ſwoie Vtraci. Smarowanie zaś maſciami w które wchodzi żywe ſrebro wielom ieſt ſzkodliwe, wiec oſtrożnie ztym trzeba.

NA PLVSKWY. Wezmi Sadła wieprzowego lotow 2. żywego ſrebra lot. zmie-ſzay iak nayleptey, namaſz tym ſpary wſzystkie

2 Wezmi wapna niegaſzonego żołci wołowy, ocni mocnego zmieſzacto, pozacierac tym te mieysca gdzie sie pluſkwy znaydują, a wyzdychaią. tym mocniey effekt będzie gdy przydaſz troche arſzenniku.

NA PCHŁY. Wezmi kolokwintidy co chceſz, namocz to wodzie ciepley, nacie-rac tym ciało, y ziemie ta woda kropić

NA GASIENNICE. Wezmi rakow żywych, ſtłucz ie, naley wooda poſtaw na mieyscu ciepłym żeby sie zaſmrodziły, pokrapiay tym kapuſtę. 2. Weo

Żywice

Zywice y siarki po rowney Cześci, rzucay to na Wegle, kurz pod drzewami gdzie sie gasiennice znayduia. 3. zmieszay z smoła, zołć wołowa przyday siarki, smaruy drzewo w około od spodu. 4 Vwarz piołunu, konopnego liscia y plew, y zetrzy garzci gasiennic, przecedz, przyday zołci wołowy, y pokrapiay tym kapuste. Takze woda snigu marcowego dobra, pokrapiaiac nia kapustę. 6. sieia konopie miedzy kapusta. 7. Drzew zeby niepsowały obsypowac ie plewami iakiemi.

NA MROWKI. Wezmi siarki pułfonta rospusć na ogniu, przyday soli miałkiey łotow. 6. niech sie dobrze wraz stopi nad ogniem. iak ostydnie stłucz naproch, wley wody pułgarca, przywarz, krop ty Mrowiska, y drzewka tym smaruy. 2. rospusc smołe, przyday do niey zołci wołowy, zmieszay nad ogniem, smaruy drzewka od spodu.

NA SWIERSZCZKI. Włoz na sito grochowin swiżych, postaw na noc tam gdzie ich naywiecey, Nazaiutrz chyżo, nakriy chusta, y wyrzuc na ogien. 2. tam gdzie swiercza, pilnuy ze swieczka, gdy sie ktory do swiatła zdziurki pokaże, zabiy go. 3. Wezmi Piołunu. Korzenia Ciemierzyce białey, wroniego oka, cochcesz, warz w wodzie, przecedziwszy, przyday zołci bierz spryca, sprycuy dekolicya ta dziury wktorych sie swiercze mnaza. 4. napredce, możesz y Vkropem sprycowac.

NA MVCHY. Dostan Dutka Ptaka, połosz nieżywego na Weglach zarzystych, wstaw do mieszkania, pozamykawszy okna y drzwi. a wszystkie od tego, nawet y paiaki pozdychaia. tosz Vczyni, choc y pierzem iego kurzyć. po tym Izbe Iałowcem, abo czym wonnym wykadzic. 2. Wezmiy farby Razgiel zwany, Vtrzey suptelno, rozmac troche na czym szklanym trocha wody przysłodziwszy. Ktora sie Mucha tknie. zdechnie. 3. Tosz czyni Auripigment, ale niekazdy. 4. Wezmi Arszenniku puł łota, zetrzyi go miałko. wley wody pułtory kwaterki, warz zlekka z kwadrans. przysłodz troche, schoway wszklanym naczyniu. 5. Warz korzenie Ciemierzyce białey w Mleku, naley tego mleka na Talerz. y postaw. Takze Grzyby mochorowki nato skuteczne.

NA ZBYTNIA Chorosc. Krwi puszczenie zrehi dla rewulsij pomaga 2. Banke postawic pod prawa piersia. 3. Iezeli pochodzi to, z ostrości y pełnosci

nosci krwi, naleza Purganse, ex Rhabar. y Mirabol. albo wproszku, albo moczac w Wodce Babczaney. 4 lapis hæmatites naraz pul dragmy, dany w soku albo w Wodce Babczaney, take Solue Armena. 5. Proszek z korali Czerwonych, przydawszy Kamienia krwawnikowego y orlego tartych. 6. wzwaltownym plynieniu Opiata sa naylepsze. R. Conseru: rosar. Antiquæ une: 8. Trochiscor d. Carab. scr: 1. Laud opiati gr: 1. M. day naraz. Item Terra sigillata cum aqua Plantag. iest barzo dobra, takze proszek z Skorubiaie-czych. Item aqua stiptica iest pewna. Takze Sal. y Tinctura Corallorum. Item Synogarlice Vdaszoney y Spaloney popiol iest pewny. Item sok spokrzyw iest doswiadczony, takze y Skrwawniku ziela wycisniony. To pewna. Wezmi Wodki Babczany, wina Czerwonego, oboyga po 4 loty. przyday Jeden Zoltek iaiowy przy-warz, day Ciepło zazyć dwa razy nadzien. KONFEKT nato doswiadczony. R. Conseru: rosar. antiqu. Vnc: 3. Boli arm. Masticis, Eboris sangu. drac. aa. dr: 8. Trochisc. d. Spodio, d. Carabe aa. scr: 1. Tragm: Lapid. pretios, scr: 8. Syrup: Myrt. Menthe, aa. q. s. misce, daway naraz iak kasztan. Item Masc nato do smarowania osobliwa, ktora sie nazywa, Vngu: Comitissa. Kapiel tesz z-ziol stwierdzaiacych, iako to z debowego liscia, z babki z maruny &c przydawszy Kalunu. Item, galka Muszkatowa Spalona, na proch starta, y dana w iaiu mie-kim: pomaga. y to pewna, nazbieray Skorek z wierzchnich z Cybul, naley Malmazya Czarna, warz Zaszpuntowawszy w garku. potym Odkrywszy pokrywke, wstaw gar-nek podsie, y parz sie nad ta para. potym zazyi orlego Kamienia pul dragmy startego naproch w Malmazyi.

NA ŁATRZYMANA CHOROSC. Wezmi bylice, Sabiny, poleiu, poszypcie, warz w wodzie, przecedz; wezmi tey dekokcyey kwaterke, namocz w niey Senesu trzy Cwierci lota, Rhaubarbarum 2. Cwierci lota, czarnuszki 2. cwierci lota, niech moknie przez noc Nazaiutrz przywarz, przecedz, y wycisniy. Doday Manny Kalabryny 3. loty. iak sie rospu-sci, wyczyść Białkiem iaiowym. day Ciepło wypic na Purgans. Vwazyc potrzeba na-ture ylata, Jezeli dla Suptelney komplexyey, dosc bedzie Senesu y manny iako sie Opisało. Dla mocnieyszey zas, trzeba wiecey ~~day~~ dac. Item, krwie puszczenie z nogi pomocne iest. Takze Kapiel z ziol warzonych, iako to z Bylice, Maruny, poleiu Kopytniku. Macierzanki, Bozego Drzewka. Rumienku. Nostrzeku. Sabiny. Ta tarskiego Ziela. pietruszki. Tatarskiego ziela, przestepu. &c. Szanta biała oso-bliwie służy nato, moczac ia w winie albo w piwie, y piiac czesto. Item rzecz pewna. R. Milii Solis, Anisi, Visci quorc: aa. dr: 3. dictamni dr: 1. Croci scr: 1. Contusa

macer.

Macer. in Vino Albo. per 24 hor. postea parum bull. Colature dentur unc: 3. ter de die. Item oleyki, iako Bursztynowy. z Tatarskiego ziela. z sabiny. Są skuteczne, zażywaiąc ich po kilka kropel w winie. Jeżeliby zas pochodziło to zatrzymanie z obstrukcyi, iako sie nayczesciey przytrafia, w ten czas należą aperitiua rożne, tak w trunkach, iako tesz w rożnych formach, to iest w proszkach w pigułkach, Confektach. przytym y purganse, salia także rożne należą. naprzykład. R. sal artemis. dr: 8. Chamomill. gr: 15. Sabine, Abrotani, aa. scr: 8. Tartar. Vitriol. scr: 1. Mis. dos. dr: 8. Item. R. Sem: Nigell. Millij sol. Saturegia aa. scr: 1. Mirhæ Castorei, aa. gr: 5. Salis Artemisiæ V. g. 3. M. detur in Vino Calido. &c.

NA WYWABIENIE włosow z Rany. Wes szanty, Bożego Drzewka, Chmielu. Maku. popiolu Jesieniowego Ile chcesz. Warz w wodzie, ktorą Rany przemyway. przemywszy, za każdym razem, przyłosz osrodke chleba Ciepłą. 2. Weźmi Maki Tatarczaney, ~~przemyi~~ rozczyn Wodą, porob placki, przykładay na Rane, często ie odmieniaiąc.

JŁEBY WŁOSY PRetko Vrosły. weźmi osrodke chleba ieczmiennego, spal ią na węgiel. zmieszay z solą y z niedzwiedzim sadłem, smaruy, y myi często wodą w ktorey wrzało Boże Drzewko

WŁOSY iako Vczernic. weźmi ługu Kwaterke, przyday gleyty miałko tartey łotow. 8. Warz, w kwadrans namocz tym gembke, wprzod głowę ługiem wolnym zmywszy, przyłosz ią na włosy tak żeby ie okryła. potrzymay z kwadrans. potym przyłosz Chuste mokrą, niech tak będzie przez godzinę, ktorą zdiąwszy zmyi głowę, czyń tak 2. razy w tydzien. 2. Miey grzebień Ołowiany, ktory maczay in oleo tartari. per deliqu. czesz niem włosy codzien. Item, weźmi liscia orzechow włoskich, posiekay ie, y stłucz, albo zwierc, włosz do szklanego alebika, wypal wodke in Baln. Mar. ktorą włosy nacieray, nietykaiąc Ciała. Item, weźmi Ługu mocnego kwart 5. gleyty Vtartey pułtora łota. szalwij, Bożego drzewka oboyga po garści. warz wespoł aż Czwarta część wywre, tym ługiem przecedzonym. myi głowę 2. razy w tydzien. a gdy włosy przeschną, za każdym razem, czesz ie grzebieniem ołowianym. napuszczaiąc go tą mixturą: Weźmi soku szałwiowego ile potrzeba. Waysztynu Czerwonego Cwierć łota. gleyty iasny startey pułcwierciłota, zmieszay społem y przywarz.

NA ROZĄ. Jeżeli przypadnie wielkie zapalenie z gorączką, zaraz krwie u

puscic

puscic zreki. Item, naprętkie rospędzenie y gorącości wyciągnienie; wezmi mirhy, kadzidła tłuczonych, oboyga po łocie. Wina y octu po kwaterce, zwarz, maczay wtym chustkę, przykładay często. Item, wes gorzałki mocney co chcesz, wsyp wnie soli, zgrzey, y okładay. Item. Dobra iest maść płoskonkowa, Topolowa, Rubrum Camphor, zmieszane z białkiem iaiowym. Ito rzecz doświadczona y Sekretna, chodzby roża była zpuchlina; Wezmi ługu zwinnych latorośli spalonych zrobionego funt ieden. przyday saletry czystey pułtory ćwierć łota soli zwyczaynie ćwierć łota. octu winnego Mocnego 2. loty. Zgrzey, maczay chusty, y okładay. Item Ianki posypuy gleytą, albo bleywasem, y okładay. Item Plaster despermate ranarum, iest dobry. &c.

NA SPARZELINE. Wezmi oliwy y białku iaiowego rowne części, Vbiy dobrze, smaruy piorem co godzina rzecz pewna.

NA CIĘCIENIE KRWIE Z NOSA. Krwie z tey reki upuscic, z ktorey strony zdziurki nosa krew idzie. Item Banka wielka na sucho stawiona natym boku z ktorey nozdrzy krew idzie. Item Banki suche na nogach stawione, albo na rękach. Item, wezmi krety tłuczoney, rozmać octem mocnym, obłoż czoło y skronie, często odnawiay. Item, wley octu dobrego troche w Vcho, wte strone z ktorey krew idzie. Item ley ocet na rospalona Blache żelazna, nad pare niech sie chory nachyli. Item, laudanum opiatum, iest barzo skuteczne. Item Kamien Iaszpisowy Czerwony, na szyi zawieszony, stanowi krew. Item, wes galasu tłuczonego, koperwasu, Haluru, po trosze, rozmac octem, maczay wtym knotki, kladz wnos. Insi w-kwasney wodce maczaią. Item Swinie łayno suszone naproch zetrzec, iak tabaki Vżywac. Item, Hemoroidow otworzenie barzo skuteczne iest. Item, sok pokrzywiany, dawać go pić stanowi. Item, wes troche haluru, przyday laki Malarskiey troche, zetrzey na proszek, porob knotki z fleytrucha, posypuy ie tym proszkiem, kladz w nozdrza. Item, rospal Blache żelazna, postawia pod nos chorego, żeby nanie krew kapała, nad pare niech sie chory nachyli. Item, Maczay chusty w mocnym occie, przydawszy doniego troche haluru, okładay skronie czoło, y mieysca taiemne. Item, wezmi Mumij, Boli Armen. wszystkiego co szelag zamaży starszy na proszek, day w wodce babczany wypić. Item, wes Taler bity, położ go miedzy brwi, przywiesz iako namocniey zaraz sie krew Vtrzyma. Item, wezmi sarwcoli, krety, sto chmalu, Mumij, Boli Armen. wszystkiego po ćwierć łota, przyday białek od iaia, y octu mocnego troche, zmieszay obłoż czoło y skronie. Item, samo Bolum armen, z octem zmieszawszy, czoło y skronie Obłożyc. Item Często Cukru tłuczonego y przesianego, iak Tabaczki Vżywac.

NA KANCER. Wezmi korzenia wężowniku, korzenia aaronis, oboyga po 8. łotow, sadzy z komina twardych y lsniących sie 4. loty. Arszenniku białego łotow 2. zetrzy na subtelny proszek wraz, posyp nim kancer, nietykay go do 15. dni. po ktorych odpadnie wszy-

tek

tek. przyłoż potym plaster należyty, często go odmieniaiąc, aż się rana zgoi.
NA GANGRENĘ. Weźmi ługu iak naylepszego, Octu winnego mocnego, o boyga po kwarcie. Zmieszay, przystaw do ognia, iak wezwrze, odeymi od ognia przyday gleyty y Bleywasu mialko vtartych, po 4. loty. hałunu palonego 2. loty, zmieszay, znowu przystaw do ognia aby wezwrzało. odeymiey, maczay w tym chusty, y zawsze iak nayciepley przykładay. Item, na Gangrene, y na sphacelum. Weźmi pałacu Hałunu, oboyga po 4. loty. koperwasu białego lotow, 3. Bleywasu półtora łota. Sabiny, gryszpanu, oboyga po łocie. Bobkow gałowcu, oboyga po trzy loty. kadzidła 4. loty. Liścia debowego, ruty, Piołunu, szałwij, soli, wszystkiego popułgarści. Octu winnego dobrego, ługu mocnego, wina, wszystkiego po kwarcie, warz, wszystko wraz, dobrze zalepiwszy, aż trzecia część wywre, przecedziwszy, maczay w tym chusty, y iako nayciepley przykładay, Vznasz skutek.

OCTY. 1. Weźmi Kwartę Octu mocnego, zwarz go, przyley tyle troie liquoru ziakiego miec chcesz ocet, zwina, Miodu, albo piwa. wystaw na Słonce abo wiepłe, nietykay aż w tydzien, iak się dobrze zawezmie, dolemay co vbierzesz, zawsze będziesz miał ocet dobry. 2. OCET SVCHY. Weźmi wayszstynu białego pułfonta, wypłocz go zimną woda vsusz, potym vtłucz, y przesiy, włoż go namiske, zley octem zimnym winnym mocnym, wysusz wciepłe, znowu zley y wysusz, czyniąc tak do dziesiątego razu. y choway wysuszone wszklanym naczyniu, gdy potrzeba, włoż tego troche do wody albo do piwa, a będziesz miał ocet przednido zaprawy. taki ocet podrożnym iest wygodny. 3. Inne zaś Octy iakoto Rożany, fiałkowy, Gwozdzikowy, Malinowy, Bzowy, Ruciany, &c. aby się długo przechowały, tym sposobem robione bydź maią. Weźmi Octu miodowego, albo winnego dobrego, przepal go przez gliniany, abo szklany Alebik, nakładz do niego co chcesz, lubo Rozy, lubo Fiałkow. &c. Niech mokną przez Tydzien, potym przecedz y schoway, będzie iasny, y długo trwaiący, osobliwie fiałkowy tym sposobem zrobiony, nietylko zapachu wdzięcznego, ale y koloru nieutraci. tylko go zawieszywać dobrze.

WODKI. CYNAMONOWA. Wes Cynamonu przedniego pułfonta. przetłucz zgruba, przyday Hanyszku trzy garści. namocz wedwu garcach wody, od godziny do Godziny dobrze nakrywszy, potym przepal przez Alebik wolnym ogniem. Alembik, y turki, maią być dobrze wychędożone. Odbierz

pierwey

pierwey przodek, potym ostatek do inszego naczynia. Jeżeli Cynamon dobry, będzieszs miec Wodki przedniey około pułgarca. Jeżeli zas ladaiaki, zaledwie będzie kwarta. 2. Insi miasto wody prostey, nalewaią Wodą wktorey Jęgmień mrzał. Inśi nalewaią wodką rożaną, Melisową, Borakową, Szczawiową. &c. 3. Gdy sie Wodka Cynamonowa przepala w winie abo Wgorzałce, abo w wodce Flagru wypaloney, strzedz by nieprzydymic. przydac Anyszku. do pułfonta Cynamonu, dwa garca Wodki.

WODKA KROLOWY WĘGIERSKI. Weś Gorzałki prosty, garcy 3. abo 4. Namocz wniey Lewandowego kwiecia, Rozmarynu, Szałwii, Jałowcu przebranego, przepal przez Alembik, przyday rozmarynu, znowu przepal, trzeci raz nakładz rozmarynu, przepal nieociągaiąc barzo, Sprobuy ieżeli dobra. Weś na łyszke żelazną abo na gliniane naczynie, prochu troche rusznicznego, wley wodki barzo mało, stan zdaleka, zapal ią, iak wygore, ieżeli sie proch spali, dobra iest, y nima wsobie wilgoci, ieżeli zaś prochu niespali, przepal ią ieszcze raz nieodciągaiąc barzo. ostatek odciągniony, zda sie na roschody. Jeżeli zaś te wodke chcesz miec Zkanfora, weś iey naprzykład kwarte, włoż do niey kanfory łotow 4. rospuści sie wniey prętko mieszaiąc coraz. przytkay dobrze, schoway od potrzeby.

WODKA PARALIŻOWA. Weś konwalij świeży, Rozmarynu, Lewandy, Szałwii, ma Cierzanki, Ziela Iwy artetiki, Pokrzyw, Łukwice, Korzenia Dziegielowego, pieprzu długiego Jałowcu, wszystkiego coc sie będzie zdało, namocz w gorzałce prostey, przepal przez Alebik, do przepalaney wodki przyday mrowek, z mrowiska ochedożonych, co miec możesz, Jałowcu kilka garści, znowu przepal, nieodciągaiąc do końca, iesli chcesz miec lepszą przyday mrowek, y przepal trzeci raz.

KINDER BALSAM. Weś galki Muszkatowy łotow 3. kwiatu Muszkatowego łotow 3. Gwozdzikow, Cynamonu Przedniego, Imbieru, Kubebow, Granor Paradisi, Otwaru wszystkiego po 4 loty. galganu pułtora łota. Rozy damascenski świży łotow 6. Kwiatu gwozdzikowego świżego, oboyga po 24 łotow. Liscia y kwiatu Szałwiowego, Kwiatu, Kminkowego, Koprv włoskiego, koszykowego, lewandowego, po 6 łotow każdego, Korzenia, y świżego nasienia piwonij, Jemioły Debowy, wszystkiego popuł łota. iedno pokraiawszy, drugie potłukszy, włosz wsłoy szklany, naley nato Malmazyi garniec, wodki konwaliowy z woda paloney, wodki Poziemkowy przedniey, oboga po 3 kwaterki, wodki Szałwiowy Koprv włoskiego oboyga po pułkwarty. Zatkay dobrze Naczynie, niech tak stoi przez kilka dni, potym przepal przez szklany Alebik, naraz dac łyszke, abo 2. w paroxismach Serca. Białogłowom C. wich affekcyach wielce to służy.

WODKA ZŁOTOGŁOWOWA. Weś Cynamonu puł łota, Galki Muszkatowy kwiatu Muszkatowego oboyga po cwierci łota, Imbieru, Gwozdzikow, Pieprzu, Tatarskiego

Skiego Ziela, wszystkiego po pul cwierci lota. Bobkow pultora lota. Rozmarynu, szałwij, Spikonardy, lawendy, wszystkiego po garści; Stłuksy wszystko, włoss do szklanego Naczynia, naley gorzałki dobrey pułkwarty. Zawiaz dobrze Zalep w chlep surowy, włoss do pieca Wypalonego oraz z chlebem. iak sie chleb Vpiecze, wyimi Naczynie Schleba, przecedz, mocno obwiaz, choway od Potrzeby. Służy na wiele affekcyi głownych, Smaruiac nie wierzch ytyl głowy.

WODKA SERDECZNA Zwyczayna. Wes gorzałki dobrey garcy 3. wley do naczynia szklanego. do ktorey zaraz zwiosny zbieray te kwiecia; fiałkowe Hiacinthowe, Coronce Imperyalie, Bukwice Białey, konwalij, Lilij białych, Melissy, Borakowych. Miodunczanych, szałwiowych, Lewandowych Rozmarinowych, Zdzrzewa wisniowego, Bazylikowe, Gwozdzikowe, Czambrowe, Macierzanki, kopru włoskiego, Rozowe, Malinowe, Zytne nogietkowe, Iasminowe, Turbe rose, Genestry (ieśli być może) ze Bzu włoskiego, Hiszpanskiego. Biedrzencowe &c. miawszy ziola wszystkie zebrane, przepal przez alebik. do przepalony wodki przyday, galki Muszkatowy, kwiatu, Gwozdzikow, Cynamonu, Galganu, kardamanu kubebow Storaxu, skorek Pomarancżowych, y Cytrynowych, fiałkowego korzenia y Cytwaru. Rad. doronici. Drzewa aloesowego, Sandałowego Troiakiego, Rhody, Cyprysowego, Sasaphras, Nasienia kopru włoskiego, kolendry, Gałuszki, kminu kramnego, wszystkiego coć sie bedzie zdało. przetłuksszy naprzod, y przepal nieodciągaiac barzo. Sprobuy, ieżeli proch spali iest, dobra, ieżeli nie, przepal ieszcze raz. Ieżeli chcesz żeby miała zapach wdzięczny, wes Pizma Ambry, Zybetu potrosze, Getrzyi w kamiennym mozdzierzyku, przydawszy troche Salis Tartari, zawiasz w wezełek, wpusć do wodki. kto chce przydac Szafranu, trzeba go zawiazac w wezełek, y wprowic w kapitel, to iest w czapke Alebikowa. Czerwone złote, albo łancuszki klasc do Alembika, iest smiechu godno. Insze sposoby sa opisane wyzey.

WODKA do Kadzenia barzo wdzięczna. Wezmi galki Muszkatowy pul lota. Gwozdzikow pul cwierć lota, Cynamonu pultory cwierci lota. Storaxu, Benzoinu, korzenia fiałkowego, skorek Cytrynowych, wszystkiego po cwierci lota. przetłucz wszytko, włoż do nowego garczka, naley wodki Rozany przedniey. Nakryi dobrze przez noc. Nazaiutrz postaw na weglach za

trzy-

czystych, nakryi pokrywka zdziurkami, niech powoli bardzo wre, a wyda z siebie zapach bardzo wdzięczny. Kto chce, może y pizma kilka gran przydac. a co wore wodki, dolewac inszą.

WODKA SEKRETNA. Weś wapna niegaszonego iak naświższego kawałec, naley nanie wodki Babczaney, abo Żabiego skrzeku goracey, co potrzeba. iak się ustoi zley zwierzchu. Jeżeli będziesz miec wodki Bułgarca, przyday do niey Mercurij dulcis, subtelno utartego puł łota. Zbiy dobrze, schoway od potrzeby. służy na wszelkie wrzody y Rany zastarzałe, do zgoienia trudne. prętko bowiem suszy flux y Rane goi. może y Spiritum Vini przylewac, ieśliby było wielkie zapalenie. służy toż y na Parchy.

ROŻA W Cukrze. Weźmi Rozy obrany, y wysianey funt. Cukru funtow 2. Wody kwarte, wley wode na Rynke, abo na Patelke, postaw na ogniu, iak wezwre, Syp rożą po garści, a mieszay, niech wre aż będzie miękka. dopieroż włoż Cukier, y smaż do konsystencyey. iak przestydnie włoż do Naczynia szklanego, posyp z wierzchu Cukrem, schoway od potrzeby. Tak się smaży y Roża Widenka purgwiacza. Z innszego zas kwiecia konfekty, iako to z gozdzikow, z fiałkow, z Boraku, lawendy. &c. takim się sposobem robią. Do iedney części kwiecia, wziąc Cukru 2. części. Smażyc Cukier do gęstości, kwiecie stłuc w kamiennym mozdzierzu, albo w donicy z wierciec. włożyć do Cukru smażonego, zamieszac dobrze nad wolnym ogniem, od potrzeby schowac.

AGREST. Weś Agrestu wielkiego, wybierz z niego ziarka, odważ funt, zley go wrzącą woda, potym odley, włoż na Rynke, przesyp Cukrem tłuczonym, którego ma być 2. Funty. niech tak stoi przez noc. Nazaiutrz smaż wolnym ogniem.

POZIOMKI. Weś dostałych poziomkow funt, przyday Cukru przetłuczonego Funtow 2. wley wody kwaterke, smaż wolnym ogniem.

MALINY. Weś malin funt, Cukru puttora funta, smaż Cukier do gęstości, potym włoż maliny, y znowu wolnym ogniem smaż do konsystencyey.

POŻYCZKI. Weś pożyczek, wybierz z nich ziarnka, odważ funt, włoż na Rynke, przyday Cukru 2. funty bez ćwierci wody kwaterke, smaż do konsystencyey.

WISNIE białe y Czerwone. Weś wisni, powybieray z nich kostki, odważ funt. Zley ie wrzącą wodą, potym odley. przyday Cukru puttora funta, wody ze 3. łyszki, niech tak stoi aż się cukier rospuści potym smaż do gęstości należytey.

MORELE. Weś Moreli nieprzestałych, ostroż ie z wierzchni skorki, y kostki po wybieray. potym ie ociągniey w Ukropie, który odlawszy, przyday do funta moreli

2. funty

2. funty Cukru. postaw przez noc. Nazaiutrz Smaż. tak y Brzoskwinie.

PIGWY. Wes pigw dostałych y nietwardych, ostrożie y pomydrazay, włoż do garka naley woda, warz, aż zmiekna, odstaw od ognia. niech stoia wteyże wodzie przez noc, nazaiutrz rozłoż ie naprzetaku żeby oschły. potym wes Cukru tyło dwoie ile Pigwy zaważa, Usmaż Julep gesty, ktory iak ostygnie naley niem Pigwy. wktorym niech mokna do trzeciego Dnia, potym go odley, Smaż żeby był gesty. iak ostygnie, znowu go wley do Pigw, niech wnim trzy dni mokna. potym wraz Smaż wolnym Ogniem do konsystencyey, przydawszy Cukru.

TATARSKIE Ziele. Wes korzenia Tatarskiego Ziela, oskrob ie, y pokray płasko. Włoż do garka, naley woda, warz spuł godziny. potym odley precz wode. Naley inszy, y znowu warz 3 pułgodziny, y odley, y trzeci raz naley. iak powre trochy, odley, y przepłocz insza, wyłoż na Przetak żeby osiakło. Wes Cukru tłuczonego tyle dwoie, ile korzenia. Włoż na Rynke, przesyp Cukrem, niech tak stoi przez noc. Nazaiutrz Smaż wolnym ogniem do Suchosci, mieszaiac powoli łopatka. Hot

SOK PIGWOWY. Wes Soku z pigw co chcesz. przyday doniego garść miety Suchy, tyleż rozy Sucky, tyleż Octu winnego warz, przecedz, przyday Cukru, Smaż do konsystencyi. zdiawszy z Ognia, przyday Cynamonu gałki [illegible]orek Cytrynowych, zmieszay, schoway od potrzeby żołądkowey.

IMBIER. Wes Imbieru wybornego co chcesz, naley go ługiem, niech moknie przez kilka dni. potym przywarz, pozdeymuy zniego skorke, y naley woda, ktora codzien 2. razy odleway, a insza naleway przez kilka dni, że by ług wyciągnęła, potym przywarz żeby był mieki, osiakni na przetaku. wes Cukru tyle dwoie, Vrob Syrop Jaley Imbier na zimno, wkilka dni odley, Smaż znowu, naley nazimno, y tak czyń iak pierwszy raz, kilkakroc. poko Syrop rzedniec nieprzestanie.

Bullion. BVLLION. Wezmi Cwierć kaplona Sztuke miesa od Rury. wkray pietruszki, przyday troche krup perłowych płokanych. Włoż do garka Sporego, naley wody, warz wolnym ogniem nakrywszy, żeby tylko Szutkwarty polewki zostało. przecedz przez Serwete, potrzaśni Kwiatem Muszkatowym. wprzod trzeba przysoliwszy. day choremu

MVSZTARDA. Wezmi miodownika, pokray, naley Octem dobrym, warz, prze

trzey

trzey przez sito, przyłosz miodu Czystego według potrzeby, przysmaż, przyday gorczyce czarny tłuczoney według potrzeby, Gwozdzikow, Cynamonu, Gałki, skorek Cytrynowych (wszystko potłukszy) potrosze, zmieszay, choway od Potrzeby.

PVRGANS Wtrunku. Weś senesu 3. Cwierci łota. Rhabarbarum kraianego, puł łota, Hanyszku sczypte dobra, włoż do garnuszka, skrop winem dobrze, naley wody czystey kwaterke, nakryi niech moknie przez noc. nazaiutrz, przywarz troche, przecedz przez płutno, y wycisniy. przyday manny Kalabryny łotow 4. przystaw zdala od ognia. mieszay żeby sie Manna rospuściła. potym weś białek od iaia, Vbiy go pretem żeby sie wpiane obrocił, zmieszay strunkiem, przystaw do ognia, żeby tylko wezwrzało. przecedz przez geste płutno, day choremu wypić: może do tego ieśli sie podoba, y Cytryne wycisnac

IVLEP Rożany purguiący. Weś Rożу Damasceny, toiest Wideńskiey prawdziwey. Obierz pieknie, wysiy przez Przetak, ile Rożу zaważy, tylesz Cukru odważ, przetłucz, przesiey, ~~[illegible]~~ Rynke, położ na wolnych węglach. iak sie rozgrzeie, włoż garsć Rożу, druga Cukru. mieszay drewniana łopatka. iak pocznie sok puszczać, włoż druga garsć Rożу, y Cukru, y mieszay powoli. y tak czyń co daley, aż wszytke Rożą, y Cukier włożysz. przytrzymay troche na węglach wolnych żeby sie Cukier dobrze rospuścił. wley do garczka nowego, nakryi, niech tak stoi w cieple. Iesli masz wola wiecey robić, nazbierawszy Rożу, uczyn tak iako y pierwey, złoż do kupy, potym wyley na płotno geste. Zawiaż, wycisniy wprasie, schoway od potrzeby, purguie barzo dobrze. daiac go według natury. mocnieyszym, naraz kwaterke, słabszym puł. Zowiesie to Siropus aureus.

BRZOSKWINIOWY KOnfekt na Purgans. Nazbieray kwiecia Brzoskwiniowego, ochedoż pieknie, ile kwiecia, tyle dwoie odważ Cukru. Wley wody na Rynke, iak wezwre, wsyp kwiecie, warz asz zmieknie. Włoż Cukier, smaż wolnym ogniem do konsistencyey, tak iak rożą. schoway od Potrzeby. Purguie barzo skutecznie. dac naraz iak kasztan. służy to y naglisty małym dzieciom. Vbodzy ludzie skrobią wnetrzną skore z kruszynowego drzewka, ktora abo tak swiżą w Piwie mocza, y piią, albo na proszek tra, ususzywszy. iednak trzeba ią skrobać nadoł ku korzeniowi żeby womitow nieczyniła. Dotego, miare zachować żeby nieprzesadzic.

SPOSOB Purgowania, niemogacym brać likarstwa. Weźmi żołci wołowy; koloquinthidy, Oboyga po łocie. pokray suptelno koloquinthide, wraz z żołcią rozłoż na chusteczke, przyłosz na Pepek y przywiąż bedzie purgowało. Drugi sposob. R. Aloe succors: scamnon, Mirhae, aa. dr: 1. Esulae koloquintid. aa. dr: 1. S. f. pulv: subtiliss. zmieszay z sokiem z kolendru swiżego wyciagnionym, Vczyn 2 gałki, ktore day trzymać w rekach, w ciepłey Izbie, przekładaiac z reki do reki, y wachaiac, czynia operacye, ale to tylko służy naturom delikatnym.

GORZAŁKA Purguiaca. Weźmi Salapy z gruba przetłuczoney, łotow, 5. Cynamonu łotow 3. Gorzałki Hanyszkowy kwarte, zmieszay, niech tak moknie przez 3. dni, coraz mieszaiac. potym

tym, zley Zwierzchu przez Chustke, wysacz dobrze. napozostała Salape, wley Znowu Gorzalki pułkarty, iak dobrze wymoknie, znowu przecedz, wycisniey, zley do kupy. Vsmaż Syrop z cukru, zmieszay y schoway od potrzeby. naraz, kieliszek, abo mniey ~~od potrz~~ dla słabszych.

O OLEYKACH. OLeyki distillowane (toiest kminkowy, Hanyszkowy z kopru włoskiego, z kopru prostego, Ialowcowy) takim robia sposobem. wes ktorego chcesz zpomienionych, nasienia, naprzyklad garniec, dwa, abo trzy, stłucz wstępie albo w moździerzu, wsyp do naczynia Szklanego, naley woda, niech tak moknie, y zakisnie wcieple przez Tydzien. Naley w Alebik czysty. wsyp soli zetrzy garści, pal iak gorzałke, podstawiwszy naczynie sposobne. y łyszka, byle niedrewniana, zbieray zwierzchu, iak sie Vstoi wosobne naczynko. potym, mocno zatkay, obwiąż. Choway. Inszezas oleyki smaża w oliwie.

Sº IANA Oleiek. Nazbieray kwiecia Ziela Sº Iana. włoż go do naczynia szklanego zposrod zielonych listeczkow go oberwawszy, alepsze ieszcze paczki zniego, poko nierozkwitna, wley nato wina dobrego y oliwy. wystaw nasłonce przez kilka dni, wyloż potym na Rynke smaż, do wywarzenia wilgotnosci (co poznasz, gdy kwiat nawierzch splynie, y iak skwarki stwardnieie) przecedz przez Chustke y wycisniy. Jezli chcesz miec Oleiek lepszy, włoż znowu do tegosz oleyku, swiezego kwiecia, iuż nieleiąc wina, smaż znowu iak y pierwey, y wycisniey. potym do tego oleyku (naprzyklad ieśli go będziesz miał kwarte) przyday terpentyny weneckiey łotow 4 olbrotu łotow, 3. Mumiey. kamienia od urazu. Smoczey krwie, wszystkiego iak naysuptelniey Vtartego, po 2. łoty. zmieszay, schoway. odpottzeby. olbrot, y Terpentine, do gorącego oleyku włożyc, żeby sie oboie rospuscilo. dotego, daiąc iuż gotowy oleiek zawsze go przemieszać

PIOŁVNKOWY Oleiek. w Miesiącu Sierpniu, nazbieray Piołunu dostatek ktory posiekay, nakładz dobeczki, nasyp soli dosc, Woda naley, niech tak kisa przez Tydzien. Nabiray w Alebik spory, przepalay iak gorzałke, potym wodka oraz y z Oleykiem, ktory wzwyż pomienionym sposobem oddzielac, ieśli chcesz miec Wiecey oleyku, samo każ kwiecie osmykiwac do moczenia. Zakazdym nabiciem w Alembik włoż iaka trzaske szyp smolnych.

O IVLEPACH. RÓŻANY. z kwiecia Rożanego, y Obranego, y wysianego, stłukszy go, abo zwierciawszy, sok wycisniy, potym do wycisniony Roży, przyley troche wodki rożaney, zwierć, y znowu wycisniy do kupy, zley do szklanego naczynia niech postoi żeby sie Vstało, abo też zaraz przecedz przez Bibułe, ~~żeby sie Vstało~~ przyday Cukru tyle, ile sok waży, smaż wolnym ogniem do konsistencyey. a iezeli chcesz miec lepszy. nazbieray znowu swiży Rozy, tłucz ie abo zwierc, y pierwszym sokiem wycisnionym, rozmac, y wycisniy. Vczyń to y trzeciraz, tymże sokiem, nowa Roza zalewaiąc, y wyciskaiąc. Insi zaś, obrana Roża warzą, przecedzaią, y wyciskaią, czyniąc tak 5. abo 6. razy. potym te wode przez Bibułe przecedzaią, Cukru ile ta woda waży

do daią

do daia, smaża do konsystencyey.
SOKI zas, abo Syropy iako to Porzyczkowy, Malinowy, Berberysowy, Wisniowy, Poziomkowy, iednako-
wym sposobem smaża sie. toiest wycisnawszy sok zktorychkolwiek ztych Iagod, przewarzyc go
y przecedzic przez plat Sukienny, albo przez Plutno geste, potym przydac do kwarty soku, funt
Cukru, Insi przydaia wiecey żeby był przezroczysty. smaża wolnym ogniem do konsistencyey.
CYTRYNOWY Iulep. Powybieray z Cytryn Srodki, ztychże srodkow powyrzucay Ziarn-
ka. posiekay na Talerzu glinianym, nożem. włoż do chustki czystey, wycisniy sok, ktore-
go iesli bedziesz miec kwaterke, wes Cukru funt, wley troche wody doniego, wysmaż go do
gestosci aż pocznie krzepnac, zdeymi z ognia, wley wto, Sok, zamieszay, schoway od potrzeby.
wyciski wrzuc do octu.
ZOCTV Iulep. Wes Cukru Funt, włoż na Rynke, wley troche wody smaż do gestosci
szymuiac. zdiawszy z ognia, wley octu winnego iako naylepszego. zmieszay zdaleka nad o-
gniem. schoway od potrzeby. służy to do zaprawienia wody pic wgoraczkach. także na zgage y palenie w Sładku.
MASCI. Topolowa. Wes papia Topolowego obranego co chcesz, stłucz go abo zwierc, z
mieszay zsmalcem wieprzowym topionym. postaw wpiwnicy nakrywszy. niech tak stoi aż na-
stapia zioła. toiest, wes wierzchołkow Iezyn młodych, liscia Maku ogrodniego, liscia szale
iowego, Psinek, sałacianego, fiałkowego, Roschodniku mnieyszego y wiekszego. korzenia łopia-
nowego, wszystkiego po 2. garsci. posiekay, stłucz wszystko wraz. zmieszay zsmalcem stopola z-
mieszanym. smaż do wysmażenia wilgotnosci. przecedz, wycisniy, schoway od potrzeby. iest barzo chłodząca.
BALSAM Sekretny. ktory we 24 wes oliwy iak naystarszey łotow 8. Terpentyny Gdan-
ski białey, łotow, 16. Ieczmienia całkiego, łotow, 3. kwiatu z ziela S. Iana, łotow 4. korze-
nia swizego kardi Benedicti, kozłkowego toiest Valerianae, oboyga po 2. łoty. kadzidła wy-
bornego, y na proch startego, łotow, 4. Naprzud kwiecie z korzeniem stłucz wraz, naley winem
dobrym, mocz przez 2. dni. przyday potym Ieczmien, y oliwe, smaż wolnym ogniem, do wysma
żenia wilgotnosci. potym wycisniy iak naylepiey. Iak wpuł przestygnie, przyday Terpentyny, y ka
dzidła. wley do glinianego naczynia. wstaw do wrzacey wody, niech tak stoi, przez kilka godzin, mie-
szaiac. potym schoway od Potrzeby. Madziwne skutki. abowiem Rany swize by nayglebsze, od
godziny do godziny, goi. Tak iey zażywac. otarszy krew, zgrzey troche tego Balsamu na Łyszce
żelazney, lub srebrney, wley w Rane, zmaczay chustke w Cieplym winie, przyłoż nawierzch, nie-
odwiezuy do trzeciego dnia. a tylko blizne obaczysz. oprocz tego, służy na Vraz, na plucie
krwia, na krwawy mocz, na Dyssenteria. &c. daiac go pic naraz, iak naparztek w Tyzannie.
ZIAIOWYCH Żołtkow oleiek. Vwarz twardo Iaiec, cochcesz, powybieray znich Żołtki,
ktore Vsiekay drobno. włoż na Rynke, smaż tak długo, aż z siebie oleiek czarny puszcza. mie-
szaiac Vstawnie żeby sie niespaliły. wyłoż na chuste, wycisniy, schoway od potrzeby.
ROZANA Masc. Wes Sadła wieprzowego wywarzonego, żeby było ia naybielsze, kwarte.

Rozy

Rozy swiży, biały, stłuczoney, Funtow, 3. zmieszay, niech tak postoi kilka dni potym, wysmaż wolnym ogniem, przecedz, wycisniy, schoway od potrzeby. możesz przydać troche wosku białego, żeby była masć tęższa. Niektorzy ią płoczą wodką Rożaną, ażeby była biała, y barziey pachniąca. Insi smażą dwa, abo 3. razy. przydaiąc coraz swiży rozy. y taka iest barzo dobra, ale białosc traci.

LILIOWA Masc. tak sie smaży, iako y Rożowa.

PŁOSKONKOWA Masc. Wes kwiatu konopnego co chcesz, zmieszay go z masłem swiżym przetapianym. smaż do wysmażenia wilgotności, wycisniy, przyday dotego znowu kwiatu konopnego swiżego, znowu smaż, y wycisniy, schoway od potrzeby. Służy na zapalenie, osobliwie na Rożą.

NOREMBERSKA Masć. Weźmi gleyty miałko utarty funtow 2. Naley nato octu mocnego winnego tyle, żeby było na 3. palce nad gleytą. Warz wolnym ogniem zgodzine. z dcymi zognia. Iak sie ustoi, zley ocet do Inszego naczynia, a na pozostałą gleyte, naley inszego, y znowu warz iako y pierwey. iak sie ustoi zley do pierwszego. przyley Oliwy 2. Funty. smaż na Rynce nad szczypkami smolnemi, mieszaiąc, aż będzie konsistencya. toiest, kiedy kapniesz, pomacasz palcem ieżeli iusz lipnie. zdiąwszy z Ognia, mieszay aż przestydnie, schoway do naczynia. Dodaią niektorzy iak ostydnie Mumij Suptelno tartey łotow 4. Iest barzo skuteczna na Rany tak swiże, iako y zastarzałe, ktory do podziwienia prętko barzo goi, iako Balsam. iest w wielkim sekrecie u Cerulikow, y Aptykarzow. iednak dla pospolitego dobra tu ią wyiawiam

MIEKCZĄCA Masc wszelkie twardosci. Weź oleyku z żołtkow Iaiowych, miodu czystego, oboyga po Locie. Żywice białey, wosku żołtego, oboyga po puł łota. Oleyku Bobkowego łotow 2. zmieszay nad ogniem, y smaruy. Albo, wes oleyku migdałowego, Liliowego, łoiu kozłowego rowne częsci. przyday wosku białego troche, zmieszay nad ogniem

CHŁODZĄCA Masć, nazwana Defensiuum. Weźmi gleyty Subtelney przez chustke przesianey co chcesz. wley doniey octu tęgiego mieszay, a powoli przyleway oliwy aż zgestnie. robią to pospolicie w Ołowianym Możdzierzu. kto niema, może y naczym glinianym. Albo wes gleyty Subtelno tartey łot 1. Bleywasu łotow 5. Oleyku Rożanego łotow 16. wosku białego łotow 7. zmieszay nad ogniem, iak przestygnie przyday białkow iaiowych 4 Vmieszay, schoway

WYGRZEWAIĄCA Rany, Masć nazwana Digestiuum. Weźmi terpentiny rzadkiey łotow 12. wypłocz ią kilka razy wodką rożaną. przyday doniey żołtkow Iaiowych 3. oleyku rożanego łotow, 3. szafranu tartego ćwierć łota. zmieszay na zimno, schoway

TRAWIĄCA Dziwe Mieso Masć. Wes Gryszpanu tartego łot. Miodu prasnego czystego łotow. 4 octu mocnego łotow. 2. smaż to wraz, aż zczerwienieie.

NA PIERSI wkaszlu y Duszności, maść. Weś oleyku Migdałowego, Fiałkowego, sadła Kapłoniego, rowne częsci. przyday wosku białego ile trzeba, zmieszay nad ogniem; przyday, iak przestygnie szafranu tartego coć sie bedzie zdało. Oleyku Hanyszkowego troche, zmieszay do smarowania piersi. Vbodzy ludzie smaża sobie Czosnek zwierciany zmiodem y zmasłem, y przykładaia na Piersi niebez skutku.

NA SPANIE Masc. wezmi oleyku Muszkatowego, Maści Topolowy rowne częsci. przyday opium, y rozetrzey dobrze wraz. tym skronie, y pulsy, y pod nosem smaruy. Vbodzy ludzie warza Makowki w Piwie, wktorym chuste maczaia, y głowe nia okładaia.

MYDŁO. y Pachniace, y od wszelkich zmaz Ciało zachowuiace. Weś mydła węgierskiego Funt. Pokray drobno. Vsusz tak, żeby sie na proszek ztarło. włoż na Rynke polewana, wley wodki Rożany Funt ieden. postaw nad węglami wolnemi, mieszay ustawnie przez puł godziny. potym wley oleyku Waynsztynowego kropli 30. zamieszay, zdeymiy z ognia, y przykładay, Olei ligni Rhodi, scr. 1. Pizma z Cukrem Vtartego gran 7. zmieszay iak nalepiey, wyley wforme, podłożywszy chustke, niech tak stoi przez kilka dni. Iak zwierzchu oschnie, wywróć na druga strone. iak przeschnie, pokray nicia wsztuki.

MYDŁO, wszelkie zmazy zszat spedzaiace. Weś mydła przedniego, łotow, 12. pokray go drobno, przyday do niego oleyku Spikanardowego łotow 2. Żołci Bykowy Łyżek 4. soku Cytrynowego ile trzeba, także y krochmalu. zbić wkupe, porobic gałki, posuszyc ie, y tak do potrzeby zażyway. naprzod mieysce zmocz woda ciepła, natrzyi potym tym mydłem, y zaraz spłocz woda y wysusz.

ZVPNA Masc. sławna. Zielona do smarowania; Czerwona do picia. Zaraz spoczatku wiosny, zbieray te korzenia, y Zioła. Korzenia kurzego Ziela pułtora funta. Żywokostu, pułfonta. Omanu, wezowniku, oboyga po Funcie. Korzenia krwawnikowego funt ieden. wszystkie te korzenia drobno posiekawszy, włoż do garka polewanego, Naley wina starego Garniec, nalcyi dobrze, schoway do piwnice. Potym zbieray Zioła, to iest Roschodniku, Podrozniku, Dziewanny, wszystkiego po 8. garsci pisc. Babki mnieyszy, Prosiany włoci, Niedospiałku, polney Dryakwie, Bukwice, Nostrzeku, Biedrzencu, Głowienek, kwiatu S° Iana, Lebiotki, Bławatu, wrotyczu, koszyska, przetarzniku, Gruszyczki, ostroszki, kwiecia Bzowego, wszystkiego po garsci. Hysopu Rozmarynu, czabru, szałwij, Ruty, Lewandy, wszystkiego po pułgarsci. ktore zioła usiekac, zwierciec, y kłaść do Garnka wktorym korzenie mokna. miawszy wszystkie zioła zebrane, wes Rakow żywych kope, ztłucz w Moździerzu, zmieszay zkwieciem y zkorzeniem. przyday oliwy Funtow 2. Masła Maiowego przetopionego garcy 3. wyłoż wkociołek, smaż wszystko wraz, do wysmażenia wilgotności. potym wycisniy prasa, abedzie iuż dobra Masc zupna zielona do smarowania. Do picia zas, tak sie zaprawia. Weź tey zielony Maści połowe włoż wkociołek abo Rynke. postaw nad barzo wolnym węglem żeby sie rostopiła. przyday do niey Mumij Cwierć funta olbrotu Łotow 7. kamienia od Vrazu (Hemmatites zwanego) Terrae sigill. smoczey krwie, Boli Armenae, wszystkiego po 8. łotow. Rakowych oczek, Rubia Tinctorum, oboyga po 3. łoty. Insi przydaia, pulv: pannonicum. kto chce niech go miesza, może sie zas obeysc y bez niego. pomienione Ingredyencye, maia byc iako naysuptelniey tarte, y umieszane. chowac to wchłodzie. dac pic na raz iak włoski orzech. wcieplym winie albo piwie.

Denna

DENNA Maść. weś Dennych Bedłek co chcesz. wysmaż ie w oliwie. weś tey oliwy kwaterke. przyday doniey oleyku zliliy białych, pułkwaterki. Maści Melissowy łotow 4 wosku białego łotow 6. zmieszay. Iak przestydnie, przyday Bobrowego stroiu tartego puł łota. ~~Baby~~ zmieszay, schoway od potrzeby. Baby to zas wsamy masle smaż.

PLASTRY. Biały. despermate Ranarum. weś Żabiego skrzeku co chcesz. wley oliwy, naprzykład do garca skrzeku, kwarte. smaż, aż sie wskwarki obroci, przecedz, weś tego oleyku pułtora funta. Wosku Białego, Gleyty subtelno tartey, oboyga po Funcie. Bleywasu tartego Funtow 3. kamphory pułtora łota, koperwasu białego, Hałunu, oboyga po 2. łoty. Hałonu palonego łot. Wyley na Rynke oleiek, włoż gleyte y Bleywas. smaż wolnym ogniem do konsistencyey. toiest gdy kapniesz, pomacasz palcem, ieżeli lipnie, zaraz doday wosku, mieszay. Iak sie rospuści, zdeymi zognia, iak troche przestydnie, przyday koperwasu Hałonu Miałko utartych y kamphore. iak ostydnie, porob Magdaleony.

WVLFOWSKI PLASTER. Weś oliwy pułtora funta. Nakray iaknay subtelniey Mydła Barskiego, albo Węgierskiego łotow 3. postaw na węglu wolnym żeby sie mydło rostopiło. wsyp zaraz Miniy, Bleywasu, oboyga suptelno tartego po funcie. smaż do konsistencyey. ktora, iak sie pokaże, zaraz wyley do zimny wody. zgniec w rękach, porob Magdaleony. Skuteczny na Rany, Bole Artetyczne, y stłuczenia. &c.

CITRINVM Plastr na prętkie zebranie wrzodow. weś wosku żołtego funtow 2. żywice białey, czysty, łotow 20. łoiu kozłowego abo Ieleniego łotow 8. Terpentyny rzadkiey łotow 4. rospuść wraz nad ogniem. iak ostydnie, porob Magdeleony. Insi przydaia korzenia kurkumy tartego łotow 4 żeby był żołcieyszy. Kto ten plastr chce miec zielony, przyday do niego Indychu prostego tartego ze 2. Tabliczki

MIĘKCZACY PLASTER. weś Siemienia lnianego, Fenum græcum, oboyga po 3. garści. przetłucz, naley wody zpułgarca. Mocz przez noc, Nazaiutrz warz z Godzine. potym, odcedz zwody. przetrzey przez sito. włoż ten kliy na Rynke. przyday wosku białego funt. żywice białey łotow 6. szpiku wołowego, łoiu kozłowego, oboyga po 8. łotow. smaż wszystko wraz, aż sie kley będzie dzielił, zdeymi zognia, przyday migdałow obranych, y na subtelna Masse utartych, pułfunta. korzenia fiałkowego tartego łotow 3. zmieszay aż ostydnie. schoway porobiwszy Magdaleony. służy na wrzody, guzy twarde, y wszelkie nabrzmiałosci, ktore abo prętko spędza, abo zbiera.

ENEMY. zwyczayna na konstypacya. weź slazu, liscia Fiałkowego. Ięczmienia wszystkiego pogarści. warz w wodzie, przecedz, przyday soli łyszke, oleiu lnianego kwaterke. Cukru szarego, albo miodu łyszke. przywarz, przestudziwszy day. może y zmiesnego rosołu dac. przydawszy oleiu, albo oliwy, Masła.

WGORACZCE. Enema. weź naci Pietruszczany, cwiklany, liscia fiałkowego Slazu, wszystkiego pogarści. Ięczmienia pułgarści. Soli ~~szczypte~~ łyszke. warz w wodzie, abo wswiżey serwatce. przecedz, przyday oliwy. Cukru szarego, zapraw żołtkiem iaiowym

iowym, day przecedziwszy.

NA WIATRY. Enema. Wes ślazu, Rumienku, Ruty po garści. Nasienia kopru prostego przetłuczonego garść. Bobkow łot 1. Warz w wodzie, przecedz, przyday soli Massła miodu prasnego tyle, iako wyży. przywarzywszy day letnio.

CHOLERE wywodząca Enema. Wes Rodzynkow małych łotow 6. Krup iecznnych, Siemienia Lnianego, oboyga po 4. łoty. Rhabarbari łot 1. Warz w wodzie, przecedziwszy, wley oleyku fialkowego, albo oliwy łotow 6. Manny Kalabryny łotow 2. Jak się manna rospuści, znowu przecedz day letnio.

NA GŁOWNE. Chory rozne, y na Ból, Zawrot yszaleństwo. Wes Seneeu łotow 2. Korzenia przestępowego, Agaryku, oboyga połocie iednym. Maieranu, Rumienku, szałwij, wierzchołkow Centuryj, lebiothi wszystkiego podwie szypty. Korzenia Ciemierzyce Czarney 2. łoty. Warz w wodzie do połowy. przecedziwszy przyday soli łyszke mała oliwy kwaterke, miodu łyszke. przywarz. day. yrzij. y drugi. y3.

PVRGVIACA Enema. Wes skurki wnetrzney, kruszyny, Bzowey, oboyga po 2. łoty. Rumienku. nostrzeku, poleiu, wszystkiego po 2. szypcie. Nasienia krokosowego, kminkowego, koprowe wszystkiego po łocie. Warz, przecedz. przyday oliwy 3. łyszki, soli pul łyszki, miodu prasnego łyszke. przywarz y day letnio.

NA KOLKI Enema. Wes Rosołu mięsnego tłustego pułkwarty. oleyku Rumienkowego, koprowego, oboyga po 4. łoty. miodu Czystego łyszke dobra. Cremor tartary łot. soli oczkowaty pul łota. Zmieszay, przywarz, day letnio.

BIEGVNKI Zatrzymuiąca Enema. Wes Syra Suchego 3. łoty, stłucz go na proch. przyday korzenia Ziela psiego Jezyka, skorek granatowych, galasu, po 2. łoty. Warz w wodzie Nowalski, albo w Cierpkim winie. przecedz. przyday kadzidła tłuczonego trzy ćwierci łota zapra żołtkiem odia. przywarz, day letnio.

NA DYSSENTERIĄ Enema. Wes Tyzanny z Samego Jęczmienia warzoney. mleka słodkiego oboyga po kwaterce. oleyku Rozowego łotow 6. soku Babczanego łotow 4. Cukru szarego łotow 2. loiu kozłowego łot. przywarz, day letnio.

CŁOPKI. Które suppositoria albo Glandes nazywaią. Czopkow zażywaią pospolicie na konstypacye, dla poruszenia Exkrementow spieklych, albo gdy kto Enemy wziąc niemoże. Jedne bywaią wolne, drugie mocnieysze, z rożnych ingredyencyi robione. Wolne są, z mydła, z ćwiklanego korzenia miodem go nasmarowawszy. z Słoniny, z miodu wysmażonego przydawszy soli inszi smażą z żołcią wołową. Żeby zaś były mocnieysze, Aptekarze przydaią rożne species. albo Spet. Hierę pierę, pulv. Euphorb. Coloquint. Hellebor. alb. Crocum Metall. &c.

GŁOWY bolenie zwykło bywać z dwoiakiey przyczyny, Powierzchniey, y wnetrzney. Powierzchna iest, z rospalenia słonecznego, albo z Inszego. Zpicia zbytecznego, z Vderzenia, z Spadku, z turbacyi, z Vtrudzenia. z Fetoru. &c. Wnetrzna zaś iest, gdy pochodzi z Zewnetrznych przyczyn, to iest, albo z Żołądka złe trawiącego, albo gdy w nim są iakie humory szkodliwe, iako Cholera. Flegma. Melancholia. Wątroba zbytnie gorąca, albo też oziębła. lub zatwardziało, lub nabrzmiała. lub z Affekcyi nerek albo macice. lub z pełności Humorow, albo z gorącości. Lub z ostrości krwie, albo z pomieszania

oney.

Oney iako bywa wgoraczkach. Oprocz tego bywa bol glowy wroznych chorobach

ZNAKI. Jeżeli ten bol pochodzi z Żoładka, naten czas czuć wniem bol, albo morzysko, ciężkość, Ściskanie, Nauzea. &c. Jeżeżeli z wontroby, czuć ciężkość w prawym Boku Jeżli z sledziony, wlewym. Jeżli z macice, bol w ciemieniu y wtyle: Czasem ziembnienie, strzykanie, Rospalenie wydaie sie. Jeżeli z khatharu, wtenczas glowa iak rozdeta, w Vszach szum, oczy czerwone. Jesli spełności krwie, bywa bol wkarku, ocżu czerwonosc, Jesli spełności cholery, bywa bol ciężki z strzykaniem, co poznaß po Vrynie żołty. Jesli spełności Flegmy, bol nietak dokucza, flegma z Vst, znosa dobywa sie. Jesli z Melancholij, sny bywaia straßne, smutek, Boiazn, Dzwonienie w Vszach, szum. Jesli z ostrości, abo Subtelności krwie, naten czas znosa rada sie dobywa. Rodza sie teß w mozgu Glowy Robacy z kacd bywa bol nieznosny, długi, y nieuleczony

SPOSOBY leczenia. Jeżeli Bol glowy pochodzi z powierzchny przyczyny, łatwo y prętko uleczyć sie może. NA ROSPALENIE y Bol Glowy, z iakiey kolwiek przyczyny Wes Ruty swiży, rozwierc, Rozczyn octem winnym, przyday bialek od Iaia, soli szczypte, zmieszay, rozloż miedzy chuste, obloß glowe. Item. Wes Jader z kostek Krzoßwinio wych, Migdałow, kopru włoskiego nasienia, Maku, stłucz wßystko w Mozdzierzu, ro stworz wodka Rzowa, abo rozowa. przyday potroße, octu, soli, kanfory. wtym coraz chusteczki maczay, y glowe okładay. Item, Liście Podrożnikowe swize stłucz, na chuście rozłożywßy, glowe obłożyć. Item Na bol glowy w Goraczce. wes wodki Rożany, Bialek Jaiowy vbity, octu winnego, Kalunu troche, zmieszay, maczay wtym chusthi y glowe okładay. Na bol ZNIESTRAWNOSCI y pełności Żoładka, służą Purganse Vomitoria, Jeżeli ma chory sposobność do nich. Jeżeli z fermentacyi zbytniey w Żoładku z humorow Melancholicznych zciągaiących sie doniego, służyć beda absorbentia, przytym y Purganse. Jesli spełności wiele Humorow, przepurgowac sie. Jesli spełności krwie, puscic ia potrzeba. Jesli z ostrości, abo rzatkości oney, trzeba sie Purgowac, na Poty brac, Puscic ia ieslisby tego była Potrzeba. Na wßelaki bol GLOWY Wodka doświatczona, z koßtyßka wypalona, zazywaiac iey po kwaterce co dzien przydaiac doniey wodki kwasny po kilka kropli. Na Bol Glowy WTYLE, w ktorym sie zda, iakby sie co przelewało. Wes Kurztynu tartego, Nasyp w Worek, prestyi, wes Pieprzu długiego, przetłucz, naley gorzałka dobra, nieck mokuie przez noc, ta Gorzałka skrapiay często worek, y przykładay wtył glowy. Item Na Bol glowy, wes Celidonij. Macierzanki, kwiatu Rumienkowego, pokray, z wierc, rostworz winem, przykładay ciepło. Na SZVM w Glowie y Lupanie. wes Bobku ziarn Jo. kminu polnego garsc, Kopru włoskiego tyßke, kwiatu Rumienkowego garsc, ztłucz to wraz, rozczyn winem. zgrzawßy Tył glowy okładay. Na STRZYKANIE w Glowie. wes Jalowcu garsc. Bobku garsc, piołynu pulgarosci ztłucz, rozmac Winem, okładay tył glowy. Item.

Vwarz

Vwarz gramathe z Piwa y z Chleba. przyley Octu troche, przyday kwiatu Bzowego, przyprasz, odiawszy od ognia, trzymay głowe nad Para żeby sie pociła. PROSZEK głowny Purguiacy. R. Pulv. Senæ pp. Cum diagr. Scrup. 2. Spetier. Cariocostin. scrup. 1. olei Anisi gut. 5. PIGVŁKI Głowne. R. Extr. Cathol. gr. 15. Resin. Ialap. Di Agr. sulph. āā. gr: 5. Extr. Elleb. nigri. q. s. f. p. naraz. Item. R. Resi. Ialap. Mercur. dul. āā. gr. 10. cū elixir. propr. f. p. GDY komu zdasie od Bolu Głowy, iakby sie rozstapić miała. Wycisniy Sok z Bluszczu ziemnego, przyday do niego, oliwy Octu; nacieray nim nozdrza czesto. PIGVŁKI na wszelki bol Głowy. R. Mass. Pill. d. Succin. Crat. gr: 15. Resinæ. Ialap. Tart. Vitriol. āā. gr. 7. Castore gr. 5. cum Elix. propr. f. m. naraz. powtarzac ie kiedy potrzeba. Item. R. Extr: ~~Chatho~~ Cathol. gr: 12. Merc: dulc. gr: 10. diagr: gr: 7. Mastic: Camphor. āā. gr: 3. f. Pill. naraz. OPROCZ tego, pomocne sa Vesicatoria. Krwie puszczenie z Cefaliki. Banki z Piiawkami. Enemy, kauterye, frykacye, czego wiedziec kedy zażyc.

O KATARZE. Zkad Humory katharowe Rodza sie, Iednych Athorow iest opinia, że z otwartego Zołatka wapory do Głowy iako z Alebika ida, ktore obracaia sie w materya gruba katharowa. Inszych Authorow pewnieysze zdanie. Isz formalna przyczyna katharu, iest succus alimentarius zbytni (ktory per Venas iugulares, et Carotides arterias) Natura, lubo rzecz dobra y pożyteczna, ale że zbytnia, oddala. z czego rodza sie katharowe Humory. Wiele zas ludzi z samey Natury podlegli sa katharom. Takze y ci, co sa złego temperamentu, albo Zimnego, albo zbyt goracego przyrodzenia. takze ktorzy maia Załadek słaby, do trawienia niesposobny. takze y owi, co sie sedentarya bawia. Rodza sie tesz katary z pełnosci Humorow. iako to z flegmy, z Melancholij, cholery. Z goracosci y wilgotnosci Chatroby zbytnich turbacyi, z mysli. Z naziebienia abo maczania głowy, z Fetorow, zbrania czestego tabaki. Kiedy spada ten Katharowy Humor na Piersi, sprawuie kaszel, Dusznosc, mowy zmienienie. Wprawia w suchoty, w Pleure, w Dychawice, w krwia plucie. Gdy spada do Zoładka, tłumi w nim fermentacia, czyni niesposobnym do trawienia, appetyt odeymuie. pełnosc w zoładku iakby sie naylepiey naiadł. Zgage, sposobnosc do Womitow. Gdy spada do Nosa zatyka go, Zkad cieszki oddech. Gdy spływa do Vst, dziasła nabrzmiewaia, abo sie tez trawia y niszcza. Spływa y do Zembow subtelny humor Limphaticus, sprawuie w nich bole nieznosne. Wkrada sie y do oczu, sprawuiac zapalenia, płynienie łez, zawieranie materya gruba, Zacmienie. Wuszach sprawuie szumy, piski, Bebnienia głuchote. Sprawuie bol w karku. Pedagre. Chiragre. Goraczki. Krwi zmieszanie.

LECZENIE Chorob z katharu pochodzacych. Kathar pozbywa sie przez Poty. Purganse, Enemy, Kurzenia. Diety. Agitacia; iakosz pracowici ludzie nieznaia kataru. Strony Purganstow, z temi trzeba ostroznie, żeby materya gruba z głowy, zawzieciem likarstwa, nagle na Piersi niespadła, to w ten czas kiedy suchy kathar. Gdy zas wilgotny, że flagma łatwie odchodzi, bespiecznie dac lekarstwo. Na co służy Trunek purguiacy z Senesu cum Rhabarbaro, Agarico. Manna. abo ℞ ~~Pillulæ~~. Mass. Pill: de succ: Crat: scrup: 1. Resin, Ialap. gran, 5. Diagr: sulph. gr: 3. Trochisc. Alchan: Castor. āā. gr: 2. ol Succin. gr: 5. f. p. naraz. Abo Manne kalabryne, rospusc wodka Hisopowa. przecedz, przyday syropu Rozanego. zmieszay. day ciepło wypic. Na KASZEL y cieszkosc w piersiach. Vwarz kaszy Iecmienny rzadko. przecedz, przyday miodu Lathoki czystey. tego czesto po łyszce zażywac. Item. wes manny Kalabr: łotow 2.

rospusc

roſpuſc Wodka Rozowa. przecedz. przyday ſoku lukrecyowego pul lota. Cukru lodowatego ſzarego 4 loty. Zmieſzay przyogniu. daway czeſto choremu po lyſzce. Item weſkubebow tłuczonych Cwierc lota. Zmieſzay zwoda w ktorey lukrecya wrzała day choremu wypic. powtorz iesli potrzeba. JESLI zas z Zimny przyczyny, wes Wina garnuſzek, Cytwaru tłuczonego lyſzke, Cukru lodowatego co potrzeba. nakryi pokrywka. niech upre przy ogniu. tego czeſto iak wytrzymac może goraco po lyſzce zazywac. NA ODDECH barzo Cieſzki wes olbrotu Cwierc lota. Burztynu przeſianego. ſiarki ſubtelnie utartey, po pulcwierci lota. Cukru lodowatego 2. loty. Zmieſzay, daway choremu wypic wcieplym piwie. Item proſzek z Mirhy, z ſolkiem iaiowym mieko warzonym zmieſzawſzy, day choremu. Na ZAWALENIE NOSA w katarze. Naſkrob ſwiży Cwikły, wycisniy ſok. teſz Cwikle pokray w Talarki. przykladay na skronie y czolo. Na STRZYKANIE w ſkroniach, y gdziekolwiek. wes Wodki krol. wegierski, włoſz w nie kanfory żeby ſie roſtopiła, maczay w tym chuſtki, przykladay na mieysca boleiące. możeſz do tego przydac y opium. KRWI puſzczenie w katarze ieſt podeyrzane, ale iesli katar bedzie ſpelnosci krwie, albo z oſtrości oney, a przytym kaſzel wilgotny, piersi nieoſchłe, a przytym goraczka, y rozbieranie pokosciach, może krew puscic. Jesli teſz kathar przypadnie z powierzchowny przyczyny, łatwiey ſie uſpokoi y ſam przez ſie. Maiacym Vſtawiczny katar, dobra ieſt kazac ſobie otworzyc hauterium wrece, abo w nodze. Na kathar teſz ſluża fricatie chuſtami Ciepłemi Lub Bankami ſuchemi. Item Na CIEZKOSC w piersiach. Czosnek upiec w zarzewiu. roſtarszy go, przyłożyc na piersi.

O CHOROBACH VSZV. Pierſza, Zapalenie w Vſzach, z Bolem y ſtrzykaniem, ktore ſie czasem w wrzod obraca, to zapalanie zowie ſie Phlegmone. 2. Plynienie z Vſzu Materyi ropisty roznego koloru, a czasem ſamey krwie, czarney y ſubtelney. przytrafia ſie to Dzieciom. 3. Robaki w Vſzach. 4 Bolenie Vſzu, ktore ſie otalgia zowie. 5. Szum, Dzwonienie, Piſk. 6. Gluchota. LECZENIA Sposob. Jesli znagne bedzie zapalenie w Vſzach, rozerwac Bankami za Vſzyma ſtawionemi, krwie puſzczeniem, Purgansem. Przytym, dla Vtemperowania zapalenia, wes Mleka Białoglowſkiego, Białek iaiowy, Vbiy wraz, maczay w tym chuſteczki, kładz w Vcho. Albo teſz fleytuſzki maczac w Maści Topolowy, lub w oleyku fialkowym, albo deſperm: Ran. Item. wes Fialkowego Liscia Zielonego, choc ſuchego, ſlazu, Podrożniku, nasienia Lnianego, Fenum grecum. warz w mleku, rozloz na chuſteczke, y przyloſz na Vchu. Na Plynienie z Vſzu. ROPY y KRWI. Brac Purganse glowne. Dzieciom lepiey że to odchodzi, bo głowych wiele Chorob tym odbywaia. Jeſliby ſie zas w Vſzach ta Zapiekała Materya, wpuſzczac w nie oleiek migdałowy cieplo. abo ſlaz, Rumienek, noſtrzek, warzyc, ate pare leykiem w Vcho puſzczac. NA ROBAKI w Vchu. We ſadła nieſionego troche, przyday Mercurij dulcis barzo mało, bawełne w tym zmalawſzy, w Vcho wpuſc. Item Aloe z ſokiem rzodkwianym, zmieſzawſzy, wpuſzczay w Vcho. Item, Syr młody nieſiony przyloży do Vcha, wyidzie do niego. NA Bolenie VSZV. wes

liscia

Liscia swiżego Tabaczanego, zetrzyi włoż w Vcho, albo y suche odwilżywszy. Item. Wes oley ku fiałkowego 4. łoty. z Migdałow gorzkich 3. łoty. Wina kwaterke, kostek ktore sie znayduia za Vszema wprosiecy głowce, 30. Warz to społem aż wino wywre, smaruy tym w Vszach y okołonich, Abo wes oleyku fiałkowego 3. Cwierci łota, szafranu sczypte mała, żołtkow iaiowych 3. zmieszawszy wraz. smaruy wuszach y około. Item. Wes mleka, oleyku Rożanego, Białku iaiowego potrzy Cwierci łota. przyday opij gran 3. zmieszay, wpuszczay w Vcho. Na PISK, szum, Dzwonienie. Wes Piołunu garsc, warz w mliku, odiawszy od ognia, pare przez liek w Vszy wpuszczay. y zaraz zawinawszy troche Pizma wbawełne, wetchni w Vszy. Item Pare octu wrzacego Liykiem w Vszy puszczac. (tosz y słuch naprawia) Item. Chleb z pieca goracy ~~obłożyc~~ roskroić, zlac gorzałka dobra, y przez chustke przyłożyc na Vszy. Item, Czopek z rzodkwi zrobiwszy maczac w gorzałce, kłasc w Vszy. Item, knotek z Fleytucha zrobiwszy, napuscić go oleykiem kminkowym abo Hanyszkowym. y za Vszyma smarowac ktorym znich. Na GŁVCHOTE. Sok rzodkwiany ciepło w Vcho puszczac. Item, Tłustość wegorzowa, także kretowa, także oleiek z Migdałow gorzkich, wężowe Sadło słuch naprawia. Item, Cebule wydrażyć, napełnić ia gorzałka, Vpiec w żarzewiu, sok zniey wycisnac, y kroplami ciepło w Vszy wpuszczac. Item, Essentia z żołci człowieczy, per spiritum Vini wyciagniona, iest doswiadczona. Item żołc kuropatwia wpuszczac ia w Vszy. Każda żołc, iest dobra na słuch; osobliwie Pstragowa, Wegorzowa, Zaiecza, krucza, a ieszcze lepiey pomaga Essencya znich wyciagniona. Także wodka wypalona z Mrowek y Miodu, iest dobra. Item, Wes Coloquintidi, Aloesu, Euphorbij po puł łota. Na proch subtelny ztarszy, zmieszay z żołcia krowia, porob kołaczki ususz ie, roztwarzay sokiem rzodkwianym, wpuszczay w Vcho ciepło. Item, Chleb pieczony z kminem, z Bobkiem, z Iałowcem, z gałka Muszkatowa, z pieca prosto goraca na dwoie roskroić, y przez chustke przyłożyć na Vszy. Item, rzucac na węgle gwozdziki kramne, Dym przez Liek wpuszczac w Vszy. potym zaraz wpuscic oleiek z migdałow gorzkich, z oleykiem Rucianym zmieszawszy. Item, Wes Cybule wielka, wydraż ia, nakładz wnie, Rad. Cyperirot. Bobku, Hanyszku, kminu kramnego, Bobrowego stroiu, wszystkiego potrosze, utrzey wszytko subtelnie, przyday oleyku Rucianego, ile potrzeba, zaszpuntuy, włoż w żarzewie żeby sie Vpiekła, wycisni potym sok, ktory kroplami w Vcho wpuszczay. Item, oleyki słuch naprawuiace sa rożne. osobliwie rozmarynowy, Maieranowy, szałwiowy, koprowy, z kopru włoskiego, woskowy. &c. te oleyki maia byc distillowane, y nietrzeba ich w Vszy wpuszczac, ale tylko Bawełne troszke napusciwszy, kłasc wnie. Zybet także słuch naprawuie, bawełne nim napusciwszy w Vszy kłasc. Item, Namocz w Gorzałce korzenie ciemierzyce czarney, te gorzałke wpuszczay w Vcho kroplami ciepło. Item, Sok z Bluszcu ziemnego, wyczyszczony, w Vszy ciepło wpuszczany pomaga. ieszcze lepiey, gdy go z mocnym winem wspoł zmieszasz. Item Iayka mrowcze wraz z cybula starszy, sok wycisnac, ktory wuszy wpuszczac. Item Pizmo wbawełne zawinawszy w Vszy kłasc. Purganse głowne brac. Barzo zas zastarzała głuchota zleczona byc niemoże. Na WRZODY za Vszyma, Parrotides zwane. Czasem sa niebespieczne, wiec zrazu zaraz, iesliby sie wydały z zapaleniem, trzeba krew puscić, plastry kłasć chłodzace y odmiekczaiace, Także oleykiem Gwaiakowym

wym smarowac. Na ROPE płynącą: Ocet miod, oleiek rożany zmieszay wkupę, y ciepło w Vcho wpuszczay. Item, wes kobyli miety, Bukwice, Maietanu, warz to wszystko w mleku, y pare ztego przez Leiek w Vcho wpuszczay, wrzące od Ognia odiąwszy. Ta ropa pospolicie odchodzi z wrzodu wnętrznego, ktore gdy sie gleboko poczynia, że sie Materya wewnątrz obroci, często zaduszaia. Gdy zas materya odchodzi gesta, y smrodliwa, Vczyn dekokcyą z szanty z Piołunu, świerzchołkow centuryey, z korzenia Seleerowego: przecedziwszy, przyday troche Vngv. Aegyptiaci. wpuszczay w Vcho ciepło często. GDY wpadnie w Vcho KOSTKA albo co podobnego gdy gleboko zapadnie, trzeba barzo ostrożnie dobywac, Nalepszy nato sposob. koniec drota, obwinąc dobrze chusteczką cienką, napuscic Terpentyną albo czym barzo Lipkim. (wpuściwszy wprzod w Vcho ciepły oliwy, żeby tylko kosthe obeszła wkoło) przytknąc doniey drot napuszczony, iak doniego przylgnie, pomaluśku ciągnąc. Kichanie też także pobudzic, zaktorym podczas dobrowolnie wypadnie rzecz z Vcha. Kichaiąc trzeba Vsta y nos zatkac. Gdyby z Vcha KREW często ziakiey przyczyny szła, krwie trzeba Vpuscic. Banki na łopatkach stawic.

O CHOROBACH NOSA. 1. OŻena albo w Rzod zgniły y smierdzący wnosie ktory tak leczyć. Wziąc Purgans. Applikacye Gynic Oczyszczące apotym goiące. Czyszczące są te. Wodka Babczana, wktorey troche rospuscic Mercurij. dulcis. Item. wes miodku Rożanego pułłota, Siarki surowy, ktora sie nazywa Sulphur Vivum. Kalunu, Gryszpanu, po Cwierci łota. Psiego łayna, Wierzchołkow Sabiny, oboyga po pułcwierci łota. kwiatu S. Jana, Rozmarynu, Ruty, Babki, Szałwiey, Polciu, wszystkiego po pułgarści. to wszystko pokraiawszy, y potłukszy, warzyć w kwarcie wina, żeby napalec Vwrzało. przecedz, wycisniy, do piero w syp Gryszpan tarty, maczac wtym chusteczke czesta y dotykac wrzodu, a zawsze ciepła dekokcyą. (Służy taż dekokcya y na inne wrzody zagniłe) Goiące zas rzeczy są te. wes mirhy, Kadzidła po pułtory Cwierci łota. warz to w winie, przylawszy troche octu. maczay wtym chusteczki, y przykładay często, ciepło. przytym z zapalonego Woszku Hiszpanskiego Dym, chorą niech często wacha. 2. Choroba ZAPALENIE Nosa. ktore sie zowie Erysipelas. Nato, dobra iest Maść Topolowa, Refrigerans Galeni, Vngt. Rubrum Camphor. oleum de spermate. Wodka Babczana, cum sacharo Saturni y z kamphorą zmieszana, Masc Norembersha. 3. CARCINOMA. albo Noli me tangere, albo testigo. Znaki iego są te. krostka pod Nosem, albo nakształt Brodawki Guzik Pepielaty świerzbiący, ktory drapiąc y trąc, sliwi sie. potym obie wargi krostami obsypuie, y wkrotkim czasie one psuie, isz gniią, y kancer sie czyni. To tak leczyc. Wes Arszenniku y saletry rowne Czesci. starszy suptelno na proch, ro-

spusc

w tyglu, strzegąc sie Dymu dla Zarazy. przyday znowu Saletry tyle, ile Arszennika, ze Zetrzey y rospuść w Tyglu, iako y pierwey. Tosz uczyn y trzeci raz, co raz nowey przydaiąc Saletry. potosz potym nakamieniu wpiwnicy, aby sie rospuscił od wilgoci ktora schoway. Sposob Zazywa wes wodki Babczany, wpusc wnie tego liquoru troche, dotkniey Ieżykiem, iżeli nieiest barzo ostra, albo malo co czuc, przyleż troche wiecy, y ta wodka zakrapiay wrzod. 4 POLIPVS SARCOMA. Sa to excrescetiá ciała (ktore dziwym miesem zowią) rodzi sie przy koncu Nosa polipus, a Sarcoma wyżey w Nosie. Nato tak leczyc. Przepurgowac dobrze chorego. przykładac rzeczy trawiące, iako Mercurium prącipitatum, mieszaiąc ziakim Vnguentem, iakoto de Altea; Sarcoma ze bywa wyżey wnosie, zrobic Czopek z Bienczyany, namazywac koniec Maścią, y wpuszczać wnos. 5. SMROD z Nosa. ktory pochodzi albo z Żołądka (tak iako y z Vst) albo z głowy z materij Katharowy. zastarzały y smrodliwey. albo z Owrzedzenia y Gnicia płuc, iako sie trafia w Suchotach. Zazywac nato czesto oleyku gwozdzikowego, Muszkatowego, Cynamonowego (gdy z głowy pochodzi) Item. wes Centuryey mnieyszey, wierzchołkow, y Miętki kamienney zaromno, warz w winie, sarkay wnos czesto. Na ROZDECIE Nosa w Katharze. wes wody wktorey Ieczmien wrzał puł kwarty. przyday miodku rozanego 3. łoty. Sa tkay często wnos Ciepło.

O CHOROBACH OCZV. 1 Ophtalia, toiest denominacya wpospolitości wszystkich chorob oczu. właśnie iednak znaczy zapalenie powierzchownych błonek oczu. toiest Adnatæ, y Coniunctivæ. 2. Ieczmyk napowiece, nazwany Hordeolum. 3 wypadnienie oka, nazwany Procidentia oculi. 4 Makuły y krostki na oku. 5. Fistuła w oku. 6. Mgłæ zaszcie woku Nazwane, Nebula Vngula. toiest zascie oka, od kata wiekszego, Błonka żyłowata, nakształt strzałki czasem aż do zrzenicæ. 7. Pannus, toiest zascie oka całego czerwona błonkæ. 8. Suffusio Hipostasis, Cataracta, toiest zatwardnienie Humoru liphiego ktory oko zakrywa, podczas zrzenice, podczas część oka, co pospolicie zowią bielmem. Druga Suffusio zowie sie Spuria, ktora obie oczy zacmiewa, y zda sie ze muszki komory latają, rożne sie kolory pokazuią. 9 Sugillatis. Toiest makuły krwawe na oku, na Błonkach. ~~Sic~~ 10. Strabizmus. toiest, Zezowatosc. 11. Paraliż w oku. 12. Zacmienie wzroku, Caligo Amaurosis. albo Gutta serena. 13. Rozerwanie z Rzenice. 14. Phlectone, toiest krosteczki abo pryszczyki boleiące na błonce, ktora corneam zowią. 15. Carcinoma, toiest Cancer w oku. 16. Ephiphora, toiest, łez płynienie. SPOSOBY Leczenia wpospolitosci. ZEZOWATOSC, Vleczona bydz niemoże, chyba w Dzieciach świeżo Vrodzonych. Zrobic Maszkarke z Dziurkami naoczy, żeby dziecie zawsze ia nosiło, y owemi Dziurkami prosto patrzyło, czym sie wzrok wyprostuie. Item, Dziecie zkolebkæ miec w ciemnym mieszkaniu, y na przeciwna strone Zezowatosci, postawic swiatło w latarni, naktore dziecie zawsze patrząc, odwroci wzrok zyzowaty. PARALIZEM rzadko samo oko bywa zarazone ale z Inszą częścią ciała. tak też leczyc iako paraliż. SŁABOSC wzroku ZACMIENIE, także Gutta serena, pochodzi z Sciołosci, albo pozatykania nerwow widzeniu służących, zowią sie nerwi optici. Gutta zas serena, albo Iasna ślepota, iest wzrok czysty

nie

nic niewidzacy, aten rzadko bywa uleczony. Na choroby tedy oczu, sluza Purganse, Fricatiæ, Vesicatoria, Cauterie. oprocz tego, swieczki ziele, w winie, abo wpiwie warzyc, y pic, albo tylko moczyc, y na zimno pic. albo sol po Aptekarsku z tego ziela wyciagnac, y z potrawami, ile z rosolami zazywac. Item korzen kozlkowy, dziwnie wzrok naprawia, tak wewnatrz go z czym zazywaiac, iako tesz go warzac, y oczy niem przemywaiac. Item. Wes tucyey præparowaney pul lota. koperwasu bialego pultory Cwierci lota. Lapid: Calaminaris præparowanego, Soli oczkowatey oboyga po Cwierci lota: Suptelno wszystko spuluerizowawszy, w Syp do Garczka Nowego, Naley nato wodki kopru wloskiego, z celidoniey oboyga po kwaterce. warz przy ogniu wolnym kwadrans. odiawszy od ognia przecedz przez Bibule, wpuszczay w oczy po kropli letnia, Vznasz skutek wielki. Bol y czerwonosc oddala. wzrok iasny czyni. Item, wodka wypalona z Zolci sczupakowy, iest doswiadczona na oczy. ROZERWANIE zrzenice rzadko bywa Vleczone, Chyba ze barzo male bedzie, sluzy nato wodka wypalona z Bialkow Iaiowych z celidoniey, z kozlku, z Rakow rzecznych. Na ZASZCIE MGŁA oka, sluzy oleiek z ~~Zolci~~ z Mietusowey watraby, wpuszczaiac go w oczy. lepiey zas powieki nim smarowac, idac spac. Ten oleiek tak robic. wziac swiza watrobe z mientusa (woda nie maczana. posiekac ia na Talerzu, wlozyc do sloyka szklanego, wystawic na slonce, wkrodkim czasie rospłynie sie, przecedziwszy, schoway od potrzeby. Na KROSTKI ktore sie Phlictenes zowia. Dobra iest wodka z koperwasu bialego. Takze z Bialkow Iaiowych. Albo Aqua ophtalmia Viridis Mynsichti, y insze. Na KANCER w oku. Naylepszy Proszek z Blonek srednich, skorup Iaiecznych, z ktorych sie kurczeta wylegly, zasypuy niem. daley leczyc tak iako iest na inszych mieyscach opisano na kancer. NA PŁYNIENIE Łez z oczu. Purganse brac, krwie Vpuscic, Vesicatoria Vczynic. Item wes skorek granatowych, lot. warz ie w wodce rozany, przecedz, przyday kamienia od Vrazu, ktory sie Hemmatites zowie, pultory Cwierci lota. maczay wtym liquorze chustki, przykladay na oczy. Na ZAPALENIE y bol. oczu. krwie glowney upuscic, Banki za Vszema postawic, pryszcze takze za Vszema. Item, wes bialek Iaiowy, utrzyi go brylka Halunu, na misce glinianey, az zgestnieie iak smietana, maczay wtym chustki przykladay na oczy. Item Vwarz iaie twardo, roskroy na czworo, wes dwie Cwiartki, posyp mialkim cukrem, przylosz na oczy. Item, Mleko bialoglowskie z wodka Babczana zmieszane, troche szafranu przydawszy przylozyc na oczy. Item, wodka sekretna na oczy. Wes kwiecia podroznikowego swizego co miec mozesz, napchay go w szklana Banke, zalep w ciasto wszytke, wstaw do Pieca wypalonego rowno z chlebem, gdy sie chleb Vpiecze, wyimi Banke, przecedz liquor, schoway od potrzeby, na wiele chorob oczu. Item, wes Masla mlodego lot, wyplocz wodka z Rozy

bialey

białey 9. razy. przyday do niego Tucyi praeparowany Cwierć łota kamphory pułcwierci łota, zmieszay wraz, wpuszczay w oczy piorkiem. Item, Wodka doświadczona na oczy. Wes Malmazyi Czarney kwaterke, Tucyi preparowany, kamphory, oboyga po puł łota. Zmieszay, schoway od potrzeby, służy na wszelkie Defekta oczu zakrapiaiąc nią. Item wes Białek od Iaia, Halunu tartego sczypte, Maki y Drozdzy swizych potrosze, Vbiy dobrze, obłosz tym czoło y skronie. Item, Wodka przedziwna na oczy. ℞. Rad. Fœniculi Fol. Rutæ. Euphrasiæ, Verbene, Chelidonij, Potentillæ, Valeriane, Poligoni, Agrimoniæ, Cardui Sancti, Granorum Iuniperi, Baccar. Lauri aa. Vnc. 3. Piperis. Vnc. 1. Mellis, Vnc. 6. Pistentur simul optime, misceantur cum Vrina infantis. et distill: ter. Cohobando, na wszelkie oczu defekta. Na MAKVŁY abo krosteczki w oczach, wes Żołci gesi, kokoszy, Rybi, rowne czesci, przyday miodu Czystego, zmieszay, namazuy tym oczy Piorkiem. FISTVŁA w Oku z trudnoscią bywa Vleczona, iednakże wes nanie Gumi Arabskiego Cwierć łota. Mirhy trzy Cwierci łota. Zmieszay z Żołcią szczupakową, zapuszczay tym fistułe. Item, Wes miodu Czystego, Aloesu, oboyga po 4. łoty, Mirhy 2. łoty, szafranu pułcwierci łota. Wodki spolny Roty kwarte. Warz wolnym ogniem aż połowa wywre, maczay w tym gebke nową, przykładay na fistułe. Fistuła w Oku zowie sie Egylape. Na Wyrosnienie CHRZĄSTECZKI w kącie oka, Zażywac rzeczy trawiących ale wolnych, iako iest aqua Ophtalmica viridis Mynsichti. Item. Wes slazu wysokiego, Rozy suchy oboyga po sczypcie. Sanguinis draconis Cwierć łota Aloe, pułcwierci łota wodki Babczaney kwaterke, warz wraz przy wolnym ogniu, wpuszczay na chrząsteczke ciepło kroplami. Na SVFFVSIO osobliwie służy Spir. Vini, maczaiąc w nim chustke niekrochmalną, y przykładaiąc czesto na oczy. biorąc przy tym Pigułki głowne. Item, wes Kota Czarnego głowe, spalią na Popioł, przesiey przez chusteczke Cienką, zasypuy tym oczy. Na MAKVŁY czerwone w Oku. Wes wierzchołkow Hisopu, włoż w worek Cienki, warz w wodzie, a ten worek kładz czesto na oczy. Item, krew z skrzydła gołębiego w oczy wpuszczać. Na BIELMO. Proszek. ℞. Ossis, Sepiæ Sacchari Candi, Tutiæ pulv. Erisatæ aa. Scrup. 1. Vitrioli Martis gr: 10. pul. subtilissimus. ten proszek wdmuchiwac w oko piorkiem. Item, kamieniem Iaspiszowym scieraią luske, osobliwie guzikiem albo paciorkiem. tenże kamien powinien bydz biały (gdysz bywa roznego koloru) Item, sok z stokroci wyczyszczony, nakrapiaiąc nim leczy. Na IĘCZMYK w oku. Wes Gumi Serafinum, rospusciwszy octem, namazuy go czesto. Item, głowki Mrowcze sliną rozetrzec, y smarowac. Na PODBITE Oczy. Rospusc Aloe z miodem prasnym y smaruy. Albo smarowac Gorzałką z Mydłem Barskim, y zoliwą zmieszawszy. Item, Mascią Topolową smarowac. Item Na MGŁA zachodzące oczy. Vwarz iaie twardo, rozerzniy wpuł, Żołtek wyrzuc, na to mieysce włoż Koperwasu Białego, Suptelnie Vtartego, złoż obie połowki do kupy, obwin chustą, ynicią Obwiąż, włoż do kwaterki wody Czystey, niech moknie przez kilka dni, coraz wyciskaiąc Iaie potym przecedz przez bibułe, wpuszczay kroplami w oczy. Item, Na BIELMO Wodka. Wycisniy sok z kilku Pomarańczy, przyday ile soku tyle dwoie wodki rożany Aloesu Imbieru kanfory potrosze suptelnie tłuczonych wsypac w odke z sokiem, niech to moknie przez kilka dni coraz mieszaiąc, przecedz przez bibułe wpuszczay na Bielmo kroplami, a powieki smaruy oleykiem rozmarinowym. Na Zaszcie oka BLONKA. Wes Wina białego pułtory

kwaterki

kwaterki, Roty świży drobno pokraiany szypte, Szafranu szy piorkow, 5. Zmieszay, niech tak stoi przez 4. dni. potym przecedz, y przyday Tucyi præparowaney cwierc lota. tym tedy winem przemyway oczy czesto. y potym proszkiem niżey opisanym zasypuy. Wes fialkowego korzenia tartego gran. 7. Skorup Iaiecznych palonych gran 8. Ossis Sepia, Tucyi præparowaney, oboyga po 7. gran, zmieszay, Vtrzey iako naysuptelniey, wdmuchyway piorkiem w Oczy. Na ŁZY, z Oczu plynące. Wes pśilij lotow 3. Wodki z kopru włoskiego pultory kwaterki. Namocz przez noc, przecedz, wpuszczay w oczy. Na ZMIENIENIE wzroku od wpatrywania sie w Slonce. Wes Szczawice, spodij, oboyga po 2. loty, Vtrzey iak naysuptelniey, przyday oleyku fialkowego 8. lotow, Zmieszay dobrze Sarkay w nos, albo pioro maczaiąc smaruy w nosie

O CHOROBACH VST. Toitest Podniebienia, Jezyka, Dziąsel, Zebow. AFFEKCYE Zebow. 1. Zatrzymanie, od Jedzenia rzeczy kwasnych, nato tak Vczynic. Zuy Chrostke niekrochmalnąc. Item, Sola, albo świżym syrem naciery zeby. Item, przyloż na Zeby osrodke chleba ciepłe. 2. CZARNOSC Zebow. Nato tak Vczyn. Wes korali czerwonych tartych, kostek z Daktylow, tartych, ossis Sepiæ, Soli spalony wszystkiego po pulcwierci lota, Zmieszay wraz, wycieray tym proszkiem Zeby, poplocz ciepłą wodą. Item, wes Proszku z Węgly suptelnie tartego lot, skrop go kilka razy spiritu sulphuris, zakazdym razem wysuszaiąc. przyday doniego Wayszłynu białego trzy cwierci lota. Chleba na węgiel spalonego pul lota, Vczyn proszek Suptelny, ktorym Zeby zaszpecone (Mucosa Materia) wycieray, a zaraz winem ciepłym wyplocz. Item, Lumex rospalony zgas w winie po 2. razy, za trzecim razem rospaliwszy niegas, niech sam ostygnie, Vtrzyi go na Proch Suptelny, wycieray tym Zeby. 3. CHWIANIE sie Zebow, z częstych defluxow głowy. Wes Zaledzi cwierc lota. Galasu pulcwierci lota. Halonu palonego Succi acatiæ po pulcwierci lota. Rozy suchy pulgarści, warz w kwarcie Wina Zeby napalec wywarzało, przecedziwszy ploczy często Zeby. Item, wes Skoreh granatowych pultory cwierci lota, Halunu pultory cwierci lota, Szalwij pulcwierwieci lota. Warz to wszystko w winie, w Occie y w Wodzie worownych czesciach, przecedziwszy, trzymay często w Vstach. 4. BOL ZEBOW, ktory sie odontalgia zowie tak leczyc. Sabinę w winie warzyc, y tym Ciepło boleiącą Zab plukac. Służy to y na Zab wyprochniały. Item Wes korzenia kobylego Szczawiu, podczas wiosny wykopanego y Vsuszonego, dotykay niem Zeba boleiącego. Jezeli bol z Spadaiących z głowy Humorow pochodzi, wes korzenia pokrzywianego, Czosnku, Galki muszkatowy, Szafranu, wszystkiego potrosze, warz w winie napol z Octem. przecedz, bierz w vsta Ciepło, plucz często y wypluway. Item, Wes Bukwi

ce

ce, Macierzanki, Rozmarynu po pułgarsci, Gwozdzikow kramnych 12. Warz w Winie, przecedziwszy trzymay w Vsciech czesto Cieplo. Item, oleiek Gwozdzikowy z kamphora zmieszany, bawelne wnim Vmaczac, na Zab przykladac bol Vsmierza. Item, Wes nasienia szaleiowego, rzucay na Wegle rospalone, adym bierz w Vsta przez Liek. Item, Wes Opij gr: 5. przyday spir Vitriol ile potrzeba, Vczyn pigulke, wetchni w zab wydrazaly. Item plastrzyki na skronie zrobione de Gumi Elemi, albo de Mastich: Cum opio et alumine. Item doswiadczone nato sa oleyki; Bukszpanowy, Gwaiakowy, Leszczynowy, ktory znich lub zwinem mieszaiac kanfory przydawszy, w Vsciech trzymac, lub napusciwszy Bawelne na zebie polozyc. Item korzen piretrowy stlucz naproszek, ktory kilkakroc skropic spiritu Vitrioli, coraz wysuszaiac, zasypowac tym zab boleiacy. Item, pryszcze za Vszyma albo na rekach Vczynic, lub czosnkiem tluczonym surowym, y przylozonym, lub gorczyca biala zwierciana. Item Sekret doswiadczony. kto iest podlegly czestemu zebow boleniu, Niech sobie dostanie kostki z Vda Zaby Ziemney, ktora gdy sie dotknie zeba, bol ustaie. Item Warz w Mocnym oczcie Gwozdziki y Luczywo, przecedz, trzymay Cieplo w Vsciech. Item wes Pieprzu tluczonego szczypte, naley naniego gorzalki lyszke, zapal, iak wygore, ten Pieprz Cieply przylosz na Zab. Item wodke krolowy Wegier: z kanfora wpuszczac na Zab, moze przydac y oleyku Gwozdzikowego. Item doswiatczona sarknac wnos gorzalke. Item wes nasion, szaleiowego, porowego Cybulanego, rzucay na wegle, pare przez Leiek w Vsta bierz. Item, Wes wody pszeniczney troche, zmieszay ia zmlekiem Skoczku mnieyszego, porob kolaczki, ususz, gdy potrzeba, kladz po iednemu w zab wyprochnialy, a bez bolu wyidzie. Item, Warz kanfore w oczcie, plocz czesto. Item, Osobliwym sposobem sandaraka Vsmierza bol zebow.

5. NABRZMIENIE DZIASEL co sie nazywa parulis, Prysczyki zas okolo dziasel, albo zebow, nazywaio sie Epulis. to leczyc tak. Wes glowienek szalwiey Rzezuchy ogrodny bialey, Warz w Winie napol z octem, przyday mirhy, plocz Vsta czesto, Cieplo. 6. Gnicie Dziasel skad sie skorbut rodzi. tak leczyc. Wes Ziela Orlika, warz w Wodzie, napoly z winem, przecedz, przyday troche soli oczkowaty, plucz Vsta. 7. Descens do sczeki. Nato, wes Waysztynu y Soli, rowne czesci, wloz do worka, grzey na Panwi, przykladay czesto Cieplo. 8. WRZODY y RANY w Vstach, nazywaia sie Aphtae. Tak ie leczyc. Warz Czaber w Wodzie, przyday wodki Babczany, miodku rozanego, plocz Vsta Cieplo. 9. ZABA pod Iezykiem, nazwana Batrachus. Iest to nabrzmialosc, ktora czasem tak wielka bedzie, ze zeby spodnie przewyzsza. Czesto iest niebespieczna, zwlaszcza gdy bedzie czarna, sina, y twarda, obraca sie w kancer. To trzeba sola scierac, gdy niepomoze, puszczadlem otworzyc. podeszlym zas w wieku, trzeba nato brac Purganse y krwie z reki Vpuscic. Gdy zas bedzie czarna abo sina, nietykac iey, tylko plukania zazywac. 10. Iezyk PARALIZEM zarazony. Wes gorczyce bialey Suptelno Vtartey, zmieszay ia z dryakwia, nacieray Iezyk czesto. Item nakoniec Iezyka wpuszczay oleyku Hanyszkowego, abo Gwozdzikowego, lub z Tatarskiego Ziela, abo Lewandowego. Item, plocz czesto Vsta, spiritu formicarum, albo spiritu Cirasorum. Na Vtracenienie smaku. PODROZNIKV lub Korzenia w Cukrze, Lub liscia iego miasto salaty, swizego, lub soli z niego po Aptekarsku wyciagniany z rosolami zazywac. 11. Na NABRZMIENIE Iagod slinnych, ktore sie nazywaia Tunsillae a Mygdalae, albo Glandulae, przepurgowac sie. potym wes wodki Bzowy, miodku Rozanego, octu y Mirhy, zagrzey, plocz Vsta czesto, Cieplo, potym oleykiem Migdalowym zmieszanym z Oleykiem z wosku, smaruy. 12 SPADNIENIE, Nabrzmienie, y Zapalenie Iezyczka. ktore sie nazywa

zywa~~ie~~ ~~Tunsil~~ sie Vula, abo Columilla. ktore tak leczyc. Weś wodki Babczany kwaterke, miodku rożanego, zmieszay, płucz często. JEZYCZEK zwyczaynie podnosza Imbierem, zmiodem zmieszanym. Item, Weś szałwij, Gorczyce Białey pieprzu, po trzy Cwierci łota, przetłucz zgruba, warz, przecedz, przyday miodku rożanego płocz gardło często. Na ZAPALENIE Gardła, Iesli wielkie, krew zreki Upuscic. Item, Wes Babki, warz w wodzie napoł z octem, płocz tym ciepło. Item gorzałka lub sama lub zrożana abo Poziomkowa lub Babczana wodka zmieszana, iest dobra. Item sowa całkiem na popioł spalona, zasypuiac tym popiołem, bądz piorkiem w gardło wdmuchywaiac, na wszystkie choroby gardła iest pożyteczna. Na POPADANIE Iezyka, warz ziele przetacznik w mleku, przecedz, tym Usta płocz. Na DZIASŁA Gniiace, Wes Ligni Sancti 4. łoty. Rad. Tormentillae Mentastri oboyga po łotow dwa. warz w wodce Babczany, przecedz, przyday proszku zgalasu pułtora łota, zmieszay, wymyway dziasła. Item Na NABRZMIAŁOSC Dziasel, Fige rozerznac, y trzymac na dziasłach. Item, warz Figi zieczmieniem, te wode przecedziwszy, trzymay często w Ustach. Na SLINO GORZ. Wes wodki spolny dryakwie Funt, Gorzałki 2. łoty, zmieszay, maczay wtym chustki, y gardło okładay, tey tesz wodki połykay potrosze. Zrazu zaraz trzeba krwie Upuscic, Iesliby była wielka Inflamacya. Powierzchu Obłożyc gardło Plastrem ktory tak Urobic, Wziac przesianego Iaskołczego Gniazda, Miodu prasnego, oliwy, Cybule pieczoney, Żołtek Iaiowy. Item, Wes Hisopu, szałwij, polny Dryakwie, Hostrzeku po garsci, przyłosz Album Graecum, warz w wodzie, przecedz, przyday miodu prasnego płocz tym często, albo kto inszy niech Choremu zprycuie. Item, Wes Rozy garsc, Rodzenkow wielkich, Fig po 4. łoty. Lukrecyi 2. łoty. warz w mleku, przecedziwszy przyday Miodku rożanego, Iulepu fiałkowego co potrzeba, tym płokac, abo sprycowac gardło. Ieżeli zapalenie wydaie sie nawierzch, Wes Mirhy kadzidła po 2. łoty. Octu kwaterke, wodki Psinkowy, troche wiecey, kanfory szafranu po Cwierci łota. Warz Wespoł, maczay wtym Chustki, y Gardło okładay. Item kurzenie Remiszowym gniazdem, na wszystkie affekcye Gardła pomaga.

NA ZBYTNIĄ CZERWONOŚĆ TWARZY. Ta pochodzi zgora cości y Suptelnosci krwi. strzedz sie trunkow, y potraw gorących. Zazywac Podrozniku tym sposobem, iako iest opisano ku końcowi karty 87. Item Wes Mastyxu, kadzidła, kamfory, rowne Czesci ztłucz na Proch miałki, naley gorzałka dobra, postaw wcieple przez kilka dni, codzien raz przemieszaiac, przepusc przez chustke Suptelna, tym rano y na noc zmacza wszy chusteczke, twarz ocieray. potym, choc raz wtydzien, nasmaruy T: Unguent. Alb. Camphor. na noc, a zrana Obmyi mydłem, y wodka pomieniona natrzey. Item, wes gleyty iak nasuptelniey Utarty łot. Octu winnego mocnego łotow 8. warz wespoł, asz trzecia czesc wywre, wdrugim zas garnuszku warz te rzeczy, Wes soli oczkowaty abo inszey, Hałunu, po łocie, o

boyga.

boyga. kadzidła gran 20. Wodki Rozaney kwaterke, przystaw do ognia, iak powre, zmieszay wraz obadwa liquory, przecedz przez chustke cienka, abedzie ten liquor iak mleko biały. ktorym twarz scieray. Item, Wodka wypalona zprzestepowego korzenia tosz czyni myiac sie nia. Item, Wodka zabiego skrzeku, nieprzepalona, ale wpiwnicy zworka sciekła, przydawszy salarmoniaku, y kanfory w Gorzałce rospuszczony Czysci Tw: y Rumieniec gasi. Item, Wodka z kwiatu Grzebieniowego białego, przydawszy doniey sachari saturni, y kamphory. takze wodka z kwiatu Bobowego z winem palona. Item, Wodka Sekretna na Tw: Piek: y Biało. Wes kwiatu Bobowego, Bzowego, po dwie garsci, Gołabiot oskubanych y wypaproszonych, y drobno posiekanych, dwoie, soku Limoniowego łotow 11. Soli białey łotow 8. kamphory łotow 6. Wodki poziemkowey kwaterke, zmieszay wraz wszystko, przepal przez Alebik szklany. w wrzacey wodzie, przepaliwszy, wystaw na słonce przez miesiac, potym doday troche Pizma. dobrze zatkay, schoway od Potrzeby. takiey zażyc. Naprzod Tw: Umyc Woda Ciepła, potym chusteczke zmaczac wonym liquorze, y otrzec Twarz.

NA KROSTY, ktore około Nosa bywaia, czasem czerwone, a czasem iak Perełki, zowia sie Vary abo Ionthi. Wes oleyku Bobkowego, Masci Topolowy rowne czesci, zmieszay, smaruy czesto. na noc zas przykladay chusteczke zmoczona Gorzałka.

NA PLAMY y OSYTKI. smarowac sie oleykiem zwosku, abo Oleum Tartari, ktory po spolicie zowia wodka kamienna, temi oleykami naylepiey smarowac sie po kapieli, gdy sie plamy dobrze wydadza. Gdy to zas z Czarow przypadnie, trzeba sie ztym do Duchowienstwa Vdac.

NA LISZAIE, ktore sie zowia Impetigines. slina ie czcza nacierac. Albo wodka złotnicza zielona. ostroznie, iednak, bo gryzie lepiey zmieszac wprzod napoł zwoda prosta. Item, Wes kamphory, y Mirhy rowne czesci, naley troche wina, warz zleka wgarnuszku, tym winem namazuy.

NA WARGI popadane. Oleiek z żołtkow Iaiowych, iest dobry. Item, wes łyszke drewniana ktora iusz była wUżywaniu, zapalia, ate tłustosc ktora sie zniey skwarzy zbieray, iest nato bardzo skuteczna smaruiac. Item, Rospusc nałyszcze srebney upłomienia swicy odrobine wosku białego tylesz oliwy, iak to oboie pocznie sie nałyszac smażyc smarowac tym wargi.

NA STRVPY po Głowie, ktore sie nazywaia Favi, Achores, Porrigo, Tinea. Nietylo Dzieciom, ale y rosleyszym, rozne przydaia sie strupy, osobliwie Parchy. Nato służa Purganse, krwie puszczenie, ieżeli wiek pozwoli, Banki, Łaznia. Item, wes ługu zleszczynowego Popiołu, iesli mocny, przyley doniego wody, myi niem głowe codzien, potym zaraz smaruy oleykiem z żołtkow Iaiowych, Albo Oleum Sulphuris Rulandi, nato dobry. Item, wes z wieprza swizo zabitego Pecherz oraz z Vryna, takze ztegosz głowy wybierz Mozg, zmieszay z Vryna, Vsusz wolnym Cieplem, tym głowe krostawa po zmyciu smaruy. Item, wes Żołtkow Iaiowych 7. Mirhy pułcwierci łota, korzenia Aaron, gr: 20. Korzenia Ciemierzyce czarney, pułcwierci łota. Vtrzyi korzenie na proch, a Żołtki drobno pokray, smaż na Rynce, aż sie pocznie skwarzyc dobrze, że oleiek z siebie puści, przecedz używay

do

do ſmarowania, á wługu zawſze warz Centuryą mnieyſza, y Solną Dryakiew.

Na WYWABIENIE Mosow złych z głowy. Wes krochmalu lotow 4. Żywice lot zmieſzay nad ogniem. Roſciągni na chuscie, włosow przyſtrzyżby obloż Cieplo głowe, potym odzieray powoli. LVTIEŻE z głowy Spedza, wodka wypalona z kwiatu wierzbowego.

O MANIEY. Jeſt to Zapalczywoſć abo ſzalenſtwo, pochodzące z gorąca Sci mozgu, bez gorączki, mieſzaiące rationatią, y Immaginatią częſtokroc bez Naruſzenia Pamieci. Choroba ta z rożnych przyczyn pochodzi, toż w niey Czynią, iako y Szaleni, ktorzy ią maią. z trudnoscią ta choroba bywa uleczona. Jeſli w tey chorobie Hemorroidy ſame ſie otworzą, abo ſie krew znosa puſci, abo biegunka niegwałtowna, Vwalniaią od choroby. Napoczątku tey choroby ſłużą Purganse mocne, Vomitoria, priſzcze, kauterie Banki, krwie puſzczenie, y z powtorzeniem, z nog. Kapieli. Enemy. Item, R. Aqu. Hyper. Anagal. aā Vnc. 3. Conf: Alcherm: drachm: 1. s. Lap: Lazul. pp. ſcrup. 2. Syrup. d. Hyper: drachm: 1. M. Tey Mixtury, daway Czeſto choremu po łyſzce. Item, R. Lap. prunel. drachm. 8. Camphorą, ſcrup. 8. Laudani opiati, gr: 2. M. day to naraz w wodce Cynamonowy. Item Kamphory Czeſte zażywanie nato pomaga. Item, wes Bukwice ziela, y kwiecia, Roſzyſka, Rozmarinu Lewandy, Macierzanki Melisſy, po garści, warz w Wodzie Czyſty, przecedz ſchoway. potym, wes Łobhu przetłuczonego, Ciemierzyce Czarney, wſy do Worka co chceſz, przeſzyi go, przy warz w pomienioney Dekokcyi, wyżawſzy, obloż niem głowe, co godzina przygrzewaiąc wteyże dekokcyey. Czyn to przez kilka dni.

O MELANCHOLIEY Głowney. Jeſt to ſzalenſtwo, abo głupſtwo bez gorączki, Znaki teſz co y w ſzalonych. Ta choroba obraca ſie Czeſto w Mania. Jeżeli w tey chorobie Diſſenterya przypadnie, złym znakiem ieſt. przynoſi teſz częſtokroc Apoplexią, abo Paraliſz abo konwulſyje. Napoczątku tey choroby pożyteczne ſą Enemy, Vomitoria, Purganse, Hemorroidom otworzenie, Arteritonomia, Kauterye, Priſzcze. Item, Purgans. R. Rad. Polipod. Vnc: 8. Epithymi, drachm: 2. Fol. Senę Vel Vnc: 3. Tamarind: drachm: 6. Sem Coriand: drachm iſ. Santal. Citrin. drachm: 2, infund. Aquæ Fumar. Vnc. 14. coqu: ad remān. Vnc: 10. Colatura adde; Agar. drachm: 2. Rhabar, drachm: 3. Inf. per noctem Coque, Colaturę adde, Sirop. Fernell: Sol: Vnc: 2. dosie Vnc: 3. intra triduum, Vel quadriduum. Item, R. Antimon. diaph: Corall: Rubr. pp. oculor. Cane. Conchar: pp. Cinabar. natāā. ſcr: 8. Vitriol: Mart. gr: 6. Extr. Opij. gr: 1. M. diviđ. in 6. part. daią

te proszki, w Wodce Cynamonowey. Item. R. Arcani zplicat. gr: 15. Magister. satur. gr: 10. camphor. gr: 3. M.

O SZALENSTWIE PHRENESIS, Iest to odeszcie od Rozumu zgoraczka wielka y zapalczywościa. pochodzace z zapalenia Membran, Mozg okrywaiacych, ktore sie, meninges nazywaia, albo tesz z zapalenia Diaphraematis, iako sie przydaie wgoraczkach wielkich. ZNAKI. Goraczka Ustawiczna Sucha, Niespanie, oddech cieszki, Twarzy y oczu zapalenie, podczas z obudwu Oczu łzy płyna. Puls pretki, Zapominanie sie. Smiałosc wielka. Rece drza. Płacza spiewaia, wrzeszcza. Vryna Zapalona, a czysta. Vryna wtey chorobie biała, złym iest znakiem. Takze womit gdy dobrowolnie przypadnie, Zołty, abo Zielony, abo czarny. Iesli spiaca Choroba nastapi, abo konvulsie, abo sczkawka, zgrzytanie zebow, nieczucie sie, znaki sa smierci. Takze Excrementa białe, Czerwone, abo czarne, Takze, wzdryganie sie, y przeciaganie. Ci co sie Czesto smieia nietak sa niebespieczni. Szalenstwo wgoraczkach, niezawsze iest niebespieczne. TAK te Chorobe leczyc, Enemy, krwie Vpuszczenie, Pryszcze za Vszyma, kapieli. Nog moczenie, wziołach warzonych. Item, kura Zywego napoły rozerznawszy, przyłozyc na Głowe. abo Iaskołki po rozrzyna. Item, Dynie surowa zwierciawszy głowe nia okładac. Item, Lina Rosplatanego, przykładac na Pulsy u Rak, y Vnug, y do stop. Purganse bardzo wolne bydz maia, tylko z senesu, zmanny, Cum Cronor. Tartar. Item, makowki w Wodzie warzyc, maczac wniey chusty, y głowe okładac. Item, wes makowek, Liscia wierzbowego, Grzybieniowego, Winnego, Roschodniku, Rozysuchu, Salaty, Psinek, Szaleiu, Warz w Wodzie, abo wpiwie, niech chory moczy wtym Nogi na noc. Item, wes oleyku Rozanego, Rumienkowego zarowno, przyley octu skrapiay tym chuste, okładay głowe, a skronie smaruy oleykiem Muszkatowym, zmieszawszy go ~~z oleykiem~~ z miałko utartym szafranem. Item, Emulsye chłodzace y posilaiace sa potrzebne. przydawszy do nich Lap Prunellae, y Syropu de Pav: Errat. Item Banka na sucho, nawierzchu Głowy stawiona, pomaga, takze piiawki stawione na ciemieniu, supra suturam Coronalem. Item, R. Syrup. d. papaver. Vnc: 3. Ladani opiati, gr: 1. Salis C.C. Volat. gr: 3. M. day choremu na raz. Item. R. Lap prunell. gr: 15. Camphor, gr: 3. Laud: opiat: gr: 1. day ten proszek w czymkolwiek na noc. Item, Spir. nitri. dawac tak nayczesci, wrosołach, y wpiwie. Item, wes maku, siemienia konopnego; Iałowcu pogarsci, kadzidła łot. Iader z kostek Brzoskwiniowych, Nasienia Pigwowego, potrzy czesci łota. Wodki Rozowy, y Bzowy, co trzeba. rozłosz miedzy chuste, obłoz głowe. Item, mascia Topolowa Cum opio zmieszawszy, smaruy skronie y Pulsy. Item, pluca swize bydlece na głowe klasc. Item OXYRHODING do okładania głowy. R. Aqu. Rosar. Vnc. 3 Plantag papaver, Vrrat. aa. Vnc: 1. S. ol. Rosar: Nymphae, aa. Vnc: 1. Aceti, drachm 2. M. Maczay wtym Czesto chuste, y głowe okładay.

O SZALENSTWIE, z Vkaszenia Psa wscieklego, zowie sie Hidrophobia, Ta Rana iest

iest bolesna, pretko sie dobrowolnie sama Zagoi, lecz po 40. dni od Zagoienia, napada takiego Melancholia: Nie ie, ani pie, ani spi. Zczego Vmierac musi. To, tak leczyc. Naprzod Chorego wziewszy przez gwalt, w wodzie zanurzyc raz y drugi, co sama, wielu Vzdrowiło. Rany zrazu, nietrzeba pretko goic, ale ia dlugo trzymac otwarta. A skoro tylko Pies Vkosi, zaraz Rane nożem zwierzchu zeskrobnac, lubo z bolem. potym, omyc ia winem z solą. potym, wes liscia pokrzywianego, Vtłucz, y zwierc z solą, przyłoż na Rane. Albo świże layno kurze, często go odmieniaiąc. Item, wes korzenia Gentiany, kodłku, po pułtory Vncyi oboyga. Żywokostu, Rozy suchy, Soleiu, po pułgarści, Mumij, Rakow palonych, oboyga po 2. loty. warz to wszytko w winie przydławszy, przecedz, daway co dzien po kieliszku. Na WYCIAGNIENIE Jadu z Rany. Wes Assy Fetydy, Galbanu, oboyga po 2. loty. rospuść octem, wysmaż, przydaj Vngv: Basilicon. 2. Vncye. zmieszay, przykładay. Item, korzen, Rozy lesny starszy go, czymkolwiek dawać pic. Item wes popiołu z Rakow palonych Czesci 10. Proszku korzenia Gentiany, czesci 7. kadzidła Czesć iedne. Vczyn z tego proszek słuszny, daway choremu po łyszce, w winie, albo w piwie. Item, wes ostu, ktory szkapim, albo Czartowym zowią, Vsusz, Jetrzey naproch, daway po dragmie na raz.

O ZAWROCIE GŁOWEY, ale groznych przyczyn bywa, wnetrznych, y powierzchnych. Powierzchowne są konstypacye, Posty zbytnie, Niespanie, Nagła odmiana Powietrza, Jedzenie Potraw Niestrawnych, Takze Czasnkow, Cybul, Zatrzymanie Hemoroidow, albo Miesięczny choroby, Gniew zbytni, Obracanie Sie czeste wkoło, abo patrzanie na Rzeczy wkoło sie obracaiące, abo patrzanie z wysoka nadoł. Spadek Ciężki, abo Vderzenie sie w Głowe. Wnetrzne zas przyczyny są; Wapory z Humorow zbytnich, to iest ze krwi, z Cholery, z Flegmy, z melancholicy. z Humoru wodnistego ostrego. Takze z niesposobności Żołądka Watroby, Sledziony, Macice. Dwoiaki iest zawrot głowy, Jeden lekki, w ktorym sie tylko obiecta wkoło obracaią; Drugi ciężki, w ktorym nietylo to iest w pierwszym, ale sie też y oczy mią, y człowiek ledwo na nogach otrzymac sie może. Jeden iest zawrot ~~idriophati~~ Idiopathicus, to iest z okazyi samey głowy, gdy Humory wodniste, y flegmiste w Mozgu zostaiące, miatry y wapory wypuszczaią ad Ventriculos cerebri. ktore w nich sie obracaiąc, sprawuią Zawrot, albo wielka chorobe, abo Apoplexią. Drugi Zawrot Simphaticus, to iest z Okazyi Żołądka, watroby Sledziony. z ktorych wapory do Głowy biią. Jesli Zawrotu przyczyna z samey głowy, znaki tego są te. Ból Głowy y ociężałosc, Oczu Zacmienie y słabość. W uszach Dzwonienie Zawalenie, Zapachu y Smaku odmiana. Jesli z pełności Flegmy, wten czas ciała ociężałość y ospałstwo, plucie częste, apetytu Vtracenie, Vryna biała niestrawna. Jesli z cholery, wten czas mało spią, często sie gniewaią. Pragnienie

bywa

bywa y gorzkość w Vstach. Pulo pretki, Vryna Zołta. czysta; kiedy Zmelancholij, napada Boiazn, smutek, Mysli pomieszane, niespanie, Rzyganie kwasne. Iesli spełnosci krwi znaki nabrzmienie Zył, Twarzy czerwonosc, wskroniach Zył tepanie niezwyczayne, Głowy ociezałosc, do snu czesta skłonnasc VRyna Czerwona, czasem Metna, a czasem czysta. Iesli zas sprzyczyny Zoładka, znaki te sa. Appetitu Vtracenie, odrzyganie kwasne, smrodliwe, Bol Zoładka, albo wzdecie. Iesli z watroby, abo sledziony, abo Macice, naten czas chory czuie bol abo parcie wlewym lub wprawym Boku. Zawrot niedawny, nieczesty, albo spowierzchnich przyczyn pochodzacy, do Vleczenia łatwy iest. Przeciwnie zas iesli dawny iest, y czesta napada, zwykł sie przemieniac w wielka chorobe, abo Apoplexya. Vstarych także niebespieczny iest, dla Zimnego wnich Mozgu. Iesli w Zawrocie nietylko obiecta wkoło sie obracaia, ale tesz y z zacmieniem oczu, a dotego iesli chory na nogach ostac sie niemoze, znaczy Bliska wielka chorobe, abo Apoplexya. Iezeli zgoracy pochodzi przyczyny, łatwiey bywa Vleczony, iesli zas z Zimny, trudniey. Ktorym purpurowy, abo zielony kolor w oczach sie obraca tacy sa skłonni do wielkiey choroby. Zawrot Głowy Cmiacy, w Goraczce, złym znakiem iest. Kolor w oczach przy Zawrocie czerwony, iest prognostykiem szalenstwa, ktorym zas czyni sie kolor szary abo Brunatny, do Apoplexyi. SPOSOBY LECZENIA. Enemy przymocnieysze, krwie puszczenie, zwłaszcza gdy iey pełnosć bedzie. Purganse sa barzo nato pomocne; także Vomitorya ile gdy spełnosci Humorow wzoładku zostaiacych pochodzi, Banki, kauterye. Czapki z ziol posilaiacych. kapieli. zazywanie kawy. Pobudzenie czeste kichania, Dekokcya z gwaiaku pita. Naswiży zawrot, Mastykowac w Vsciech kubeby, kolender, albo Rad. Doronici. Item, Layno Pawie Vsuszyc, na Proch zetrzec przydac do tego rowna czesć Burztynu v tartego, zmieszac, y tego łot naraz wpiwie dac przysłodziwszy, czasem to womit Vczyni. Item soku z trybule z winem zazyć. Item, Morszelki skuteczne. R. Pulv. Ireos, Doronici. Cucubarum aa. drach. 1. Flor: Lavend. Beton. Cardam. aa. Scrup: 2. Sachar: in Aqv: Beton. Sol. q. Suf. M. zazywac ich codzien, z Rana y nanoc po iedney. Item Proszek. R. Croci Martis aper. Scrup. 1. Cinnabar. nat. gr: 15. Rad. Ari. scrup. 1. ocul. Cancr: drach: 8. Ol: Cinam. Gut. 3. f. pulv. pro 5. Vicibus. semel de Die. in Aqu. Cere fol propinetur. Item, wes olei Petrae Albi. puł łota. oleyku Bursztynowego pułcwierci łota. Kamphory gran. 15. zmieszawszy nacieray tym skronie y pod nosem. Item spir. Volat. oleos. Aromat. zazywać go czesto po 20. kropli w winie. Item, konfekt. R. Conser: Beton: salv: Lavend. aa. Vnc: S. Rosar. Anthos, Lil. Conv: aa. Vnc. 1. Spet Aromat, Rosat. drach. S. Syrup. d. stach. q. S. M. f. C. tego 2. razy nadzien zazywac, biorac iak kasztan. Item konfektu z nogietkow nato zazywac.

O SPIACEY CHOROBIE. Ta nazywa sie Lethargus. Coma. Cathaphora. Subet. Carus. Iedna iest barzo głeboka (bez goraczki) Takisz chory iak Vmarły lezy, ocucic go niepodobna, oddychaniem tylo znać że spi, ato spanie zowie sie Carus, y ledwo co sie rozni od Apoplexyi Iesli wtym głebokim spaniu, chory 7. dni przetrwa, moze sie zniey wybiegac. Iezeli sie zas przyłaczy do Inszy iakiey choroby (iako do szalenstwa, złym iest znakiem. Takze gdy cho

ry

INSTYTUT OSSOLINSKIEGO

powoli y schrapaniem oddycha, takze kiedy drzy, abo Zimny pot na czoło wychodzi, stolce czeste, sa barzo złe znaki. Druga Choroba nietak barzo głeboka, zowie sie lethargus. to iest gdy chory natracanie y wołanie ocknie sie y przemowi a przytym iest goraczka. Nadzieia Zycia iest, gdy zuczynionych choremu Pryszczow, wody wiele wychodzi. Takze, iezeli Chory kichnie, gdy mu dmuchniesz wnos proszek kichaiacy. SPOSOBY LECZENIA. Chorego starac sie koniecznie zesnu obudzic, targaiac za włosy, za Uszy, wiercac pod Uszyma, kurzac pod nosem Siarka, albo Bobrowym stroiem, albo Galbanem, albo Gumi saggapeno, albo wraz wszystko zmieszawszy. Do nosa tez przytykac czesto, spir: sal. Armoniaci Urin. Ciało wszystko scierac suknem, tak, az zczerwienieie. Bankami suchemi odciagac, Onemy mocne dawac. Purgans taki dac, ale nie wparaxizmie. R. Castorei. scrup: 1. Diagred. gr: 7. Cum oxymell. squill. et Aqu. Cinam. det. Item, Proszek. Wes bobrowego stroiu tartego, Cwierc łota, Gorczyce Białey, Nasienia Nasturcyum oboyga po pułtory Cwierci łota. Popiołu z Iaskołek palonych, Bursztynu miałko Utartego po Cwierci łota. Ambry, gran. 20. Złota bitego Listkow 3. Uczyn proszek subtelny daway na raz po Cwierci łota w wodce Apoplektyczny, albo w winie. Item, Wes Octu mocnego, przyday Bobrowego stroiu, Ruty, Czarnuszki warz to w garnuszku y ley potrosze na rospalona blache pod nosem Chorego. Item, okladanie głowy. Wes wodki Rumienkowy łotow 3. Teriacalis łotow 2. Włosow Człeczych palonych ile chcesz. zmieszay. maczay wtym chuste kładz na głowe. Item, Wes Betoniki, Maieranu, szałwij. kwiatu Bzowego, Rozy polny, warz w winie napoł z Octem, odcedz, kładz zioła Ciepło przez Chuste na głowe.

NA NIESPANIE. wtey chorobie, lubo Usilnie chce, spac iednak niemoze chory, dla pomieszany Fantazyi. skad prawie od Rozumu odchodzi. z osłabieniem Głowy, y sił. Rzadko ta Choroba sama sie przez sie trafia, ieno przy inszych chorobach. ani tesz moze bydz oddalona, az sie wprzod insza choroba ktora tey iest przyczyna, Uspokoi. Gdyby sie zas sama szczegulnie przydała, wziac nanie Purgans głowny, naco iest naylepsze Electuarium Silvij. Vomitoria. Krwie z reki, abo z nogi pod noc Upuscic. Skronie smarowac, oleykiem Muszkatowym, mascia Topolowa, przydawszy opium. Item, zmaczay koszule wzimney wodzie, oblecz wnie chorego, niech tak bedzie asz nanim oschnie. doswiatczona. Item, Mocz nogi w wodzie warzony z makuwkami, z sałata, z lisciem wierzbowym. y z Grzebienia Kwieciem. Item. R. Aquae Plantag: Unc. 5. Papav. Errat. Unc. 3. Aceti destill: Unc: 1. Surupi Cydonior. Unc: 19. Tart: ~~vitriol~~ Vitriol: drachm: 2. M. daway tego czesto po łyszce Choremu.

O CHOROBIE Catochus, abo CATALEPSIS. znaki iey, naprzod nagłe zmartwienie Człeka, ktore gdy zarazi, lub siedzacego, lezacego, abo stoiacego, tak go

trzyma

trzyma, tak dalece, żego iuż niepodobna poprawic. oczy tylko ma otwarte ktoremiż niewi dzi, ani też niemi rusza. oddech zaledwie sie czuć zda. trwa podczas od godziny do Godziny, czasem dłużey. Małoco się rozni od Apoplexiey. Ci co się natey chorobie nie znaią, roznie rozumieią, to że zachwycenie, to podkwionienie, to &c. niektorzy to na zywaią Apoplexyam Inuersam. SPOSOBY LECZENIA. Kichanie wolne po budzic, wdmuchnawszy wnos piorkiem Proszku kichaiącego. Item Frikacye mocne czynic, Suknem ostrym. Item pryszcze po Rękach, y za Vszyma porobic. Item, Głowe okładac Ziołami posilaiącemi. Enemy są bardzo potrzebne. Purgans wolny, ale aż po Paroxizmie. Item, Członki wszystkie y grzbiet, tym smarowac. Weś wodki krolowey węgierskiey pułkwaterki, przydac do tego oleyku Burztynowego y kamphory potrosze, tym smarowac przy cieple. tak sie leczy iako Apoplexya.

O APOPLEXYI. Ta znaczy nagła smierć. Niespodzianie wszystkie zmysły odeymuie, y prawie Vmarłym czyni, rzadki ktoryby zniey wyszedł. a choc wyidzie, niebez szwanku, gdyż Paraliż po sobie nieuleczony zostawuie. a Jeżeli zdrowo wyidzie, rada się znowu prętko niespodzianie nawraca, y żywota dokonywa. Rodzone sobie siostry są te choroby Apoplexia, Epilepsia, Suffocatio, Uterina, Chatharus, Suffocativus, y Lethargus. Dwoiaka iest Apoplexia, iedna gwałtowna, y nagła ata dowie sie Apoplexia, Druga wolnieysza, zowie sie Hemiplexia, z ktorey często wychodzą leż niebez szwanku, gdyż Paraliż zostawuie. Znac ią po Pulsie mocnym, y oddechu wolnieyszym. Także gdy sie przytrafi zokazyi Kacice, gdzie, pospolicie raz puls Vstąpi drugi raz przystąpi, co niema trwożyć medyka, gdyż często takie przychodzą do siebie. ZNAKI następuiącey Apoplexiey. Ból nagły głowy, Rozumu pomieszanie, zawrot głowy, ociężałość, Gnuśność, Rąk y nog zdrętwienie albo ziębnienie, oczu zaćmienie, we śnie zębami zgrzytanie, z Vst wiele flin odchodzenie. Tyłu głowy, a czasem cały, ziębnienie. w Paroxizmie zaś samym te są znaki. Zmysłow nagłe Vtracenie, chory Vmarłemu podobnieyszy. w tey chorobie, ieśli oddech iest tak zatłumiony żego ledwie poznac, Znaczy smierć pewną, także gorączka y Poty. Jeśli się zaś same Hemoroidy w paroxizmie otworzą, Znak iest dobry. Jeżeli chory od proszku kichaiącego Dmuchnionego wnos niekichnie, zły Znak. Sposoby leczenia W PAROXIZMIE. Jeżeli iest iaka nadzieia życia, chorego poruszac tu y owdzie. Ręce, nogi, Plecy, trzec mocno Suknem. Głowe ogolic albo ostrzyc, natrzec Balsamem Apoplektycznym. oprocz Balsamu, nacierac głowe często Wodką Paralizowa z mrowek zrobioną. zmieszawszy ią z oleykiem Burszt ynowym. Vsta też trzeba otworzyc, dla wolnieyszego odetchu. Wlac do Vst chorego Eliair. Vit. przymieszawszy troche mitridatu. podnosem, y na skroniach natrzec Balsamem Apoplektycznym. Ręce, y nogi mocno sciągnąc. Bankami suchemi Odciągnąc Plecy, Vda, Ręce. może w paroxizmie krwie Vpuscic, ieżeli iest iaka Nadzieia życia, Enemy mocne dawac, Pryszcze na Rękę y za Vszyma postawic. ENEMA. we Ruty, Rozmarynu, Lebiotki, kopytniku po garści. wierzchołkow centuryey, Szałwij, konwalij

po

po szczypcie. Korzenia kokornaku okraglego, Piretrowego Lubczykowego, Tatarskiego ziela, nasienia krokosowego, wszystkiego po łocie, warz w wodzie, przecedz, wes tey Dekokcyi kwarte, przyday Zolci Wołowy Cwierc łota, oleyku rozmarynowego, oleyku z Wosku, albo tesz Philosoforum, oboyga popuł łota. Miodu czystego 4 łoty, sali oczkowaty łyszke przywarz, przecedz przechłodz, day y dwa razy nadzien. Czopki takze sa dobre z miodu z zołcia wołowa y z sokiem rozkuczanym. PACIERZE smarowac tym linimentem. Wes Oleyku bobkowego 3. łoty. Burztynowego puł łota, z rogu Jeleniego Cwierc łota. Lewandowego, abo Rozmarinowego Cwierc łota, przyday troche tłustosci Bobrowy, zmieszawszy smaruy, Grzeiac rece nad faierka. Podnos przytykac, Spir: Sal: Armen. Urin. Item Wes Gorzałki, namocz wniey Jałowcu, szałwij poleiu, Rzezuchy, y szafranu troche, przecedz, daway choremu pic potrosze. Item, z kwiecia konwaliowego, y Lewandowego, w raz wodka w winie palona, iest barzo skuteczna, nacieraiac nia głowe, y do Ust leiac, zmieszawszy z mitrydatem. Item, Sal: Violat: Oleos: Aromat: Sylv. nacieraiac nim pod nosem, moze go y wewnatrz dac.

O PARALIZV. Ten pochodzi z pozatykania zył suchych, ktore Neruos zowia Humorami grubemi, niedopuszczaiac Cirkulacyi Duchom. ktore sie nazywaia Spiritus Animales. Jeden iest prawdziwy, w ktorym czesc naruszona czucie y władza traci; Drugi nieprawdziwy, ktory iedno z tych odeymuie, albo czucie, albo władza. ZNAKI. Nagle Vtracenie władzy, abo czucia, abo oboyga wraz. Item, w czesci naruszony, zda sie iakby mrowki szemrały. podczas Oziebnienie znaczne, Zawrot głowy, oczu cmienie, Vszu pozatykanie, Rozumu pomieszanie, mowy zmienienie, a czasem Vtracenie, flegmy z Vst, y nosa płynienie. Zwyczaynie, Paralisz zakonczа sie Apoplexia. Napada z roznych Przyczyn, starych dla Defektu Ciepła przyrodzonego. Inszych zas albo z zimny konstytucyi powietrza, z pełnosci Humorow lipkich flegmistych, ostrych, takze z głowy spływaiacych, in Medulam Spinalem. z Zyły suchy przepchniety albo naruszoney, abo z kolek od sledziony pochodzacych, albo scholery, z wielkiego gniewu, z wyszcia z ciepła na zimno, albo spociwszy sie z odkryta głowa. Jezeli czesc naruszona zcienczeie, znak zły iest. Jezeli bol przystapi, czyni iakas Nadzieie. Niebespiecznieyszy iest, kogo Zimie abo pod Jesien naruszy. SPOSOBY LECZNIA. Napretce nacieray zarazonego Gorczyca biało zwierciana, przydawszy do niey octu dobrego y soli. Abo wes gorzałki dobry, przyday do niey gorczyce tarty, Pieprzu, Dziegielu tłuczonego, Jałowcu Rozmarynu co potrzeba, zmieszawszy Nacieray czesc zarazona. Purganse dawac z razu iak naywolnieysze. Enemy zas mocne, Takze Napoty. Saliwacye tesz barzo sa potrzebne, ale z ta kondytia, iesli chory znacznie na Głowe nieszwankuie, Zawrotu, abo konuulsyi niecierpi. Frykacye czynic, takze Bankami na sucho odciagac, ieno niepopacierzach. Item, Salia Volatilia sa skuteczne, takze infixa, iako Chamadr. Chamepi. Scordij. Cichor. Tart. Vitr. Choroba ta pospolicie

ma

ma swoy poczatek od Pacierzy, kedy sie naywiecey Neruow schodzi, skad trzeba ie czesto smarowac. Nato, masc osobliwa. R. Vngv: Mart: Nervi aa. Vnc: S. ol: Philosoph: succi: aa. drachm: S. ol: Petræ. drach: 1. f. Lin. Vel. R. Ol: succ: Vnc: S. Camphor. drach. 1. Spir: formic: Vnc: 1. M. Item, oleiek z kantarides smazonych woliwie, dla nacierania Czesci naruszonych. takze spir. formicar. Aqua Reg: Hung. Spir lumbric. Mille ped. &c. Strzedz sie Czestego smarowania czesci naruszonych oleykami y masciami, bo wapory zatykaia, barziey sluza Parzenia, moczenia w ziolach, albo Materacyki. Item: R. spir. Lilior. Convall. Aquæ Apoplec. Langv: aa Vnc: 1. Essent: Castor. drachm. 1. M. pro linimento. Item, pomocne sa wzbudzenie kichania, kurzenia Bursztynem. Kapieli z ziol nerwom sluzacych, przydaiac siarki z wapnem niegaszonym, wprzod rospuszczoney. Ziola zas do kapieli sa te. Bukwica, szalwia, Rozmaryn, Iva, Art, Łopianowe korzenie, Macierzanka, Iecz-mień, Mrowki, wraz z ziolami warzac. Tabaka swiza Zielona, moczac ia w malmazyi abo w winie, lub w mocny gorzalce, ta po Potach naruszone czesci smarowac. Na zarazenie IEZYKA. Wes Gorczyce biały suptelno Vtarty, zmieszay ia z dryakwia, nacieray Iezyk czesto. przytym nakoniec Iezyka wpuszczay Oleyku Hanyszkowego, abo Gwozdzikowego, abo Lewandowego, abo z tatarskiego ziela. Płocz tez czesto Vsta, Spiritu formicarum, abo spiritu Cirasorum. DEKOKCYA na Poty. Wes Kwiecia, szalwij, Bzowego, Lewandy, Rozmarynu, Rumienku, Melissy, Maierunu, Paralizowego Ziela, Iałowcu, wszystkiego coć się podoba, włosz do garka, naley woda, zaszpuntuy, warz. potym odiawszy od ognia wstaw do wanny doktorey wsadz chorego, okrey go dobrze, zeby sie od pary pocił. Item, Wes wierzchołkow lebiotki, liscia Debowego, Iałowcu, wszytkiego po 3. garsci. szyszek Iodłowych 12. warz w wodzie, mocz w tym czesć naruszona, otarszy, smaruy tym. R. spir: salis Vitriol. ol. Therebinth. aa. p. zmieszay wraz. smaruy, powtorz raz drugi, y trzeci. Item, OLEIEK sekretny na Paralisz. Na Konvulsie na Pædogre. Wes oleiu lnianego, rospal ~~wnim~~ sztuke Żelaza nowa zagas w tym oleiu, y powtarzay to gaszenie, poko oley trzeszczec nieprzestanie, do tego oleiu włosz tylesz wapna niegaszonego, zeby było iak ciasto geste, zgniec dobrze, pokray w kawałki, włoz do Retorty, wypal oleiek, ktory dobrze zatkawszy, włosz do gnoiu konskiego, niech tam bedzie przez 10. dni potym go rektyfikuy; iest tak przenikaiacy, ze gdy go na Dłon naleiesz, zaraz na druga strone przeniknie

NA FREBRE Y BIEGVNKE. z liscia wierzby, soku zażyc.

NA BRODAWKI. Liscia swiży wierzby utłuc, sok z nich wycisnac, potym skore z wierzby spalic, proszek z niey Vczynic, y z tym sokiem zmieszać, y na Brodawki chowac.

NA BIEGVNKE. Syr na proch spalic, utłuc, y z winem starym zażyć. 2. Tarki suszone iesć. 3. Ziarka z iagod winnych, y z rodzynkow Vsuszyc, utłuc, y pic, takze lniane nasienie Vtłuc, y pic w winie.

NA SVCHOTY. z łoty wierzby do wanny zażywac

KLON. Sapke oddala. w wodzie go warzyć, te wode sarkac, zeby y dziasła boleiace tym płukac, na sparzeline go przykladać.

NA PARCIE. Prosa z sola utłuc, na Panwi przysmazyć, y w woreczku goraco iak wytrzymac

mac może, przyłożyć.

NA ZASTANOWIENIE KRWIE ZNOGA, doswiadczona. Vkowala y ślusarza, gdzie Żelaza na kamieniu tocza, Vstawa sie bruzyna, wziawszy tego szczypte z Octem winnym Vmieszac, y na kark sam przyłożyć

SZPARAGI. Na każdym mieyscu bydź mogą, tylo od Skopow, Rogow, by iak naywiecey Zakopac w Ziemie, ktore iak Vgniią, rzesisto Szparagi puszczac będą, Sekret, to, ate szparagi krew Czyszcza, y dobra mnoza.

NA VSZY boleiące. krople iedne konopnego Oleiu w nie wpuszczac.

MASLANKA na Watrobe y sledzione Zdrowa.

NA OCZY. Vtluc Pietruszki z białym chlebem, uczynic z tego Plaster, y obłożyć Oczy na noc. 2. Ścalonowe skurke na Masc Vtluc, y przez chustke na Skronie przyłożyć y na oczy 3. z Celidonij sok, puszczac w Oczy.

NA BOL ZEBOW. Żuczywa smolnego z Octem Vwarzyć, y płukac. 2. Na Zęby Czarne, Rog ieleni spalic, y tym ~~Vsta płukac~~ popiołem Zeby wycierac

NA KAMIEN. Kaszę Ieczmienna, bez soli w Wodzie rzeczney Vwarzyć, y tym Nerki obłożyc.

NA BOL WGARDLE. WZIAC Szyzopu, Octu, wodki Rożany, y Poziemkowey, Zgrzac, y płukac.

NA KOLKE Y PARCIE. Slazu y Rumienku potężnie Vwarzyć, wode te w pecherz wlac, y iak naygorecey Wytrzymac może, gdzie prze, przyłożyć. BRODAWKI Vciąc ogon Wegorzowi, y ta krwią brodawki Smarowac. 2. Sok Cybulany z Solą Vmieszac, y Brodawki nacierac.

NA PIEGI. Srodkiem Zmalonu Twarz Nacierać, y okładac. 2. Krwią Zaiecza Smarowac

NA PIETY boleiące, Bylice z Sadłem Vtluc, y tym piety Smarowac

KRWIĄ charkaiącym; z Mięty Sok wycisnąc, y z kozim pic Mlekiem.

DLA SPANIA. Boże Drzewko pod Poduszke włożyc.

NA GŁVCHOTĘ, Piołun w Wodzie Vparzyć, y te pare Leykiem w Vcho puszczac.

NA SZALENSTWO. Swiża Rute Vtluc, wycisnąc; Sok ten w Vszy lac kroplami, a to Ziele potłuczone, na Skronie przykładac. Plastr Vczynic z Nasienia Hanyżu świżego, y z Mąki Ieczmienny ciastem, tym przez chustke, Głowe obłożyć.

NA DVSZNOSC Zbytnią. WZiąc Ieczmienia garść, Drugą Gorzycę białey. nalac nato 2. Garca wody krynicznej, warzyć aż Ziarna pukną. To, nie słodząc, pić. Ieczmien emollit, Gorzyca Extrahit, Flagme

NA KADVK. choć y Zastarzały. 1. Wziąć Mirhy, Cytwaru, Szafranu, podiedna miarą, y dać to wypić choremu, w Mliku słodkim ciepło, tak Rano, iako y na Noc. potym się ma pocić. 2. Proszek z Pieretronu dawać wczymkolwiek z Rana y Nanoc. 3. z kopyta końskiego Palonego, proch dawać pić wczymkolwiek. 4. Pokrzywe ze wszystkim wykopać, wpiwie ią mocno Uwarzyć, cukrem osłodzić, y pić dawać. 5. Mozg Zaiecy, z czymkolwiek ieść, Rano, y na Noc. 6. Wziąć Pimoniowych nasienia wziąć Ziarn piętnaście, y wczymkolwiek dać wypić. korzeń zaś Piwoniowy, na szyi nosić. 7. Że dwie kropli krwie Upuściwszy kotowi z ogona, wczymkolwiek dać wypić ciepło. 8. Wziąć Bernardynku, utłuc go, y dać z octem wypić przed chorobą. 9. W maiu, na wschodzie Księżyca nazbierać Matrabek z Zielonych Żabek, na słońcu ich Ususzyć, na Proch Zetrzeć, którego po Cwierci lota choremu dawać. 10. Pania Białego Łayno Ususzyć puluerizowane, wczymkolwiek, dawać. 11. Gliść Ziemnych, to iest morzonych Ususzonych, na Proch startych, dawać z czymkolwiek podczas, nowiu. 12. Kopyta Łosiego, Spalonego, na Proch Utarrego, z czymkolwiek przed chorobą pić dawać, y tymże chorego podkurzać. 13. Matrabe z Myszy Upieczona, Ususzona, na Proch starta, w naczyniu trunku iakiego dać wypić. 14. Iemiełło Dębowe, pić y przy sobie nosić. 15. Popioł z kreta w Garku Spalonego, pić. 16. Migdały całe w kostkach, przywiązać na Pulsach U Rąk y Unug, a Zaraz przestanie. 17. Serce Wilcze, z czymkolwiek Zazywane, nato dobre. także Sadłem Wilczym Grzanki Smarowane iesc. 18 Rutą codzień chorego z Rana kurzyć, Sok Ruciany Nos puszczać, w chorobie na Poduszce Ruciany Zawsze Sypiać.

NA POWIETRZE. Te Zowie się Pestis, lues, Pestifera, Febris Pestilentialis, seu petechialis, od petoci, Albo Morowic, które się petechią nazywaią. to iest że naybarziey Powietrzną Zarazę albo chorobę, poznaiemy z Petoci, Makuł, krost, Plam sinych, Czarnych, Brunatnych, Purpurowych, które według rożności Postur y kolorow, rożne maią Nazwiska. Ztąd nazywa się powietrzem, że z Powietrza Zaraza na ludzie pada. Powietrze, Iest to choroba naypospolitsza, Nayniebespieczniejsza, naygorsza, bardzo Zaraźliwa, pochodząca z Jadu Taiemnego, z byt Zaraźliwego, Serce y wszystkie Funkcye iego, Ciepło przyrodzone y Duchy ożymiaiące Zarazaiącego y niszczącego. Znaki abo Symptomata Powietrza, są te. Naprzod Bubones, to iest Dymienice. wydaiące się nayczęściey pod Pachami, y Naslabiznach. 2. Anthraces, to iest Bolączki po rożnych Częściach Ciała. 3. Parotides, to iest Guzy za Uszyma, albo naszyi. 4. Petechia albo exantemata, to iest petoci albo Morowki rożnego koloru, Za Żywota, albo Zaraz po Smierci wydaiące się. 5. Carbunkuli. to iest Nabrzmiałości z Zapaleniem wielkim, na których czasem wydaią się krosteczki Czerwone, a czasem bez nich bywaią, które nayczęściey przy Dymienicach Zwykły się wydawać. We wnętrznościach Zaś bywa Zbyt wielkie Palenie, z Ciężkim Pragnieniem. Nudności wielkie y Serca Oppressiye. Ziębnienie Rąk, y nog. Bol, ociężałość, y Zawrot Głowy. Nagłe ślł wszystkich osłabienie. Oddech Ciężki. W Zroku odmiana. Sen pomieszany. w niektorych Ustawiczne Mzenie. Słabenstwo. Bol w Żołądku. Appetitu Utracenie. w Ustach Gorzkość. Womity. Mdłości. Puls pomieszany, Głęboki, prętki, y subtelny. U niektorych Zas, bywa Zdrowemu podobny. Uryna, u rożnych, rożnego bywa koloru, u niektorych, Krwawa. Biegunka rożnego koloru, z wielkim Fetorem. Melancholia. Serca drżenie. Szczkawka. Glisty pokazuiące się przez stolec. W Białych głowach Upławy.

Płucie

Plucie krwią. Pleura. Bokow, y Innych części Ciała bol. Gorączka skryta wnętrzna. &c. PRZYCZYNY Powietrza. 1. Sprawiedliwy Naywyższego Boga Gniew, dla Grzechow naszych. 2. Z Powietrza. ato Dwoiakim Sposobem. to iest, gdy albo sama istnosci iego będzie Zarazona, albo gdy się pomięsza iego Temperies. Gdy z Zarażenia samey Istności iego Powietrze pochodzi, na ten czas bardzo się iadowita Zaraza iego rozszerza, y wiele ludzi Zarażaiąc nagle morzy: miedzy Innemi, naygorsze to iest Zarażenie Powietrza (Jako nauczaią Astrologowie) że taka Zaraza y Iad w Powietrzu, rodzi się, z Złączenia się saturna z Marsem, pod Znakiem Bliźniąt, albo Panny; Jeżeli się trafi Zacmienie gdy Mars iest Panem. ozym iednak wielkie są kontrowersie. 3. Gdy lato suche y Gorące Zbyt będzie. słońce bowiem Gorącością swoią, ciągnie z Ziemie rożne Wapory Zaraźliwe, iako to strupow, osobliwie podczas Woyny, Zgnoiow, Zbagnow, z Jezior. &c. Zczego prętko Zarazić się może Aerya. a osobliwie gdy nastąpi Zaraz Jesień Wilgotna, y Mglista: Także gdy Constytucya aeryi w gasach swoich mięszasie; Toiest gdy będzie Wiosna z byt sucha, Lato Wilgotne z gruba aerya, także suche. Także Jesień nazbyt wilgotna Mglista. Także Zima Wilgotna y niestateczna. 4. Gdy się między ludzie Zagęszcza Morze, y Inne Zaraźliwe choroby; ktore prętko odmienić się mogą w gorsze y Zaraźliwsze, ktore iak się rozeydą między ludzie, zwłaszcza gdzie ich iest wielkość (iako to w obozie) panuią tak iako y Powietrze. P. Athanasius Kircherus dowodzi. Że, z korrupcyey Powietrza, rodzą się robaczki niewidome (tak iako w oczach, Zkąd Pospolicie Powietrze nazywa się morbus seminalis, że Płaty, albo obłoki, podczas Walnego Powietrza, latające ludziom widzieć się dają. Racyą tego medycy dają że ex sulphure Arsenicali, rodzą się te globi z ktorych Zaraźliwy Fœtor, ludziom barzo bywa szkodliwy. CZY GODZI SIĘ przed Powietrzem Vchodzić? Hipocrates, napierwszy podaiąc Vchronienia Powietrza sposob, każe w czesnie daleko Vchodzić, a nierychło się powracać. Jest tak wiele Przykładow, że y swieci ludzie schraniali się od niebezpieczeństwa Zycia. &c. &c. PRESERWATIWY, y Kuracye, Antidota, y Alexipharmaca, z doświadczonych wybrane Authorow. NAprzod, te nayprzednieysze dwoie Antidota z Vchodzić przed Powietrzem w-czesnie. Kto zaś do tego przyść niemoże, niech co predzey sumnienie swoie z grzechow oczyści, będąc gotowym zawsze na śmierć. Jednak niema się opuszczać, ale ma zażywać rożnych srodkow do

Vchronie

Vchronienia sie Zarazy. 1. Naprzod wczesnie trzeba sie przepurgowac, ze trzy razy. krew puscic. Cauteria otworzyc. (Zgodnie bowiem medycy twierdza, ze ci co ia naia, wolni od Powietrza bywaia) 2. Naczczo nigdy z domu niewychodzic, ale wprzod zazyc iakiego Antidotum. lub mitridatu, lub Dryakwie Lub wina dobrego wypic z Dryakwia, albo z mitridatem. Kto zas wina niema, niech sie napiie piwa cieplego z Imbierem, z Cytwarem, y Mirha. 3. Wychodzac na Dwor miedzy Zapowietrzonych, trzymac zawsze pod Nosem Gebke napuszczona Octem, Ruta y Kanfora zaprawionym. 4. Gryse tesz ustawnie, lub skorki Cytrynowe suche, lub Imbier, lub Cytwar, abo Dziegiel, sliny niepolykac, ale wyplumac. Piersi Boki y Podpachami, natrzec dobrze, Octem z Ruta z kanfora, y z dryakwia. Moze sie tesz gryse czosnek z ruta. 5. Strzedz sie Gniewu y Frasunku: zawsze bydz wesolego Vmysłu. Potrawy iadac kwaskowate, osobliwie z sokiem limoniowym. Mieśa wieprzowego, y wedzonego niejadac. Piwo, Iałowcem Cytwarem, mirha zaprawne, pic. 6. Kurzyc wmieszkaniu lub Siarka, abo prochem rusznicznym, Bursztynem, Mirha, storaxem. smola, Rogiem Jelenim. Łosim, Danielowym. suchym rozmarynem, Łobkami. 7. chleba Białego strzedz sie, niemasz nato żadney racyi, gdyż tak iako y rżanego, iac sie może Powietrze. Może tesz Czosnek przy sobie nosic. Może naczczo ziesc, z kilka Jader przypiekanych orzechow włoskich z ruta. Są niektorzy, ktorzy własnie Vryne piia, ale niewiele pomocy z tak brzydkiego napoiu doznaia. 8. Kurzenia Gnoiami, y Innemi smrodliwemi rzeczami barzo są szkodliwe, bo z tad mieysza może bydz Infekcya. Jako z doswiatczenia wiemy, gdy sie iść trafi mimo ten smrodliwy kurz, zaraz iak kiiem wlec dal. z tad kathary. y rożne affekcye. osobliwie Komplexiom delikatnym. Może Kurzyc Gnoiem samym konskim ale to dla ludzi wieyskich, y Grubych. Pożyteczne zaś kurzenie, szyszkami borowemi Gałazkami sosnowemi swierkowemi, Debowemi, Iałowcowemi Brzozowemi. 9. wszyscy sie tesz nato medycy zgadzaia, żeby podczas Powietrza palic ognie z rana, y na noc, bo sie tym czysci Powietrze. Także każą strzelac z Rana, y na noc z Armat, z ręczny strzelby, co wiele pożyteczno. 10. Gorzalki zażywanie iest dobre, ale pomierne. osobliwie po Jedzeniu. Naczczo iey zaś zażywac niebarzo zdrowa podczas Powietrza, bo ciepło żołądkowe wątli, Duchy ożywiaiące mieysza. 11. Dobra rzecz kurzyc Tutiun pomiernie, abo nim w mieszkaniu kadzic, kładąc go na węgle. 12. Dziegiec w wodzie Przewarzany z solą y z ruta, pic mogą ludzie grubey komplexyi. Także zażywac skorek z Drzewa kruszynowego, warzac ie, y polewke piiac, purguie na obadwa końce. gdyż ciał z humorow szkodliwych wyczyszczonych, nietak sie Imuie Zaraza. Insi, Rano y na noc na Rospalone Cegły Vryne leia, y nadto sie nachylaia aż do Za

pocenia

pocenia. ANTIDOTA. et Alexipharmaca. Dryakiem z Kamfora, codzien Zażywać. Mitridat, Orwietan, Diascordium, Electuarium, de ovo Hyacint. Alchermes, Tinctura ~~Bezoartica~~ Bezoartica Mercur, Diaphor. Bezoart, mineral. spir: cor. cerv. Oleum sulphuris, Oleum succini Camphoratum. Lapis Bezoar. Unicorn, sessile Elixir propries. spir Theriacal. Camphor. Spir Fulig: salis Armon, Urinos spir Volat. Oleo Aromat siluij, Crocus solis. sal absinthij, per se, et cum mitridatio. Bollus Armena Terra melithea, Nux Vomica. Camphora. Radix Carolina. Siarka Dziegiec, Rog Jeleni. IAK Robic Mitridat na Powietrze. Weś Ruty Swiży, Fig suchych dobrych, Jader z Orzechow Włoskich każdego rowna część. Zwierciec to każde z Osobna iak naylepiey, y potym w Jedne zmieszać masse. przyday do tego soku Limoniowego, abo Cytrinowego, Umieszay. Zażywać tego iak Laskowy orzech, abo troche wiecey. Item Wes octu winnego iak nayterszego kwarte, Czosnku głowek 5. Te rozwierciawszy Zmieszay z Octem, przyday kamfory Łotow 3. przytkay to dobrze w Flaszy, anim wynidziesz Zdomu, nacieray Piersi, Boki Pulsy, pod Pachy, pod nosem. OCET harzo skuteczny. Wes mirhy, Aloesu, korzenia Cytwarowego, Dzieglu, skorek Cytrynowych, Gałki Muszkatowey wszystkiego po trzy Łoty. Ruty swiży Zwiercianey Garści trzy. Wszystko Zgruba przetłukszy, namoczyc wetrzech kwartach Octu winnego tegiego, dobrze Zawiazawszy niech stoi przez Tydzień potym to przecedzic, y wycisnac. wten Ocet przydac Dryakwi iak 2 włoskie Orzechy, kanfory łotow 4. Zatkac go Dobrze Żeby niewietrzał a iest nader Dobry tak do powierzchnego, iako tesz do wnetrznego Zażycia. kilka razy przez Dzien, go wPuszczaiac do Ust. Napuszczac tesz tym szkarłat, y nosic na sercu. Takze tym Octem, nacierac Piersi, Boki Pulsy podnosem. abo napuściwszy nim Gebke, wachac. abo tesz miec przy sobie w Flaszeczce mały ten ocet, y czesto go wUsta brać, y wachac. Białymgłowom Ciezarnym, wszystkie te Praeseruatiuy szkodza, wktore wchodzi Kanfora, y Ruta. KOŁACZKI do trzymania pod Jezykiem w Powietrze. R. sem. Citri excort dr. 3. Cort. Citri. Ligni aloes. Santal. Citr. aā dr. f ~~Gariofill~~ Gariophill. Zedoariae. Nucis mosch. Camphora aā scrup. Aquae Rosar moschatae. in qua dissolv. aliqv. Gum. Arab. vel Tragac. q. s. fiant orbiculi sublinguales. Item. PIGVŁKI. nazwane Ruffi, w Aptice ich dostanie. Zażywac ich po piaci, co trzeci dzien. PIGVŁKI Laxuiace podczas Powietrza. R. Aloe rosat. Unc. 1 Mirhae, Croci. aā. Unc. S. Agarici troch. dr. 2. Rhabar. el. dr. 1. Boli Arm.

or.

or. scr. 2. Ligni Aloes, Dictami Albi, Camphora. aā scr. 1. Cum succo Citri. f. massa ex qua form. Pill. Zazywac tych Pigułek dwarazy wtydzien naczczo, biorac ich po 7. abo 9. PIGVŁKI natosz, prazerwuiace, a nielaxuiace. R. Rad Angel. Contraier. Enulæ. aā gros f. t. iusa Infund Vino. et fiat Lege artis extractu. Cuius R. Vnc, 2. Exir, Liquir, dr. 3. Flor: Sulph. dr. 2. Rasuræ Cor. Cer. Sem citri excort aā. dr. 1. S. sal. scordij. Absinthij. Camphora. aā. scr. 2. Sem Rutæ. dr. 2. Picis lucidæ. q. S. F. Massa, ex qua fermentur Pilullæ. Zażywać ich Rano y nanoc po piaci. Na Toz. wziac Dryakwi iak Bobowe Ziarno. Soli Zwyczayney sczypte. Octu tegiego 4 Łyszki. Zmieszac to, dac wypic Zarazonemu, okryc go dobrze dla Zapocenia. Tosz Vczynic drugiego, y trzeciego Dnia. KONFEKT na tosz. Theriacæ. Mitridatij. aā. Vnc. 1. Electuar de ouo. dr. 6. Bol Armen. or. pp. Dictami albi, aā. dr. 1. S. spec. Liberano. dr. 3. Cum. S. q. Syr. Acetos. Cytri. f. Opiata. Tego Confectu brac naraz iak kasztan, tak dla Præseruatywy, iako tesz y wsamey Infekcyey. PROSZEK na Tosz. R. Flor sulph. Mirha sperma ceti. Vnicorn. fossil. Boli Armenæ. pp. aā. dr. 2. Camphor. dr. 1. S. Sal Absinthij. dr. 1. f. Pulv. Tego Proszku, dawac naraz po iedney Dragmie Codzien. Maia niektorzy dobry Zwyczay Zazywac Siarki na proch suptelnie Vtarty. Abo korzenia Łopianowego suszonego, warzac go z Iałowcem, y te polewke piiac, co poty wzbudza. PROCH do kadzenia. Wes Iałowcu Funt. kadzidła, Burztynu, Bobkuw po sześci Łotow. Storaxu 4. łoty. Mirhy 3. łoty. Rozmarynu suchego 2. Garsci. Rogu Ieleniego Tartego, garsć. Stłuc to na Gruby Proch, y sypac po trosze na wegle kurzac po Domu. PROSZEK Sekretny, Præserwuiacy, y kuruiacy. R. Rad Diptami. Tormentill. Bol. Armen. Or. per Aquam scabiosæ. pp. Terræ sigill. Veræ. aā. dr. 6. Rad. Gentian. Petasit. Beton. aā. dr. 2. Santal. Citr. dr. 1. Rasur. Ebor. Cort. Citri. Corall. Rubr. pp. Ossis de corde Cerui, Rad. Zedoariæ. aā. dr. 3. Margar. Or: Beon Vtriusque, aā. scrup. 2. Fragment. 3. Lapid. pretios. aā. scrup. 1. Rasur succini. Vnicornu Veri, aā. scr. S. Fol auri. et argenti. aā. num. 3. Fiat Pulv. dosis. a. scrup. 2. ad. Dr. 1. in Vino diluto. Vel aqua oxalidis. aut scabiosæ. Ten proszek od Zarazy broni, y Zarazonym bardzo słuzy. MIXTVRA dla Pospolstwa. Wes Dryakwi, y soku z czosnku po dwa łoty. Octu Tegiego. 6. Łotow. soku Rucianego Pułtora Łota. Wina mocnego 2. Łoty. Kamphory Łot to zmieszawszy, po trosze w Vsta wpuszczac, y nacierac serce, Pulsy, y Podnosem. OLEIEK Bursztynowy z kanfora zmieszany, y do wnetrznego Zażywania, do smarowania, y wachania iest skuteczny. DRYAKIEW z kanfora, z szafranem, y z sokiem Limoniowym Zmieszana, pomocna iest do nacierania ku sercu. Na czczo Zazywac Mitridatu, y z sola Piolunkowa rzecz dobra. AMVLETVM, dla Noszenia na szyi, ku sercu. R. Arsenici cristallini, Vnc, 2. Croci, Dictami alb. aā. Vnc. 1. Camphoræ. drag. 2.

Euphorb.

Euphorbium dr. 1. cum Gummi Tragagant. in Aqua Rosar. Sol. f. Pasta seu massa pro Amuleto, ex qua formet Vel Circulus, Vel Extensa super linteum Densum, consuatur. S. A. TERYAKA Powietrzna R. Extr. Granor Iuniperi, Libram Vnam. Pulv. Rad Pimpinell, Diptami Albi, Imperatoriæ, Zedoariæ, Angelicæ, Valerianæ Petasitis, Bistortæ, Vincentoxici, Corticum Citri, aā. Vnc: 3. Myrhæ, Vnc. 4. Herbarum, Rutæ, Saluiæ, Hipericonis, Scordij. Centhaur nris. Cardui bened: Absinthij Pont. aā. Vnc. 2. Rad Chelidonij, Vnc. 1. S. Sem Fœniculi. Ammomi. aā. Vnc. 1 Nucis Mosch nro. 10. subtilissimæ Puluerisatæ, Excipiantur oximelle squilitico. Ta Dryakiew iest doswiadczona, y wkazdey Aptyce bez wielkiego kosztu może ia zrobić. brac iey naraz iak Kasztan. Balsamki z Piżmem, na Powietrze niesłuza. BALSAM. wes oleyku Muszkatowego Łot ieden Zmieszay go z oleykiem Bursztynowym Rosprawionym kamphora, Żeby niebył barzo rzadki. przydać soku Rucianego Dystillowanego, Chować to, dobrze obwiazawszy, do wachania. AQVA Teriacalis, ma tesz swoie na Powietrze Zalecenie. PROSZEK, w Malignie Powietrzney. R. Spec. Liberant. Vnc. S. Diamarg. Frig. dr. 1. S. Diatrion Santal. dr. 1. S. Vnicornu. Dra. 2. S. Boli Armen. pp. Scr. 2. Tormentill. dr. S. Zedoariæ, Cinam: Croci. aā. Scr. 1. Camphoræ. dr. 1. f. Pulv. dos. dr. 1. GALKA do wachania. R. Santal Rubri. Citrini. Cubebarum, Nucis Mosch: Mirhæ. Croci. Stiracistal. Benzoini. Rad Cyperi. rot Camphoræ Ligni Aloes. aā. Puluerisatæ Excipiantur. Gumi Tragacan. in Aqua Ros. Sol. addendo olei Succini. q. v. f. massa, ex qua formetur Pomum. Te Gałke nosić wreku, y coraz wachac, a w Vsciech Żuć skorki Cytrynowe. INFORMACIA dla tych ktorzy sie iusz Powietrzem Zarazili. 1. Trzeba Żeby w Jedney Izbie w Zaduchu niemieszkali, ale ile można rozłaczeni, na wietrze byli. 2. kurzyc Vstawicznie, ile Siarka, Jałowcem, suchym Żielem, Piołunem, macierzanka, Rozmarinem. 3. Ciało wszystko, osobliwie Boki, nacierac octem, choc Piwnym, wsypawszy do niego Soli, na Przykład do kwarty, garść, przydawszy do tego Czosnku rozwiercianego ze trzy Głowki. 4 Gryść Vstawnie, abo Cytrynowe Skorki, lub Cytwar, lub Czosnek, cokto ma. Jesli w Powietrze dobrze krew puscic Zapowietrzonemu, niemasz otym pewnosci. 5. skoro sie kto poczuie bydz Zapowietrzonym, niech Zaraz co Zażyie z wzwysz opisanych rzeczy, osobliwie na Poty, Żeby ten iad, nawierzch wychodził. a wypociwszy sie, brac inne praeseruatywy 6. Piwa niepić, tylko Dekokcya z Rogu Jeleniego z Skorkami Cytrynowemi, przydawszy Rad. Contraieruæ abo scorzoneræ. 7. serce Czesto nacierac Dryakwia z kanfora y z szafranem. 8 Banki lub siekane, lub Piawczane postawic. osobliwie Vesicatoria, to iest pryszcze, po roznych Czesciach Ciała, gdysz malignitas zewnatrz, ad partes affectas zwykła sie sciagac. Womitoria w Paroxizmie niesłuza. Purganse takze, chyba barzo wolne, y to asz

po

po Zażytych Alexifarmatá. DYMIENICE albo Bolaczki gdy sie wydadzą oto sie starać Żeby sie iak naypredzey Zbierały. gdy sie bowiem ktora Zbierze, á wyciecze, chorego wygrana. Lubo niezawsze. PLASTRY. osobliwie ten, ktory nazywa sie Empl. Magneticum. ad Carbunculos et bubones pestilentiales. R. Gum. Ammon. Galbani. Sagap. aā. Unc. 1. S. Therebinth. Clar. Cer. flav. aā. Unc. 2. et dr. 2. Magnetis Arsenicalis Unc. 1. S. Ol. succini. Unc. 1. Terræ Vitrioli dulcis. Rad Aaron. aā. Unc. S. f. Empl. / Magnes Arsenicalis fit ex Antimonio crudo, Arsenico, et sulpure aā. pulv in Crucibulum ignitum successiue inijciendo ut liquescat materia, quæ effundatur in Lapidem, et est paratus Magnes Arsenicalis ad compositione Emplastri. DRUgi. R. Empl Oxycroc. Unc. 3 Galbani puri, Gumi Caran. aā. Unc. 1 Picis naval. Unc. 2 Ol. Liliorum et Chamomill. q. S. f. Empl. Item. Weś Wosku, Kolofonij, kozłowego łoiu, Mydla przedniego wszystkiego po pułfonta oleiu Lnianego 4. łoty. Proszku z Tabaki suprelno tartego 6. łotow. Zrobi z tego Plastr, przykładay na Dymienice abo Bolaczki. Item, Cybule wydrażona napełniy Dryakwią, przyday troche soku Rucianego. Upiecz ią w Zarzewiu, rostarszy przykładay. Item. Upiecz Głowke Czosnku, rozetryi go z Dryakwią, przyday Jadzy z komina, twardych, soli troche, Zmieszay, Przykładay. Item Gołębie Żywo rosplatane, kury, Jaskołki. Żaby Ziemne suszone, abo skora z nich. Łayna kokosze swiże. Goryczki korzen. Niedobrze zaś na takich Bolaczkach stawiac Banki siekane. Item. weś osrodki chleba Białego, Dryakwi, nasienia Lnianego, Kwiatu Bzowego, Fig, Rumienku, Żołtek iaiowy, szafranu, miodu, wszystkiego coc sie będzie zdało. Uczyń kataplasme. Jak sie dymienica otworzy, y Humor z niey odeydzie, Żeby Exulceracya apotym Gangrena nieprzypadła, trzeba przykładac Balsamum Peruvianum, Cum oleis sulphuris, succinati, vel Therebinthinati, albo Empl. saturninum. GORZAŁKA w Powietrze. Weś Jałowcu, Cytwaru, Dzieglu, Ruty, Skorek Cytrynowych Hanyszku wszystkiego iak sie zdać będzie. namocz w prostey gorzałce. do przepalaney wodki, Naprzykład do Garca, wezmi Alocsu, Mirhy, Kamphory, kubebow, kardamonu, Cynamonu po 2. łoty. Dzieglu Bobkow, szafranu po Łocie. przetłukszy zawiąz w wezełku y na mocz w Gorzałce, ktorey po trosze zażyway. NB. strzedz sie wszelkich Guseł pod czas Powietrza zwyczaynych. Naypewnieyszy ratunek. Prosic on Boga, y Nas. Panny. Item, w Izbie w ktorey sie mieszka we dwa wezełki wapna niegaszonego zawiązać, Upołapu zawiesić, wszelkie złe Humory, mieysce czyszczac wyciąga.

OSTROSZKI, abo Bronatek ogrodni y Polny. kwiatki ma Brunatne roszkowate, ku gorze wzniesione. nasienie podobne czarnusze w małych straczkach zawarte. Te, troiakiego są koloru, Brunatnego, Czerwonego, y białego. rosnie miedzy Żytem na Polu. y w Ogrodach miedzy Jarzynami. kwitnie Czerwca, Lipca, sierpnia, asz do wrzesnia. Przyrodzenia wysuszaiącego znacznie, y rozgrzewaiącego, miernie chłodzącego. Polne są wiekszych skutkow. OCZOM Płynącym, y Łzami zaciekaiącym, to Ziele y

z kwieciem

z kwieciem Vwierciawszy, przykładać. Toż na Czerwonosć oczu. Na toż, kwiecie to swiże w Donicy Nowy co nalepiey Vtrzeć y rospusciwszy wodką rożaną wziąć tego soku ze dwie łyszki, przydać do niego Koperwasu białego abo Rzymskiego Ziarn 10. Vbić to mocno wespoł, y po kilkakroć nadzień, piorkiem w oczy wpuszczać. Toż y na Gryzienie w oczach. Gdy tego kwiecia swiżego niestanie, to suche, w rożaney wodce Ciepły przez kilka Dni rosparzyć, y toż co y z swiżym, Vczynić. Tenże ma skutek, wodka z nich palona. Na Czerwonosć oczu, chustkę w niey maczaiąc, y przykładaiąc. Taż wodka, w rzedzienice na oczach, abo na Białku, spedza, w kąciki ią wpuszczaiąc. abo sok z tych kwiatkow, Toż. Oczy wychedaża z plugawości wszelkich, Na Oczy Zapuchłe, kwiatki te z miodem Vtrzeć, y przykładać, toż y wodka z nich Czyni, na wzrok Ciemny, kwiecie to w Winie moczyć, y pić. Patrzaniem na te kwiatki, w Zrok sie posila. Piiąc ie z winem, mocz wywodzi. Toż na bol Żołądka, na Sledzione y kamien. Toż na Żołtą chorobę, piiąc ie wprzod po wypoceniu, Na kaszel, w wodzie ie z cukrem warzyć, y pić, Sok z nich, swiże Rany goi, y spaia, Na Trucizne, wino z tym Zielem warzone pić, Wrzody y sadzele leczy, wodką ich wymywaiąc, y Prochem ich, Zasypuiąc, bąd wino, bądz wodę z nimi warzoną piiąc, Cholere tłumi, y wywodzi. Womity zastanawia. Toż na scyatykę. Na Glisty, wziąć tego Ziela trzy garsci; Poleiu gęsiego, Ziela Czosnaczkowego, ktory wilczym Czosnkiem Zowią kmin abo Anyż polny z gruba przetłuc, Zioła pokraiać, w winie warzyć, y pić +

GVMMIGIT farba Żołta, ktorą w kramach korzennych przedaią. Ta, w Łyszce lub wina lub Piwa rosprawiona y Zażyta, czyni szczęsliwie skutek lekarstwa. Dosim, zaś abo wieleby iey brać? każdy według siebie na male sprobować może, wziąwszy Gran 5. 6. 12. Znam ludzi, ktorym tenże skutek czyni co y Antimonium.

O ANTYMONIVM. Antymonium, iest to likarstwo proste, a powszechne. Iest coś na podobienstwo owego kamienia połyskuiącego sie, z ktorego proszkow na potrząsnienie listow Zażywaią. a Iest tak niedrogi, że go po siedmi, osmi groszy, Funta dostanie, a Funtem iednym, mogłby y cały swiat lecząc podzielić, a lubo tak niedrogi, iest iednak dziwny w sobie do Zdrowia pomocy, pełen. Tak Complexiom przygrubszym, iako y suptelnym, byle do wymiotow niezbyt trudnym (acz y na to sposob sie poda nizy) Tak do Vleczenia, iako y Zachowania od chorob, dziwnie Dzielnego skutku. W Zażyciu iego, Żadney niemasz obrzydliwosci, tak Zdro

wemu

wemu, iako y choremu. y tym co Żadnego Lekarstwa brać niechcą ani mogą dla wstrętu y wzdrygania sie samey natury. A to dla tego że wina ktore sie nań leie, by naymniey (co do smaku, woni y koloru) nie z Alteruie. ale mu tylo, mocy swey lekarskiey Udziela. sposobem pod smysły niepodpadaiącym, y prawie takim, iako magnes Żelazu aby sie na pułnocy zawsze obracało. Zaczym, iako Żadnego prawie niemasz, ktoryby sie na kiliszek wina cale wzdrygał, tak nikt sie nie wzdrygnie na to wino Emeticum nazwane. W mocy też iest tego, ktory go bierze, władnąc nim, aby mniey abo więcy, dłużey abo krocey Operowało. Czego z Innemi lekarstwy, nikt niedokaże, ktore w człowieka wlane cale nad nim moc biorą, y nim władną, Operuią, poki w nich siła zmoże, niepoki chce Doktor, y Pacyent. Zkąd gdy Medyk przebierze w likarstwach Dosi, albo likarstwo na Materyą czasem sposobną napadnie, człowieka tak Długo Czyści y wątli, że też y Dusze z niego wypędzi. Antimonium zaś, abo tym Winem Emeticum, chodzbys y przesadził, gdyć sie przykrzyć pocznie, tak zastanowić możesz. Napiy sie troche tłustey mieśny Polewki, abo Zażyi troche Dryakwi. abo też kropli 5. 6. 7. Vitrioli włyszce Polewki iakiey, Albo zasniy, a Ustanie operacya. Jeżeli sie zaś, tak w tym, iako y w Innych lekarstwach) womit naprzykrza, weś grzanke chleba ciepłą, one do Ust, y nozdrzy przykładay, gdy ostydnie, weś insza ciepłą, y tak długo to czyń, aż nausea Ustanie, y lekarstwo dołem operować pocznie, a wymiot Ustanie. Jeżeliby też kto, wina tego, dla wielkiey do wyrzutu skłonności, długo w sobie strzymać niemogł, Ten niech po wypiciu lekarstwa, Umoczoną chustke w Oczcie, abo w Zimney wodzie, trzyma na Gardle, abo na dołku pod gardłem. A tak choc z puł godziny niech w sobie lekarstwo Zatrzymać Usiłuie. A choćby też to lekarstwo operacyi nieuczyniwszy w człowieku Zostało, nic przez to nieszkodzi. Insze zaś lekarstwa z niebespieczeństwem zatamowane, o Smierć przyprawuią. Ale w Antymonium sama siła lekarska bez materyi (iako magnes Żelazu) samym dotknieniem sie udziela. Zaczym łatwo powoli oraz Zwinem, przez Pot, Vryne, y expiratią, wynidzie. Acz y samo Antymonium dla małości wagi, w ktoryi sie Zwyczaynie bierze, szkodzic niemoże, choc Zatrzymane. Ma tesz taką rzecz dziwną w sobie, iż go prawie nigdy nieubywa. byś go w kożdy dzień w nowe a nowe wino włożył. Zaczym miawszy lub szkła tego iako Ort naprzykład, lub raz przepalonego Antimonium coszkolwiek, stawać ci go będzie poki Żyiesz, y drugim po tobie, na Dom twoy, y poddanych twoich. Prawda, iż gdy go Zwina wyimiesz, nadwątli sie troche dzielność iego, ale polezawszy na suszy, znowu sie do piewszy swey mocy powraca. Ma ieszcze y to, iż polezawszy

przez

Karmalitanek: Bosych:
Ta Xioska Doktorska

przez noc, abo 24 godzin w winie, gdy mu dzielności ile trzeba vdzieli, chodzby potym y przez Rok leżało, miecy iey nieudzieli. Na siłach też niebarzo waśli, bo niewyprowadza tylko co szkodliwego. Melancholia y cholere skutecznie wyprowadza, śledzione oczyszcza, wielkie vżenie Głowie y sercu czyni. Pomocne na Melancholie, odchodzenie od rozumu, na Frebry. Miedzy lekarzami, Jak onim niepośledni Doktor Glauber napisał. Antimonium prawi dobrze zgotowane, nigdy sie bez Pozytku niebierze by y wnaymnieyszy dosim abo czastce. Bo choć nieporuszy, nieznacznie iednak skutki swe czyni. krew czyści, do Potu sposobi. przez co, y wielkie barzo choroby nieznacznie sie leczą. Pomocne też na Drżanie, Hipokondrye, Epilepsie Obstrukcye, na krwi zepsowanie, szkorbuty, kaszle, Asthme albo Cieszkosc w piersiach. przeciw Nausei. Na Nieapetit, Robaki, bolesć głowy, Bolesć Bokow, na kolke, Pleure, &c. Osobliwie Na Powietrze. choćby iuż y Morowki nakim sie pokazały: wtym razie, dobrze wziąć co Dryakwi na Pot. atoli przed wszytkim naprzod, Zażyćby tego Antymonium. Bracego iednak niema ten, co iuż blisko skonania, y sił barzo słabych SPOSOB Zażywania iego. Pierwszy przez Infuzią, toiest nalanie nan liquoru iakiego iako to wina, miodu piwa, abo zczym kto może Zażyć. Nalanie zas tego liquoru, abo Infuzya, ma być na szkło z Antymonium traz przepalone, wprosżku swoim zostawiaiąc. Zażywaiąc tego tak, iako sie iuż powiedziało wyżey, y niżey powie, Drugi SPOSOB. wes proszku Antymonij Crocum metallorum, gran, 6. Diagredij præparati (naydzieszgo łacno w Aptyce) gran 6. oboie zmieszawszy na łyżce, przyley troche syropu solutywy de rosis, albo innego, barzo mało, żebyś tylo mogł znim połknąc proszek; możesz miasto Syropu Zażyć troche wina, albo Polewki mięsny. &c. łacno połkniesz, bo dosis mała. okolo godziny potym, nastąpi Operacya. Diagredium łacno poruszа cholere, y operácya Antymonij ku dołowi ściąga, aby wymiot niebył vprzykrzony, ktory lubo y ztym będzie, ale nie gwałtownie. Zaczym dopomoc sobie, palec abo pioro kładąc w gardło, Jeść po wzieciu tego, w Godzin 7. abo 8, choc y po Jedzeniu przypadna operacye nic to niewadzi. A ktoby y tego samego proszku (lubo go tak mało) Zażyć niemogł; tedy może nan nalać wina dobrego starego, y przez czas iaki zostawić zmieszawszy. gdy Proszek nadoł vpadnie, y wino sie vstoi, może tego wina wziąć Uncyą, proszek zaś chować w Banieczce iakiey, na podobne nalanie, y Zażywanie, iako sie oszkle mowiło. Zażyć Antymonium chrona

lebna

lebna, chocz przynaymniey raz w Rok.

DRVGI Opis o Antymonium. Antymonium, iest to Corpus minerale, albo minera, y kruszcem. Do lekarstw naylepsze węgierskie. Puł drachmy Antimonij Crudi to iest surowego iak sie rodzi, y niezgotowanego, wieprzowi dane, onego dziwnie Vrugy. Antymonium Correctum, albo zgotowane; iest szklo zniego, y Crocus metallorum. Antymonium ma w sobie, dzielnosci, y własnosci, rozne, y znaczne: iako to przygotuiace, Purguiace, womity czyniace, y Inne tym podobne. Naprzod tedy gotuie sie z Antymonium Vitrum abo szklo, ktore znayduie sie łatwo naprzeday w Miedzie (Funt caly za Ort, u kupcow, albo w Aptekach, koloru czerwonego, albo Hiacynthowego; ktorego tak zazywac. WES tego szkła Antymoniowego, stuczne iedne albo wiecey, wielkosci iak potrzeby, włoż wszklane czyste naczynie, naley nato wina białego starego, ile sie podoba. (bo w tym ledwo pobiedziss) niech to tak oboie stoi przez godzin 12. abo y przez Tygodnie, miesiace, y lata. bo gdy wino dostatecznie, siłu y siły Antymonium swe nabierze, nic wiecy iuz nad to nabierac niemoze. Tozas wino, nim sie da do vzywania, przecedzic przez gesta chustke, albo lepiey przez Bibułe. DRVGA, y naylepsza præparacya, albo zgotowanie Antymonium, wten sposob bywa. Wes Antimonij Crudi (to iest takiego iakie sie rodzi) ile chcesz (w Węgrzech Funt sie kupuie za Potrzeby) przyday tyleż Salio niteri albo saletry, oboie osobno Vtarte; potym zsoba zmieszay, y w Garnek nowy Gliniany, albo w Mozdzierz Spizowy (niezelazny) miedzy weglem nieco rozgorzały, y rospalony, po trosze, to iest po łyszce wsyp tey mixtury, y zaraz sie zapaliwszy wybuchnie bez wszelkiego niebespieczeństwa, y szkody. Co Chimicy nazywaia detonare. potym daley po łyszce wrzucay, aż sie wszystko z Detonuie. atak na spodzie Garka abo Mozdzierza znayduiesz materyą spiekłą. Czescia Żoltawa albo koloru iakoby wantroby; czescia biała. Biała iest czesc saletry została, Żoltawe, iest samo Antimonium depuratum, albo ochedożone. ktore, od koloru nazywaia: Crocum metallorum. y od koloru watroby, Hepar Antimonij. Na separacyą zas saletry od Antimonium, zetrzey to oboie na proch, naley nato wody ciepley, a tak saletra sie rospuści, y rosplynie w wode, Antimonium zaś dla ciężaru swego, nadnie zostanie. Ze tedy wode po lekku zleway, y znowu Inną ciepłą naleway, tak długo to czyniąc, aż skosztowawszy poznasz, że iuż woda nic niesłona. Potym ten pozostały żoltawy proszek wysusz, y do zazywania schoway. Zazywanie zaś tego proszku iest takie, iako y szkła Antimoniowego. Na zywa sie ten proszek, Crocus metallorum. y trwa bez zniszczenia y strawienia swego. ma moc Purguiącą lekszą y lżeyszą, niżli szkło. TRZECIA præparacya iest ta. miasto wina, weś octu co namocnieyszego, włoż wen szkło Antimonij, abo Crocum metallorum, iako wyżej owinie). potym przecedz przez chustke gestą. przyday do tego octu co wnim mokło Antimonium, połowice Cukru albo miodu y smażyc to, aż sie zgestnie na syrop. Co łatwo poznasz gdy puścisz krople na Talerz cynowy, ze stanie a nierospuści sie. boby ieszcze dłużey trzeba go smażyć, gdyby Inaczey. Do sis abo Wielosc brania, taż co y wina. Iest tedy rzecz, iest przyiemnego saporu kwaskowatego. y miłuchno Purguie. ANTIMONIVM bez wymiotow, nadal tylo Purguiące.

Jeżeli

110

Jeżeli kto dla iakiey przyczyny pragnie, Aby Antimonium nadot tylo ściągało y purgowało, niech weźmie szkła Antimoniowego. abo Crocum metallorum. przydawszy do niego tyleż, abo wedwoynasob wiecey soli prostey. y vtrzeć to oboie mocno wespoł, potym nate mixture niech naleie wody prostey, tak, żeby na 3. palce woda nadnia była, y tak przez dni kilka niech postoi. Codzien, iey zetrzy razy poruszaiąc. potym zlać te wode, a Inszey nalać. poty ażby sol iakokolwiek zeszła. Pozostałe Antimonium na Dnie, zebrać y schować do zażywanie wten sposob, tak iako sie o winie powiedziało. wyży. ANTY MONIVM Diaphoreticum. albo na poty tylko. Może sie Od Antimonium odiąć wszelka moc do wymiotow, y Purgacyi, tak, iż same tylko poty sprawi. ktorego zażywanie także barzo zdrowe. Weś Antimonium Crudi puł Fonta saletry trzy Funty, y puł. zetrzey każde z osobna, á potym zmieszay. potym po troszę (iako sie wyży powiedziało o prāparacyey Croci metallorum) wrzucay w Garnek rospalony y iak wszystko potrosze powrzucasz, y zā sie zapali, y z detonuie; Zostaw tak naweglu rospalonym, y zarzystym spuł godziny, aż sie wszystko rospuści y rosplynie. toż dopiero po lekku w ciepła zleway wodę, masoe pogrzała, z wody wyimiy y vtrzyi, często, nową ciepła wodą, saletre zniey zmyway. iako sie o Crocum metallorum napisało. To Antimonium będzie proszkiem bieluchnym. y poczęści, a nieoraz sie daie. CO Trzeba zachować w zażywaniu wina Antimonium? d. Nietrzeba przed braniem go żadney Humorow præparatiey (iako przed Inszemi by wa Lekarstwy), bo samo, y za przygotuiące y za purguiące stanie Lekarstwo. 2. wieczerza przed braniem go ma być lekka y skromna. Sałaty Frukty, wina, y napoiow nad potrzebnych, zażywania (ktore konkrecya turbować mogą) wystrzegać sie. 3. Brać go zrana na czczo. 4 Jeżeli go po wzięciu, długo (naprzykład z puł godziny wsobie strzymać bez womitu niemożesz, tedy zaraz powzięciu Antimonium przyłoż do gardła tam gdzie dołek, chustke namoczoną w wodzie abo w occie, y trzymać tak około puł godziny. 5. kto chce, może sie w godzinę po wzięciu go, napić iakiey polewki, abo wina lub piwa ciepłego, atak operacya będzie lżeyssza, ale mniey skuteczna. 6. Jak pognie przez wymiot operować. Często sobie przez kładzienie palca, albo piora w gardło, dopomagay.

y gdy

Gdy womit przypadnie, Vsiadz naniższim stolku, ścisnione trzymaiąc Nogi y kolana B. Przez Godzin Osm po wzięciu go spać nietrzeba. 9. naybarziey strzedz trzeba, aby Żoładka niezaziębić, osobliwie gdy dolem purguie, by spodem wchodzące zimno, niewszczęło co złego. przetoż Zostawać w cieple. CO CZYNIĆ gdy Zbytecznie operuie? Towszystko co się napisało na karcie 107. Aboteż przyłożyć na Żoładek Gryzanke octem nakropiona, przydawszy Cynamonu. Jeżeli przypadnie bolenie Głowy przyłożyć nanie, y na czoło, chustke Emaczana, w wodce rożowy, y w Occie rożowym. ANTYMONIVM, wszelkiego stanu, y wieku osobom bespiecznie dać się może, pomiarkowawszy go według sił y mocy. NIEŁATWO zaś dać się ma tym, co są trudni do womitow, ani Phtyzykom iuż barzo stramionym. (Napoczątku iednak Suchot, osobliwie tych co się poczynaią od ostrych destillacyi z Głowy na Pierś spadaiących, barzo pożytecznie dać się może. Hektycznym, ciężarnym, Dzieci Pierśia mi Karmiącym, pod Vtratą Życia Zaniechać ich trzeba. WIELE SIĘ ANTYmonium brać, y wiele razy może, to iest wina iego, Żadny otym nimasz pewności ponieważ to na doświadczeniu mocy y natury każdego, zależy. Atoli iednak z doświadczenia dochodzące, Wina tego Antimoniowego, przez gęsta Chustke przecedzonego, dać się może bespiecznie, dzieciecin od 10. aż do 15. lat, puł łyżki Zwyczayny stołowy. a od lat 15. aż do 20. łyżke, mniey abo wiecy, iako siły Zniosą. od lat 20. aż do 40. łyżki 2. według Complexiey y sił. y Doświadczenia doszło się, iż miednymże człowieku, iednaż waga, nierednakowyż za każdym razem skutek czyni. a dalekoż barziey w rożnych ciałach y naturach, rożnego, spodziewać się każdy ma. Należy to tedy do dobrey Vwagi y rozeznania natury każdego. Antimonium brać się ma w Asthmacie, abo w Oddychania trudności. w Hidropie, abo w Puchlinie. w Ikteryce morbo regio abo w Żołty chorobie, w Podagrze, w Febrze, y w Malignie. Po Łazytym Antimonium, krwi puszczanie niebespieczne. y Ten ma w sobie sekret, iż w tey części ciała barziey operuie, gdzie większa iadowitość barziey panuie. bo ieśli w samym Żołądku, użyty womit potężniey szy. Vktorych zaś w brzuchu, y w częściach niższych, użyty per sedes barziey operuie, a czasem obu stron. Vktorych zaś powierzchowne części ciała źle się maią, nato sprawuie abo sam tylko pot, abo wraz y womit, albo też dolem purguie. PRZECIW OPPLEcyey y pełności głowy, y przeciw Zbytnim w niey Humorom, może tego Wina Antimoniowego kilka kropli w Nozdrza wpuścić. ZRAC się też może w Inflamacyey abo Zapaleniu Watroby, Serca, y Żoładka. (Skąd pochodzi pragnienie nieugaszone w Vściech, w Gardle, warg spalenie.) Także też w Drzeniu Serca. We wszystkich chorobach od Cholery Zawisłych. w Melancholij, Hipokondrij. w Szalenstwie, w kolkach to iest ze dwie łyżki do kryształery tego Wina Antimonij przydawszy skuteczne remedium. Wasthmacie. w Napuchnieniu Gardła y Vst (z czego się Angina rodzi, szczęśliwie pomaga. w Speciey Letargu, y Paraliżu, w Epilepsiey.

w Biegunkach

W Biegunkach, w Hemikranij y wywrotach głowy, także bolesciach iey. Na Glisty - Podagre. Na Powietrze; to, naskutecznieysze iest lekarstwo. ANTYMONIVM Diaphoreticum. Iest proszek bielusienki, poty tylko sprawuiacy, krew czysci, pomocny przeciw Puchlinie, y wzwyż wspomnianym affekcyom. Może go dać dwa razy, Rano y w wieczor przed wieczerza na siodma Godzine. Pocic sie włoszku. Dosis, abo wielosc brania; dla Dzieciecia, 6. abo 8. Gran. Dla człowieka sredniego wieku, 10. 15. 18. dla rosleyszych, aż do 25 gran, abo ziarn ieczmiennych wagi. Bierze sie lub wpolewcie, lub w winie, abo w konfekcie, abo w Oplatku zmoczonym.

SZANTA BIAŁA PACHNIĄCA.

Kwiatu białawego smaku gorzkiego, wszupinkach swych kolacych tkwiacego gromadkami około kłoca. Koscie przy Rumach, starych Pałacach, murach rozwalonych, przy zapłotkach. Rozgrzewa y wysusza. Wszystko to ziele, tak kwiat, nasienie, iako y skorzenia iego skorki; dolekarskich potrzeb wchodzi. Dychawicznym, kaszlacym suchotnym, Liscie y z korzeniem tego ziela, warzyć, y pić w wodzie Rano y na noc, a wszystkie kleiowatosci wywiedzie. Co potezniey uczyni przydawszy korzenia Omanowego y Fiałkowego po 2. łoty. Liscia białey szanty, Hizopu, Podbiału wielkiego po garsci. Hanyżu, nasienia kopru włoskiego po 3. quinti Lukrecyi poł łota. Rodzynkow drobnych lot. Fig miesistych 8. To w miodowey sycie warzyc, a Rano y na noc pić. Może ieszcze przydać kosacu suchego. KRWIĄ charkaiącym wierzchołki abo sosiki z ziemie wychodzace, abo latorosłki młode tego ziela, w wodzie warzyc y pić. Toż CHOROSC, w zbudza. NA TRVCIZNE. wielkim iest likarstwem, w winie abo w wodzie, parzyc ia, y pić. BOLACZKI Twarde zmiekczu y rozgania, przykładaiac na nie. WRZODY, Zanokcice, y ziatrzenia przy Paznokciach leczy, liscie szanty biały utarszy, y przyłożywszy. NA PLEVRH y kłocie w Bokach, pic sok z szanty białey na słoncu wysuszoney, z czymkolwiek. NA GLISTY, pic ia z Piołunem, y z Centuria. CHOROSC w zbudza, naparzaiac sie nia. ROBAKI morzy, proch z liscia iey, z miodem rozczyniony, używaiac. NA ZOŁTACZKĘ. w ziac iey 4. łoty. korzenia wołowego Iezyka, Omanowego, Rzepiku, po pułtory ćwierci łota. Rheybarbarum quinte. Orlego abo Rayskiego Drzewa po quincie. to wszystko, w pułtoru kwart białego wina warzyc, y pić Rano y na noc, po Piaci Łyżek. A gdyby u chorego goraczka była, te zioła, miasto wina, w wodzie parzyc. NA KASZEL suchy. Prochu z liscia iey miałko utartego, miodem rozczynic na kształt miodku, y tego na koniec noża biorac, Czesto zażywać. NA URaz, UTrzasnienie, y potłuczenie, Proch ten z winem używać. NA LISZAIE suche, szante biała z octem utrzec y namazowac. PVRGVIE. z octem y z sola miasto sałaty używana. MOCZ pedzi z miodem, y z fiałkowym abo kosacowym korzeniem, pita. NA KASZEL z zimna, warzyć ia z figami, y pić. NA KOLKE z zimna, warzyć szante w winie z oliwa, y krysztere z tego dać. NA SLEDZIONY twardosć, kwiat y z zielem szanty, przez 5. dni w piwie y w oliwie moczyć; potym

warzyć,

warzyć, przecedzić, Wyżać, przydać wosku y oliwy, vczynic ztego maść, y lewy Bok smarowac. NA FREBRE doswiadczona; szante zwoda pić. NA OD PSA obrażenie, liscie szanty z starym sadłem rozetrzeć, y przykładac. DZIWE mięsa trawi, Zasypuiac Prochem szanty. SOK zliscia iey wyprasowany, y na słoncu ususzony y pilnie chowany, przeciw wzwysz wspomnianym dolegliwosciom służy. KICHANIE wzbudza wnos wpuszczany. ZOŁTACZKE nosem wywodzi, miodem rospuszczony y sarkany. NA TRVCIZNE y Jady Zadane, pic go zczym. NA ZOŁTACZKĘ, pic go z Rzepikowa wodka. SYROP. natez wszystkie dolegliwosci. CONFEKT. wziąc soku szanty biały iedne cześć. miodu odszymowanego w Pięciornasob, warzyc do Zgeszczenia. przydac Dragantu miałko Vtartego, Lukrecyi, Omanu, Cytwaru, soku Lukrecyowego. wszystko mocno Vmieszawszy, na czczo Zażywać, na wychedożenie Pluc, Piersi, y wZwysz pomienione Deffekta. CONFECTV drugi sposob. wzia Prochu miałko Vtartego zliscia tego, zmieszac z miodem, y Zprochem Lukrecyowym. WODKA. Ziela tego wczerwcu y wlipcu nazbierawszy, przez Balneum maris przepalić, natoż co wyży.

SZANTA Czarna, dla ciemnieyszey Zielonosci tak nazwana, iako biała dla Jasnieyszey. kwiat także ma biały. Rośćie na miedzach, przy Parkanach, przy Płotach, przy Drogach, wcienistych mieyscach. Przyrodzenia ostrego y gorzkiego. Rozgrzewa, y wysusza. OD PSA Vkąszonym, liscie iey zsola Vtrzeć, y przyłożyć. WRZODY złe y Plugawe wychedaża, z Miodem ie plastruiac. BOŁACZKI ktore sie otworzyć niechcą, z Jaiem y Zmiodem przykładana otwiera.

OLEKARSTWACH Przestroga. Wpotrzebie Medycyn lekce ważyć nienależy. Atoli Lekarstw szczypta Zażywac, to iest miernie, y rzadko. Ani krwią, bo iest Zycia naszego skarbnicą, szafowac. Bo wszelkie Lekarstwa purguiace (iako Franciscus de Verulamio) sa przyrodzeniu szkodzące, y Żoładek obrażaią, a naybarziey Vsta iego znerwow Złożone. przeto choc na czas Żoładek Zda sie bydz Zapchany surowoscia Dyeta iey (ktorey iest osobliwa Cząstka mierna agitacya) Zbywac. a powoli przez dobra dyete przyidzie do siebie. Medycy Chynscy, Za błąd wielki krwie puszczanie maią, mowiąc: Jako rosołu abo polewki iakiey, przeto że wre, zgarka niewylewaią, ale ią od ognia Vmykaią; tak y y krew wZyłach wrzącą abo kipiącą nierozlewać, ale ią lekarstwy chłodzącemi temperowac potrzeba.

MELISA, Pszczelnik, roiownik, iednosz to Ziele, podobna doszanty Czarny, lisciem y rzeniem. Od łacinnikow, Citrago, y Citronella iest nazwane. Rośćie wlesiech, wPolach, Pagorkach, wogrodach. Rozgrzewa y wysusza. Obrażonym od Paiaka, Weża, Psa, liscie iey zwinem Białym pic. także plastrować, y woda ztym Zielem warzona, przemywać. NA CHOROSCI wZbudzenie sok zniey pic, abo ią wwinie parzyć, y pic. abo kąpiel zniey popas czynić. NA BOL ZĘBOW, Juche Ziela tego Ciepło w Vstach trzymac. GŁOWIE, Mozgowi, sercu, Żoładkowi, Macicy, iest wielkim ratunkiem. BIEGVNKE Czerwona Zawsciąga, Krysztere

zniey

Zniey daiac; abo liscie iey Zwinem rostarte; abo sok zniey, abo Proch iey zmiodem Vzywaiac. NA DVSZNOSC. Proch tego Ziela zmiodem zmieszany Zazywac. WLASNOSC tego Ziela; Serce smetne Vweselac, Mdłe posilac, Drzenie iego Hamowac, y Vspokoic. Smetnym y melancholicznym mysl dobra czyni. ZAŁADEK wilgotny y Zimny, wysusza, y Zagrzewa, y posila, y do Trawienia czyni sposobny, na czczo go iakimkolwiek Sposobem vzywaiac. KREW Melancholiczna, y spalona poleruie, y zciała wywodzi, SNY straszliwe, ze krwie spalony Melancholiczney, oddala y wesołe czyni, NA ZAWROT Głowy. NA KADVK. PARALIZ, w Białym ia winie parzyc abo warzyc, y pic. TOZ Na Mdłosc serdeczna. Toz SPANIE spokoyne czyni. MOZG mdły posila. NA CVchnienie z Vst. Na MACICE Czesto zmieysca swego Vstepuiaca. NA STRACHY y lekania nocne. NA TRZĘSIENIĘ y kołatanie serca. KORDYAKĘ, TĘSKNOSC FRASVnek serdeczny. WZiac Liscia y Wierzchołkow Melisy, Kwiatkow Wołowego Iezyka, Boraku. Bazyliykowego Nasienia. To w Winie mocno Zaszpontowawszy, warzyc, przecedzic; szafranu, y kwiatu Muszkatowego w wezełek zawiazawszy, wto wpuscic; a na czczo, y na noc, po dobrey Łyszce Zazywac. SOK. tak, iako y z Piołunu. chorosc wZbudza zwodka Bylicowa pity. Toz morzenie w Zoładku oboiey płci, leczy, sokiem tego Ziela Vle namazane, nie wykradaia sie Pszczoły. Na Vkaszenie Pszczoł, os szerszeni, Trzmielow, liscie to na Rane przywinac, y sokiem namazac. Pita iucha, lub sokiem, Zywot odmiekcza, y wolne stolce czyni. wiatry rozgania. BIEGVNKI Zołte Zawsciaga. PLVCA y PIERSI Zawrzedziałe leczy. WZROK mgły, y Pawłoka zaszły, sok ten Zmiodem wnie puszczany wychedaza, y iasny czyni. GŁOWY bolesc Vskramia w Trunku Vzywana. NA bolesc oczu, swize iey liscie Vtarte, na Powieki przykładac. SYROP, tak robic, iako y z Innych Zioł. NA WZwyz wspomniane dolegliwosci. Wodka Zliscia y zkloca przez balneum maris distilowana, (posiekac to ziele wprzod, y w Winie albo Małmazyi moczyc y przez Alebik distilowac) na SERCE mdłe wielkim iest ratunkiem Toz na sny straszne, Lekania, Mozgu y Głowy bol. Zawrot Głowy. Macice oziebła. KWIATKI melisowe, tak w Cukier wprawowac iako y z Gwozdzikow. Na wzwysz wspomniane defekta. WINO. WZiac garsc suchy melisy, skurek cytrynowych suchych, Cynamonu Rozy w Cukrze, miodynek w Cukrze. wina Granatowego, to wespoł warzyc, do pierwszego wezwrzenia; iak przestygnie przecedzic, do Vzywania chowac. na wZwyz wspomniane doległosci. Osobliwie Głowne. serdeczne. y Maciczne. OCET, tak iako y z Gwozdzikow. natoz.

MELISA

MELISSA Turecka. Smaku Gorzkiego, Zapachu Inakszego niżli nasza; Cytrynowego Jabłka. Kwiatu Zielonawego (iako kołpaczki albo Dzwonki. w Ogrodach bywa Siana. rozgrzewa y wysusza. przeciw Truciznom y morowych gorączkom, z Trunkiem Vżywać.

MELISSA Multańska, abo Pszczelnik. Liście ma pokrzywianemu podobne. kwitnie przy wierzchu bronatno, Szałwiowem kwiatem. Zapachu Cytrynowego. rosnie w Ziemi multańskiey do nas przyniesione. W ogrodach Siane bywa, rozgrzewa y wysusza. Natoż wszystko, co y nasza Melissa.

EVFORBIVM. Drzewko w Libij, nakształt Żapaliczki, ktorę Łacinnicy ferulam zowią.

BIEDRZENIEC. Rospiłamień. Własny, iest troiaki. Wielki, Drugi mały albo samica: Trzeci namnieyszy kędzierzawy. Pierwszy ma korzeń długi y gładki nakształt Pietruszki ogrodney, Zwierzchu popielaty, wewnątrz bladożołtawy, smaku ostrego, Vsta rospalaiącego iak Imbier, soku Żołtawego. Drugi Biedrzenieniec abo samica, pierwszemu wewszystkim podobny; tylko mnieyszy y drobnieyszy. kwiatu także białego, ieno drobnieyszego: barziey niż pierwszy w Jezyk szczypiący, y Vsta rospalaiący. Trzeci wtoremu podobny kłocem y kwieciem; tylko że nad te obadwa ieszcze smaku ostrzeyszego. Rosną wszystkie na skałach, Łąkach, na Ziemiach sprawionych. y w Ogrodach bywaią siane. Puszcza sie z Ziemie w Maiu. Kwitnąć poczyna Zlata aż do Jesieni. korzenie iego ma być kopane dnia 12. 13. y 14. w lipcu. zliściem zaś y zkłocem, 6. 7. 8. Sierpnia. rozgrzewa y wysusza. mnieyszy mocy silnieyszy, y potężnieyszy iest. We wszystkich chorobach Zimnych, zwłaszcza wiesieni, Zimie, y nawiosnę, to Ziele iest barzo użyteczne, tak w pokarmiech, iako y w trunkach; lecie nietak, dla wielkiego ich gorąca. MOCZ ucieszkiemu z okrutnym rzezaniem; warzyć to korzenie, z liściem y z nasieniem, Quinte. y na czczo pić, po kwaterce. Sok z korzenia iego toż czyni. KAMIEŃ, toż krzy, y wywodzi. Żołądek rozgrzewa. Chęć do Jedzenia przywraca. Truciznom odpor czyni. OD POWIETRZA morowego, toż Zachowuie, bądź korzeń iego w Vściech trzymaiąc. SVCHOTNYM, na Piersi wilgotne, tego korzenia z cukrem tozanym zażywać. W POWIETRZV morowym, toż serce posila, y broni go od Zarazy. CHOROŚĆ w Głowie. piiąc wodki distylowany korzenia tego, po kwaterce, abo popuł naraz, rano, y wwiegor, z Szafranem, y z cukrem. POTY, toż obficie wzbudza. Krosty, WRZEDZIENICE, PIEGI, WEGRY potwarzy, sok biedrzyncowy ścierа, y potym z rana, wodką z tegoż ziela przepalaną, twarz obmywaiąc. ŻOŁTA. Chorobę spędza ten korzeń z winem używany. WZROK ostrzy, y posila, wodką iego tego Ziela przemywaiąc. CZŁONKOM pokurczonym od używania wina wapiennego, nic lepszego nad maść, abo plastr taki. Wziąć biedrzyncowego korzenia y ziela, uczynić z tego sok, wziąć tyleż octu winnego ile będzie tego soku, y warzyć to wespoł w polewanym garcu, aż do połowice; potym to przecedziwszy, przydać wosku nowego trzy części; sadła Jazwcowego pięć części; sadła kapłoniego, po trzy części; tak wiele psiego sadła. Oleyku sosnowego dwie części. Szpiku z końskich gnatow starych, y wyschłych, sześć części. Oleyku z siarki, część iedna: to wespoł zmieszawszy maść uczynić, y tą ciało pokurczone, wlazni pierwey dobrze rozgrzane, nacierać ręce nogi, żyły, pięty, a wkrotkim czasie Żyły pokurczone, do swey władze przyida. NATOŻ. wziąć prochu abo species mitridati; Szałwi z Trupiey głowy Człowiczy, Łaien Pawich, soku koziey Ruty (ktora też rutenka zowią) Kamienia gagatku Czarnego, soku korzenia Biedrzeńcowego, Żarowno każdego, Miodu węgwornasob, y to mocno umieszać, nasłonce iarkie lecie; wzimie, w piecu (po pieczywie) usmażyć; każdego dnia, raz abo dwa mieszać, y tym skurczone członki mazać, co namocniey. Toż na Płuca nadete, z Zatkania flegma, y Humorami. Toż na wontrobę, krą, y Twardością zieta; nacierać: Jesli dla pluctody y Piersi, od rozsaszki pod gardłem, aż do połowice żiobr ku Bokom. Jesli dla watroby, tedy prawy Bok od pułopaczca, ku Żołądkowi, y Pępkowi. Jesli dla śledziony Boklewy, od połowice Żiobr, nadoł ku ledźwiom, y ku pępkowi. Toż, na potłuczone y zbite krzyże. Toż na Scyatyke, Biodra tym nacierаiąc, bo krew skrzepłą y fluxy rozrzedza, y rozgrzewa. NA WRZODY. F. barzo ta maść pomocna, przy mieszawszy doniey Magisteriu Venetijs. ktore zowią, flegma vitrioli. Toż na Rany niebespieczne w Głowie. PARCHY, sok korzenia tego leczy, wymywaiąc ie niem: abo chustki tonim maczaiąc, y kładąc. Toż oleiek y wodka, ziela tego czyni. NA MOCZ. Zatrzymany, korzeń ten tłuczany na pępek kłaść. NA BIEGUNKI wszelakie, nasienie ziela

tego

tego Winem pić. NA DVSZNOSC Y KASZEL, ile ſtarym; korzenie to z Imierem y z omanem drobno pokraiawſzy, z czymkolwiek nacz co, y nanocz zażywać. NA PIERSI OZIE BLE, Y KASZEL z Zaziębienia; wziąc korzenia tego mialko utartego 2. łoty. Nasienia włoſkiego kopru, kminu kramnego, Lukrecyi, nasienia ruty, popullociu każdego, to mialko utłukſzy. z miodem odſzymowanym, wziowſzy go 24. łotow, konfekt ugynić, y naraz iako kaſztan, rano y nanoc zażywać. TOŻ płuca wychedaża, y ogrzewa. KASZLE uſmierza. CONFEKT drugi Biedrzyniec natoż wſzyſtko. wziąc korzenia tegoż Ziela poltrzecia łota. Bobku ochedożonego, Jałowcu, po pułtora funta. Omanowego korzenia, pułłota. to mialko utarſzy, z odſzymowanym miodem Confekt ugynić ktorego tak iak y pierwſzego zażywać. NA PIERSI y PLVCA zranione, Zawrzedziałe, ropiſte; wziąc korzenia tego Ziela drobno pokraianego, 3. łoty. y warzyć we dwoch kwartach wody, ſtudzienney, aż do połowice. przecedzić. przydać kwarte wina białego. 28. łotow miodu pięknego. Znowu warzyć, zſzumować, przecedzić, y choremu rano, y nanoc. po kubku co nayciepley dać pić. Toż na KASZLĘ. Zaſtarzałe dychawice. Cieſzkie tchnienie. Albo natoż wſzyſtko, wziąc tegoż korzenia 3. łoty. Dziegielu, korzenia pokrzywianego po łocie. Bożego drzewka, Żywioſtki, Ziela Powietrznego, Szałwij, liſtu waſkiego, po pułłota. To uſiekawſzy w Cynowe naczynie włożywſzy, 2. kwarcie miodu nato nalać, zalepić, przez godzin 4. w kotle ukropu wrzącego, warzyć. iak przechłodnie przecedzić. y dać tego pić rano y nanoc. Na SVCHOTY. Wziąc korzenia biedrzyncowego mialko utartego, 4 łoty. Miodu łotow 12. dobrze odſzymowanego, y zmieſzać dobrze, a na czczo popułłociu zażywać: wodka Dyſtyllowana tegoż korzenia popiiać. WZROK oſtrzy, biedna

Sposob robienia y używania 117 Oleyku Zycia Długiego

Ta Perskripcia zNaleziona była, między Papierami Doktora Fernesa zmarłego maiącego lat 104 który szwankuiąc z Konia zakończył Zycie, ten Sekret używał się w Jego Familji przez wiele wiekow Dziad Jego umarł wlat ~~ie~~ 130. Matka Zyła lat 108 Ojciec Zył 102 dla używania codziennego tego Likworu Siedm lub po osim kropel rana y wieczor wtyle ie czerwonego wina cherbaty albo Bulionu

Siedm uncii y kwinte Aloesu
Jedne kwinte Cytwaru Biał[illegible]
Jedne kwinte Penecianny
Jedne kwinte Szafranu [illegible]
Jedne kwinte miałkieg Rum[illegible]
Jedne kwinte Agaryku Biał[illegible]
Jedne kwinte Dryakwi Wenec[illegible]

Zetrzeć na mąkę przesiac przez sito iedwabne wsypac tle szkła grubego wlac kwarte wodki dobry nie rozszczany zawiązac butel dobrze penchyrzem albo pargamin namoczony a gdy będzie suchy przedziurawic go szpilą żeby fermentacia butla nierosadziła postaw wciepłe przez dni dziewięc a wdzień rano y wieczor zmęcic butel Dziesiątego dnia zlac letko pierwsze zlanie poki czyli Zawiąz dobrze a naliy znow natoz lekarstwo drugo [illegible] przez dni dziewięc niech [illegible] a co dzień [illegible] mącic trzeba dnia dziesiątego [illegible] a iesli Likwor zdał się bydz mętny

Tak Długo asz będzie czysty, cedząc liczk nakryc płu
nem zeby nie wietrzało można zażyć tego Likworu a zaco
dziennym iego używaniem pewna rzecz że długo żyć
można nie maiąc potrzeby puszczenia krwi ani brania żadnych
lekarwst on osłabionym powraca siły Duchy oziwia roz
wesela serca odeymie gorączkę żył usmierza bolesci ka
tarowe czysci żołądek z chumorow grubych y letkich
ktore sprawuią niestrawnosc, ostrość bolenia głowy y
wiatry morzy, glisty wyprowadza liczy wszystkie kolki
załątka y wnętrznosci wkilko minutach pokrzepia
choruiącego na puchlinę liczy niestrawność w przeciągu go
ny odeymuie słabosc serca oddala błonkę wuszach odwil
y słuch im naprawuie namaczawszy bawełne tym i
kworem zatkawszy naiaki czas bolenie zembow dziurawych
uspokoią kładąc wnie bawełne zmaczane tym likwo
rem czysci krew y pomaga doiey Cyrkulacii wraca cerę
y krewkosc twarzy purguie nie zniacznie y bolesci liczy
wszystkie febry nie statecznie y wszystkie iey rodzaie uspo
kaia czysci wnętrznosci zgrubych chumorow ktoremi za
przątnione bydz mogą,

Wd

Miara Tego Likworu

Jedna łyszka zwyczayna na bolenie serca dwie łyszki na mi
strawnosc we czterech łyszkach Herbaty dwie łyszki
napiianstwo, trzy łyszki samego likworu na podagr
[illegible]
wczerech łyszkach wodki na kol
wiatrow pochodzoncych iedna łyszka

Likworu w dobrym Winie białym przez dni osm na g[illegible]
iedna łyszka na febry nie codzienne przed samym pa
roxyzmem chcąc brac na łaxowanie trzeba brac trzy ły
szki samego likworu męszczyznom, a dwie łyszki niewia
stom w czery godziny po letkiey wieczerzy po tym lekar
stwie nie trzeba iesc rzeczy surowych iako to sałaty, rzat
kwi ogurkow wszelkiw fruktaw ani mleka y wszel
kiego strzez się wiatru używanie codzienne tego leka
stwa, to iest siedm kropel dla niewiast a dziewięc dla
męszczyzn, w tyle dwoie czerwonego wina cherbaty lub bu
onu rano y wieczor zprawuie to ze człowiek zyie dłu
go zdrowy, wesoły y letki zgrzebiały starzec mag[illegible]
to używac po łysce likworu co dzien wielego [illegible]
ożywia iest kordyał na ospe daie się go łyszka [illegible]
wy choremu przez dni dziewięc we ~~czerech~~ trzech ły[illegible]
Bulionu z baraniny na czczo

Na reszte wlac dobro kwarte wina niech mokni
miesiąc po kieliszku niememu dawac stworzenia
ko to wszelkiemu by dłu choremu

Na upławy rzec doswiatczona znuzek Gensich powyrzynac
te Płucienka: cozwyczainię unog wraz zrosnionę są: uzy
wey gesi; samę okrom i nuzek: ytez kawałecki powyrzynaj
nę Surowę zpalic y proszek utawszy dac Horey wypic
Wutcę lub winię; poiedney Gesi: naraz; ytem natez upła
wy, wzioc Wendzunki: Wołowcy: zeby iey Było: Rok: kawałek
ynaproch ususzyc y utarszy dac wypic y do trzech razy lub
iak potrzeba: Bedzie uzywaci tagze rzec doswiatczona

123.

Informacia wielomy farbowac.

Wzięc Bryzolicy fiatkowey funt, koperwasu Polonego tyżke, warzyc to mocno, na dowarzeniu włozyc Hatunu Jak orzech mały włoski, przecedzic farbe y wtym maczac wciepły farbie Jak renka strzymac moze,

kiedy Biate sie farbuią Dłuzey moczyc wfarbie poki dobrze nie wskroz nieprzeydzie kiedy Czarne obtarte, to ieno wyprac wfarbie

Ci co robią 6

1 Antonina Sosnowska 1

2 Maryianna Wolska 1

3 Elżbieta Rosse

4 Zofia Wyszyńska x

PRZYDATEK DO VERNESV.

To Palenie Gorzałki dla tego iest, aby wszystka woda ktora sie wkazdy Gorzałce znayduie, precz odeszła. y dla tego kazdy ostatek co sie po kazdym paleniu znayduie w Alebiku, precz wylac. może sie do czego Inszego zeysc, ale nienapokost. bo tu trzeba samey mocy. Naprzykład, nabic Gorzałki 2. Garca, niesypiac nic w nie, to z tych dwu Garcow wziac pułtora Garca y wylac po zostały ostatek naco Inszego. Nabic Inowu Połtora Garca, wziac Piec kwart, y wylac ostatek. nabic piec kwart, wziac pułpiety. y wylac ostatek. nabic pułpiety, wziac 4 kwart. y wylac ostatek. y tak dłu go to czynic az bedzie 7. razy palona. to iest z prostey wodki, co to naypierwey zboze sie warzy, y potym przepala, to taka sie zowie pro

sta. Z takiey tedy, Dwoch garcy, bedzie dwie kwarcie - nietrzeba
sie bac zeby miało alebikowi szkodzic, Jeto mało ku koncowi, bo Im
mocnieysza wodka, tym predzey do Gory biie.

2. Terpentyna Zywica iest biała wenecka, á dla przyprawy zowie sie
Terpentyna - bo nieprzyprawna byłaby szpetna y twarda.

3. Do Robienia woskowych Dziatek, dwu rzeczy trzeba - 1. Znac
sie na Komplexiach, coby to wiedziec gdzie wyskrobac zbytni wosk, a
przyłozyc gdziego niedostaie. Druga robic wcieple zeby to mogna była
łatwo rozetrzec.

4. Do karukowania Płucien na kwiatki, iakizkolwiek farby
klasc krochmalu surowego w węsełku rozmoczywszy y roztarszy
go. iako wyzy opisano, w karug. bo ten niedopuści przesiąkac Poko
stowi y zaciera nici w Płutnie.

Sposob iako Inkaust robić.

1. Wziąć kwaterke wina, Galasu połtora łota. koperwasu łot. Gumi znaparsztek.
2. Puł kwarty wina. Gałek łotow, 3. koperwasu łotow 2. Gumi poł łota.
3. Wina kwarta. Gałek łotow, 6. koperwasu łotow, 4. Gumi łot, 1.
4. Pułgarca wina. Gałek łotow, 12. koperwasu 8. Gumi Połtora łota.
5. Trzy kwarty wina. Gałek łotow 18. koperwasu Ł. 12. Gumi dwa łota.
6. Do garca wina, gałek łotow 24. koperwasu Ł. 16. Gumi połtrzecia łota.

Może y w wodzie moczyć galas, tylko gorzałki przepalaney mocney przylać. Naprzykład, do pułkwarty wody, kwaterka gorzałki, y troche wina. y tak moczyć galas potłukszy miałko przez 10. dni. na słoncu, abo w cieple dobrym. Czasem przemieszuiac. po dni dziesiaciu zaprawiwszy koperwasem y gumią, znowu nasłoncu abo w cieple postawić.

SPOSOB ROBIENIA PAPIERV TVRECKIEGO.

Wziąć iedne quinte dragantu, y włożyć ią w kwarte wody prostey aby wymokł, y niechay tak stoi na ciepłym mieyscu przez godzin 12. potym go przecedzić przez chusteczke aby był czysty, y wlać wnaczynie plaskie, to iest tak długie y szerokie iako ma być Papier. á trzeba Obseruować aby ten dragant niebył nazbyt gęsty, ani rzadki, agdy iuż bedzie wlany w naczynie mianowane, trzeba zlekka na ten dragant lać te farby, to iest kugeslak aurū pigmen. lupo Rausegelb. Indich. ktore farby maią bydz mocną gorzałką zaczynione, ale nader suptelnie. a każda ztych farb ma bydz zosobna tarta. á iak beda starte, wlac do nich dragantu y żołci zszczupaka, y zaczynic ani nazbyt gęsto ani rzadko. zaczyniwszy te farby, włożyć każdą zosobna do skorubki Zabiey, y każda z Osobna ma bydz swoim pedzlem puszczana. toiest strząsana

na

na dragant wowym naczyniu zostaiący iako wzwyż mianowano. a ieśli te farby beda tonęły w dragancie gdy beda strzasane spedzla znaczy sie że mało wnich gołci, y trzeba dodać ieśliby tak było. Potym wziąć grzebien tak wielki iako ma być papier. y pociągac grzebieniem wznak po owych farbach na dragant strzaśnionych iedno aby grzebieniem dna niedostac wstatku, apotym laseczka subtelna po tych farbach figle czynić według upodobania swego. potym papier Biały na te figle subtelnie przyłożyć y odiąc wnet wiedzy mietkie, toiest aby wszytek papier wziąwszy na sie owe figle razem był odiety, żeby farby nad niem sie nie zalewały. y położyć go na ciepłe mieysce. a gdy uschnie, miernie go mydłem nasmarować gdzie sa farby. a po drugiey stronie żebem wieprzowym gładzić, ako też y po obu, według upodobania

GRVNT DO POZŁOCENIA.

Wziąć świzych białkow iaiowych, przydać do nich octu trzecią część, y to ubiwszy dobrze, y przecedzić przez chustę. to może dłu go chować od potrzeby.

POKOSTY CZYNIENIE.

Wziąc żywice twardy białey ćwierć funta. Gumi Arapskiey łot. naprzod żywice u ognia rospuszczy przecedź. Terpetiny wenechiey dragme, Oleiu lnianego łot, potym gumia woleiu namoczyć aż sie rospłynie, y to przecedzić. potem wszytko wespoł zmieszawszy warzyć u lekkiego ognia, ustawnie mieszaiąc aż sie wszytko pospołu dobrze zmiesza. to chować od potrzeby, a cokolwiek sie tym pomaże, barzo wyświeci.

PVSILLARES CZYNIENIE NA KTORYCH SZPILKA PISZA.

Wziąć gipsu miałko utartego y przesianego, rospuszczonym kleiem go rostworzywszy, tym naprzod pargamin postrzychować, ktory gdy uschnie wyskrobać gdzieby nierowno było, y ugładzić gdzie chropowato. y znowu posmarować y ususzyć. potym wziąć bieli ołowiany miałko utartey y przesianey, warzyć ią w

oleiu

woleiu łnianym, aż bedzie iako maść, tym potynkowawszy one tabliczki, dać im wyschnąć na słoncu przez 5. dni, potym mokra chusta wygładzić, y suszyć przez 2. niedzieli.

TROCICZKI IAKO ROBIC.

Wziąć stiraku trzcinnego, Poelzoinu drzewa Rayskiego, kazdego po iedney uncyi. węgla wierzbowego dobrze utartego 5. uncyi Ztarszy to, zmieszać pospołu, rostworzywszy wodką Rosową iako ciasto, y ztego robić trociczki.

2. Wziąć wodki Rozaney gwozdzikow, perzyn ze tlały słomy, y cynamonu, to wespoł zmieszawszy robić trociczki.

3. Wziąć stiriaku trzcinnego, Poelzoinu drzewa Raiskiego cynamonu gwozdzikow, pizma, wodki Rozaney, &c.

4. Wziąć skurek Cytrynowych abo pomarańczowych, abo liścia z Rozy, pomazować to Zybetem po obu stronach, przyłozywszy pizma y ambry potrosze, &c.

5. Wziąwszy skurki Cytrinowe abo Pomarańczowe, gwozdzikow, cynamonu, Drzewa Rayskiego, styriaku trzcinnego, Zybetu, to wszytko zmieszawszy, pomazać tym skurki Cytrynowe abo pomarańczowe, ztego poydzie wonia wdzięczna, ktora dłużey potrwa ztemi skurkami, kładac ie na węgle.

6. Wziąc gałki skrupuł, Cinamonu dwa skrupuły, y gwozdzikow. styriaku trzcinnego, wodki Rożany, abo lawendowy, warzyć to wgarnuszku na faierce, a poydzie ztego zapach wonny, serce y mozg posilaiący.

SWIECE WONNE.

Wziąc Kanfory łut, kadzidła 2 łoty. zetrzeć na proch, a zmieszać z woskiem.

LAMPA PACHNIĄCA.

Wziąc drzewa rayskiego, Belzoinu, stiriaku po łucie. wodki Rożaney. to wszytko utarszy włożyć wlampe.

IAKO KANFORĘ CZYNIC. PACHNIĄCA.

Wziąc Zywice białey, iałowcu, 2. uncye. mastiki, kadzidła białego oboyga po łucie. Kanfory samorodney dragme. to wszytko zmieszać, na miałki proch zetrzeć, rozczynić białkami od dwu iaiec, ubiwszy ie dobrze ztrocha gorzałki, naczynic ztego bryłek, suszyć ie nasłoncu gorącym przez 15. abo 20 dni.

OLEIEK BARZO WONNY.

Wziąć

Wziąć Ambry dragme, Styriaku trzcinnego 4. uncye, pokraya oboie drobno, potym wziąć oleyku Rożanego y rożу po puł fonta. gwozdzikow kilka przetłukszy ich srednio, Cynamonu puł dragmy, to wszytko wespoł zmieszawszy włożyć w Banke szklaną, dobrze ią woskiem y pargaminem zawiązawszy. to trzymać w ciepłey wodzie przez 8. dni. to iak przestygnie, wylać wgarnuszek polewany y warzyć ulekkiego ognia 2 godzinie. potym odstawiwszy, gdy przechłodnie, zebrać zlekka zwierzchu łyszką oleiek żeby się nie maciło, y chować wnaczyniu szklanym, dobrze zatkanym. przymieszawszy pizma, y zybetu. Ten oleiek kosztowny iest, y wonią swoią mozg posila, sprzeciwia się zgniłości, y zarazy powietrza oddala. Te zaś grozy co na spodku zostały ususzyć, na proch utrzeć, y ztego naczynić kołaczkow do kadzenia.

IAKO PACIERZE WONNE ROBIC.

Wziąć Ambry, stłuc ią, zakrapiaiąc oleykiem migdałowym, abo liliowym, z pizmem zmieszawszy. wziąć dragantu y namoczyć go w Rożany wodce. ze by nadnim wodka była na 4. palce, potym go rozetrzeć dobrze. wziąć ieszcze gałki muszkatowey Styriaku, rzadkiego, Cynamonu, oboyga po łacie nardy Indyiskiey dragme. to utłukszy na proch, przesiać, y zdragantem zmieszać, przydawszy zybetu y kanfory. a uczyniwszy to iako ciasto, robić stego paciorki według upodobania, przekalaiąc dziurki, suszyć ich w cieniu.

2. Wziąć dragantu moczonego w wodce Rożaney. 2. uncye. Gumi Arabskiey iedne uncyą. składanego Kadzidła 3. uncye Styraku nie rzadkiego 1. Uncya. Belzoinu puł uncyi korzenia fiałkowego dragme. Gałki muszkatowe 2. Gipsu 3. uncye. ziemie czarney połfonta. kanfory 4. skoupuły. Gumią y dragant moczyć przez 4. dni. a drugie rzeczy na miałki proch starszy, wsypać wgumią y wdragant, y uczyniwszy iako ciasto, paciorki robić, przekalać, y w cieniu suszyć.

3. Wziąć ziemie czarney puł fonta, dragantu 3. łoty, y rozmoczyć go w wodce rożaney. potym ziemie stłuc w mozdzierzu przez puł godziny. potym włożyć styriaku trzcinnego 2. dragmie. Gwozdzikow, Cynamonu, sandału żołtego, każdego po pułtory dragmy. to na proch starszy y przesiawszy, wsypać w mozdzierz, y wespoł tłuc na ciasto. potym rękami ugnieść, y robić tak iako wyżey

Wziąć korzenia fiałkowego, stłuc go na proch y przesiąć. rospostrzeć na sicie gęstym, pokropiwszy go rosana wodką żeby zwilgotniał, przykrywszy dobrze sito z wierzchu, y ustynić poden, kadzenie złego. wziąć styriaku trzcinnego, Belzoinu, oboyga miałko utartego po dragmie. y skropiwszy to wodką rosaną, y ten proch umieszawszy wstawić na ogień miałkim naczyniu, y przykryć sitem żonym prochem fiałkowym, ktore też z wierzchu ma bydź przykryte) niech się kurzy poden tak długo aż wyschnie, żeby te pare wsie brał, przeto tak opatrzyć, żeby para nigdzie nie wychodziła. a tak będzie bardzo wonny proszek.

2. Fiałkowy Violata. Wziąć korzenia fiałkowego, Rozy ieszcze nierozkwitłey, oboyga po puł fonta. skorek cytrinowych 2. Vncye. gwozdzikow kramnych 1. Vncya. Sandału żołtego, lauendy, koriandru, każdego po Vncyi. Gałki, Maieranu, styriaku trzcinnego, po puł trzecia łota. Belzoinu uncya. zmieszawszy to wespoł, stłuc na proch, schować wszklanym naczyniu zatkawszy dobrze.

3. Wziąć Sandału żołtego 2. dragmę. Belzoinu, fiałkowego korzenia oboyga po łucie. to starszy na proch, rostworzyć wodką rosaną, y dać troche wezwrzeć, potym przydać Malonu łupnego palonego miałko utartego, zmieszać wespoł, y natoczyć galeczek niewielkich y ususzyć w cieniu. potym to na proch zetrzszy, może przydać piżma, y Ambry.

4. Wziąć Rozy proszku, y Sandału czerwonego puł uncyi. Drzewa raiskiego wodnego, Storaxu Alexandryiskiego wonnego po puł skrupuły. Gwozdzikow skrupuł. Zybetu, piżma, po dwa ziarna. fiałkowego korzenia połowa ziarna y utrzeć.

5. Wziąć Ruży ieszcze nie rozkwitłey w cieniu ususzoney, y włożyć w szklane naczynie chedogie, wlać wodki Rożaney nanie żeby ie okryła, postawić na słońcu gorącym aż rospecznieie. często przemieszuiąc, ale naczynie mabyć dobrze nakryte. potym gdy ta wodka dobrze wkoszą weschnie, y rosa uschnie, włożyć do puł fonta tey Rosy, piżma 2. ziarn. prochu z gwozdzikow kramnych 2. uncye. zmieszać wespoł, y na słońce gorące dobrze nakrywszy wystawić. to pozaszywać w woreczki płocienne, y miedzy chusty kłaść.

6. Wziąć Rozy ieszcze nierozkwitłey u tłuc ie w moździerzu, włożyć w naczynie szklane, nalać nanie wodki Rozaney z piżmem, y dać iey wyschnąć. Coraz skrapiaiąc y suszyć potym na proch zetrzeć, przydawszy prochu Cypreyskiego.

7. Wes ziemiety dembowey, ochedoż y wyplocz, woda dobrze, y uszuszyć na słońcu.

odwilżyć

Odwilżyć Wodka rożana, potym to ususzyć, tak czyniąc po kilka-
kroć. y zetrzeć to na proch miałko. ten proch skropiwszy wodka rożá-
na, rospostrzeć na sicie, y podkurzyć tym. wziąć belzoinu puł skrupułu,
styriaku drzewa Rayskiego Pisma puł ziarna. potłukszy te prochy
wstawić na węgle w iakim naczyniu polewanym, y podstawić pod sito
z onym prochem. Opatrzywszy żeby para niktoredy niewychodziła. a-
gdy kadzenie wygore, odiąć sito z prochem, y przydać pizma, Belzoinu
zybetu. WODKI PACHNIĄCE.
wziąć wodki rożaney y lawendowey ze 2. kwarcie, Gwozdzikow
Cynamonu, kwiatu, podragmie. Pisma troche, korzenia fiałkowego sku-
rek Cytrinowych dragme. styriaku skrupuł. to wespoł utłukszy namoczyć
wszklany Bani, y parzyć w ciepłey wodzie przez 15. dni. potym na słoncu
distilouać przez 15. dni.
2. wziąć wodki Rożaney 3. kwarty, skurek Cytrynowych y poma-
rańczowych poł łota. Gwozdzikow puł skrupułu. maieranu, lawendy,
to na słoncu trzymać przez miesiąc.
MYDŁO IAKO VBIELIĆ Y WONNE VCZYNIĆ.
wziąć mydła pospolitego choć twardego, nakraiać go drobno abo na-
tłuc ile potrzeba, włożyć w kocielek y postawić na dinarku, węgli po-
dłożywszy grzać poko sie nie rospuści. a gdy sie rospłynie, przylewać z-
lekka wodki Rożaney, abo wody prostey żeby mogło wypłynąć, to be-
dzie mydło białe, iako z damaszku. a iesli trzeba żeby było wonne,
wziąć maieranu, Gwozdzikow ogrodnych, Rozy, y Innych ziół wonnych
te zioła warzyć osobno w wodzie, potym przecedzić, y tą wodą mydło
rospuscić. przydać kanfory z iakim wonnym oleikiem. pilnowa ie-
dnak miary, żeby wonność iedna drugiey nieprzechodziła. ale sie maią
wszythie zgadzać.
2 wziąć mydła Białego, nastrugać go drobno y utłuc w mozdzierzu,
rosczynić wudką Rożaną, przydać prochu korzenia fiałkowego, y
styriakowego, y kanfory. to zmieszawszy, czynić gałki, y suszyć.
3. wziąć mydła w zwyż opisanego puł fonta. fiałkowego korzenia 4.
uncye, sandału żołtego 2. uncye. krochmalu 3. Vncye. styriaku 1.
to zbarszy w proch, rostworzyć wudką Rożaną, stłuc z mydłem y czynić
gałki.
4. wziąć mydła poł fonta, Cynamonu, Gałki, styriaku każdego po
lucie,

lucie, Drzewa Kayſkiego dragme, Belzoinu uncyæ, Gwozdzikow kramnych lot, przyłożyć prochu Cypreyſkiego, na mialki proch ſtarſzy y przeſiawſzy ſtłuc z mydłem, Roſtworzyć wodka rożanæ, wyſtawić wprzod naſłonce potym czynić gałki, y chować mbawełnie uſuſzywſzy.

5. Wesmiey mydła wyſtaw go naſłonce drobniuchno nakraiawſzy, y w wodæ rożaney namoczywſzy, przydać oleyku belionu, abo Inſzego wonnego, abo też piżma y Zybetu, a bedzie bardzo wonne.

6. Wziać mydła pospolitego, naſtrugać y uſuſzyć przez kilka dni aż dobrze wyſchnie. potym ie utłuc na mialki proch, y przeſiać. Włożyć wieden funt fialkowego korzenia uncyæ 1. Białego ſandalu lot. krochmalu dragme, te proszki zmieſzać z mydłem, wſypać to w moździerz - przydać ſtyraku dragme, rzadkiego. Oleyku ſpikonardi trochy. ſtłuc wespoł na ciaſto, czynić gałki, o bwalać krochmalem, y ſuſzyć w cieniu.

JAKO WŁOSY ZOLCIĆ.

Wziać iecmiennych plew, ſkurek z lukrecyi, Trzaſzczek bukſzpanowych, y liścia. Szafranu, kminu kramnego, popiołu z winorośli ile na ług potrzeba. Wlać wody nato y warzyć wespoł, aż bedzie ług, w ktorym przecedziwſzy go maczać włoſy, a bedæ żółte iako złoto.

2. Wziać ſzafranu, żółtkow iaiowych warzonych, miodu przaſnego, y uczynic maść, ktora włoſy na ſłoncu ſmarować, y grzebieniem czeſać. ſmaruiąc go Oleykiem z gorzkich migdałow.

PRZYPRAWIENIE ZŁOTA DO PISANIA.

Wziać liſtkow złota, położyć ich na marmur gładki, także trzewy, zatrzeć to pospołu aż ſie dobrze zmieſza na maść, potym te maść wypłukać w troiakiey wodzie proſty, a ieśli ſie przyda ku temu Octu winnego, tym ſie rychley wkupe zmieſza, bo ſie trzec predzey z moszy. te maść uczyniwſzy, włożyć w iakæ geſtæ Chuſteczke, aby ſie mogło nieco trzecy od złota wygnieść. abo w ſkorke Jerchowæ bo ta naylepſza do tego. a co do ſkorki przylgnie, to ſcierać ſiarka Mialko utartą. ktorey wiecey niebrać tylko iako połomæ złota. potym to włożyć w Jakie naczynko żelazne poſtawić na Ogniu dobrze zathawſzy. niech tak długo ſtoi, aż ſiarka wygore, a ſtanie z żołcienie. tymże ſpoſobem ſrebro przyprawiać, tylko miaſto ſiarki ſoli położyć. po napiſaniu abo malowaniu gładzić,

a bedzie

á bedzie lszkniace czego Inne niema.

2. wziac listkow złota, rozetrzec ie w tworzydłku glinianym polewanym, z Vlepkiem rożanym abo miodem, palcem srednim aby sie dobrze zmieszało. potym to na marmurowey płasie trzec, woda zlekka zakrapiaiac. potym zebrać znowu do tworzydłka, y dobrze ie palcem w wodzie trzec aż sie dobrze wypłucze. gdy sie nadnie ustoi, zlać z niego wode, á wlać zaś ciepłey, tak długo to czyniac az wszytka słodkość odeydzie. potym złoto wysuszyć w naczyniu szklanym, na goracym popiele, aż dobrze wyschnie. á kiedy sie nim ma pisać, rostworzyć go woda co w niey gumia mokła.

SPOSOB PEREL PODOBNYCH SAMORODNYM.

Wziac uprawioney garncarskiey gliny białey, czyńcz niey okrogłe ziarneczka małe y wielkie. w ktorych igielka dziurki przepychać, suszyć ie na słoncu, abo w gorącym piecu, aby dobrze stwardniały. potem natrzeć glinki Ormianskiey mieluchno, z białkiem iaiowym, a pomazac ie tym cieniuchno, strzegac dziur zalepienia. potym ie na tym okładać srebrem bitym, Odwilżywszy ie pierwey woda, aby srebro zaraz przylgneło, ágdy uschna gładzić ie zebem. potym wziac bieluchnego pargaminu postrzyżonego na małe kaski, moczyć go z pułgodziny w zimney wodzie. á wypłukawszy go dobrze, włożyć go w ciepła wode, ktoreyby wiecey we dwunasob było, niżli pargaminu. powarzyć to troche aż ona woda zgestnie troche. w tym kliu każda perłe zosobna włożywszy na drucik dla zatkania dziurki tak ciepło maczać, ale predko wyimowac, á każda strona obracać.

SMARAGDY, Y INNE KAMIENIE IAKO ROBIC.

Wziać solanczany soli ile potrzeba, rospuścić ia w wodzie, potym przecedzic przez sukno y ususzyć, tak czynić po trzykroć. potym utłuc ia na proch, do tego przydać prochu ztłuczonego kryształu, miałko przesianego trzy uncye. á soli solanki 2. uncye. Griszpanu rospuszczonego octem y przecedzonego, 1. uncya. włożyć to wszytko w naczynie polewane nowe dobrze glina oblepione aby nigdzie oddechnie był, wstawic w piec gancarski, aby gorzało przez 24. godzin, poty odlepiwszy poczynic kamienie. kto chce mieć rubiny, miasto Griszpanu, włożyć cinobru, iesli szafiri włożyc kamienie lazurowe. Iesli

Hiacinthy

Hiacinthy, włożyć koralu.

FARBOWANIE RABKOW.

Wziąć Czerwcu włoskiego puł uncyi - Swoyskiego 2- uncye. to zmieszawszy włożyć wbanke dobrze zathane, parzyć w wodzie ciepley przez 6- godzin, wlawszy kwarte wody, potym myiąwszy przecedzić, ieśli chce rumieniey znowu Czerwcu przyłożyć, y także parzyć.

2. Wziąć Rybiego kleiu w winie moczonego 5- dni 2- uncye. Brizelij mialko utartey ile potrzeba. włożyć ie w wodę, aż rozmoknię, warzyć ie ulekkiego ognia aż farbe puści, potym odiąwszy od ognia, włożyć halunu

3. y woczcie moczona Brizelia abo Sandal, farbe piekna puszcza.

4. weźmie kwarte akuawity trzy kroć paloney, brizelij dragme, kramnych gmozdzikow 10. Raiskich ziarn 10. kubebow 5- stłukszy to mialko przesiać w wodce namoczyć y przywarzyć.

5. Wziąć korzenia włoskiey wierzby, ochedożywszy potym utłuc, Roszczynic wodką rozaną, iak wymoknie, przecedzić, włożyć halonu.

6. Wziąć Barwice strzyżoney z Szarłatu, funt, warzyć ią w kałkusie wapiennym, zniegaszonego wapna, ktora podługim warzeniu przecedzić Wziąć tego ługu puł tory kwarty, włożyć w niego Brizelij 2- uncye, alonu 1- gumi 2- dragmie. to wespoł zmieszawszy warzyć puł godziny.

7. Wziąć kwarte gorzałki, Barwiczki galicyaney 2- dragmie. Brizelij puł uncyi Gumi puł uncyi to w naczyniu szklanym postawić na słońcu, abo parzyć w ciepley wodzie, a nie warzyć.

8. Wziąć Brizelij uncyą Soli olowianey, Halonu po 2- dragmie. potłukszy to mialko zmieszać ochem coby sie wszytko okryło, niech tak moknie przez 3- dni.

9. Wziąć Brizelij co trzeba, warzyć ią w wodzie aż trzecia część wywre, abo aż farba piekna zniey sie puści. potym odiąwszy ią od ognia wydzielic na czworo, pierwsza część tuk schować, ta będzie farby rozaney, wdruga przylać łues kałkusu Wapiennego, ta będzie płucaney barwy. W trzecia wlać ługu popiołowego, a będzie bronatna. W czwarta włożyć troche halonu, y łes winnych drozdzy, a będzie ciemno bronatna. ale gdy te 3- przydaią sa ma bydź brizelia dawsze goreca.

10. Wziąć kwarte wody włożyć w nie Wapna iako włoski orzech, a gdy przez noc będzie mokło, przecedzić ią, y włożyć Brizelij do połowy wody

niech

niech tak ſtoi przez 4. godziny. potym wymarzyć do połowy, zlać zwierzchu iako oſtygnie. włożyć Ałonu, y macerać płutno. a ieſli kto chce miec inakſza iaſnieyſza, roſpuſciwſzy gumi to troſze ługu, zlac ſpołem wnie.

11. Wziąć iagod Kebelowych doyrzałych, utłuc ie y poſtawić w cieple aby zagniły. potym ie przetłuc, y ſok z nich wycisnąć. macerać wprzod chuſte wkałkusie wapiennym, y uſuſzyć w cieniu. Znowu wkałonowey wodzie umoczyć, y uſuſzyć. potym dopiero w onym ſoku moczyć pokilkakroć y ſuſzyć, á bedzie to barwy bronatney. mozey Jagod Czarnych także farbować

12. Wziąć gryſzpanu dobrze utartego, ſzafranu kilka piorek, moczyć to w mocnym occie, przydawſzy ſoku zroty wiercianey wycisnionego, w tym płatki macerać y ſuſzyć. a bedzie to barwey zieloney.

13. Wziąć Koarwice ſzarłatney od poſtrzygacza funt 1. warzyć ią w oſtrym kałkusie aż czerwonoſć wen wywre. potym przecedzić y wygnieść dobrze barwice, a ieſli ieſzcze czerwona, warzić znowu w drugiem kałkuſie iako y pierwey y przecedzić. a zlawſzy on kałkuſ wſzytek, wſtawić na ogien, á niedać mu wrzec. zlać do tego Ałonu utartego w ciepley wodzie ſ. uncyi. potym przecedzić przez geſta chuſte w naczynie ſzklane, a bedzie barwa Rożycakowa.

14. Wziąć Oleiu, abo Oliny iak naypiekniey ſzey pul ſonta. kałonu tłuczonego cwierć ſonta. to wſpoł zmieſzawſzy przyſtawić w garku do ognia, aż ſie kałun roſpłynie, przydać gryſzpanu miałko utartego tak wiele, żeby ſie ledwie onym oleiem w garku przykryć mogło. zaraz przykryć pokrymka, odemknąc od ognia, niech tak ſtoi do 10. dni. potym utrzec na płozie zwoydka abo Oleykiem żywicznym, a bedzie tak piekna farba iako ſmarągd.

KOLORY, NA BIAŁYM GRVNCIE.

Koralowy kolor na białym gruncie dawać potrzeba Cinobrem, ktory barzo długo dzień abo dwa potrzeba na kamieniu mokro trzeć. z początku zgorzałka aby był rumieńſzy, á potym do tarcia, ſamey wody używać. iako ſie utrze, letrykiem go roſprawić, y ciepło niem robić. á potrzeba 3. abo 4 razy natym białym gruncie onym malować, czekaiąc za każdym

żdym razem aż uschnie. potym Vernesem że dwa razy nanieść, á kto go niema to iaiecznym białkiem tak długo smarować aż sie bedzie swieciło, potem prostym Pokostem malarskim.

Połekitni kolor na tymże gruncie białym, malować, ale smelcem nie lazurem, á tego smelcu iuż nie potrzeba trzeć, ale tylko go letrykiem rosprawić, y zaraz niem robić. á tak że 3. abo 4. razy na onym gruncie nim nanosić, aż dobrze okryie, kto chce żyłki ponim czynić białe, czynić ich zbleywasu nieskrety. bo kreta pod Vernesem zczerniałaby. ieśliby też kto chciał srebrne abo złote żyłki potym kolorze błekitnim dać, to Assesem suptelnie potrzeba żyłki czynić, á natym assesie złoto kłaść, y bawełna obcierać iako uschnie.

Zielony Kolor. natymże gruncie białym może dawać Bergrynem, ktory tagże potrzeba długo trzeć, y kilka razy nim nanosić, rosprawiwszy go letrykiem, á na wierzch Vernesem, żyłki także ponim złote może dawać, na kształt marmuru.

Kolor na kształt żołwiowy kości. naprzod Razepelem abo Cinobrem wszytek biały grunt zakryć, á potym laką zsadzami przyprawną mieyscami malować, na wierzch potym Vernesem. ktory ieżeli bedzie gesty, dosyć bedzie nim raz powlec, ieśli rzatki, to dwa abo trzy według potrzeby, co łatwo poznać ieżeli sie bedzie swiecił.

Na takimże gruncie, może y srebro abo złoto dawać, dawszy pierwey natym białym gruncie czerwonawą farbe ktora sie zowie bolus. á trzeba ią zaprawić Cukrem, mydłem, y gorzałką. Że dwa razy tą farbą pomalować, iak uschnie, to gorzałką prostą nie wszytko drzewo boby nie pozłocił zaschło, ale iaką cześć pedzlem nasmarować, á potym na to mieysce blantpedzlem złoto kłaść, y bawełną przyciskać, iako iuż ono mieysce gorzałką namoczone, złotem sie naniesie, to insze mieysce gorzałką nasmarować, y złocić. Złoto, aby sie niepsowało y nierwało, ale według potrzeby dało sie rznąć, potrzeba mieć naprzod tabliczke młodym masłem nasmarowaną, na ktorey tabliczce blantpedzel onym masłem potrosze smarować, aby chwytał dobrze złoto, y tym blantpedzlem z księgi złoto brać, á na poduszke skurzaną kłaść, á natey poduszce nożem ostrym według potrzeby kraiać, potym one porznięte kawałki, tym blantpedzlem na one mieysca gorzałką nasmarowane przykładać, y bawełną naciskać. á potym iako zaschnie słabo, byle nie nazbyt, zebem mieysce

podle

podle mieysca polerowac, wypolerowawszy flikowac, to iest one mieysca ktore sie nieokryły dobrze złotem, gorzałka troche napuscic, a na gorzałke złoto, iako słabo zaschnie, znowu zebem.

Trzeba tez wiedziec iz sie troiako złoci. naprzod na gładę, iako to ołtarze złocą, co zwielką pracą przyidzie, osobliwie niż sie wyprawi grunt.

Druga na gultfarb, iako to złocą krzyże na kościele ktorym y woda nieszkodzi, ato iuż zmnieyszą pracą.

Trzecia, na asses, iako to litery suptelnie złocą.

IAKO GRVNT POLOZYC Z FARB, NA DRZEWIE.

Na drzewie miekim tak długo letrikiem ciepłym smarowac, poki sie ono drzewo niebedzie szkliło, czekaiąc za każdym smarowaniem, aż uschnie. Na twardym zaś drzewie (naprzykład gruszkowym) dosyć bedzie z-razy letrykiem naniesc. a ten letrik ma być rzadki, y przez chustke przecedzony. Drzewo też na słoncu abo przy piecu ma być naparzone. pierszy raz smarowac lentrikiem barzo rzadkim, a goracym. drugim y trzecim razem, gescieyszym, y nie tak goracym. Ten lentryk gotowac z kleiu y z wody. Naprzykład, do Pułgarca wody, połtory tabliczki kleiu włożyc, y tak długo warzyc, aż sie kley wszytek rospusci, a przecedziwszy go przez chustke, zaraz nim robic. a gdy iuż na drzewie dobrze uschnie, drugi raz y trzeci to uczynic. Jezeli zaś ten lentryk od zimna zastydnie, to go u ognia rospuscic. a jezeli by był gesty barzo, to do niego wody przylac, a potym go zagrzac. a kiedy iuż to drzewo bedzie sie od lentryku swieciło, to go naprzod na onym lentriku barzo rzadką kretą smarowac, Drugim razem iako dobrze uschnie, gescieyszą. Trzecim, Czwartym, Piatym, y 6. ieszcze gescieyszą. a za każdym razem trzeba czekac aż dobrze uschnie, żeby iedno pod drugim nieprzyło, boby grunt nie mocny był, ale by sie padał. Gdy sie tedy drzewo kretą dobrze okryie, to potym nożem tępym skrobac, aby było wszedzie rowno. Potym mokrą a piekną chusteczką gładzic, ktorą czesto trzeba w czystey wodzie maczac, potym skrzypiem szachtynowac, to iest polerowac. a tak iuż ten grunt bedzie dobry. y ktoby chciał biały miec kolor, to iuż nie trzeba inszey farby na te krete kłasc, ani koscic, bo od onego polerowania sama przez sie bedzie sie swieciła. Te krete potrzeba dobrze na kamieniu pierwey mocno trzec, a potym ią nie samą wodą, ale ciepłym lentrykiem rosprawic. y ciepło nią robic.

Żeby sie Proszki swiecące farb trzymały, potrzeba farbe gestym lentrykiem rosprawic, y tak pomalowawszy nią, zaraz proszkiem gesto sypac. potym iak zaschnie, bawełną otrzec. potym wernesem, raz abo dwa posmarowac.

Farby wszytkie (oprocz smalcu ktorego nigdy nietrą) potrzeba dobrze na kamieniu trzec, boim barziey sie utrą, tym wiecey iasnieysze y pieknieysze bedą. potrzeba też niemi ciepło robic a niegoraca, abo w ciepłey Izbie żeby nie stydneły farby. zawsze też ich lentrykiem rozprawiac nie wodą, ktory lentryk potrzeba ciepły zawsze miec, dla czego farb, grzac nigdy niepotrzeba, ale tylo tym lentrykiem ciepłym ich rosprawiac.

INFORMACIA ZAPRAWOWANIA FIGVREK WOSKOWYCH.

Bleywac dobrze po malarsku utarty umieszac mocno z cynobrem, y trzec to wespoł na miseczce sucho drewienkiem toczonym, takim sposobem iako w donicy wierca mak. iak sie dobrze umiesza, to wcienką chusteczke niezbyt gestą wyłożyc to y zawiązac niteczką, żeby iednak nie twardy był węzełek, y przywiązac do patyczka y włożyc to w wosk, ktory iako sie rospusci zdiawszy

z Ognia

z Ognia, to owym wezełkiem mieszać y gnieść, aż bedzie wosk dobrze biały. y nalewać formy, a naylepiey nie pełno, tylo do połowy, potym zatkawszy dziurke mokra chusteczka, trzasć forme w reku tak długo poko sie przelewa po formie. Wyiawszy z formy, w Cieple te figurki nozykiem gładzić, a co czastke zgładzi, to zaraz zwilżywszy Jedwabniczke, abo kitayke taste w Ustach, zaraz one Czastke Ciała wycierać, po trosze przyciskaiac, y znowu w Usta włożyć. y tak wszytkiemu Ciałku czynić, aż bedzie pieknie gładziusieńko, to go iuż y myć niepotrzeba, tylko krochmalem potrzeć. do Malowania dziatek, pokostem farbe rosprawić, a pokost do tego naylepszy distilowany oley. to iest wziąć oleiu Makowego, abo z ziarnek słonecznikowych, w Ostatku z lnianego siemienia, Ten oley wlać w miednice masiezna, abo wiakie naczynie szklane szerokie, tak żeby ten oley cienko był rozlany a w przestronnym naczyniu, to go postawić na naywiekszym słoncu nie przykrywaiac. y niech tak całe lato stoi y w deszcz y w pogode, a potym go łyszka zebrac y przecedzić. taki pokost do każdey farby iest naylepszy.

KWIATKI DROBNE ZEBY SIE SWIECIŁY. WERNES

Wziąc prostey gorzałki 7. razy ia przepalić w Alebiku. wte gorzałke włożyć Gumi Sandaraki naprzykład 3. łoty. y Terpetiny weneckiey poł łota, a gorzałki nato ~~wenecki~~ nalać tak wiele żeby Gumia y Terpetina dobrze zatoneła, y postawić to na słoncu abo napiecu, a rospuści sie to tegoż dnia. to dobrze umieszawszy patyczkiem, zlać zwierzku w sklaneczke, y maczać kwiatki iuż powite, y obracać w palcach żeby sie otrzasneło co iest nazbyt, nie trzeba gesciey nad oley, co raz gorzałki takiż przylać. a trzeba maczać w Cieple, bo na zimnie, bielałoby szpetnie. nalepiey sobie postawic ten pokost na wodzie Ciepłey, skanczywszy robote, to zlawszy pokost taż gorzałka popłukać naczynie y tamże wylać, bo sie to chwyta naczynia. LAKO KARVKOWAĆ PŁVTNO ABO RABEK NA KWIATKI BIAŁE.

Vwarzyć karuku, potym wziąć krochmalu, y zawiązać go w wezełek, ktory namoczyc w czystey wodzie przez kilka pacierzy. potym wyiawszy, osaczyć ten woreczek na suchey chuście, y wyłożywszy namiseczke dobrze rozetrzeć. potym wlać nato karuku Ciepłego, ale nie wrzacego, gestego, y tak umieszać, żeby było iak mleko słodkie, y geste. W tym płateczki maczać y tak ie w reku trzec, że gdyby scisnał, żeby z nich ciekło żeby sie wszedzie zamaczały, żeby wszedzie iednakowo było. a w Cieple to czynić żeby sie nie krzepło. y powiesić te płateczki na dwu sznurkach każdy z nich, ktore coraz zdiąc, przeciągnac y znowu powiesić. iak uschnie iesli przygrubsze płutno, to go przytrzeć, ieśli cienkie to nietrzeba.

FARBA ROZOWA

Wziąc Robaczkow co sie kokcinella zowia, namoczyć ie w ługu czystym, z winnego Popiołu robionym, tylko dobrze Ciepłym, iak wymoknie odlać to osobno, ~~wten~~ a troszke barzo włożyć Hałunu, wten czas, kiedy ieszcze Ciepły ług. ieżeliby zaś gesta była Farba, albo karmazynowa, tedy ulawszy iey troche w słoiek, Przylac troche Ciepłego tegoż winnego ługu. kokcinella

BERBLON

Przednia Połekitnia farba, y droga. te trzeba Bialkiem zapławić, białek dobrze ubiwszy żeby był iak woda, iak tak postoi ze trzy dni, dopiero nia malowac. y z ndichu bedzie niebieska Farba, tylko go z bleywasem, dobrze umixturować.

ZIELONE

Rożnie Czynią. Naprzod Zrucianego Soku, potym z Indichu y Auripigmentu, wraz to zmieszawszy, ale trzeba miarkowac Color gdy się trzeć będzie. Albo też Indych z Gumigutta, troche trzeba Indichu á więcey gumigutty, ktora w ciepłey wodzie namoczyć, to się rospłynie, y tak przylewać do Indichu do tad poko się zielony Color nieuczyni. Nalepszy zaś zielony Color będzie z Grisszpanu distilowanego, ktory trzeba dobrze utrzeć y Vmixturować z Gumigutta.

IAKO SZKŁO STŁVCZONE NAPRAWIC. ABO GARNEK.

Wziąc wapna niegaszonego, przydać do niego Białek ziaia, zmieszać to iak nayle piey, takowa masć, glutinat mocno szkło, y garnek stługony.

ZIELONA FARBA, Piekna y suptelna będzie, tylko naprzod Indych dobrze utrzeć, a potym gumigutte w Wodzie ciepłey namoczyć, iak się rozplynie zmieszać to wkupe, ale ostro z nie potrosze Indichu przykładać, do tad poki się piekna niepokaże zielonosć. abo też iagothi saklakowe ususzyć, utrzeć, y zgumigutta temperować.

ŻEBY WINO KOLOR, SMAK, Y ZAPACH DOTRZYMAŁO IAK VCZYNIC.

Wziąć Cytryne świeżą, nawtykać wnie wszędy Gwozdzikow, y tak ią w beczce zamieść, żeby się wina niedotykała, a będzie klarowne, smaczne, y Lachniące.

IAKO WINO MĘTNE Y GRVBE WYKLARYFICOWAC.

Wpuścić do Beczki wina, siedm lub więcey Białkow ziaia, y zamieszać dobrze czystym kiiem, iak się wino podstoi, będzie klarowne.

SPOSOB CHEDOŻENIA BRVDNYCH KSIĄŻEK.

Wziąć deszczke Cieniuchną lipową, ktora podkładać pod karty każdą zosobna karte naniey kładąc, y wziąść w miednice wody letniey niegoracey, niezimny też, y polawszy troche one karte brudną, mydłem po Brudach pomaluśku smykać, y wodą spłokać, palcami abo Bawełną mydło spędzaiąc. Papierem szarym według miary karty, nato zgotowanym, przełożyć. te wode precz zlawszy, inszey piekney nalać, y znowu insze karty tymże sposobem chedożyć. Skończywszy, zamknąć kszią-szki Clauzurkami, á potym wgodzinę otworzywszy, pomaluśku Papier szary mokry po odeymować, á suchy kłaść, y tak czynić, poko karty nieuschną.

TARBA CZERWONA. Zowie się Tornosol.

SPOSOB IAKO PŁOTNO NA ROŻE FARBOWAC.

Naprzod z winnych gałązek Popiołu naczym czystym, nienawapnistym upalić, a do tego aby czysta Panna, y do roboty tegoż potrzeba przestrze

gać

gać. tego tedy Popiołu przesiać kwarte dobrą, y wnowy garnek wiekszy niż garcowy włożyć, na ten popioł, garniec wody deszczowy wlać, ata kwarta popiołu, y garniec wody (do Pułfonta krokosu należy, á w pułfoncie, szternaście dobrych kwaterek zaważyć powinno) Warzyc tedy ten popioł potężnie pułtory godziny, nakrywszy, a zbierać plugastwo co koło garca do koła wyrzuca, iak go połowa wieksza wywrę odstawić; á iak sie dobrze ustoi, zlać go, á bedzie iako rubin. Te zas pułfonta krokosu w worek nieciasno przestronno uszyty ziako naygeścieyszego konopnego płutna włożyć y zaszyć gesto. potym ten worek potężnie — wdeszczowy wodzie prać, wostatku y do wody znim. poty piorac aż czysta woda poydzie zniego, a choć y troszeczke słomiana, ale im go lepiey wypierze, tym piekniey bedzie, wzimney go wodzie wszystko piorac. potym go zworka wyrzucić na czystą miednice na trzy cześci rozdzielić; potym ług podzielić do każdey cześci krokosu, ługu kwaterek dwie miernych. wody deszczowy do każdey cześci krokosu kwaterek dwie. Winnego octu potężnego kwaterka dobra, soku lemoniiowego, alepszyby cytrynowy. ale te kwaterke octu, y kwaterke soku, także natroie do każdey cześci krokosu podzielić. mieć do tego mierne ciepło choć y lecie, wceli. potym wziać złokieć płotna konopnego, po rozbiiać go cwiekami po szterech rogach, mie- y miednice czystą pod to płotno podstawić. Mieć kufel cynowy piekny y cząstke iedne krokosu weń włożyć, ktory polać cześcią iedną ługu tak gorącego coby ieno reka strzymać mogła, y tak reką wkuflu miać potężnie, potym wyrzucić to na rospiete płotno, y rościerać nad miednicą, á ową pułkwartą wody dyszczowey goracey potrosze przeliwać. iak sie tak iusz wymnie dobrze, mieć faierke z ogniem, y miednice ziedną cześcią soku, y octu naniey postawić, y tym dwoygiem ciepłym, potrosze skrapiać krokos, á mieszać łyszką, to sie stanie iako famuła gesta, pienić sie bedzie, a im wiecey ią miesza, tym sie koralowiy trzyma slicznie. poiedney chusteczce maczać, poniey drugą, y daley, co sie zamacza, bo co pierwsza to czerwiensza, przykryć to pułmiskiem, przewracaiac coraz aby niezaparzyć, niechże tak zpietnaście pacierzy pobedzie, dopiero co naypierwszą reką dobrze wfarbie wymiać, powolnie wycisnać, byle nie krecić. potym wkwarte wody deszczowy ią włożyć troszki y wyprać, y wdrugi, y wtrzeciey wodzie iedne chustke. tosz czynić y zdrugiemy, wtesz znowu farbe co sie pierwsze zaprawiały, pokłaść drugie szmatki, y wtey wodzie płukać co sie pierwsze płukały. aż bedą ruzne cieliste. (Drudzy zas wyiawszy z farby, w Oczcie wprzod płucą, żeby farby siła nieodchodziło) y tak sie zdrugiemi cześciami

krokosu

krokosu, iako zta iedna wewszytkim sprawić, tyla wysasac ich dobrze, ale nieprzypiecu, boby zbledniały. Pofarbowawszy tedy tak, potym krochmalu pieknego uwarzyć, rzedzey niż na korporały. Octu winnego y soku cytrynowego po dobrey łyszcze wlać wkrochmal uwarzony. Iak przestygnie, krochmalić y wrekach bić, a przeciągac pieknie. to koniec. może naypierwsza chusteczke. y wdrugich cześciach krokosu, naypierwey zmaczać, atym barziey bedzie rumiensza, ale tych płocienek osobliwych trzeba, żeby nie żułtawych. naylepsze rabki, bawełnice.

IAKO NA LISCIE ZIELONE PŁVTNO FARBOWAĆ.

Ruty iary pokraiac na kawałki, y uwierciec troche woda skrapiaiac, y miec tego soku rucianego gestego zpułgarca, ~~to wode~~ co sie ustoi to zwierzchu zlewac. do pułgarca soku, gumi za pułtalara utłukszy na make, wsypać wten czysty sok. Gryszpanu za złoty y wiecy przedniego utłuc, y na ocet winny mocny wsypac. niechże zdzien postoi żeby sie ocet zazielenił. togo potym według potrzeby do soku rucianego przylewać patykiem mieszaiac żeby to wszytko gesto iako kisiel zawiesisty było; iesliby kto chciał miec papuże listki, to do tego wszystkiego przydać trochy szafranu. Potym płotno wkrośienkach rospiawszy, tym sokiem reka wcieple nacierać, po iedney stronie piekniey, po drugiey nietak.

IAKO KWIATKI KARVKOWE ROBIĆ.

Oziac druciku białego, co go na klockach po groszy dwanaście przedaia, y wedwoie go, trzecia biała nitke puściwszy ukrecic, y ztego rozne porobic kwiateczki napioreczka, potym karuku gesto uwarzyć, maczac te kwiateczki, a błonka sie urobi, niechże tak dobrze wyschnie. potym farb roznych według upodobania y proporcyey gumia rosprawić, y na one błonke kwiatkow klaść.

MYDŁO, IAKO VBIELIC, YWONNE VCZYNIĆ.

Mydła Pospolitego Nastrugać drobno, Moczyć przez 9. dni, Codzien wode odlewać. naostatek, utłuc, abo łyszka rozetrzec, wlac wodki rozowey, wina troche, Cukru troche Fiałkowego korzenia troche. kanfory troche. potym wwodce rozowy Vparzyć potrosze lawendy, rozy suchy, maieranu, Cynamonu galki. Gwozdzikow. storaxu. Iak ta wodka ostygnie, odcedzic y rozprawic ia trochy Ckrochmalem. y wmydło wylac. y Vmieszac. Białek iaiowy Vbity wlac. gałki abo tabliczki porobić, y wcieniu posuszyc. wBawełnie chować. Pizma może przydać.

SPOSOB MIESZKA IAK KALETKA FRANCYSKIEGO.

Naprod Plutna stuczkowego tyle zeby sie dwie połowki zmieściły, nowego, wkrosienka wprawic od rysowac Inkaustem forme dwu połowek mieszeczka. odmierzyc zeby na obu połowkach piec stryf abo Pasow było trzy srybrne abo złote, a dwa iedwabne ktore wezsze maią bydz. gdzie ma bydz złoto abo srebro. poprzylepiac pasy zpapieru białego krochmalem srodkiem y pokoncach dac znici podmiot gdzie srebro gesciey, gdzie iedwab rzedzey. poprzecz papierkow, takze gdzie ma bydz iedwab. zzłota abo srebra szyc kostke tak. dac wzdłuz złoto y przyszywac Iedwabiem. złoto Blekitnim abo fiałkowym, srebro Ceglastym abo zielonym. przyszywac pierwszy rzad co 6. nici, y co 2. drugi rzad co 8. nici. trzeci rzad co 6. y co 2. wczwartym po 4. wpiątym 6. y 2 wszostym 8. y tak daley. według tego iako sie pokaze kształt kostki. pasy iedwabne szyc owieskiem po 4. nici na krzyz. moga sie te mieszeczki zsamego szyc iedwabiu. uszywszy podkleic swizy krochmalem.

DYSCYPLINKA ZPACIORKOW.

Uczynic ia wpiec promykow. na kazdy promyk wziac nic złozyc ia wedwoie, zeby złozywszy wedwoie były tak długie iak na dobra Cwierć. dac tedy srodkiem nici kiszecz biały kawałeczek poprzeg. potym na iedne nitke nawlecz wzdłuz paciorkow zołtych 8. nadruga Czarnych 10. y przewlecz kiszeczka biała poprzeg. znowu na te nitke gdzie zołte paciorki nawlec Czarnych 10. a przeciwnie zołtych gdzie były Czarne nawlec zołtych 8. y przewlec poprzedz kiszeczka. y tak uczynic znowu przeciwnie gdzie były zołte dac Czarne, a gdzie Czarne dac zołte. po 8. zołtych. a po 10. Czarnych. zeby tak w kazdym praciku było stryf 18. na ostatnich obu koncach kazdego pracika dac kiszeczke w kwadrat. to iest poprzedz, wzdłuz y znowu poprzedz od Dołu ukazdego pracika uczynic potrzy peteleczki, to iest zraz nawleczonych paciorkow Czerwonawych, paciorkow 4. y kiszeczka uczyniwszy tak po 4 razy, to na iedne petelke y tak te trzy peteleczki ukazdego pracika, poprzywłoczyc do tey kiszeczki co idzie w kwadrat, srodkiem y Bokami. potym wziac piorko gesie obszyc go materyika nici od paciorkow zbywaiace przewlec przez piorko, y wzmocnic mocno. Petelke zwstaszki uczynic piorko kiszka obwinac gdzie niegdzie wstazeczkami upstrzec. na koncu Piorka, przy Paciorkach Frandzelke wkoło zpaciorkow uczynic, nakształt petelek spodnich.

SPOSOB KAPLICZKI.

Wykroić zpapieru kleionego nakształt kapliczki y poprzyszywać według kształtu y według wielkosci osobki, kliione papierki wpiecioro. Dno ufarbowac blekitnia farba iak uschnie proszkami usypac. wstaszka swieca na palec odstapiwszy, tymze kształtem iak kapliczka okliić wedwoie Ceglasta. na Bokach poczawszy od Gury cale skałeczke waziuchna niebarzo wypukla uczynić, farby dawac. proszkami usypac. od spodu ołtarzyk urobic. Ceglasta Antepedyika. przez nie wstazeczka łyszczaca blekitnia. a po brzegach zołte łyszczace. na ty osobka Nas. Panny. pod Głowkami słonca zblaszki. na tym szkło. y oblepic papierem Turechim pierwey Boki, potym denko brzegi papieru przyszkle, wstazeczka wkoło oblepic.

SPOSOB WEL CZARNYCH FARBOWANIA.

Dobrze gesto fiałkowey bryzelij uwarzyć, mała stuczke Alonu włozywszy, odcedzic ztrzasek y ciepło płutno maczać po kilka razy tak czyniac, aż bedzie Czarnofiałkowe. za kazdym razem na garacym słoncu przesuszyć przeciagnac wygładzić, y dopiero w Czarney Farbie maczać tak długo, aż dobrze beda Czarne.

2 Wziac trocin Slusarskich ze trzy faseczki, ktore wypłukac zeby wnich y naymniey rdzy niebyło, zeby były iasne, iak cyna. potym zolszyny skore swieza zdeymować, y w Beczułke Układać. warszta skurek, toich garscia tymi trocinami przesypowac, y tak do wierzchu Beczki czynić. Nalac nato, czysty wody kryniczney, y niech tak zupełne dwie niedzieli stoi. Drugie dwie niedzieli na kazdy dzien trzy razy te wode przetaczać, y znowu przez dwie Niedzieli niech wpokoiu stoi, zeby sie dystyllowała potym te wode stoczyc w Insza beczke prozna. a na Trzaski, inszey wody na druga farbe nalac, y toż czynic co y zpierwsza. Wela, pierwy w Brunatney Bryzelij dobrze zafarbować, y Ususzyc, potym w tey farbie Czarney, y Ususzyc, poty asz beda dobrze czarne. na samym koncu, zeby sie farba nie wycierała, w Bryzelij zamaczac.

Kropidełko.

Wziąwszy maluśkie gotowe Kropidełko obśinąć wstęgą rżowieść wstęgą, abo iedwabiem Czerwonym. y od Trzonka do połowy obwinąć Gęsto łańcuszkiem Białym. Od połowy dać dwa listeczki Karmazynowe, iedno drugiego trochę niżey, Odstąp piwszy liśek Błękitny. Odstąpiwszy trochę, przeciwko temu dać Karmazynowy. Znowu niżey dać Ułożenie równo 6-liśkow Błękitnich. iak rożą. Wyżey liśek Karmazynowy. wyżey naprzeciw liśek Błękitni. wyżey naprzeciw Karmazynowy. Wyżey usanego Kropidełka, Błękitni, awszystkie te liśki obwiązać mocno łańcuszkiem. Żeby łańcuszek siedł przy wszyscek Kroneh mocno, ze Seniuchem y równo około. nakoniec. wstąpiła do Zawieszenia

KWIATECZKI. Ie Zas, tak robić. Drucik nawlec prosty żółty kiszeczką białą, rzadko, rościągnąć, y obwiąć iedwabiem po iednym listeczku z korzonkami potym zate korzonki po listeczku wraz przywiąć mocno kiszką abo łańcuszkiem. do Piorka, abo Kropidełka.

KROCHMAL iak robić. Wziąć przenice iak kto chce z przedniego ziarna, przebrać ią z wszelkiego chwastu. potym ią wczystym namoczyć naczyniu, w wodzie rzecznej, abo Ciekącey nie stoiącey, na każdy Dzień, przez 9. Dni wodę winey odmieniać. a skoro iusz wymoknie, że ziarno będzie miękkie, że sie wreku łacno rozetrzeć może, dopiero odlać z niey wszytkę wodę. potym Przenice w worek nato zgotowany przełożyć, Vpatruiąc, aby płotno było Gęsto y mocno Vszyte, potym Vmywszy nogi, on wor wiakim Chedogim Naczyniu położywszy, mocno deptać. Owe zaś masse krochmalowe, ktora po Vdeptaniu worka wynidzie, Czystą wodą zlewać y splokiwać z worka, ktora będzie na kształt mleka; y tesz wodę mleczną wlać w Insze Czyste naczynie. iak sie ustoi, te zwierzchu wodę brać na zlewanie worka. y tak długo splukiwać poki potrzeba. przestrzegać żeby sie łupiny przez worek niepuszczały z przenice. Iak sie masba na spodzie ustoi y zgęstnie iako twarog, wodę zwierzchu zlać, Masse zaś one kraiać suszyć y chować.

ŻELAŻO zardzewiałe iak chedożyć. Wziąć octu winnego, namoczyć winim Gosnek abo Bley was. y tym rdze Chedożyć. Lepszy to sposob niż oliwa. Może tesz iak to nożyczki, Igłice Igły łoiem od Swicy mazać.

INKAVST. do Garcowey Flaszy, dość koperwasu za groszy 3. abo 4. pomiernie go sypać żeby nieprzesypać. potrosze, y nie iednego dnia. Proba kiedy iusz dobry Inkaust. Jeśli czarny, to koperwasu niesypać; ieśli Czerwonawy, to ieszcze trochę przysypać. Jeśli zaś blady, y biała wy, to iusz przesypany y nanic sie nieprzyda. Iak sie ten pierwszy zleie Inkaust, może powtornie na Galas, Wina, abo marcowey wody nalać, y przywarzyć. Może y z temi greslami, na słońcu zaprawiwszy, distyllować.

DRVGI. Sposob, prętki a niezwyczayny robienia Inkaustu. Swice gruba woskowa zapalić, y w Lichtarzu na ziemi postawić. miednice mosiądzowa nad tasz samą swicą postawić, poki niedogore iak sie to okopcenie Vsadzi, wina według potrzeby, y miary farby Zagrzać, y z tym mocno Vmieszać. przydawszy gumi Ciepłą wodą rospuszczoney. 3. miec dla Gatności w Inkauście kawałek miedzi,

abo

Abo żelaza. 4. Dla sklnienia, wpuścić wen kilka kropli octu, abo Gorzałki. 5. żeby niepleśniał, soku z piołunu wpuścić.

SPOSOB SZKAPLERZY.

I Dać srebrne proszki wg. nitek srebra. potrzy nitki srebra zielonym iedwabiem przyszywac, na kształt łakotki. Litery złote. także w Ddziewieciora. miedzy litterami, na rogach Uszyć Paczek włoski z iedwabiu białego, od spodu; a U gory, błekitnym iedwabiem zakończyć. Srebrem Obwieść, korzonek tego paczka, ku literom skierowac, akkomoduiac skilka ścieszkow z iedwabiu papużego, na iedney połowce. Na srodku serce z [illegible]su białego. Obwieść złotem we Dwanaście nici, po 3. przyszywaiac. a z brzegu złota, Iedwabiem karmazynowym wraz. Na srodku serca, wyszyć pieć ran, nakształt, iak Rane Boku Pańskiego maluia. Wten sposob. złotem w Dziewiecioro Wywiedzienie. po 3. nici przyszywaiac, podle złota, wkoło Rożowy iedwab, ponim wkoło Ceglasty, sroduszek zaś Cale karmazynowy. Takich Ranek dać, na Ramionach Serca, 2. poprzedz. Na brzegach serca 2. ranie podłusz. Udołu piata poprzedz. od poprzecznich ran, wisza od srodka ich po 3. krople, z iedwabiu szkarłatniego. od podłuznich zaś ran, dać tesz krople, od samych spodnich koniuszczkow Ran. W Posrodku tych Ran, Imie IEZVS. złotem wg. koło krzyżyka, promyki z ceglastego iedwabiu. y Gwoździe pod Imieniem I. Na zakończeniu serca, miedzy obwiedziem złota, szczoteczka do Gory z iedwabiu błekitniego. także nad Sercem od srodka iego, na kształt promieni, szczotka obszernia niby Gozdzik, iedwab Błekitny z Białym. Od rogow prazek ku srodkowi, także sczoteczki iedwab Ceglasty z białym, wypuszczaiac wyżey iedwab biały, niżey Ceglasty. Takaż Im. Mra. 2 Wilenski. 3. w koronki. 4 w kaliszaniki. 5. w litery. 6. w Paciorki.

TABVLA Multiplikationis, abo Obiecadło Arytmetyczne. ktore na Pamieć potrzeba Umiec.

0. Cifra. abo nulla, ktora bez drugiey liczby nic niewazy
I. Ieden. 5. Piec. 10. Dziesieć. 15. Pietnascie. 50 Piedziesiat. 100. sto. 500. Piecset. 1000 Tysiac 5000 Piec Tysiecy. 10000. Dziesiec Tysiecy. 50000 Piedziesiat Tysiecy. 100000 sto Tysiecy. 500000 Piec kroc sto Tysiecy. 1000000 Tysiac Tysiecy, abo million. 5000000 Piec Millionow. 10000000. Dziesiec millionow. 100000000 sto millionow.

LICZBA KOSCIELNA. XL. 40. L. 50. LX. 60. LXX. 70. LXXX. 80. XC. 90. C. 100.

KLIMAKTERYCZNY WIEK.

Dwoiako sie liczy, ieden Septuagenarius, drugi Nouenarius. Septuagenarius od siodmy sie zaczyna liczby. 7. – 14. 21. a ten zły.

28. 35. 42. a ten zły. 49. 56. a ten zły. 63. a ten zły. 70. 77. 84. a ten zły.

DRVGI WIEK NOVENARIVS.

9. 18. 27 a ten zły. 36 a ten zły. 45. 54. 63 a ten zły. 72. zły 81. zły. 90. 99.

W MINVCYACH, porządkiem te idą Planety.

☉. Słonce. ☾. Miesiąc. ♂ Mars. ☿. Merkurius. ♃ Iowisz. ♀. Venus. ♄. Saturnus.

W ROKV

Iest Tygodni 52. Dni, 365. Godzin każdego Dnia 24. w kwadransie minut 15.

DRAGMA, Czyni Czerwony złoty ieden. abo Cwierc łota. Abo Scr: 3.
FVNT Aptekarski ma wsobie Vncyi 12. ✕ łutow 24. kupieck: łoto: 32.
VNCYA, ma wsobie dragm 8. łotow 2.
DRACHMA ma wsobie skrupułow 3 SKRVPVŁ ma wsobie ieczmiennych abo Pieprzow Ziarn. 20 a iedno ziarno, iest naymnieysza waga.
TVZIN, ma liczby 12. BVNT ma liczby 15. GRZYWNA pieniedzy ma, groszy 48.
BELLA Papieru ma, Ryż 10. WRYŻIE Liber 20.
GRZYWNA Metallu, ma wsobie łotow 16.

KORONY SZYTE.

Krzyżyki polskie Dziurka y piec słopkow gęstych znowu Dziurka y 5. gęstych Drugi rząd Dziurka y słupek tak cały rząd. trzeci rząd znowu 5. gęstych y Dziurka zaraz się wyda krzyżyk. Dziurki wkoło niego, iak u Muszek. Krzyżyki dać Dziurkę y gęstych 11. y Dziurkę y 11. poki wrzędzie wystarczy. w Drugim rzędzie 2. dziurki 8. gęstych. W trzecim rzędzie Dziurka y 11. gęstych.

Cerka. rząd Dziurek, y przewlec nitką. y tak wkażdym rzędzie Czynic.

Oczka. Dziurka y słupek gęsty y przewlec każdy słupek. y tak wkażdym rzędzie.

Oczka takiesz, y 2. słupki Gęste.

Dziurki. Dziurka y 7. gęstych poki rząd. y przewlec. Drugi rząd dać Całe Gęsty. y przewlec Trzeci rząd znowu Dziurka y 7. gęstych.

Muszki na 12. y Muszki na 8.

Krzyżyki Francuskie

Węgierskie.

rząd Dziurek rząd Gęstego.

INKAVST Wproszku. Wezmi galasu iak naysuptelniey utartego, przyday doniego koperwasu także tluczonego troche, schoway do naczynia szklanego, gdy chcesz pisać, wes troche proszku, wley wody, zamać, a pisz co chcesz.

VLTRAMARYN. wezmi Lapidis Lazuli przedniego co chcesz, Krzey go iako nay subtelniey na kamieniu Porfirowym abo glazowym, zalewaiac woda, ususz. Potym zrob Plaster taki. wezmi woszku zoltego, Kolofoniy, Zywice, wszystkiego po Funcie. Oleiu lnianego lotow. 6. Terpentyny lotow. 8. rospusc wszystko nad ogniem. przyday Mastyxu lotow. 8. Poty wezmi kamienia tartego, (do trzech czesci plastru) iedne czesc zmieszay na pateli wraz, niech tak stoi przez niedziel 2. potym wyimi, y wciepley wodzie gniec plaster, zeby sie farba wyplukiwała, kazda wode osobna od lewaiac do naczynia szklanego, iak sie vstoi, pozleway wode, a co zostanie, ususz. ~~a co zost~~ nay pierwszy iest naypiekniey szy, insze iuz nietak. iest ten sposob wyiawiony od Malarzow Wenechich.

VERNES. abo Pokost pretko schnacy y dlugo trwaiacy. Wezmi oleiu lnianego pultory Kwarty. wsyp doniego gleyty subtelno tartey funt. kolofoniey Cwierc funta. smaz wolnym ogniem tak dlugo, ass kurze pioro wpusciwszy, y wyiawszy, zda sie bydz spalone. Odeymiey od ognia, schoway od Potrzeby. Jezeli zas chcesz, zeby na srybrze zloty kolor wydal, po vsmazeniu, przyday Aloe hepaticum tartego pulfonta, szafranu lot, znowu przysmaz.

VERNIS Turecki. wezmi Sandaraki tartey lotow 6. Mastyxu tartego Cwierc lota. Terpentyny iak wloski orzech. wloz do szklanego naczynia, naliy Spiritum Vini przedniego, albo wyshoku albo gorzalki ktora zrazu odchodzi, pulkwarty. zmieszay, nakryi, przysmaz wpopiele goracym, mieszaiac, bedzie barzo dobry y pretko schnacy. Jezeli go chcesz do pozlacania, przyday do pomienionych Specieo, sanguinis draconis dragme, szafranu pul skrupulu. mozesz tym pozlocic Mosiadz, Cyne, srebro.

O KOMPLEXYACH y Temperamentach ludzkich. Znaki, ktore z fizognomiy po Gathow y regul, o ludzkich sposobnosciach, naturach, Complexyach, y sklonnosciach, dochodza sie, osoblywie, gdy wraz wiele sie ich schodzi, maia wprawdzie nieiako pewnosc, lubo sie podczas mienia. znich tu osoblywe klada sie. ZNAKI KOMPLEXYEY KRWI STEY.

Stey. są statury pomierney, silni, Ciała maią nasobie dość, iednak niesą otyli. Twarz okrągła y Rumiana. Włos żołtawy, miękki, kędzierzawy, głos stateczny chybkosc. puls silny. Są nieprzyiaciele smutnych mow, kochaią społeczność, y rekreacyą Niezwadliwi, łaskawi, przyiemni wrozmowach. Ludcy, Hoyni, Pobożni, Sprawiedliwi. niekrzywdzący, chyba przymuszeni. do Gniewu prętcy, lecz wnet się obaczą. trudnych spraw się niepodcymuią, przytempszego są dowcipu, osobliwie in speculativis Scientijs. gdy zas do krwi, cokolwiek się cholery przymiesza, są dowcipu bystrego y do wszelkich nauk sposobni; Niełakomi, Iowszem swego ustępuiący. Inszym snadno wierzą. Niokim źle niemowią, ani trzymaią. Sni się im, że po Powietrzu lataią o Bankietach, Konuers: Ogrod: Pałacach.

O CHOLERYCZNYCH. Są statury pomierney, szczupli. Włos kędzierzawy y opaczny. w Brodzie włos gęsty żołtawy. głos wysoki, rozlegaiący się. Twarz żołtawa Czasem Rumiana. Oddech mocny. Apetit y trawienie dobre, wymowa dobra. Chod prętki. Głowa szczupła. Puls mocny y prętki. Rzadko się pocą. Są barzo gniewliwi ale niedługo. prętko poymuią, wkożdą się rzecz wdadzą. Chełpliwi, nadęci, Obmowni przyiaźni niedługo dotrzymuią. Sni się im o kolorach żołtych, zielonych, oswarach, Bitwach, ogniach.

O FLEGMATYCZNYCH. Są wzrostu niebarzo wielkiego, iednak ogromni, pod czas otyli, ciała miękiego y Białego. włosa rzadkiego y Miękiego. prętko siwieią. Twarz skromna, Żyły wydatne, Puls nierychły y Rzadki. Często się pocą. Głos subtelny, y ostry. Dowcipu tempego, boiazliwi. łatwo się rozgniewaią, a prętko się obaczą. Przyiaźni, y sekretu niedotrzymuią, Dobrodzieystw odebranych niepamiętaią. łatwo ich naco nakłonic. Prac się chronią. skłonni do miłosierdzia. Gdy się iednak Melancholia przyłączy, bywaią okrutni, skąpi. wzdaniu, niesą Vporni. Iesli zaś krew wnich przewyższa, są wielce ludzcy, mili. do wesołości skłonni, szczerzy y wierni. do Rządow sposobni. Prawami, y poswarki nieradzi się bawią, wiele pluią, y popiiaią. Sni się im o wodach, kompieli, iakby toneli, abo co dźwigali, aboijich co dusi

O MELANCHOLICZNYCH. wzrostu są wielkiego, ciała szczupłego. włos czarny, abo gniady, y gęsty. Twarz pociągła, chuda. Ciało y iagody sine. Chod leniwy. głowa spuszczona, wzrok ponury y szczupły. Vniektorych wypukły. Puls rzadki, leniwy mocny. Głos niewieści wmężu, w Białeygłowie Męski dla pomieszanego rządu natury. Są milczący; Dowcipni, Mądrzy. Pobożni, sprawiedliwi, Długo myślący, Podeyrzliwi skrupulaci, nierychli, nieużyci, nieodważni. skąpi, łakomi, Vporczywi, ladaco Vważaiący Niewierni, niepolityczni, od konwersacyi Vciekaiący. surowi wkaraniu okrutni. Spokoyni poko ich kto nieruszy. Gniew długo chowaią, Vrazy pamiętaią, nieradzi się wesela, ale iak poczną, ledwo nieszaleią. oprzyiaźń niedbaią, ale iak zkim zawrą, scisle

iey

iey dotrzymuia. Sekret zachowuia. pracowici, Statecżni w sprawach, w Radzie rostropni. do Rzadow sposobni, w Naukach pilni. osobliwie w spekulacyi głębocy. Snymiewaia straszne, smutne. o Pogrzebach, Trupach, Grobach - Jakby ich wiązano, do więzienia brano, że ich co dusi. co pochodzi z flegmy, abo krwi melancholiczny, sciągaiący sie do Serca.

Item. Cholerici conturbant, Melancholici regunt, Sanguinei deliciantur, Flegmatici conspurcant.

DNI W kazdym Roku (według Homeriusa y Padwana) podeyrzane, krytyczne, y nie bespieczne, niedobre. w ktore ma bydz wielka ochrona Życia. Lekarstw zażywać, ani krwie puszczac niegodzi sie. ale są WSTYCZNIY. Dzien. 1. 2. 5. 7. 8. 25. WLVTYM. Dzien. 4 u. 12. 13. 16. 20. WMARCV. Dzien. 1. 12. 15. 16. 18. 28. WKWIETNIY. Dzien. 6. 7. 10. 15. 20. WMAIV. Dzien. 1. 3. 12. 15. 25. WCZERWCV. 6. 10. 16. WLIPCV. 12. 13. 20. 22. WSIERPNIV. 3. 10. 18. 31. WRZESNIV. 3. 10. 18. 21. WPAŹDZIERNIKV. 3. 6. 22. WLISTOPADZIE 5. 6. 16. 28. WGRVDNIV. 6. 7. 25. 22.

SŁONCE Nakazdy Rok, 12. Planet Zodyacznych przebiega. Zowią ich. Baran, Byk, Bliźnięta, Rak, Lew, Panna, Waga, Niedźwiadek, Strzelec. Koziorożiec, Wodnik, Ryby.

BARAN, iest ogniety, Panuie od Dnia 21. Marca, aż do Dnia 21. Kwietnia, kto sie tego czasu Vrodzi, iest cholerycżny. to iest Goracy, y suchy.

BYK. iest Zimny, Panuie od D. 21. kwietnia, aż do 21. Maia. kto sie tego Czasu Rodzi, iest Melancholiczny, to iest suchy y zimny. BLIŹNIĘTA są Powietrzne. Panuią od D. 21. Maia, aż do D. 21. Czerwca. kto sie tego Czasu Vrodzi, iest krwisty, to iest goracy, y wilgotny. RAK. Iest wodny. Panuie od D. 21. Czerwca, aż do Dnia 22. Lipca. kto sie tego czasu Vrodzi, iest Flegmatyczny. to iest zimny, y wilgotny. LEW. iest ogniety. panuie od Dnia 22. Lipca, aż do Dnia 23. Sierpnia, kto sie tego czasu Vrodzi, iest cholerycżny. PANNA iest Zimna, panuie od D. 23. Sierpnia, aż do D. 24. Września. kto sie tego czasu urodzi, iest melancholiczny. WAGA. iest Powietrzna. panuie od D. 24. Września. aż do D. 23. Października. kto sie tego czasu Rodzi, iest krwisty. NIEDŹWIADEK. iest wodny. panuie od Dnia 23. Października, aż do Dnia 23. listopada kto sie tego czasu Rodzi, iest flegmatyczny. STRZELEC iest ogniety, panuie od D. 23. Listopada aż do D. 22. Grudnia, kto sie tego czasu rodzi, iest cholerycżny. KOZIOROŻEC. iest zimny. panuie od D. 22. Grudnia, aż do Dnia 22. Stycznia. kto sie tego czasu urodzi, iest Melancholiczny. WODNIK, iest Powietrzny, panuie od D. 22. stycznia, aż do D. 19. lutego. kto sie tego czasu urodzi, iest krwisty. RYBY są wodne. panuią od D. 19. Lutego, aż do D. 21. Marca. kto sie tego Czasu rodzi iest krwisty.

O ODMIANACH Roku. Porownanie dnia z nocą nawiosne, przypada 21. dnia Marca. słonce wschodzi w znak Barana, poczyna sie wiosna. Przesilenie dnia, Lecie, przypada, 21. dnia Czerwca. słonce wschodzi w znak Raka, poczyna sie lato. Porownanie dnia z nocą Jesienne, przypada 23. Dnia września słonce wchodzi w Wage, poczyna sie iesien. Przesilenie nocy Zimowe przypada 22. Dnia Grudnia. słonce wchodzi w znak koziorożca. poczyna sie Zima. Dni Caniculares, zaczynaią sie od S. Małgorzaty, trwaią aż do S. Wawrzeńca. we dni wstrzymac sie od lekarstw chybaby była wielka potrzeba.

INFORMACYA Z POZNANIA NA KWIATY.

1. Rąbku, abo płotna barzo cienkiego nakraiac wstuczki, naprzykład napuł łokcia, dlatego, żeby było sposobniey karukowac, y wyprac ten Rąbek skrochmalu, y ususzyć. 2. Wziąc krokosu pieknego, żeby wnim niebyło nic zielonego liścia, y ziedney stuczki Rąbku sfastrzygowawszy woreczek, włożyc weń krokosu tak wiele żeby sie przestronno przesypował, puł worka dosyc. Zaszyc ten worek y włożyc go w wode, żeby zamokł. niechże tak stoi w miednicy na słoncu iesli lecie; a napiecu Zimie, przez dzien, albo noc, á coraz przegnieść go rękoma, niebarzo, ieno żeby sie zmieszał. Wwieczor wygnieść ow sok, y to bedzie na żołte kwiaty Oktorych bedzie niży. Potym wypłokać ow worek wkilku wodach zimnych, y znowu nalawszy wody swiży, niech moknie przez noc. Nazaiutrz wycisnąc, y prac tak długo coraz w Inszy wodzie, asz iusz czysta woda zniego poydzie, y Zołtości nic niebedzie. Kiedy iusz worek bedzie czerwony, a woda czysta, abo małoco żołtawa, (co sie stanie od godziny do Godziny, ieżeli pilność bedzie wpłukaniu y odmienianiu wody) Wycisnąc iusz tedy worek dobrze zwody, y włożyć go w Naczynie, abo gliniane nowe poliwane, abo szklane. na drewnie ani na płotnie niekłaść, bo kolor zginie. Tym czasem ługu zrobić spotaszu. toiest na wrzącą wode, sypać potasz tłuczony, y zamieszac, y zaraz wystawić z ognia, aby sie ustał. do Gorca wody, wsypac Potaszu łyszke na przykład, y wziąc odrobine krokosu, apolawszy go tem ługiem gorącym, wkilka Pacierzy krokos wpalcach trzec, y wycisnąc zniego sok. y znowu polac, potrzeć y wycisnąc; ieżeli krokos zblednieie y bedzie szary, to dość potaszu. Teżeliby sie zas wkrokosu pokazowały piorka czerwone, to znać że mało potaszu, y przysypac wiecy, y Vmieszac, iusz niewarząc. Iesli by zas zaraz szczerniał krokos, to znać siła Potaszu, y byłby kolor ceglany, to wten ług przylać wody gorący. Gdy zas zewszystkim bedzie dobrze dogodzony, polac nim krokos, tak, żeby tylko dobrze zamokł, y Vmieszac go patyczkiem pretko, y przykryć czym glinianym (wyiąwszy Patyczek boby wyciągał farbe) y postawic to naczynie zkrokosem, natym ługu gorącym, niech tak pobedzie skilkanascie Pacierzy. potym go Onym Patyczkiem mieszac, trzec dobrze rękami y wycisnąc sok; á znowu nalac ługu, y tak sie znim obeyść, iako y spierwszym. y znowu nalac, y tosz uczynic. á iesliby sie ieszcze pokazowały piorka czerwone, to znowu nalac, y poty to czynic, asz sie dobrze kolor wybierze. Tym czasem, ow Rąbek rozdzielic na trzy

czesci

czesci, y ten worek rosproc. napierszy kolor naymniey wychodzi, tylesz na ostatni, á na sredni naywiecy. Kiedy iusz ług albo sok gotowy, ktory ma stac na cieple, żeby był ciepły. to wlac do niego octu winnego tegiego, naprzykład do garca soku, pułtory kwarty octu, choc wiecey, to niezepsuie. y rozdzielic ten sok na trzy czesci, wszystko wnaczyniu glinianym nowym polewanym, abo szklanym. y włożyć wiedne czesć soku, ow Rabek co ma byc napiersze listki. y tak ruszac y miąc reka przez kilkanaście Pacierzy tak niech pomoknie z pułkwadransa. potym pomiawszy troche, wycisnac, y włożyć ten Iusz zafarbowany Rabek, wdruga czesc soku krokosowego, y tosz wszystko czynic co y wpierszy czesci. y znowu tenze Rabek zamaczac wtrzeciey czesci soku krokosowego, y tosz czynic co y wpierwszey czesci. Potym wziac Rabek comabyc na srednie listki, y zamoczyć go, ~~y to~~ wpierszy czesci krokosu (wktorym iusz mokł przednieyszego koloru rabek) y vczynic tak co y zpierszym. kładac go znowu wDruga y trzecia czesć soku krokosowego. Potym znowu wkazda czesć krokosowego soku klasc trzecia czesc Rabku na ostatnie listki. y tak czynic, iako y spierszym. Przestroga, żeby każdy kolor na osobney klasc Misce, boby bledszy wyciagał farbe zgoretszego. Potym vwarzyć Mydła iak nachusty, niewiele Mydła klasc, byle sie tylo spieniło, á niegeste było. Napierwey ow przedni kolor prac wMydle ciepłym. żeby niestygło, dobrze postawic Donice zvkropem, a natym postawić Miednice, y prac dobrze iakoby co brudnego Potym mocno wykrecic. y tymże sposobem wtosz Mydło klasc, Druga czesc Rabku, y tosz czynic. Potym Trzecia czesć, y tosz czynic. Iesli zgestniało Mydło, to przylac swiżego, á prac dobrze, ato dlatego, żeby sie wyprała żołtosc. Iak sie to pranie skanczy, to wte Mydliny wktorych sie prało, wlac Naprzykład, do Pułgarca Mydlin, Octu kwarte, choc tesz y wiecey to nieszkodzi, y wtym znowu prac mocno y długo, poczawszy od pierwszego koloru, asz do ostatniego, iako sie wyżey mowiło. to Pranie dla tego sie czyni, isz iesliby co wpierszym praniu, przy żołtosci wyprało sie co y rożanego koloru, to teraz dla octu, kolor czerwony wnidzie wpłotno, a żołty zostanie wMydlinach. y tak bedzie kolor Iasny, trwały y niespłowieie. Poprawszy to wszystko, niewykrecac, niech tak mokre, chodz przez kilka Godzin, ale każde z Osobna bedzie. Potym wletniey wodzie przylawszy do nieyswiżego Mydła, wypłukac pretko iusz niepiorac, y zas wzimney wodzie, wkilku. żeby y naymniey niezostało sie Piorek krokosu, y żeby octu nieczuć było. Wykreciwszy zwody, rozwiesić wcieniu, niena słońcu. Iak vschnie, to karukiem, niepargaminem vkarukować, tak wreku rościerać karuk po tych Płatkach, y wieszać, tak długo przeciagaiac asz przeschnie. Ieżeli tesz kto chce wkrosienka wprawic, to ieszcze lepiey, choc płaty nierowne to nic nieszkodzi. Miawszy iusz takie płotno, to strzydz według formalny Rozy, y drewienkiem każdy listek wytłaczac Napoduszce, naiakiey Malarze złoto kraia, przykrywszy ia, cienka chustka.

Naprzod

Naprzod do Druciku Nasienie z Papieru Zoltego Vczynione poprzywiiac, potym male listki, potym Codaley wieksze.

NA KWIATY ZOLTE Y BIALE. Plutno Cienkie wyciagnac wkrosienkach, y Vkarukowac go goracym karukiem. Iak uschnie, wziac krochmalu, y rozmoczyc go, y rozetrzec Dobrze, wtrosze Wody, przylac do tego, karuku przechlodzonego, y Vmieszac dobrze, Mato bydz tak rzadko iak mloda smietana slodka. y wylac to na owo plotno wkrosienkach, y reka dobrze rozwiesc pretko po wszystkich mieyscach Zeby sie wszedy dobrze zalalo, y wziawszy krosienka wrece ruszac ich y tak y sak, przechylaiac, zeby sie naiedno mieysce niezlewalo, asz okrzepnie, co sie pretko stanie, iak sie skrzepnie, to w Wolnym Cieple, nienaslonicu, ani przy Piecu suszyc. Iak dobrze Vschnie, to y na drugiey stronie tak u czynic. Zebem przyrzec A to plotno sluzyc bedzie na Biale Narcyzy, lilie, y Insze kwiaty Biale. Na zolte zas Kwiaty, to Plotno biale, tak iako sie powiedzialo iusz ukrochmalone, wkrosienkach Pomalowac. Na ROZE biale, niemoze sie z krochmalem Czynic, boby bylo Grubo, ale samym tylo karukiem Vkarukowac.

NA BLEKITNE Kwiatki, na Vkarukowany tak Rabek iak na Roze biale farby klasc, Naiasnoblekitne Berblon. Na podleysze Indych z karukiem. Na Fialkowe iasno, lazurem, albo Olimbanum.

NA ROZANE, SOSANKOWE, y Cieliste. wziac Bryzelij Czerwony, moczyc woczcie, Dzien y Noc, potym ocet precz odlac, a nato Nalac wody, y warzyc iak do polowy Vwra, wsypac Halunu troche, niech z tym troche powre, a zszymowac piany, to iusz Cielisto. 2 Przysypac do tego wiecey Halunu, y lugu potaszowego przylac, to Rozowo. przylozyc do tego troche mydla kraianego to Sosankowo. Rozne kwiaty, nalepiey z bialego Vkarukowanego, iako wyzey robic, dodaiac farb wedlug przyrodzonych kwiatow, a bialosc sie bedzie przebiiala, a taka robote trzeba koscic Vernesem, to iest zrobiwszy iusz kwiaty, maczac ich wpokoscie wcieple, tosz Vczynic, y blekitnym, ale te Co sie krokosem maluia, niemoze sie tym koscic, chyba zeby zolte kwiaty byly malowane kurgomia, albo insza iaka farba Zolta, to takich niesie.

LISTKI ZIELONE Vkarukowawszy Plotno wkrosienkach bez krochmalu, porznac na listki, szypulki poprzyprawiac, Wziac Gryszpanu namoczyc go woczcie, y naslonce wystawic, coraz patyczkiem mieszaiac. co sie Ocet zazieleni, to wczyste naczynie zlewac, a Inszego na Gryszpan przylewac, po

ko

ko ieno z siebie zielonosć puszczac bedzie może kilka piorek szafranu wto namoczyc wtrosze Octu, y przylewac według Vpodobania, iesli chce mieć listki Ciemne abo iasne. Wty fabie owe listki maczac, y na sznurku wieszac żeby schły, tak długo to czyniac, asz iusz beda dobrze zielone, y wyschle. Toich potym w Cieple maczac w pokoście, przy gestszym. Aby było nieznac zczego te listki, to trzeba Vkarukowawszy płotno, krochmalem warzonym niezbyt gestym, Ciepłym, tak na sucho płotno natrzeć zobu stron.

FARBA z krokosu. Potaszu kwatyrka dobra. Wody Dyszczowy Garniec. Warzyć to oboie wnowy Polewany garku, Pokrywka nowa Polewana nakrywszy. tak długo, asz tylo pułtory kwarty ługu bedzie, przestrzegac by niezbiegał, czysty Patyczkiem mieszac. Potym postawić go na spokoynym mieyscu przez Noc. iak sie Vstoi, zlac go zwierzchu żeby sie niezmienił, w czyste naczynie. potym odważyć krokosu Funt, y Prać go do czystey wody, iako wyżey napisano. Wyiawszy z worka dobrze wyprany krokos, rozdzielić go na 3. cześci, na piekny misie gliniany żeby osiaknał zwody, y nakrywać go druga misa. serwete piekna gesta przybić wkrosienkach po 4. rogach Cwieczkami. podstawić pod te serwete, miednice wszystke polewana. potym, wziac iedne cześć krokosu, y włożyć ia wkufel Cynowy Czysty. Potym także Ług z Potaszu rozdzielić na trzy cześci, poty, do iedny cześci krokosu, wziac iedne cześć ługu, zgrzawszy go w Garnuszku na weglach, mocno, żeby ledwo Reka wytrzymac mogła, nakrywszy garnuszek. tym tedy ługiem go racym, polac ow krokos wkuflu, y potężnie go miać Reka. potym to wyłożyć na serwete. Potym wziac Dyszczowy wody, tyle, ile ługu. y także na 3. cześci podzielić ia, do kazdy cześci krokosu, y także zgrzawszy mocno polewać zleka ow krokos na krosienkach, y Reka roscierać. ostatek, tak wszystko robic, iako wyżey opisano.

O FIGVRKACH woskowych. Wosk czysty wdrobne kawałki połupac, włożyć go wgarnuszki 2. abo 3. polewane wewnatrz, y zwierzchu, potym wstawić wody w Panwi, żeby wRzała. Te garnuszki pokłasć wte wrzaca wode; tylko tego pilnować, żeby sie wody w wosk nienalało, boby sie pienił. Iak sie wosk rospuści, to go dopiero przelać, wgarnuszek ieden Piekny, y Suchy. y Zawiazawszy w Chustegke

cienka

Cienka, y gęsta Bleywasu iako Chto chce wezełek Duży, ktory do Czystego kiika przywiazac, wten wosk włożyć, y do Ognia niebarzo wielkiego przystawic, albo we wrzacey wodzie. mieszaiac bez Przestanku, asz bedzie gesty y biały iako Śmietana. Kto zaś chce żeby był wosk Cielistego koloru, to wziać Cynobru, iak na koniec Noża, dobrze Vtartego y do Bleywasu wsypać, y Vmieszać. Barzo tego strzedz, Żeby nie Vwielkiego Ognia wosk topić, gdysz Bleywas, y Cinober w Grodki by sie zbiiał, y wosk by czerniał. y Dlatego Nalepiey go, w wrzacey wodzie topić. Jako sie iusz tak wosk Vprawi, wziac Formeczki, y posmarowac ich Oliwa, tylko barzo niewiele, boby sie Osobki padały. potym ten wosk nalewać w Formy, iak przestygna, powyimowac Osobki, Subtelnemi Temporalikami powyskrobywać, y oczki Paciorkowe po wprawiac. potym włożyć ich w wode Zimna, y szczoteczka Suptelna namydlaiac Czesac. Jak sie tak dobrze wygładzi, to wziac Gorzałki mocney, wniey szczoteczke maczać, y Gębusie, y wszystko Ciałko Obmywać, a swicic sie pieknie bedzie.

IAKO PTAKA bez siatki poymać. Wziać Pszenice, Owsa, abo iakiego Inszego Ziarna; Włożyć go wsok Vtłuczonego Ziela, nazwanego Cicutam, abo Swinia Wesz, albo Piszczałka; y Zbielunem abo Tabakiem dobrze pomieszanym, ato niech postoi zdziesieć dni. a każdy Ptak co tego Zakusi Ziarna stanie sie iako piiany, że go asz reka łatwie Vchwycić może. DRVGI Sposob. Wziać iakiego Ziarna, Namoczyć go wlagrze Winnym przez osm Dni. potym wyiac, osuszyc: wziac Ziela Celidoniey tosz sie Zowie Złotnik albo Jaskułcze Gniazdo, takze szanty białey, Vtłuc to na sok, y namoczyć wtym Ziarno, potym to Ziarno ususzyc, Ptakom posypac, a z Vciecha reka ich Vchwicisz.

ŻELAZA Chedożenie, Zardzewiałego. Wziać octu Winnego, namoczyć wnim, abo Czosnek, abo Bleywas, y tym chedożyć. Abo oliwa. Abo łoiem.

RELIQVIARZE ROZNE.

RELIQVIARZYK Okragły Niemiecki. Naprzod wystrzygnac tylka Forme okragła, iako nizey. Zpapieru wkilkoro. okleić ia dobrze Materyika iaka cienka. Obdziergać (iak Vschnie, wkoło Jedwabiem Karm: abo Cegl: abo rozowym abo Inakszym. potym Blaszka trafiona, Jołta abo Biała (obwinawszy ia wprzod przyrzedzey, abo centkami, iakiegokolwiek koloru Jedwabiem) wkoło Brzegu wraz, obszyc. potym, nawlokszy na Baiorek gruby biały abo Żołty, kiszeczke biała abo żołta, skrecic ia na szpilce mały, potym ia rosciagnac rzadko y wkoło brzegu na kształt lakatki obszyc, zeby y na Blaszke dobrze Zachodziła, y Zbrzegu odrobinke Zbywała. ale ia wprzod (Vkreciwszy

na

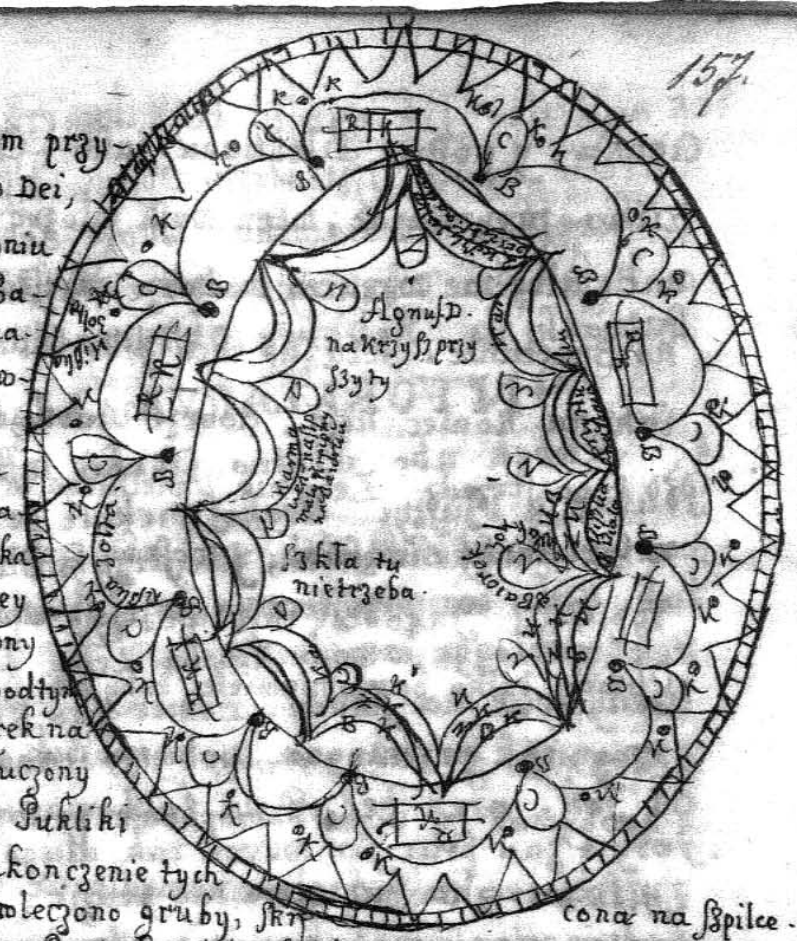

na Szpilce, y rosciągnawszy) mocno młotkiem przy-
tłuc. W samym Groduszku Materyi, Agnus Dei,
abo Piekny Obrazeczek maluski przyszyc (igłe w ogniu
rozgrzawszy) Vgory, Vdołu, y na Bokach. potym Ba-
iorek gruby iedwabiem karmazynowym okrecony na
Szpilce Vkrecony, troche rosciagniony, abo Dwanascie wosm Puklikow
przy Samym Agnus Dei przyszyc, Pukliki na sam
Agnus Dei. pusciwszy. pomiedzy pukliki, na Baiorku
grubym na Szpilce strafionym Listeczki okragłe, Jedwa-
biem Zielonym obwinione, dawac. Miedzy Puklika-
mi Karmazynowemi drugie pukliki, z kiszki Zołtey
Trafioney, na Baiorku grubym włakatke skrecony
na szpilce, rosciagniony, y przytłuczony, dawac. podtym
Znowu trzecie Pukliki, z kiszki Biały, na Baiorek na-
wlecony, na szpilce Vkrecony, rosciagniony przytłuczony
także w osm Puklikow przyszyc. Te troiakie Pukliki
maia byc obrocone ku Agnus Dei. na Zakonczenie tych
Puklikow, wziac kiszke Zołta na Baiorek nawleczono gruby, skrecona na szpilce.
rosciagnac, przytłuc, Wziasc także Pokretek na Baiorku iedwabiu karmazynowego, na szpilce Vkre-
cony rosciagniony, to oboie obrzednio skrecic, y ruwniusienko w około przy puklikach przyszyc.
Od Brzegu zas Znowu przy samey łakatce dac Drugie naprzeciw Pukliki wszesc abo osm. z ki-
szki Zołty trafiony na grubym Baiorku nawlecony, na Szpilce Zwiniony, potym rosciagniony
przytłuczoney. pomiedzy puklikow listeczki okragłe na Baiorku Grubym trafionym Jedwabiem
ponso obwiiane, abo same ruzyczki. na Zakonczeniu tych Puklikow Bisioreczka y dwa macienkie
kwiateczki, abo kamyki. w tych Puklikach od Brzegow, szesc abo osm dac Reliquiek kleiony
na Papierze Ceglasty materyiki tylko Vstrzygnac. tylko Reliquij przylepic. Jedwabniczka
subtelnie oszyc abo okleic, miedzy Pukliki od Brzegow
przyszyc. na Reliquij. Patronke pieknie napisano,
stoiaco nakształt Piersionka, na konczykach po
przysywac. wszystko suptelniuchno do Gory stoiaco
Akomodowac. podspod Turec. Pap. podkl. Vszko.

DRVGI. Okragły niemiecki. Papier
okleiony iak wyzy. Akoło niego waziuchna
listeweczka. Agnus Dei Jak wyzy. Pu-
kliki y wszystko, iak wyzy. natym
szkło. na samym szkle wkoło Łanczuszek
do listewki przyszyc. na Listewce zas,
wziac Pokretek na Druciku Czerwo-
nym dartym Jedwabiem kreconym. Obwi-
nac go kiszeczka Biała, wprzod sam Pokre-
tek

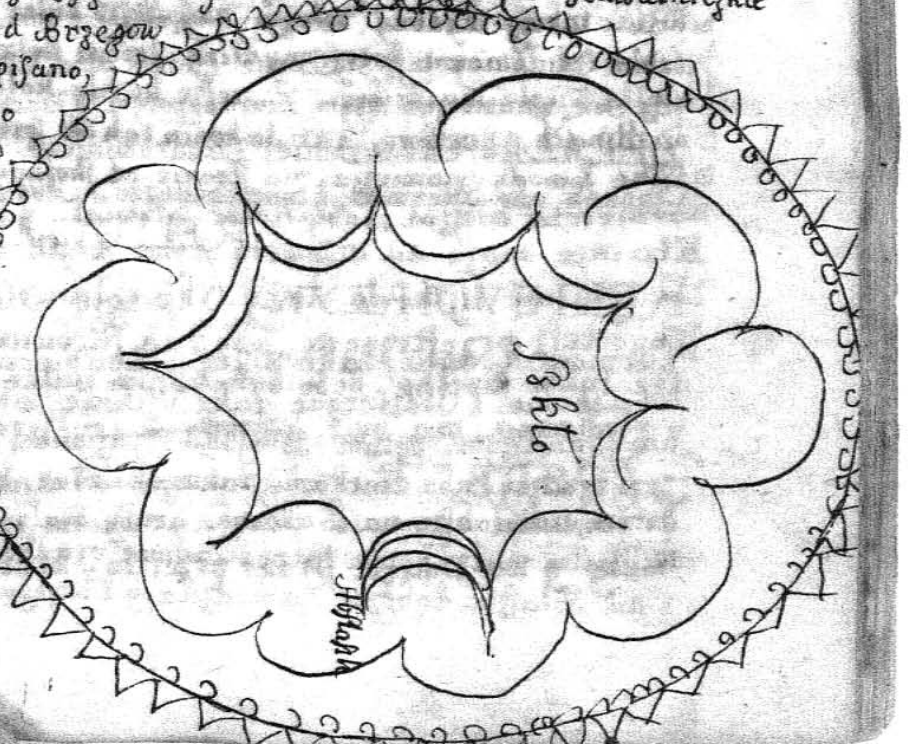

tek naszpilce szkreciwszy tosz dopiero na waleczku kiszke ztego oboyga vkrecic, wkolo lisztewczki obszyc. Vszko-kotoniego wstaszka obszernia z Pokretkow na Baiorku. moze Pokretek nadruciku, nietrafic naszpilce a kiszeczka obwinac. moze Pukliki w wiecey nisz wetroie dawac. + Patronki do Reliquiy obszyrne dawac +

INFORMACYA M.K. O KWIATKACH.

1. Roze Rabek abo Plutno Cienkie wstuczki naprzyklad na Pul lokcia pokraiac, iako wyzy. wyprac to Plutno, y Vsuszyc. krokos pieknie przebrac, zeby wnim niebylo nic Zielonego. Jedne stuczke Rabku swastrzygowac na worek y wlozyc wen ten krokos tak, Zeby sie przestronno przesypowal. wpul worka dosyc, y Zaszyc on worek. y wlozyc w wode Ciepla Zeby Zamokl wszystek. niechze tak stoi w Donicy kiedy lecie, na slonce. Zimie zas, na Piecu, przez Dzien, abo Noc. Coraz przegniesc go rekoma, niebarzo iednak byle sie zmieszal. nakoniec wygniesc on sok. a ten bedzie na farbowanie Plutna na Zolte kwiatki.
Potym zas prac ten worek tak dlugo, iako wyzy. kiedy iusz woda malo co Zoltawa, a worek Czerwony bedzie (cosie stanie od Godziny do Godziny, iesli bedzie pilnosc wplukaniu y odmienianiu wody) wycisnac go dobrze, y niech bedzie wnaczyniu Czysty gliniany polewany, abo szklanym. na Drewnie nieklasc ani na plotnie, bo kolor ginie. y daley tak robic, iako sie opisalo w Informacyi z poznania. Gdy zas iusz sie dobrze Zafarbuia Rabki wedlug opisu Poznanskiego, tym Czasem, Vwarzyc mydla iak na Chusty. niesila mydla klasc, tylko Zeby sie spienilo. a nie geste bylo. Plutno przestrzegac Zeby nakupie niebylo, bo Blady kolor wyciagnalby z goretszego, ale kazdy kolor na osobnych klasc miseczkach.
W Vwarzone mydliny, klasc napierwey ostatni kolor, y wyprac dobrze iako Chusty piora. wtesz mydliny wlozyc naypierszy kolor, y prac dobrze, niebarzo iednak naciskaiac. Nakoniec Znowu wtesz mydliny sredni kolor wlozyc y tak iako y tamte prac. te mydliny Zawsze Cieple maia byc. Zawsze kazdy kolor na osobney ma misce lezec. po przepraniu wmydlinach, zoctem, y az do konca tak sie sprawic iak w Poznans. wycisnawszy Rabki w Pilke Zwody, powieszac na stronie od skrzypcow, szpilkami poprzypinac. niena slonce ani na wietrze wieszac, boby kolor splowial. y Vkarukowac iak wyzy.
Kto chce, moze na Czwarty kolor wtych ostatkach farby vfarbowac, to bedzie blady na ostatnie listki do Rozy. tosz czyniac iako y Zpierwszym plotnem.
Tego tesz przestrzegac, aby tak farbuiac iako piorac Rabku niewykrecac ale tylko wpilke, boby byly ponim palce Biale. woda tak do Farbowania, iako y plokania, ma byc ~~zkrokosu~~ Dyszczowa.

2. SPOSOB Karukowania Plutna na kwiatki Biale. Plutno Biale w krosienka wprawic Raz karukiem warzonym Pedzlem po Plutnie przemknac Zeby y na Druga strone przeszlo, ktora tesz Vgladzic Pezlem. Namoczyc krochma-

krochmalu iako Naypiekniey ſzego, rozetrzec go dobrze. y z karukiem po troſze kro-
chmal mieſzaiac, rzedziuſienko, pędzlem ſmarowac. przygrzewaiac barzo letnio, Żeby sie nie
Żewrzał krochmal. iak uſchnie, to Znowu pędzlem ſmarowac, y przemykac, poko sie Płutno
nie wyrowna, y niewygładzi. wprzod trzeba krochmal niſs sie z karukiem Vmieſza, przece-
dzic. Karuk Zaś, tak trzeba warzyc. Pokraiac go Drobno, y namoczyć w Wodzie przez noc,
Albo Dzień. potym warzyc bliſko Godziny, probować palcem, ieſli lepki dobrze, albo na co
Zimnego kropelke polac, ieſli sie z ſiedzie Żaraz, to taki na Rożane Płutno. Na biate
Zaś płutno trzeba rzedſzego, coto przed krochmalem przemknac, a na przylewanie do ſu-
rowego krochmalu, iako nayrzedſzego.

SPOSOB ZIELONEGO farbowania płotna. Gryſzpanu Vtrzec, abo Vtłuc miatko.
Woczie winnym w kwarcie w Bance ſzklaney go namoczyć. Żeby była Gryſzpanu wiekſza
Cześć Banki. y poſtawic leciena ſłoncu, Zimie napiecu (byle Banka nietrzaſta) a coraz
przemieſzac pięknym patyczkiem. Jak dobrze ocet wygryzie gryſzpan, żeiuſs niebędzie
Zielony tylo ſzarawy Zlac pięknie zwierzchu, ana pozoſtały, Znowu nalac octu, przyſypa-
wſzy nowego Gryſzpanu. y tak długo to czynic, aſs ſie doſyc według potrzeby Farby narobi.
Niechże ſie tak diſtiluie na ſłoncu albo przy piecu, aſs będzie klarowna. potym wtroſzce
tey Farby, namoczyc ſzafranu w piorkach, przez kilka Godzin. potym ten wymoczo-
ny Szafran potroſze do farby przylewac, probuiac na papierze Pędzlikiem. kiedy ma-
lo ſzafranu, to będzie płutno barzowe. kiedy zaś ſiła ſzafranu, to będzie niepiękne
Papuze. czpotrzeba wmiare. czego Doſwiadczenie ſamo nauczy.

Potym wprawić płutno w Ramy, Vwarzyć krochmalu Gęſto iak na korporały. wprzod
iednak nim ſie krochmal Vwarzy, kleiu Vwarzyć w Wodzie, y w ſurowy krochmal rozmoczo-
ny, przylac owego kleiu (niebarzo wiele boby było płutno Twarde) troſzkę go przechłodziw-
ſzy Żeby ſie krochmal niezewrzał, toſs dopiero roſtworzywſzy według Zwyczaiu Zimna wo-
dą, do Ognia przyſtawic mieſzaiac Żeby był Gładki, Coby ſie nim dobrze płutno naſmarowa-
ło. Rękoma po płutnie nim dobrze roſcieraiac, aby gładkie było Z obu ſtron. Skromnie
iednak nakładać krochmalem, boby ſie płotno łomało, y nażem krochmalu nieżbierać z
płotna. Jak dobrze Vſchnie, owa farba w Zwyſs opiſana (przylewaiac do farby potro-
ſze karuku Warzonego) przemykać pędzlem po płutnie z obu ſtron, y na Wolnym ſłońcu, a-
lbo Zimie przy piecu uſuſzyc. Jak uſchnie Znowu przemknąc pędzlem. poty tak czyniąc, aż
będzie do Vpodobania.

INSZY ſpoſob Zielonego Płutna Płutna Farbowania. Wziąc Ziela co ſie Zowie ko-
laciec ſamego kwiatu koloru fiałkowego. Oberznąc pięknie Zniego ſame liſtki, ſrodek wſzy-
ſtek precz wyrzucić. paczki tego kwiatu nato ſą naylepſze. Vtłuc to Ziele iak naylepi w mo-
Ździerzu marmurowym, y wyprąſować przez chuſteczkę w naczynie ſzklane. Poty Vwarzyć do-
brze kałkusu albo ługu, przecedzic, ałunu włożyć, y potroſze lać napozoſtałe wygniotki (Żeby by-
ło dobrze gęſto) y Znowu tłuc, mieſzać, y odciſnąc do pierwſzego ſoku. Jeſli ſie ieſzcze pokazu-
iąc liſtki fiałkowe, to Znowu Gorącym Tuglem z Hałunem, polać, tłuc, odciſnąc, y poty to

czynic

czynić, puki te listki farbe z siebie puszczać beda. wtey farbie maczać Płutno, tak wyciskaiąc Zniego farbe Żeby ieno nieciekła. potym ie poprzypinać do sznurka y ususzyć wtakim mieyscu Żeby wiatr niedochodził. Jeśli trzeba, to y drugi y trzeci raz Zmaczać, Za każdym razem suszać. Żadny farby Zmaczanych płacien nie wykręczać iak przy praniu chust, ale tylko wpitke, wyciskać. Potym to ukrochmalić Gestym iak na korporały krochmalem przeciągaiąc mrekach aż Uschnie, abo wkrosienkach. Jak uschnie, może wygrzyć kamieniem.

KWIATKI Żołte martagany. wyrznawszy listki Zpłotna na kwiatek, malować ich pęzlikiem Gumigutta rospuszczoną, iak Uschnie, robić kropeczki z Inkaustu Zwinąwszy Zas kwiatek, Gumować go Gumą Arabską. Do kwiatkow Łateczki tym Sposobem robić. przydać do wosku Cynobru, y oliwy troszenke, y robić Łateczki, y wtykać na Szczeć. Srodki do Żołtych Martaganow z wosku Zielonego. alepiey, gdy ich ieszcze dotego wfarbie suchy obwala.

FIOŁKI Żołte według formy wystrzygszy sklić Gumą, y na Drucik obwinąć, do piero Gumigutta malować, potym Gumować

BLEKITNE kwiateczki malować Szmelcem Gumą rospuszczonym troszenke, iak Uschną, gumować.

NASTURCYUM robić z płutna farbowanego Szafranem, wesrodku pomalować Cynobrem, prążeczki dać z Inkaustu.

Wszystkie Insze kwiatki Zbielonego Płutna surowym krochmalem, robić. wystrzygszy dopiero farbami malować. To Zas płutno białe niema sie suszyć na słońcu boby było Żołte, ale na wietrze.

KORZONKI u kwiatkow, kto niema Jedwabiu, może Bawełną obsnąć potym gestym krochmalem posmarować y ususzyć, y potym farbą Zgryszpanu posmarować y ususzyć y toż poki niebędzie Zielono, czynić.

Do krokosu kto niema Łotaszu, mozego z popiołu z samych Makowin Uczynionego Zrobić.

LAKO Uchedożyć Zardzewiałe ŻELAZO. wZiąć octu winnego, na moczyć onim Czosnek abo Bleywas. Ten sposob lepszy niż oliwą maząc.

LAKO CERATE Urobić. Rożni, rożnie: może y tak. Rozepnicy płotno na Ramach. potym rospuść oliwę iaką chcesz farbą, rospraw ią dobrze, y potrosze pędzlem biorąc, po Płutnie smaruy. Gdy uschnie za niedziel dwie abo trzy (nie na słońcu ale nawietrze suszą) toż Uczyniss drugi raz. potym pumexem zrownay. potym Vernisem, abo pokostem, tym co niżey, naniesz raz y gdy Uschnie, drugi raz. POKOST zaś tak zrobiss. wes olei lnianego samego, gdy wezwre, dopiero wewrzący oley syp, dobrze wprzod Utarszy, to iest Gleyte, miniąc, gryszpan, Bleywas, szkło Tarte, Burszstyn, wszystkiego potrosze. gdy ztym wezwre; wes Żywicy sosnowy y one na wolnym ogniu rospuść, strzegąc by sie niespaliła: Dowszem, wpuł tylko rospuściwszy, woley won oley. y potym odstawiwszy Oley, znowu Drugi raz Żywice wen wpuściss,

a tak

a tak niebedzie lipnał Pokost. gdy przechłodnie, możesz go w Inszą ~~pokost~~ naczynie przelac szklane, a bedzie lsniacy sie y nie lipki. Do posmarowania zaspłutna, farba oliwa rosprawiona, iako sie wyzy powiedziało, ktoby niemiał oliwy, to nato mieysce, zażyć oleiu rzepikowatego z trocha zywice; a ten nietak pali płotno, iako lniany. Pokostu wzwyz opisanego, tak sprobowac: puscic go krople na szkło; iezeli pretko Vschnie, to iusz iest dobry. Iezelibys kto chciał, Czarny Farby do Płotna nato, zażyć, to naylepsza dla pretkiego Vsuszenia z kości wołowy, abo iaki Inszey, dobrze ia spaliwszy, y na kamieniu Vtarszy, y Vmbry troche przydawszy.

IAKO BVRSZTYN, na wernis, rospuscic. wes kawałki małe Burztynu, włoż ie w Garnek mocny, polewany, wysoki, wedle proporcyey Burzztynu. nalac nato troche oleiu Terebinthinae, żeby sie tylko pomoczył Bursztyn. Zakryi Pokrywka, abo drugim garkiem. Wstaw na wegle niech sie smazy. kiedy sie barzo kurzyc pocznie, Zdiac z Ognia, y przemieszac łopatka. y Znowu wstawic na wegle. Czyniac tak za każdym razem, ile sie kurzyc pocznie. Kiedy iusz na spodzie mieknac y czernic pocznie, mieszay, y tak długo na weglach trzymay, aż sie cale iak wosk gesty, rospusci. Kiedy sie iednak y tu kurzyc poczyna, to coraz Zdiac z Ognia. Wylac potym, wszystke te masse, na kamien, albo Talerz Cynowy, Zmoczywszy go wprzod; albo też posypawszy Vmbra ~~[illegible]~~ Tarta. kiedy Ostydnie, Zbierz; y włoż Znowu w Garnek, choc wten co y pierwey. Naley wiecey niz pierwy Oleyku Terpentinowego, smaż; aż sie iak woda rostopi, przecedz przez chustke. y Tak masz iuz gotowy Bursztynowy Vernis, do Robienia szmelcow na Żelazo. Z ktorym Bursztynowym Vernisem abo Pokostem, mieszay Farby, y na Żelazo, Mosiadz, &c. Nanos. potym przy Ogniu abo weglach tak długo grzey, aż stwardnieie iak szkło. IEZELI wezmiesz Gumi Animae iako może naybielszey, y z Oleykiem Terpentynowym na weglach rospuscisz, y z tym ~~[illegible]~~ Bursztynowym wpuł Zmieszasz, w cieple potrzymasz ze dwa dni na Piecu, Żeby sie z soba dobrze Incorporowały, miec bedziesz pokost biały y twardy. Zawiazac go mocno Żeby niewyparował. Iesli też do Zwyczaynego Lnianego Pokostu, tego Burztynowego połowe przydasz, y z soba (żeby sie Inkorpolowały przysmażysz, bedziesz miał drugi Pokost Twardy, y rychło schnacy.

IAKO PACIORKI Zrobic, na kształt Bursztynowych, koralowych, y &c. Vczynic kley biały nie gesty, z Ierchy abo z Pargaminu, abo z karuku. Zażołcic szafranem suszonym y na Proch Vtartym niech to wespoł troche powre, potym gdy ostydnie, (byle sie niedokonca zsiadło) maczac wtym Paciorki białe szklane przezroczyste, na Drewienka ie po iednemu powtykawszy. y Znowu maczac y suszyc poty, poki widziec bedziesz potrzebe. Na koralowe, Cynobrem miasto szafranu, kley rosprawisz. na Insze Kolory toż z Farbami Vczynisz.

PACIORKI. Wes Syra coć sie podoba, Żetrzey go na Tarce. naley nan Wody wrzacy, po Łyszce leiac, tak długo aż sie rospusci. Wycisniy Tłustości z nie-

go

go przegniataiac - przegniotszy wode odlac coraz, a nowy ciepley przylewac Zimna troche rostwarzaiac. y poty to czynic, az woda po wycisnieniu, bedzie czysta, y nietlusta. Ten zas syr w Zimny czystey wodzie przez noc zostawic. Potym wziac wapna dobrze ztluczonego y przesianego, y Cynobru, naprzyklad Jesli chcesz miec Paszte Koralowa. Do Funta syra; wapna, siedm abo Dziesiec Cynobru pultory Vncyi. Zmieszay ser zcynobrem y wapnem, gniotac tak dlugo, az bedzie iak Ciasto tegie. (Lecie iednak gdy goraco, niezbyt nagniatay bobyc pretko Vschlo. Nagniotszy ile dosyc, rob ztego iakie chcesz Paciorki, palce oliwa smaruiac. igla abo Drucikiem galeczki przepychay, y wcieniu przez kilka dni susz. poty otocz Zelaskiem, y zebem wypoleruy - potym oliwa dlon napusciwszy paciorki wniey potrzyi, gdy z oliwy podeschna, platkiem iakiem potrzyi, abeda czerwone, y polerowne. Jesli miasto czerwonych chcesz miec Paciorki czarne; to miasto cynobru mieszay sadze. Jesli chcesz miec Zolte, mieszay Farbe Zolta. Jesli chcesz miec Pstre, poczyn roznych kolorow placki zteyze paszty, farbami zaprawione. Jak dobrze Vschna, przetlucz miatko y przesiey. maka przez sitko przepadnie, a gruzolki zostana na sitku. te gruzolki wespol zmieszay, y wpaszte czarna po zagniatay. Czyn Paciorki, susz, tocz, poleruy. ut supra.

DRVGI SPOSOB o PAPIERZE TVRECKIM. Miey Forme drewniana tak dluga y szeroka, iak Arkusz Papieru. Wysoka na dwa palce. miey y Farby, Lake czerwona. Auripigment, abo tez Risagallum na Zolta, Indych na Blekitnia. Indych z Aurypigmentem zmieszany na Zielona. Bialosc zas sam Papier pokaze. kazda ztych farbe, Vtrzyi na kamieniu malarskim, cum spiritu Vini, troche Zolci szczupakowey przydawszy. Farby maia bydz niezbyt geste ani rzatkie. mozesz przydac kropelke petreoli. gdy masz malowac, miey pogotowiu pedzle. Miey Grzebien zszerokiemi Zebami, miey y Papier moczony, taki iakiego wDrukarni Vzywaia. miey y Dragant rospuszczony, nie Zbyt gesty ani Zbyt rzatki. To pogotowawszy, wley Dragantu w Forme drewniana, nakrop Dragant gesto Farbami, wedlug Vpodobania, zeby sie prawie niemi okryl, toz grzebieniem wZdluz powierzchu lekko przeciagniy przez dragant y Farby. mozesz ieszcze y piorem pokrecic iako chcesz na Viri Owe Farby, dragant. Mozesz y same tak tylo Farby na Dragancie, bez przeciagnienia Grzebieniem, y pomieszania Piorem tak Zostawic, abedzie iak Jaspis. Toz dopiero Papier od konca iednego zlekka spuszczac na Farby, az do Drugiego konca Formy. palcem po brzegach Arkusz lekko nacisnawszy. y Zaraz Znowu lekko Arkusz (Vfarbowawszy, podniesc, y wyiac z Formy. poty rowno go gdzie polozyc Zeby Vsechl. Jak Vschnie, dobrze go mydlem potrzec, y Zebem wypolerowac; a miec bedziesz Papier ow pstry

Co

co go Tureckim Nazywaią. PRZESTROGI. 1. Reki Trzeba pretkiey w Nakrapianiu farbami, y wspuszczeniu Papieru, bo Farby po lekku nadoł idą. Przetoż gdy Dragant Znacznie sie iusz Farbami Zaszpeci, wylac go potrzeba, y Formę wymyć, a Innego pieknego nalać. 2. nim sie wto włożysz, lepiey probować na osmey Czesci Arkusza, wlada wieczku drewnianym, aż sie włożysz, a to dla kosztu. 3. Wnakrapianiu Farbami, starać sie, aby iednostayne krople spadały, y niemałe, y Zeby sie nieco roschodziły. Iesliby sie zaś nie roschodziły nierozszerzały, to przydać troche Zołci do Farb, abo Petreoli. 4. Im farby beda wyższe, tym robota pieknieysza. Ia (mowi Author) naprzygestszym Dragancie, pedzlem niekropiac, ale linie pedzlem poprzeg prowadze y maluie, potym ie grzebieniem po wierzchu prowadzonym przerywam; a pewniey y piekniey mi sie Udaie. Może bydz y przygestszy Grzebien, tym subtelniey sie Piora Udadza.

O KWIATACH ROZNYCH. A naprzod ROZE. Uchodziwszy dobrze Krokos według opisu na karcie. y y Ufarbowawszy wnim według opisu Rabki y Płotna. Uwarz krochmal przytezszy, gdy przestydnie, przyday do niego troche soku Cytrynowego, y Zmieszay dobrze. Szmatki wnim maczay, rosciagay, y według opisu susz. iako wyżey. a iesli stuczki Płutna przywieksze, do krosienek Znimi. Zgotowego iusz Płotna, według opisu na karcie Powyrzynasz listki na kwiecie albo Roże, według Upodobania, Model sobie spapieru wprzod Uczyniwszy, mnieyszy albo wiekszy. Iesli trzeba dla wypukłosci, to y Formeczki drewniane, wydrażone zrekoistka wnie wchodzace mieć pogotowiu. Gdy zszmatek Roże robić bedziesz, nieporzucay okrawek, ale ie zebrawszy, naley nanie troche ługu, y troche soku Cytrynowego, wycisnac y wykrecicie, a znidzie Znich Farba, wktorey Umocz szmatki białe, ate służyć beda na ostatnie listki blade rożowe

LISCIE ZIELONE. namoczyć Gryszpanu wsoku Cytrynowym, abo wocżcie, y tak sie Znim obeyść, iako nakarcie Może też w Innym słoieczku mieć troche (bo niewiele trzeba) Laugrunu, to iest farby soczysty Zielony, nate naley wody, a z Zielenieie, y czyn ztego Oboyga Mixture według Upodobania. Ieżeli zmieszanie bedzie Zbyt Ciemne, to przyliy Laugrunu, iesli Zbyt iasne, przyley gryszpanu. Z liściem zaś samym tak sie obeyść, iako nakarcie

KWIATKI ROZNE, iako na karcie. Rosprawić donich farby (Błekitnia y Pomarańczowa Znayduie sie wkramach) Zetrzey ie na malarskim Kamieniu, rospraw ztrocha gumi y wody. Zołta zaś tak Urob. weś troche szafranu nietartego, Ususz, Zawiaż w Wezelku. wpusć wtroche wody Ciepłey. Lakmus szmelc z karukiem, piekny daie kolor. Także laka ztrocha mydła, y z Zołcia wołowa, na miseczce Zagrzawszy. Także Grana ztrocha kurkumy. miey y Gume gesta, kokcin iak Terpentyna rospuszczona. miey y Zelazne rożne preciki, do wygniatania listkow, ktore na końcu, niech maia Gałki okragłe (mnieysze, iak wisnia, wieksze, iak okragły

kragły mały orzech włoski &c. y średnie. Te w Vżywaniu przygrzeieſz ale niebarzo. Miey y Poduſzke Czymkolwiek miekim nathana, albo iakiey Złotnicy do Złocenia Vżywaią. Potym porzniey liſtki nakwiatki iakie Chceſz, z płotna Krochmalnego białego, poſalduy ie y Żalam, ieśli gdzie trzeba pomaluy potym farbą przyzwoitą. Jezeli które potrzebuią wypukłości abo Zagietości okrągley, te włoż na chuſtke troche mokrą ꝛ ta strona którą niemalowana, że Odwilżeia; potym Zagrzawſzy Żelaſko, przyłoż mocno do liſtkow, na Poduſzce Złożonych, a Vczyni ſie wypukłość ſpodem. Jak poſkładaſz liſtki wkwiatek przy Drociku Środkiem, powlecz geſtą gumią wſzędzie Zwierzchu. Jezeli wypukłości trzeba Znaczney (iakto u Tulipanow) to y Formeczke miey pogotowiu Zrekoiſtką mnie wchodzącą, Odwilżywſzy mokrą trochy chuſtką. DO ROŻY we ſrodek, ſzafranem Papier vmaluy, y drobno narzniy, na drociku we ſrodku Zwiiiiąc. Do GOŻDZIKOW we ſrodek piora Gęſiego Vdartego Łazyieſz. LILIE łatwo Vczyniſz miawſzy Forme drewniana na ieden liſtek. LIŚCIE Zielone, ieśli chceſz miec Zwoſku, roſpuſć go, wſypawſzy według potrzeby gryſzpanu miałko tartego Vmoczywſzy wtym liſtki, kłaſć ich nawode dla Glanſu. ŁAZVROWE małe kwiateczki. Wes Farby Berglau, abo Berblo. Naley troche Karuku roſpuſzczonego, przyday troche bleywaſu, tym maluy kwiateczki. Jak Vſchną, gumią geſtą poſmaruy. Kolor piękny Cieliſty Czerwony Karmazynowy miec będzieſz, Ziaderek kiermeſu, po włoſku Żowią ich Grana. ktory tak Vczyniſz. Wezmi troche tych Ziarnek ſzarych co wſobie maią karmin, Zgniec miałko, wſyp wco ſzklanego, abo w miſeczke polewana. Naley troche ługu mocnego y Zmieſzay, potym Kałunu miałko Vtartego wto wpuſć troche. y troche ſoku Cytrynowego Zoſtaw tak choc przez dwa dni, że ſie dobrze Vſtoi. potym probuy, Jeżeli karmazyn nowo, to przyday ſoku wiecy. Możeſz y Gumi troche przydać. Niema być Zbyt geſta ale przyrzedſza farba; niewiele iey rob, ieno ile możeſz wypotrzebować. a bierz ią pędzlem gdzie klarowna. BRYZELIA Czerwona iak warzyć. Namoczyć ią woczcie winnym dzień, y noc. potym z octu wyciſnawſzy, warzyć wwodzie tak długo, aż trzecia geſć wywre. przydać troſzeczke Kałunu, mieſzać aż ſie piana Vczyni, że trzy razy piane odrzucić. Na oſtatek farbę przecedzić. a żeby była rozowa, może przydać troche ługu. NA FIAŁKOWY Kolor. wes Bryzelij brunatny, naley wody czyſtey, przyday garść gumi tługoney y tyleż Kałunu, na ſłońcu to diſtiluy. Zley kolor, Znowu wody naley, na ſzeſć razy ſtanie iedney materiey, roſpraw wtym karuk. &c. ŻIELONY

kolor

kokcinki

kolor piekny, gdy do soku rucianego przydasz troche szafranu, y gryszpanu z Gumia.
NA CZERWONA, Cynober z woda Utarty, także Bryzelia. NA ROŻOWA, dwie
Cześci miniey, iedna Bleywasu. Może y tyle Auripigmentu, ile miniey. NA OGNISTA,
Zmieszay sadze z Hałunem, niech powre oboie. Gdy Zażyć przyidzie, Cynobru doday z Ha-
łunem y z Gumia. NA ŻOŁTY; szakłat, o swietym Wawrzyncu zbierany, z Hału-
nem. abo szafran z Żołtkiem iaiowym, z gummiagit, z Hałunem. NA BŁEKITNY, z
kryda, Incorporuy sok Jagodek sambuci. NA BIAŁY, Tarte Wapno. Gips, ska-
iola z trocha swiatłey maki, kreta, proszek z skorupek Jaiowych. MINIA podwyższa
sie Cynobrem, Cmi sie czym czarnym. ZIELONA, podwyższa sie czym białym, y Żołtym.
ŻOŁTA, podnosi sie Auripigmentem, y czym białym. BŁEKITNIA podnosi sie czym
białym.
POZIOMKI. Krochmal potłucz, przesiey. wpuść Gummidragantu krople, przydawszy
troche y Gumi Arabici wpalcach to gniotac połacz, y nim oschnie, uformuy. potym Ufa-
rbuy, iak Uschnie.
SLIWY. Bryzelia Brunatna, abo Lakmus (ktory torna solis nazywa sie)
rospuść wkaruku. Uformuy z wosku białego sliwe, włoż na drocik, Unurz wkaruku,
wyimi, obracay aby stydło. Farbe naniey (y na Gronach winnych) tak Uczynisz. Gotowe te
Fructa, osliniy, y lazurem miałko Tartym, nakrop do woli.
WISNIE Hiszpańskie. karuk z samym Tornasolis, Farba, rozczyń, wnim, z wosku
Uczyniona wisnie, maczay. Porzyczki czerwone, także. Białe zaś, Uformowane z
wosku, raz y drugi, wsamym karuku Zanurz.
OWOC, abo Kwiat biało czerwonawy. Uformuy z białego wosku Frukt iaki dru
cik wen wpraw (wkaruk rospuszczony wpusc kryty miałko Tartey) wtym Frukt nurzay,
y Żeby ostygł, obracay. wyiawszy gdy Uschnie (tym czasem inszy nurzay Frukt) wierzchołek Unurz
w Farbie czerwoney, agdy Uschnie, Znowu raz y drugi wsamym karuku Zanurz.
O TARCIU ZŁOTA y Srebra. Wes Gummi y salpetru po rowney czesci. stłucz
oboie miałko. Potym na kamieniu Malarskim pokrop troche woda, miawszy kurrent dre
wniany przyciezszy, okragły. Kładz po trosze listkow Złota abo srebra, trzyi tak długo,
aż sie pokazowac beda babelki, abo poki nieuznasz iż iusz dosyć. gdy sie roschodzic po kamie-
niu bedzie, coraz drewniana łopateczka pod kurrent zgarniay, Żeby sie dobrze starło. Może
troche wody przylac, byle niebyło rzatko. Jak sie wszystko dobrze Utrze, spłocz z kamienia wmiseczke,
przez chustke cienka przecedz, naktorey to Zostanie co niedobrze Utarto, co schowasz na drugie tarcie.
gdy sie zaś to przecedzone powoli Ustoi (naprzykład za trzy godziny zley powoli z wierzchu na Inna
Miseczke, a na pozostałe srebro, swiży wody naley (aż woda cale czysta po spłukaniu Gummi y
salpetru bedzie) poty płokac. potym to dla chowania dobrze wysuszyc. gdy zaś chcesz tym robic, wo-
da wktorey bialuchna Gumma mokła rospuść. KAMIEN krwawnik naylepszy do wycierania.
PULPE, tak Urobisz. z mastyxu czysta, naktora sie tak zdobedziesz. Ziarna mastyxu troche
przygrzawszy, ~~wes pa~~ nakoniec noża wetchniy, y przy ogniu dobrze Zagrzey. od ognia goraco od
iawszy, wes Palcami y scisniy, awynidzie iakoby leska barzo czysta y przezroczysta. tey troche
wpuscic do oleyku Terpentynowego, albo Terpentyny Cypryiski, dla rosprawienia farb do fa-
rbowania kleynocikow szklanych. Farby zas nato takie bydz maia. Laka piekna wenecka dla
Rubinu. Gryszpan distillowany dla szmaragdy szmelc dla Lazury. Transmarin dla szafiru.
rosprawic naszkiełkach każda z osobna Farbe, pulpa y Terpentina, przygrzewaiac (szkło nad ogniem
rozgrzawszy.

rozgrzawszy) szpadlikiem iakim. Znak dobrego rosprawienia, gdy troche o-
chłodszy stezeie, y ledwo tykaiacego sie palca chwyta. nanies rosprawiona
materya na iedne strone szkiełka, zagrzanego, abo kleynociku, drugie szkiełko
rzniete do tegoz przyłoz, y scisniy iedno zdrugim. a wiedz ze im barziey sci-
sniesz, tym bledszy bedzie kamyszczek. Potym trypla troche potrzey dlaglansu.
IAKO ANTEPENDIA Vrobic. Na Ramach rozepniy
Płotno choc przygrubsze. Vczyn lentrych, kley rzatko rospusciwszy, ktorym
rospraw krete Vtarta, na kamieniu malarskim. Ta kreta rosprawiona
wziawszy Pedzel gruby, nasmaruy Płotno. Gdy podeschnie, mozesz to Vczynic
y Drugi raz. Potym na suchym iuz, narysuy sobie weglem kwiaty y łamania
lakie chcesz. Mieysca te gdzie kwiaty y Łamania narysowane sa, Poko-
stem Malarskim (dobrze Vczynisz gdy Znim troche wosku pierwey rospuscisz aby
Zgestniał, y troche Gleyty Czerwony Terpentyny aby predzey schnał, przydasz.)
dostatnie tym kwiaty napusc, niewszystkie iednak razem, ale po czesci. potym
Zaraz przesitko Barwica potrzasay; potrzasnawszy, spodem płotna reka
Podbiiay, aby Pokost barwice lepiey przyiał. troche zas ramy z Płotnem na
chyliwszy, a podbiiaiac reka, barwice z Płotna spedzisz niepotrzebna, ostatek
y Zdmuchniesz. Atak zostanie Barwica na Pokoscie, tam tylko gdzie być
powinna. To Vczyniwszy na iedney czesci płutna, tymze sposobem sobie po-
stapisz y na ostatku, Pokostem napusciwszy, barwica potrzasnawszy. &c.
Gdy iusz cale Floryzowanie barwica skonczysz, wezmi Bleywasu, albo Bia-
łey Farby, dobrze na kamieniu Malarskim Vtartey, rospraw ia Pokostem
schnacym Białym Malarskim, y tym mieysca miedzy floryzowaniem y Barwi
ca pozostałe maluy, amiec bedziesz bedziesz iak prawdziwie Altembasowa mate-
rya. Jezelic za czasem, Białosc nieco Posmiedzieie; Bleywasem Znowu ła-
two odnowisz, bo Barwica nie łatwo spełznie. INFORMACYA. 1. Zkley
karte niemała, na ktorey, day sobie odrysowac kwiat Altembasowy iaki chcesz.
potym narysowanie ocechuy sobie szpilka dokoła, gesto przepchnawszy y przedziurko-
wawszy połoz karte iak trzeba na Płotnie, [illegible] na spod obrociwszy. miey wore-
czek ztłuczonym weglem, Natrzasay naprzepchnieniu y podziurkowaniu szpilko-
wym, a przepadnie czarnosc, y wyrazi sie na Płutnie kwiat. Łatwo zas weglem
abo ołowkiem wyrazniey go sobie okreslisz. 2. Ze obarwice trudno, z-
własczca gdzie Postrzygaczow niemasz, tak ia sobie Zrobisz. Na czerwona, dostan
Płatkow kiru czerwonego, albo go kup złokiec, Drobnogo nozyczam postrzysz.
potym Jesli mozesz, y Tasakami posiekasz, nakoniec w Mozdzierzu Vtłucz na Proch.
Ktory Proch Jezeli co zblakuie, warz go wbryzeli czerwony y Vsusz. Na Błeki-
tni kolor vtłuc Sukna Błekitnego. toz na Zołty y Zielony. &. Nim tedy ro-
bic pocniesz, to ci miec potrzeba. Odmalowany kwiat, Płotno na Ramach roz-
bite

bite, Pedzle. krete lentrychem rosprawiona. Pokost dwoiaki Malarski, to iest Zwyczayny, y Biały. Bleywas na Farbe tarty, y Barwice. POKOST Zwyczayny tak zrobisz, Weś Oleiu lnianego, Włoż weń Gleyty Czerwony Litargirium sie Zowie, przystaw ostrożnie do Ognia. moia rada na Podworzu, by sie nie zaiał. przestrzegay, aby nieprzekipiał, odmykaiac od Ognia gdy sie ma ku gorze. niech tak powre Godzin 2. abo 3. a bedziesz miec pokost Zwyczayny. BIAŁY zaś tak Vrobisz. Nasyp w oley Popiołu, y zmieszay, niech tak przez długi czas stoi Lecie na słoncu, Zimie Za Piecem, aż sie wyklaruie na Biały.

KANAKI iako Vrobic. Drocik spalony Czarnym Iedwabiem pokrec, potym go na szpilce gruby wdzieszec abo Dwanaście Oczek skrec, y w Okrag Złoż. Miawszy tedy z tego iako Wieniec, abo Obraczke Oczkowata czarna, miey Pazłotke abo Blaszke Złota, lub srebna lub szychowa. Wezmi potym dwa Drociki krotkie na krzyzie Założ. y pazłotka srebrna, koniec iey spodkiem około krzyża Zakreciwszy, poprowadz od srodka (przez krzyżowe drociki) do koła takim Sposobem. przyszedszy do Iednego Drocika Zakrec raz nanim, potym poprowadz wrowni do Drugiego, y raz nanim Zakrec, y tak do trzeciego, y do Czwartego. Opszedszy raz dokoła, poprowadz Znowu wkoło wyżey nad pierwszym okreceniem. y tak czyn, coraz wyżey okrecaiac zpiec abo sześcrazy, y kaczyk na Druciku ostatnim Zawiaż mocno. Ostatni raz iakoby kray złota blaszka do koła okrec y Zawin na Druciku. Poszło to iakoby na Paieczynke. srodek tego, palcem troche wygniec, żeby było lekko Puklisto. Ten srodek włozywszy w Owe Obraczke Oczkowata kończykami Drociku krzyżowego do niyże przykrecisz, aby sie trzymał. narobiwszy takich obraczek niemało, możesz ich sobie poskładac iak sam zechcesz, w krzyże, w Roże. a staniec zapiekna o zdobe. Co Iesli farba przezroczysta powleczesz, na kształt Rubinu smaragdu. &c. pokazowac sie beda.

PRZYDATEK DO OWOCOW z wosku. Nawisnie lub Pożyczki, Galeczke z wosku Iarzecego Vformuiesz drucikiem przepchniesz, y dRucik naspodzie Zawiniesz, Zawinienie w Gałeczke wciagniesz, aby zmocnił, Vmoczysz wkaruku Bryzelia rosprawionym, raz, drugi, y trzeci. ktory tak rosprawisz. Rospuść przy ogniu karuk, Vwarz y Bryzelij Czerwoney troche, tey barzo mało wpuść wkaruk miernie Ciepły. Insi miasto Bryzelij, zazywaia Lakmusu Tornasolis nazwanego. GRONA WINNE tak. Wosk sadzami Zaczerniy Galeczki porob, Drucikiem przepchniey Zawin żeby niespadały. Vnurz wkaruku Białym, Gdy Vschna, lazurem farba troche tu y owdzie nanies. y Zdmuchniey, a bedzie iak przyrodzona Błekitnosc, toż y na sliwach Vczynic.

ZKARVKV iak Błonke Vczynic. Namocz karuku z Potrzebe przez Dzien y noc, aż zbieleie y zmiekczeie. Potrzyi go palcami w Drobne kaski, naley nato wody tyle żeby sie Zanurzył. warz aż sie rospuści, y potym wezwre, dobrze mieszaiac łopateczka y rościeraiac. potym przecedz przez chusteczke. miey pogotowiu Tafle szkła arkuszowa, albo Puł. oblep ia po brzegach dokoła woskiem dobrze. miey y Zołc wieprzowa (chodzby Długiego chowania, y cale wpecherzyku swoim zsiadła, y Iakoby wyschła. nia rospraw troche Gorzałki Rzadko. tey Gorzałki piorem abo Pedzlem wziawszy namaż Cała Tafle; ktora niech rowniusienko leży. potym naley karuku aby wszystko szkło oblał. wiecey iednak abo mniey, wedle tego iako chcesz miec grubsza abo Cienszą Błonke. niech tak powoli wcieniu Vschnie przez kilka dni. Potym do koła nożykiem Vwolniy od Brzegow, coraz daley nożyk (ostrożnie iednak, podkładaiac, błonke podnos, a bedzie biała, y iako szkło przezroczysta. CZERWONA Iesli chcesz miec, przymieszay troche szafranu

nu bryzelij laki, do karuku rospuszczonego, nim go na Tafle wyleiesz.
Jnne kolory nieprzezroczysta Czynia błonke
OBRASKI Karukowe. Rospusc karuk (tak iako wyzy) y przecedz. miey
Blache grubo wysztychowana, na ktorey Jest obrazek, iako wiec do wybiiania
Obraskow na Papierze. One oblep Woskiem do koła (iako sie oszkle wyzy powie-
działo &c. y takze Gorzałka posmaruy) karukiem tym troche złota abo sry
bra muszelkowego rospraw. gdy sie zsiadac pocznie, wyley namieysca gdzie
chcesz miec Obrazek srebrny abo Złoty, a gdy sie dobrze zsiedzie, dopieroz
karukiem lub samym, lub farba Zaprawnym, cała blaszke obley y naley
TWARZYCZKI do metallow, y Reliquiarzow. Wes Lautercynu, ro-
spusc, gdy troche ochłodnieie na łyszce, wyley na Papier tyle, ile dosc be-
dzie na formeczke do Twarzy metallowy aby sie wyraziła. Zpapieru
spusc na drugi, ze na pierwszym zostanie skorka szpetna Cyny. Zaraz ze
potym spusc na cyne metall z ktorego miec chcesz Twarzyczke. gdy o-
stydnie, wyimi metall, a formeczke wgłab miec bedziesz. miawszy tych
Formeczek iakich chcesz po dostatku, rospusc iako wyzy karuk biały, vtawszy
go troche w statyszek iaki, farba taka abo owaka, srebrem abo Złotem muszelkowym
według Vpodobania, rostworz, y letnio wyley na Formki Cynowe. Nasmarowaw
szy iako wyzy gorzałka z Zołcia. Jezeli formeczki beda niskie, mozesz ie do koła
woskiem oblepic, a tak wiecey karuku nalawszy, mocnieysze Twarzyczki miec bedziesz
niech potym vschnie w cieniu. Jako widzisz, niemało tego oraz nalac mozesz. Potym to
w okregi srebrne abo Złote, lub masiezne oprawisz. Piekne sa czarne, a robia sie
troche Inkaustu do karuku przydawszy. abo Zołtawe szafranu przymieszawszy
troche, aby barzo mało były Zołtawe blado, karuk Zaprawisz, a potym gdy sie
iusz na Formeczce zsiedzie, troche Inkaustu tu y owdzie przydasz. abo tez iusz po od-
ieciu z Formki, z Tyłu Inkaustem, rece naprzykład, y Twarz nasmaruiesz. a bedzie
iak Zołwiowy kosci.
SZARA Farba. Nazbieray lecie skorek Zielonych z włoskich orzechow
choway choc suche. naley wody y warz, a miec bedziesz szara farbe. Z tey vczy
nisz Czarna, gdy przydasz troche sadzy czarnych tartych.
DO LANIA FIGVREK przydatek. Rostapiaiac wosk w tygliku na noszkach
przy weglu, barzo go wolna rostopic, potrosze wosku w samym rostapianiu coraz przy-
kładaiac. Gdy sie rospusci, włoz Bleywasu Tartego szczypte, takze nakoniec
noza, abo iak Ziarno grochowe cynobru tartego, zmieszay to dobrze pedzlikiem, y
pomieszany iuz wosk w miare Zagrzey, bo w tym sekret. gdyz iesli zbyt goracy wosk
to przypada y klei sie do Formy, Jesli niedosyc ciepły, to wszedzie Degi y Zma-
rszczki beda. Ztad poznasz ze w miare dosc ma Ciepła, kiedy gdy go od
Ognia odyimiesz, do koła tygla pocznie sie ~~składac~~ zsiadac, albo gdy Złopate
czki ktora go mieszasz, nie pedem iak woda biezy. ale powoli scieka. tedy go
towy iest wosk do lania. Formy, miey Pogotowiu Zagrzane, trocha oliwy na-
puszczone

puszczone. bo gdy siła oliwy, Mosk by sie padał. y tak lac rozwyż opisanym sposobem. fol Gdy będzie forma duża, nalawszy wnie większą część, formy woszku, wos Forme wrece. y potrzymawszy troche, nawszystkie iá strony, rowni powoli obracay do. kola, y wosk z Formy wyleway iakoby do kola przez wszystkie strony, y znowu nalay raz y drugi. wedle tego ia ko chcesz żeby rzecz grubsza abo cienssa była) coraz nalewaiac y wylewaiac. Gdy dobrze zastygnie, rozwiaż Forme, y wyimi Figure. Nierownosci y stryss nozykiem cieplym zdala przy ogniu) zrzynay, y drewienkiem z gładkim poslinionym go przymuskuay. Gdy gdzie trzeba woszku uiac abo przydać, nozykiem goracym wosk rostop, przymusniy y zagładz. Gdy iuż osoba będzie wyprawiona, dostań woclki Terpentynowy, albo oleum sassi, abo Gorzałki piec abo 6. razy palony. wtym pędzel maczay, y Robote smaruy, y rownay, bo to rozgrzewa y gładzi. Potym wes mydła y wody, y na ręku pędzlem szumowiny złego vczyn, tym obmyway robote. Potym laka Tarta abo skrobana sucha, daż rumieniec. y na Junkturach, przegubach kolanach Łokciach, Policzkach, piersiach. pepku. &c. vczyn wargi. oczy y brwi. pędzlem przytym suchym potrzey robote, a glanc wezmie. Nadto wes krochmalu suchego Tartego. piorem zadmuchniey po Cialeczku, a potym zdmuchniey, a zostanie coś przyrodzonego.

WŁOSY do Figurek. Jeslić na włosach schodzi, weś sadzy tłustych co sie lśnią whominie y troche szafranu przyday, warz ie wgarku polewanym zwoda, aż trzecia część wywre. Len nawałeczkach skrec y zawiaż, y tak skrecone włoż nakrotki czas wtez sadze wrzące. Wyimi, a będziesz miał piękne żołtawe kędziorki.

Z PAPIERV tłuczonego osoby lubobrazy. Weś Papieru iakiegokolwiek, lub obrzynkow Papierowych niemało. Namocz, y warz. Jeslić sie nierosplynie, do mozdzierza abo do stępy zrim. na miazgę stłucz, kule zniego poczyn, y schoway. Gdyć go będzie do vżywania trzeba, włoż go tyle ilec potrzeba w wodę ciepłą albo zimną, ktorey prętko w sie nabierze, y rospuści sie. możesz mu dopomoc rozrywaiąc, y między palcami na miazgę gniotąc. Forme potym nasmarowawszy trochą oliwy, kładz wnie niemiąszka papier pomieniony gębka przyciskaiąc. ktora y wodę wyciągą, y wszędzie dobrze wtłacza papier. niech tak vschnie. potym leda papier abo bibułę, kliem abo lentrychem nasmaruy, a vrywaiąc, kładz na tenże papier. (aż dobrze vczynisz, gdy woalnym lentrychem, trochą żołci wołowy rosprawionym, y pierszy ow vschniony przedtym drugim napuścisz, bo się tak lepiey trzymać będzie) gdy ten vschnie, znowu trzeci raz papierem nakleić możesz. vformowawszy całe, Raspą abo nozykiem nierownosci zniesiesz. Potym wes Gipsu abo krety vtartey, lentrychem go rospraw, nim robotę nanieś, niech vschnie. skrzypem, albo nozykiem porownay wszędzie. potym pędzel slina wgębie maczaiąc, smaruy robotę. Na ostatek rozbiy całe Jaie, to iest białek y z żołtkiem dobrze rozbiwszy, kilka łabkow czosnku wen wlejżyż rozerznietych. Miey wdrugiey misecze troche Bley wasu Cynobrem rosprawionego na cieliste farbę. miey wskorupce y wodę prostą. miey ieszcze y trzecią miseczkę. Wniey, pędzlem wziawszy troche masły Jaiowy, troche farby cielistey, troche prosty wody, rozczyn troche przyrzedzey. Jednak troche, aby sie dobrze y cienko nanieść mogło. tym robotę nanieś niech podeschnie z kwadrans. Znowu drugi raz y trzeci, nanieś. Jak vschnie, day Rumieniec suchą, Oczy Brwi Vsta pomalować. naostatek pędzlem suchym potrzec, a wezmie troche Glansu. kto chce może terneseem lśniącym pokościć, albo vmoczyć wkarasku abo whliiu z Pargaminu robionym, albo tym posmarować.

Farby

FARBY na srebro, dla laserowania, przezroczyste kłada. iako to na Zielona Gryszpan distilowany; na Czerwona, lake; na Zołta szafran. &c.

KOMPANKA Z paciorkow. WZiac trzy nitki Jedwabne na pułtrzecia łokcia długie. dwoma zbrzegow, Zawiazac trzecia co wpośrodku. y na srednia nawlec 2. pacioreczki Zołte. a na te co Zbrzegow, nawlec po 4. paciorki białe. y temiż dwoma nitkami zbrzega, Zawiazac te trzecia, przy samych paciorkach. abedzie Puklik okragły iak pierscionek. od tego Puklika, na wszystkie trzy nitki waraz Złożywszy, nawlec trzy abo sztery paciorki, iakiegokolwiek koloru. y Znowu Zawiazac dwoma Nitkami Zbrzegow trzecia co weśrodku. y Zaczoc Puklik drugi toiest, na srednia nitke dac 2. paciorki Zołte. a od Brzegow posztery białe. y Zawiazac Puklik. pod Puklikiem tak iak pod pierwszym. dac tych Puklikow, poki Jedwabiu Wystarczy. na koncu kutasik. toiest rowno naiedwab nawlokszy paciorki, toiest ieden Zołty drugi biały. y z tego Złozyc 4 Petelki, y przyszyć do kompanki, abo przywiazac. może taka być y Dyscyplinka Paciorkowa.

OBRASKI papierowe tak prac. WZiać letniey wody na miske, nowa polewana, y mylem dobrze rece natrzeć, żeby niepo obraskach mydłem nacierac, ale ta piana co nareku iest, obrasku w Oney wodzie troche pocierać, niemocząc obraska barzo. bo on dość ma moczenia pok sie pierze. potym wkilku wodach pieknych wypłokać. a piorac y płocząc, niełamać go; tylko naied ney rece położywszy, druga ponim pocierać. aniż sie go Zmacza, nagotowac sobie chuste piekna, ni pognieciona, żeby go zaraz iak sie wypłocze wone chuste włożyć, y wode z niego taż chusta wyciagno potym przycisnać, żeby tak usechł. a patrzyć żeby niebyła pozawiiana chusta na obrasku, boby sie w szystko nanim wyraziło.

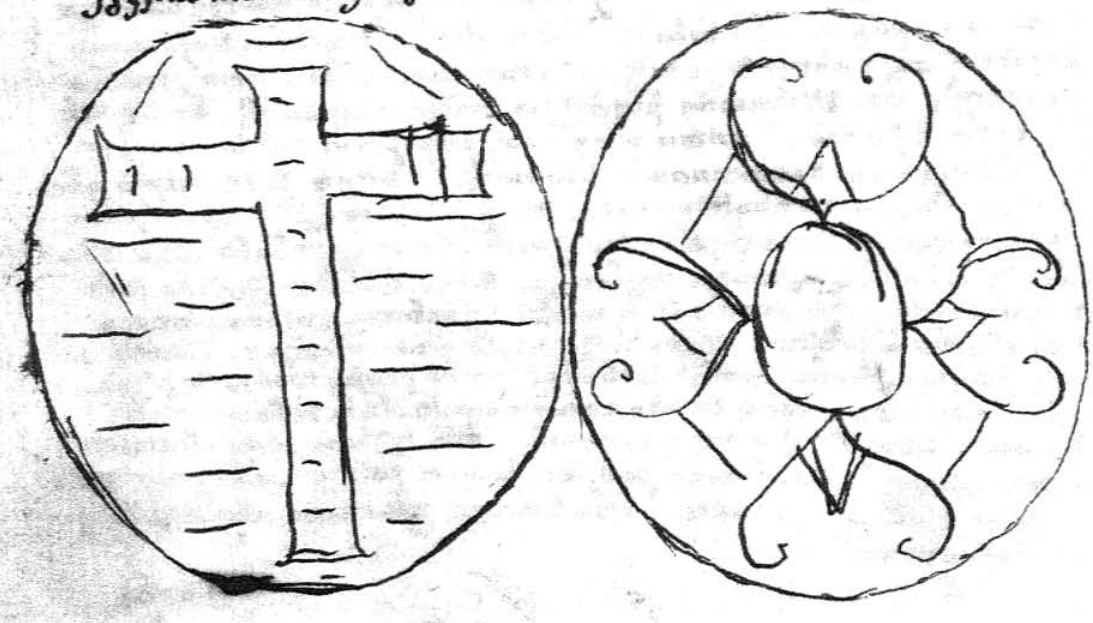

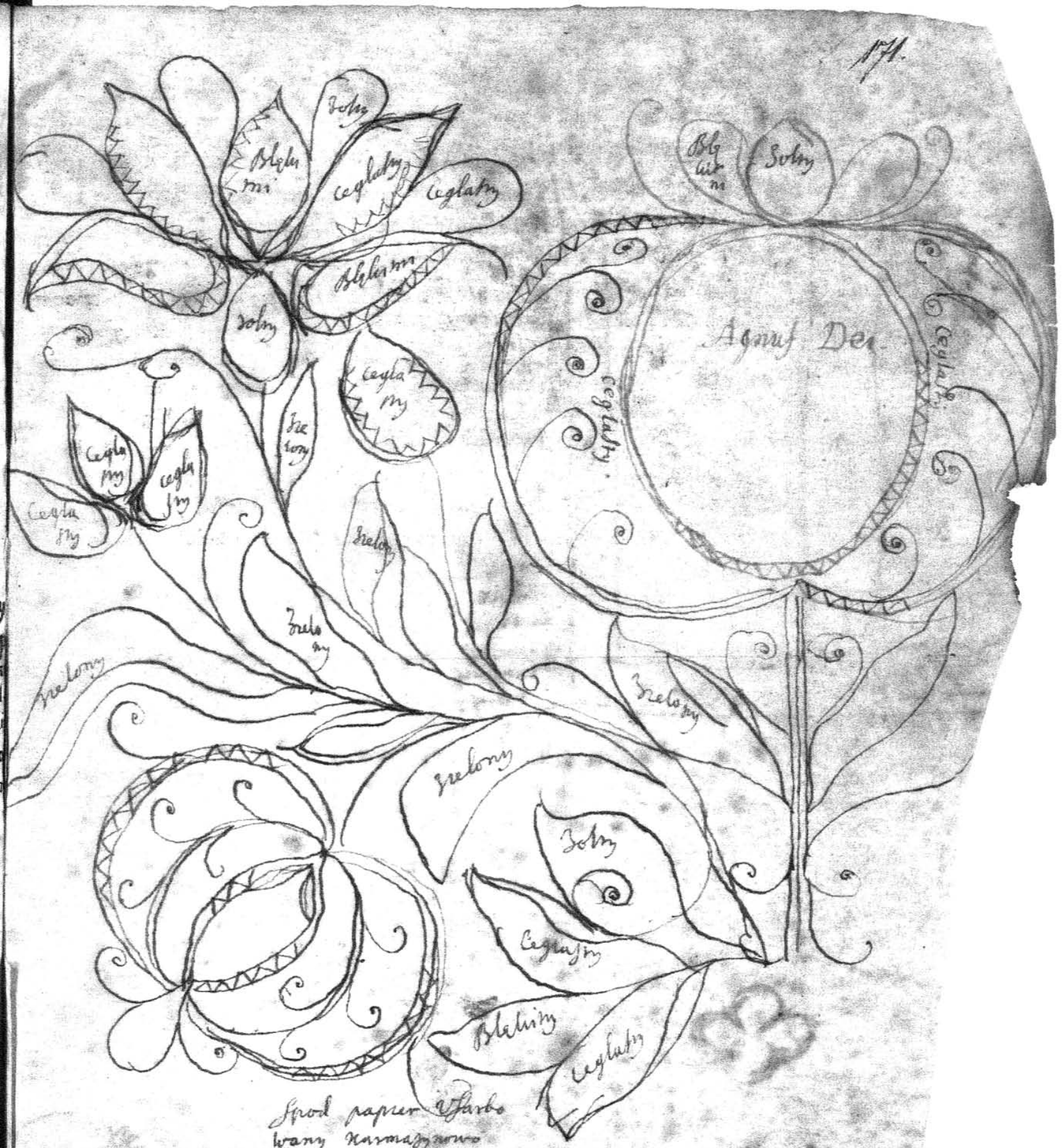

Spod papier vfarbowany karmazynowo
proszkami białemi usypany

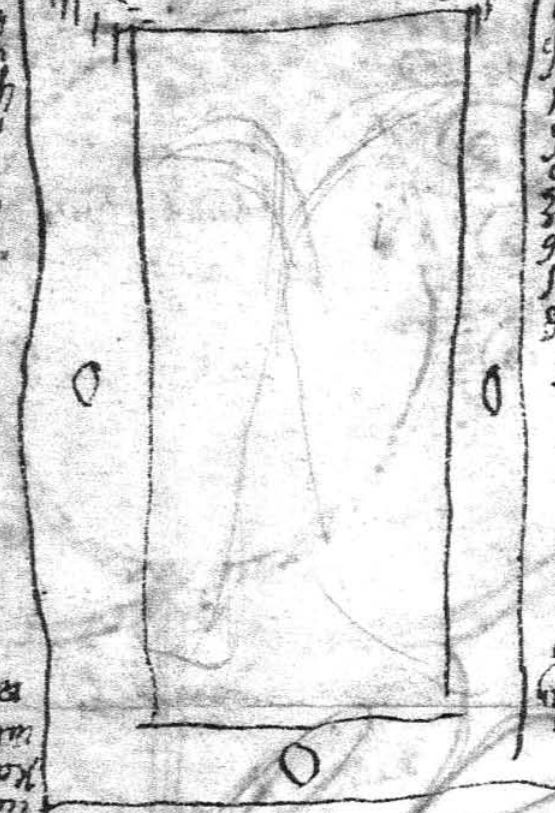

PRÆZERVATIVI. Iak wybiiac? Naprzod Gysty wosk z Paschatu to-
stopic, na niettustym, Czystym naczynku, narobic zniego Blaszek tak. miec Deszczulke gy-
sta y gladka. Gwozdz zwierzchu wpusciwszy wnie. Vmoczyc ia w wodzie, potym zlekka wo-
zyc ia wrospuszczony wosk, niezatapiaiac, ale tylko Zeby Brzegi obraly troche. apotym wy-
iawszy z Wosku goracego, wlozyc w Zimna wode, Zaraz sie oderymie Tafelka. naciagnawszy takich
Tafelek, wedlug blaszek kawalkow znich nakraiac, naiednym kawalku troche praserwatywy
ziedney strony polozyc, y miedzy dwa piekne papierki, teiedne woskowa Tabliczke z prase rua-
tywa wlozyc. y polozyc na Blaszana formeczke. to wszystko w Bibule wkilkoro zlozona —
wlozyc, y wprase akomodowac prosto. apotym zlekka wprasie dobrze scisnac. pochwili wyiac,
Jesliby sie osobka nienalezycie wyrazila, to znia znowu wprase. narobiwszy tego, po obrzyn-
nac rowno. to sie ma robic na slonce, albo wcieple. Sluza te Praeseruatiuy przeciw Grzmotom, Cza-
rom. &c. nosic przy sobie w szkaplerzu. w Agnuski oprawiac.

1. BEZ ZŁOTA ZŁOTEM PISAC, Rysowac, Malowac, Na Pargaminie abo na Papierze, na
Kamieniu y na Drzewie. wziac Auripigmentu Uncya iedne, kryształu przedniego Uncya iedne, y
kazde osobno mialko Vtluc, y zmieszac to wszystko z swizym bialkiem iaia. y tym pisac, wedlug Potrzeby
y Vpodobania.

2. NATOZ. wziac Iaie swize od kokoszy, uczynic wnim nadwu koncach dziurki, z ktorego wydac
wszytek Bialek. bez naruszenia Zultka. Potym iedne wtymze Iaiu zalepiwszy dziurke, nalac zy-
wego srebra pelne iaie, na mieysce wycieklego bialku. y Zaraz zalepic druga dziurke woskiem
Hiszpanskim, twardym. y pod kwoke to iaie zaraz podlozyc: ktore tak dlugo niech bedzie pod kwoka
rowno, poki niewyleze do iednego kurzecia. dopiero natenczas odebrac to Zaprawne iaie. y zniego
materia wyiawszy, na malarskim marmurowym kamieniu dobrze zetrzec, iak farbe mialko. atak
bedzie gotowa dla pozloty, materia. gdy przyidzie do pisania lub rysowania, wziac sobie tey mate
ryi wedlug potrzeby. rostworzyc woda gumowa, y po pedzliku na piorko sobie podawac. y tym, lub na
Pargaminie, na Papierze, na Plotnie, na kamieniu na drzewie, pisac, rysowac, tuszowac, agdy te Pi-
sma, rysowania, floryzowania Vschna, to potym milczym zebem polerowac. Takim sie wyda pozo
rem, iakoby prawdziwym wyzlocil ~~waygulem~~ waygultem.

3. NATOZ. swizego od kokoszy dostac Iaia, y wydac zniego Bialek, iako wyzy napisano. naiego miey-
sce, tomiszac przasnego miodu tyle ile Zoltka, Zmieszac to spolem w skorupie Iaiowey, y Zaszpuntowawszy wos-
kiem Hiszpanskim, wlozyc ie w Gnoy konski, niech wnim bedzie przez trzy Niedziele. Potym wyiac, na slonce usu-
szyc zeby stwardnialo. Gdy przydzie do Vzywania, wziac tego spotrzebe, y na kamieniu malarskim utrzec. potym
to woda Guma Zaprawna rospuściwszy, Piorem abo Pezlem pisac. iak uschnie, zebem polerowac.

4. NATOZ. Vwarzyc kleiu z miodem Przasnym, y z mocnym octem. y przez sukno przecedzic. potym w mie-
dziane wlac naczynie y przykryc. a bedzie z tego farba z locista.

5. NATOZ. Dostac saklaku Jagod, dnia szternastego po S. Michale, poki niebarzo doyrzeia. Vtluc to y wlo
zyc w garnek. Pierwey na spodek garka nasypac kalunu, takze y nawierzch, niech tak postoi przez ieden dzien
y noc. potym wto wlac chedogiego kalkusu, y przystawic do ognia. pokizas nieostygnie miernie, przecedzic przez
chustke, y wylozyc w mescherzyste, a na wietrze zawiesic aby to Vschlo. gdy tego zazyc bedzie potrzeba, wlac troche chedo
giey wody. a iesliby bylo barzo Zolto, to przymieszac troche Indychu.

Zlota

ZŁOTA y Srebra, Tarcie do Pisania y malowania. Stuczke soli lodowatey Spalic, aż się od ognia rospaliwszy roswieci. włożyć ią potym na kamien, gdy ostygnie, wlac nanie cienko rospuszczony Gumy, żeby była iako oley. Trzec wtym sol dobrze. potym wziawszy Blantfangultu, abo srebra, trzec to, Plateł ieden po drugim kladac. gdy się dobrze utrze, splukac to ciepła czysta woda do czystey szklaneczki, niech się to ustoi. potem zlac zwierzchu wodę, a Inny czystey nalewac. poty, aż Złoto abo srebro będzie w sobie czyste, y Jasne. Ususzyc. chowac go w naczynku kosciannym. gdy do Używania będzie trzeba, rostworzyc go czysta rzadka woda gumowa. y tym Pisac, Rysowac, malowac. Pedlem, abo Piorem. iak uschnie, Zębem polerowac.

SREBREM Pisanie, y Haryzowanie. Cyny dobrey odważyc sobie Uncya iedne. Żywego srebra dwie Uncye. Stopic to na Żelazney Lyszce w ogniu. potym tego wziawszy według potrzeby, gumowa Zaprawic woda. y Zażyc tego tak, iako się o złocie napisało.

DRUGI sposob misterny. Wziąc Trzy loty, chedogiey y dobrey Cyny, y rospuscic ie w złotniczym Tyglu. do tego Tyleż odważyc wiśmontu y włożyć to iuż wrospuszczona Cyne. a drutem Żelaznym Umieszac, aż się dobrze przy ogniu rospusci we społ. potym odstawic od ognia. Jak trochy ostygnie, przydac do tego pułtora łota Żywego srebra, y zmieszac, żeby się dobrze Żywe srebro na iedne masse ściągnęło. Potym to na kamień aby ostygło, wylac. a gdy Używac tego przyidzie, wziąc tey Materyi co trzeba, Zbiałkiem świżym od iaia Utrzec, iako malarze czynią. Dopiero (iak się wyżej o złocie napisało) Pisac, Rysowac, y Tuszowac. gdy Uschnie, żebem polerowac. może kto chce Farbami natym Tuszowac.

JAKO ZŁOCIC, Żelaza, Miedz, Mosiądz, y Inne Metalla. Oleiu kupic dobrego, Prawdziwego lnianego Uncyi trzy. Waystynu Uncyi dwie. Żołtkow ziaiec twardo uwarzonych, Uncyi dwie. Aloesu łot ieden. Szafranu ziarn pięć. Curcumi ziarn dwie. y warzyc to pospołu chwile w nowym garku polewanym. będzie to oley abo Pokost Sprawny do pozłocenia pomienionych metallow.

POZŁOTA do naczynia srebrnego. Dostac Pokostu dobrego, schniącego. Potym z Apteki Sanguinem Draconis za groszy trzy kupić, y Utrzec to na kamieniu Malarskim z oleiem lnianym. do tego wziąc za dwa grosza Curcumi radices, stłuc ią dobrze w moździerzu, y potym wszystko wraz, iak naylepiey na kamieniu utrzec. y probować na srebrze. ieśliby potrzeba, to więcey przydac sanguinem draconis.

IAKO ZAPRAWIC Auripigment złotey Farby do Pisania y do Malowania. Naprzod Auripigment utrzec dobrze na kamieniu Malarskim z wołowa żołcią. potym włożyć do tego szafranu przedniego. przydac wina dobrego. wespoł umieszawszy, y dobrze utarszy do ognia przystawic. aby dobrze wrzało poki niezgęstnieie. potym to odstawic dla zgęstnienia lepszego. atak będzie piękna farba iako złoto. gdy iey będzie trzeba użyc, wlac do tego troche wina, z trocha żołci, y mieć to w naczyniu szklanym.

AVRIPIGMENT, Minią Tuszować, abo Indichem.

AVRIPIGMENT, trzec z Urina tak długo poki miałki niebędzie. potym distemperować woda Guma Zaprawna. przydawszy szafranu według proporcyi.

ŻYWE SREBRO Jak mortyfikować. Wlac rotworzydło Żywego srebra ile się będzie zdało. do tego winnego Mocnego octu przylac. włożyc ieszcze do tego salmiaku iako Ziarno Grochowe. y czczych slin, Umieszac to dobrze, odlewać, y probować tey Materyi. Gdy się woda odleie zwierzchu, a na spodku się ustoi iako ciasto. Gdyby się zaś niedało umieszać, ale się schodziło do kupy; przylewac znowu octu. y tak długo to czynić, poki na masse nie upadnie, y na farbę się niezrobi.

FARBA CZERWONA. LVGV Uczynic mocnego zwyczaynym sposobem, y zwarzyć go. Wziąc potym skurke z brzozy, Drzewa tak nazwanego. ochłodziwszy, odlac tego ługu Osm Uncyi. a Jedne Uncya Brazy na skrobaney, y troche czystego Siołunu. Włożyć to na Patele czysta y potym nad rospalonymi węglami, warzyć to godzinę. y do Potrzeby go użyc. Mało co go w gotowaniu przysposobic, bo niedługo trwa tylko do trzech dni.

2. Wziąc z Apteki Sanguinem Draconis, trzec z salmiakiem tłuczonym. (a gdy kto zechce tuszować tym na inszych farbach, przymieszac do tego Bleymasu, y troche minij) atak będzie iasna y chedoga farba. to iest na Czerwona -

Cynober.

CYNOBER do tego Vzycia. Wnowy garczek Polewany włożyc iedne części Siarki, a dwie części Mercurij, y przystawic to miedzy gorące węgle. potym odstawiwszy, utrzec to dobrze na kamieniu malarskim. y potym znowu w garku u ognia prazyc: tak długo, aż dobrze zczerwienieie. Pierwszy ogien maby ć niewielki, byleby sie to tylko słusznie zagrzało. Powtorny Ogien ma być dotey Roby mocnieyszy. a przeto z pretkim odeymowaniem od ognia nietrzeba sie kwapic. aż sie dobrze vpali. Dla używania tey Farby do pisania, y malowania, wziąc tey Farby ile trzeba. y vtrzec to na kamieniu z mocnym dobrym Winem białym, aby tak na kamieniu vschło. wziąwszy potym białku od Iaia, utrzec, studzienna woda rospuściwszy. a ieśli z pendzlika na Rorko niepuści, troche mirhy włożyc. może y gorzałka, abo Rożana wodka rostworzyc. Do malowania zas Pokostem, to tak sucha farbę (iako wyży) rospramic Pokostem; iako otym nizy będzie Informacya.

DO CYNOBRV Temperatura. Cynobru Lot ieden włożyc na Blache Żelazna chedoge, ktora położyc na rospalonych węglach. a gdy sie słusznie zagrzeie, że aż z Cynobru Żołty Dym poydzie, to własnie będzie nayzas do bry. a gdy ostygnie vtrzec go na kamieniu z Czerwonym winem. y wmieszac do tego troche przedniego szafranu mialkiego, y trzec to wszystko wespol, gdy przydzie do Vżywania, vmieszac z rozbitym białkiem, y zgumowa woda.

CYNOBER Kruszec Bogaty, naturaliter Rodzi sie, ktory odeymuia, zwyczaynie distyluiac.

LAKE Przednia iak zrobic. wziąc niemałą sztuke dobrey y przedniey kredy, y białey. w ktorey westrodku wydłubac niena wyłotdziurke, abo tworzydło, pod to kredziane Tworzydło podstawic inne szklane Tworzydło. a wto kredziane, lac Bryzelia, a trzymac tak długo, aż farba na spodku ustawac sie będzie. a co przesiąknie do szklanego Tworzydła, to znowu wylac, do kredzianego. dotad to czynic, aż sie kreta w czerwona farbe obroci. a woda z farby odeydzie. Tego sposobu w Cudzych krainach Zażywaią.

NA OGNISTA Farbe sposob. Ematites, abo Czerwony kamien od Vrazu, zetrzec na kamieniu z troche Gorzałki

2. Tenże kamien maiąc go wedwu stuckach, vtrzec w bryzelij Rożany, rzadko vwarzoney. barzo to piękna farba.

3. Tenże kamien, Ematites, tego ludziom daią pic na Vraz, vtrzec na kamieniu z woda. abo go też z drugim takim kamykiem zetrzec w wodzie. Jak sie ustoi, zażyc według wyżey opisanego sposobu. przytym rozumem, domysłem, y samym dochodzic podobieństwem, swoiey wygody.

4. Wziąc troche Cynobru, Bleywasu, Minij, y Auripigmentu, y vtrzec to wszystko wespol z lentrykiem Pargaminowym, na kamieniu malarskim.

5. Rdze od Żelaza iako naywiecey naskrobac. nalac nato wody z miodem zmieszawszy. y warzyc. włożyc Halunu. iak dobrze powre. odstawic, iak troche Przechłodnie, odlac z wierzchu wode do szklanki. ale materya Gruba co na spodku, w kubku osobno rozłożyc. gdy tego potrzeba będzie do Roboty Vżyc, wziąc troche tey Rzadkiey Wody, y troche tey gruby materyi, według swoiey Potrzeby, y rozczynic. Troche do tego Gumi Arabicum, y troche minij, przydac.

NA MINIA, Temperatura. Dominiey wielkosci, Cwierc Cynobru przydac. y trzec to oboie wespol sucho. potym to lentrykiem Pargaminowym Temperowac. gdyby te farby do Vżywania gęste były, wlac wto sztery krople Octu winnego, abo troszeczke soli włożyc 2.

3. MINIA, Gumi nieprzyimuie, bo czyni Gęsta farbę y krupiasta. Gdy sie Minia Zaprawna Zepsuie, Wyplukac ia w czystym Ługu, gdy Vschnie, zetrzec ia na Zwyczaynym Kamieniu, z woda Czysta, y włożyc w nie miodu, iako Groch. a tak będzie sprawna farba.

4. Gdyby kto chciał Minia pisac, Zaprawicia Iaiem, białek z Żołtkiem rozbiwszy dobrze. A ieżeliby Koro w Vżywaniu Puszczac niechciało, to wlac w nie troszke Piwa. 5. MINIA, Vczyni sie swietna y iasna, gdy doniey Zawgrynu Żołtego cokolwiek przymiesza. wdzięczny sprawi kolor. 6. Minia, od ołowianego abo srebrnego z wyczaynie naturaliter pochodzi kruszcu, Jakże y Gleyta, z dystyllacyi ogniowey Pochodzi.

NA ROŻANA FARBĘ Inuencya. Bryzelij Czerwony wchedogim Garnuszku, przystawic do Ognia, z woda, aż sie dobrze Zagrzeie. odiąwszy gorąco, włożyc do tego Troszku, z kosci Rybi skrobanego (ktorego Zwyczaynie złotnicy Zażywaią) y Zmieszac to dobrze pospołu. a tak z tego Vczyni sie chedoga Farba. ktora na słońcu postawic, y Częstomieszac. Im dłużey będzie na słońcu, tym będzie Jaśnieysza. Potym to odlac w tworzydło. aco sie nadnie vstoi, wylac te Gęstosc w mecherzyne, czyniąc to ochedożnie. Gumy do tego Zażywac niepotrzeba, dla Zepsowania. Gdyby zas ta Farba z czerwieniała, tedy tey rzadkiey odlanej materyi co nawierzchu była, gorąca Zagrzac, y halunu w to wsypac, a tak farba będzie w swoim kolorze. Rożana Farbe Tuszowac laka, abo Bryzelia. Feryowac Klaygielem, abo sokiem z Borowych Iagod Czernic, a bo Laugrinem y srebrem kartym.

CYNOBER. Gdy sie kraszi, splokac go winem, y z gorzałka zetrzec go na kamieniu, y vsuszyc.

PVRPVROWA FARBA. Wziąc Iagod Borowych Czernic Funtow dwa. Halunu tłuczonego lotow dwa. Popiołu od miedzi, ktorego u kotlarzow dostanie, lot ieden. y z Kwiarty wody włożyc to wszystko w hocieiek, y warzyc, aż wywre tego na dwa palca. Potym zdiąc z ognia. iak ochłodnie, przecedzic przez chustke do tworzydła. y wylac do mecherzyny. Gdy użyc przyidzie, rozczynic temperatura, to iest woda Gumowa. Tym może Tuszowac na Rożaney Farbie. a będzie iasna, y pięknego koloru.

BLEYWAS. Albo Białe Farby. Wziąc skorub Iaiowych. y Iako nayprędzey o chedożyc, dla Białosci. Potym to moczyc w mocnym Białym Occie przez sztery dni. y vsuszyc na słońcu. Potym w Krzydzierzu Pięknym vtluc, y na kamieniu malarskim iako naylepi vtrzec, będzie Slieczny Bleywas. 2. Wziąc Wapna niegaszonego co sie podoba, vtrzec go na kamieniu, z skorupami

iako

iako wyży opisanemi Jaiowemi. wychedożonemi, żkozim mlekiem. Vżyie iak naylepszey Farby. dorożnego malo-

VLTRAMARYN. Ten kolor zewszystkiemi sie zgadza, y da siepowoli żażyc, do malowania, Pisania, y Rysowania.

SZMELC. Tego Trzec niepotrzeba, gdyż dosc wsobie iest suptelny. Zaprawa iego, Jak iak y Inszych Farb.

SZARA FARBA. Wziac Bleywasu troche, doktorego przymieszac troche Indychu, y troche Czarney Farby, według proporcyi, uczyni sie ztego szara farba.

VGIEROWY KOLOR. Vgier spalic, apotym go wmine abo moczie gasic, piekna Cielista farba ztemperatura.

BLAYGIEL. Ten trzeba Plokac, albo go mocnym morzyc ługu. Vtrzec go potym na kamieniu zlentrykiem Pargaminowym. Gumi ta farba nieprzyimuie. Bo gryszpanu y do Bergrynu przyssypany, iest dobry. ztemperatura. Na Blaygiel, Indychem Tuszowac, abo tesz modrym lazurem.

RAYZGIEL. Piekna Farba, długo tarta zlentrykiem Pargaminowym. 2. szafran caly w chusteczke Zawiązany włożyc wen, a odmieni sie na złota farbe. Gumi Ta farba nieprzyimuie. ani zieloney Farby znia niemieszac. Te Farbe minia Tuszowac; może y Cynobrem wtuszowaniu ozdobic. złotem Jeriowac.

FIALKOWA Piekna Farba. Wziac Białego Waynsztynu spalic go mocno naogniu. w Tyglu dobrze glina zalepiwszy. Trzymac na ogniu z Pułtory godziny. aż sie garnek abo Tygiel iako węgiel sie rospali. Potym, iak to ostygnie, przełożyć wInszy garnek Polewany. wlac nato wody studzienny według Proporcyey. Przystawic do ognia, aby wymyzało na Palec szeroki. odstawiwszy, iak przestygnie, Przecedzic przez chustke. a zsiadzie sie naspodku abo ustoi Farba. W Ziac w Tygiel Bronatney ynalac nanie wayszstynowey wodki. Im iey miecey według Proporcyey nalejesz, tym Farba foremnieysza. 2. Może y samego Prochu zwayszstynu w Bryzelia warzona włożyc, Vczyni sie Piekna Farba. natym może Tuszowac Indychem.

LAZVR. Jest wiele sposobow robienia go; ale lepiey go bez pracy gotowego kupic, gdyż niedrogi. atoli, Vide 2 ℞ Wes Mercurij Libram Vnam. Sulphuris, Vnc. 4. Salis Armoniaci, Vnc. 2. contere et sublima, et fiat A. Żurum. Vltra marini lento igne przyłożywszy, y tesz pilności. według Informacyi.

ŻOŁTA. Wziac Flos Tinctorius. Zdrewnem y Zkwiatem. Jak wiele kto chce naraz Zrobic. Naprod, wziąc Czystey, Vstaley, wapnistey wody, wlac nate kwiaty wgarnek, y warzyc. odstawiwszy od ognia, iak przechłodnie troche, przecedzic do garnuszka. włożyc wto według Proporcyi Tartey kredy. Tyle Dwoie Ałunu, y zmieszac todobrze. Jak sie Farba Vstoi, odlac Czysta iuche zwierzchu. ate Vstała Farbe, Vsuszyc. a gdy iey będzie potrzeba Vżyc, zetrzec ia na kamieniu zlentrykiem kleiowym. Na Żołtym Tuszowac Indychem. Bleywasem abo Brunatna farba satyrowac. Minia, abo Cynobrem feriowac.

ŻAVGRIN. W miesiacu Sierpniu, Vrwac tych Jagod, y Vsuszyc ich wiele kto chce na słońcu. Potym, gdy Zechce miec Farbe, wziąc studzienny wody, y włożyc winie te suche Jagody, y troche Ałunu. moczyc to kilka Dni, potym sok wycisnąc. atak będzie Żaugryn. Piekna Żołta farba. ale długo trwac niemoże, dla czego niewiele iey robic, ieno zpotrzebe.

ŻSZAFRANV Kolor. Zawiązac szafran w chustke, y włożyc w Temperature od Jaiec, abo w Biały ocet winny. do Vżywania troche gumy przydawszy.

CIELISTA Farba. Bleywas Zcynobrem Zmieszac. dodawszy mokrey Zaprawy, iako sie nieraz wyży opisało. Także y pod Pokost. Abo tymże sposobem, Zmieszac Bleywas Zlaka

POPIELATA Farba. Sadze od łuczywa, y szkło Vtarte Attemperowac, do wszelkiego Vżywania.

CZARNA FARBA. Wziac Sadzy Czarnych wgarnek nalac nanie kalkusu chedogiego warzyc, y odlac to wszlanke. przecedzi wszy. co sie wszklance usadzi y ustoi, Ześkrobac, y do Vżywania schowac.

BRONATNA Farba. Vitriolum w Aptyce kupic, Zetrzec dobrze, wsypac wgoraca Bronatna Bryzelia przydac Temperatury Zwyczaj ney

O TEMPERATVRACH, KLEIACH MOKRYCH, y olentrykach, do Farb wyży opisanych. y do Innych roznych.

PARGAMINV wziąc Białego niepisanego, ktora niech będzie iak naybielsza, y rzadka. tym farby rosprawic iako sie wyży opisało.

KARVK. Nieiest tak do Farb sprawny y wygodny, iako kley Pargaminowy. dla tego trzeba go tylo do suptelnych Farb używac.

JAIOWY Białek. Zgumia ma swoie społeczność, dobrze Znia Vmieszawszy. (lecz dla przerzedzenia Farb, iuż Białek niemoże bydz przymieszany. Także y gdy sie sila gumy wmiesza, gęste Vczyni Farby. ktore Żeby sie niezaczęły, trzeba donich wlac Rożaney wodki abo leiiowey. Jak zas te Temperature Vrobic. Wziąc odedwu Jay Białek, a Pioro Gesie w końcu na czworo rozłupic, y tym białek wiakim naczyniu dobrze ubic aż sie wszystko spieni, tak że na dnie, Żadney niebedzie wilgotności. niech tedy tak przez dzien y noc postoi. potym to zlac co sie na spodku pod pianami ustało, y używac tego do rosprawienia farb roznych, iako tego sama potrzeba pokaże.

Guma

GVME, tak Zaprawić. Kupic łot ieden Gummi Arabskiey prawdziwey, Gummi a Migdalarum quintes dwie. Wlać nato chedogiey wody studzienney niech tak postoi przez sztery dni potym to Zagrzać w ogniu, coby tylko niewrzało. mieszaiąc często poki sie nie rospusci. y przecedzic to przez chustke do szklanki. Wlać nato wodki iako włoski orzech; potym to Zaszpuntować y do Vzywania chowac.

DRAGANT. Do farb, iest barzo dobry. bo Czyni wswoiey Zaprawie iasne kolory y wydatne. iednak sam Zsiebie nic nieiest chyba z drugiemi przyprawami, iakoto z gumą zmieszany; pewnieyszy iest do vzycia.

WAPNISTA WODA. Nalac na wapno niegaszone wody piekny. Trzeciego Dnia iak sie pieknie ustoi, Zebracia z wierzchu wczyste naczynie, y według sposobu, iey Zazyc.

KALKVS. Przesiac popiołu z wegla, aby niebyło wnim Żadney Zawady niepotrzebney. Wsypac ten Popiół w worek pieky Sukienny. wode uwarzoną przez ten Popioł w worku bedący, przedystyllować w chedogie naczynia. y chować do Vżywania, do ktorey Farby bedzie należało.

ŻYWICA. Że pieknie pachnie, zowią ią także niektorzy Gumą. Proba iey, ta bedzie. ktora iest w sobie cięszka, ta iest naylepsza. y taką może do farb przymieszać, według rozumu, pomiarkowania, y samey potrzeby. a Żeby sie Farby nie Zatuchnęły, rospuścić ia albo w Rożowy, albo wiliowy wodce.

ZIELONE FARBY. 1. Wziąc Jakłaku, część. Drugą część Borowych Jagod czernic, utłuc to pospołu, a bedzie z tego piekna trawiasta farba.

2. Auripigment na kamieniu utrzec, y Indichu iako na Ziarno grochowe włożyć. wlac dotego Żołci wołowy łyżke. Zazyie piekney farby z temperatura wyżey opisana.

3. Z Ruty sok wycisnąc. wziąc dotego Wenderame y Zaframe, y Vtłuc społem oraz. y Zaprawic to z gumowa woda, y Zazyć do swoiey potrzeby. 4. Bergrin trzec na kamieniu z lentrykiem Pargaminowym, bo Gumi nieprzyimuie. gdy kto chce mieć Zieleniey, włożyć dotego szafranu, albo Zaugrinu. 5. Bergryn Jam wsobie iest dosć cudny, przydawszy doniego Gumi, bedzie iasno Zielony. a gdy przydaszą Zaugrynu, bedzie farby trawisty. 6. Vtłuc Gryszpan dobrze, y przez suche Sito przesiac nalac nato octu mocnego Winnego białego, mieszac, y zlewac, iako sie opisało na karcie

PAPVŻASTA farba. Bergryn z bleywasem, y z temperatura umieszac.

POKOSTY. Wziąc Terpentyny funt. oleiu lnianego funtow dwa. wraz to smażyć, odeymuiąc do szcze tu z niego piany, kipiec niedopuszczaiąc. a gdy wrzec bedzie, przymieszac prochu od mastixu, y z kości kozłowy proszku. 2. Kupic Mastixu za grosz ieden. Sandaraki za grosz ieden. oleyku Spikonardowego za groszy pułtora. Colofanium z Żywice, ta ma być piekna. dystyllowana, kąsek maly. ma być nato garczek maly, a przygrzawszy na ogniu, wlac oleiek przygrzany. te zaś Materie drobno z tarte klasc, amieszac aż sie rospusci. a gdy to ostygnie, strychowac litery, także wszelkie rysowania, liminiatury. a na słońcu suszyć. 3. Pokost Iskniący na Papier, y Pargamin. Wziąc Białkow od Iaia swiżych, ile sie bedzie podobało. ubic ie iako naylepiey ge sim piorem rozszczepionym, tak długo aż sie spieni, żeby nadnie niebyło Żadney wilgotności albo wodki. y niech sie to przez dzien y noc Vstoi poki sie zas wodka z tych pian nadnie nieustoi. ktora wodke wziawszy, wlac na łot ieden gumi Cerasorum. y na dwa quintliki gumi Arabici. do tego przylac troche wodki temperowaney, ut supra. niech tak wszystko moknie przez dwa dni. Potym to wylac w garnek, y przystawic do ognia, aż sie zagrzeie. włożyć w to, miodu czystego, iasnego, iak bobek. y dać sie temu wystudzić, ten Pokost w takim dozorzezgo wany; gdy sie nim iakiekolwiek malowania, Rysowania, postrychuia, beda barzo iasne, glancowne, y swietne ma być ten Pokost rzadki iako oliwa. niewiele go robic, bo niedługo trwa w swey essentiey.

NA MVRZE. Jak malowac. Maiąc Vtarte dobrze farby, według Potrzeby, y Abrysu, w mleku ie rospramic, y malowac co sie podoba.

NA DREWNIE, Jak malowac. Maiąc farby pogotowiu, y uwarzony kley w wodzie na lentryk. Pułfonta kleiu do garca wody. y tym malowac rospramiwszy farby. według swoiey Potrzeby, y Inuentiey. lepiey że obrzedni bedzie kley. niżby sie potym malowanie miało łupic, y pływac.

PĘDZLIKI. Federkin od Pióra Rurke wziąc, coby miała koniec. ktory gładko oskrobawszy włożyć w chedogą wode, aż by wymokło. Potym w końcu tey rurki, Vczynić mała dziurecke. a miawszy ogony Gronostaiowe, sobole, lub inne, miekie, y rowne, zrownawszy według wielkości rurki, związawszy sierść nicia dobrze. y spodem w pierko po patyczku wepchnąc. troche kleiem namazawszy, dla mocy, y niewypadnienia. w Vżywaniu. na zrownanie zas pomienioney sierści, złożyć papier wkilkoro, wszerz iak napalec. y Vczynic z tego niby krupke okrągła bez denka, supełna ile nate potrzebe. haftrzydz sierści z pomienionych ogonow, y wtym na mieyscu gładkim y twardym równac Potrząsaiąc, y dokoła obracaiąc. byle z tego niewypadło mieysca. zatąz w patrach ścisnąc, związać. y spodem w pierko po patyczku wemknąc.

INKAVST. Skorek zielonych z łupin orzechow włoskich wziąc. w stępie, albo w moździerzu mocno utłuc. przez sukno sok wycisnąc.

wycisnąc. tym zaraz może pisać sokiem. 2. Odlać żołtek od Jaia. y spalić go na chedogiey skorupie. apotym go rospuścić, ubitym dobrze iak na wodę, białkiem. y pisać. Inkaust to stuczny, y prętki. PALCEM malować na Papierze. kunszt nieposledniey inuencyey. Na pięknym Papierze, naryssować sobie lubrykę suchą, abo ołowkiem; Abrys, abo Figure iaką. Potym farbami Tartemi suchemi (według należytey do czego ma ktora służyć proporcyey) na cześci swoie potrzasnąć (przy cieniach, trybem malarskim, iako Pokostem) y roscierać to dobrze palcem glancuiąc. wyda sie piękny obraz, nakształt liminiatury. ktorego za szklem lepsza pokaze sie maniera.

PISMO Sekretne. wziąć Pruchna, ktore sie wnocy na drzewie swieci, y uczynicz tego Proch. Potym to z białkiem od Jaia. distemperować, y tym pisać, nikt nieprzeczyta tego wdzien, ieno wnocy. 2. Sal Amoniacum utrzeć miałko. y rozczynić z białkiem od Jaia niegęsto, y pisać tym, litera miałsza. anieprzeczyta nikt, aż u ognia przygrzawszy.

PIORKA Jak farbować. Piorko zwierzchu oskrobać chedogo. suknem otrzeć. końca troche u wierzchu zerznąć, ktoredyby farba wnisć mogła. Piorka moczyć przez noc w halunowey woda. potym ie warzyć w Czerwony dobrey bryzeliey. y vsuszyć. potym z wolna posmarować malarskim Pokostem. 2. Zielone. o chedożywszy ie. ut supra. Wziąć dwie części gryszpanu, trzecia salmiaku. utrzeć to oboie na malarskim kamieniu. włożyć to wpodługowate naczynie według miary Piorek. wlać nato octu mocnego winnego. umieszać y piorka wto włożyć. przykryć dla zwietrzenia. gdy sie dobrze zazielenieią, wyiąć, ususzyć, Pokoscić. abedą iak z Papugi Piorka. 3. Vt supra. Piorkom uczyniwszy, sok ziagod borowych z kalkusem zmieszawszy. Vwarzyć. Indychu z tym Vtrzeć, y zmieszać. Piorka wto włożyć, y warzyć. ususzyć. Pokoscić.

LICZBA CZERWONYCH ZŁOTYCH.

Jeden czyni, złotych 18
Dwa - czyni - złot - - 36
Trzy - czyni - złot - - 54.
Sztery, czyni - złot. - 72.
Piec, czyni - złot - - 90
Szesć, czyni - - złot - 108
Siedm, czyni - złot - - 126.
Osm, czyni, złot - - 144.
Dziewiec czyni, złot - - 162.
Dziesiec, czyni. złotych 180.
Jedenascie czyni zło - - 198.
Dwanascie czyni, zło - - 216.
Trzynascie czyni, zło - - - 234.
Czternascie czyni, złot - - 252.
Pietnascie czyni, złot - - 270.
Szesnascie, czyni, złot - - 288.
Siedmnascie czyni złot - - 306.
Osmnascie, czyni, złot - - 324.
Dziewietnascie czyni, złot - 342.
Dwadziescia czyni złot - 360
21. - - czyni, złot - 378.
22. - - czyni, złot - 396.
23 - - - czyni, złotych 414.
24. - - - czyni, złotych 432.
25. - - - czyni, złotych, 450
26 - - - czyni, złotych, 468
27. - - - czyni, złotych, 486.
28. - - - czyni - zło - - 504.
29 - - - czyni złot - - 522.
Trzydzieści czyni, złotych, 540.

Trzydzieści y ieden, czyni złotych, 558
Trzydzieści y dwa, czyni złotych - 576.
Trzydzieści y trzy, czyni złotych - 594.
Trzydzieści y 4. - czyni złotych - 612.
Trzydzieści y piec - czyni, złotych - 630.
Trzydzieści y szesć, czyni, złotych - 648.
Trzydzieści y siedm, czyni, złot - 666
Trzydzieści y osm, czyni złotych - 684.
Trzydzieści y dziewiec, czyni złotych 702.
Sztyrdziesci, - - czyni złotych 720.
Sztyrdziesci y ieden, czyni, złotych - 738.
Sztyrdziesci y dwa, czyni złotych - 756.
Sztyrdziesci y trzy, czyni złotych - 774.
Sztyrdziesci y sztery, czyni złotych 792.
Sztyrdziesci y piec, czyni, złotych 810.
Sztyrdziesci y szesc, czyni złotych - 828.
Sztyrdziesci y siedm czyni złotych - 846.
Sztyrdziesci y osm. czyni złotych 864
Sztyrdziesci y dziewiec czyni złotych 882.
Piedziesiat, - - czyni, złotych 900
Piedziesiat y ieden, czyni, złotych 918.
Piedziesiat y dwa, czyni złotych - 936.
Piedziesiat y trzy. czyni. zło - - 954.
Piedziesiaty sztery. czyni zło. - 972.
Piedziesiat y piec. czyni zło - 990.
Piedziesiat y szesć. czyni zło. 1008.
Piedziesiat y siedm, czyni zło. - 1026.
Piedziesiat y osm. czyni zło. 1044.

Piedziesiat y dziewiec. czyni. 1062.
Szescdziesiat czyni - - - - 1080
Szescdziesiat y ieden. czyni. - 1098
Szescdziesiat y dwa. czyni - - 1116
Szescdziesiat y trzy. czyni - - 1134.
Szescdziesiat y sztery. czyni 1152.

REIESTR, DLA SNADNEGO ZNALEZIENIA.

FAluiącym na głowe y Rozum. karta: 1.31.37.44.47.50.54.90.
Na kamien. karta: 2.16.19.23.33.40.42.43.45.50.54.56.57.59
NA Paraliz. karta: 2.29.37.38.39.40.42.44.45.55.57.87.96
Likarstwa laxuiące. karta: 3.4.9.10.11.20.25.30.31.33.34.35.36.40.46.47.52.53.54.56.57.58.71.77.
Na Febre Tercyanne. karta: 4.19.23.32.33.55.97
Oleyki rożne. karta: 4.5.6.28.34.36.37.38.39.42.44.50.55.59.723.
Na spanie. karta: 7.18.23.26.28.31.36.37.45.46.47.59.75.94.
Na Bol zebow, karta: 7.15.19.24.25.28.29.30.31.38.40.42.45.50.55.57.86.97.
Na Descensa w Gebie. karta: 7.35.42.45.50.55.57.86.97
Na Bol głowy z zagorzenia. karta: 7.34.36.37.77.80
Na zwyczayny Bol Głowy, karta; 7.28.32.33.35.36.37.38.39.41.43.44.45.55.56.77.80.
Na Bol głowy z zwruszenia, karta: 7.77.80.
Na mieysce gdzie iestiaki Otok. karta. 8.37.56.
Na zastanowienie sie kostki zczego w Gardle abo w piersiach. karta: 8.
Na Goraczke; karta: 8.11.25.30.35.36.37.45.46.56.73
Julepy. karta: 8.36.723.
Na Dolegliwosc w Vszach karta: 9.23.24.33.47.80.81.
Na Vraz karta: 4.9.29.30.40.
Na żoładek, morzenie parcie. karta: 5.9.17.19.21.22.26.27.28.29.30.32.35.36.37.38.39.40.41.55.97.
Ænemy. karta. 9.11.76.77.
Na kaszel y Dusznosc y bol w piersiach, karta: 8.10.18.19.22.26.28.29.30.31.32.33.35.36.40.41.42.48.54.55.56.75.79.80.
Na wielkie biezenie krwie znosa. karta: 10.33.65.
Na Gardło. karta. 8.16.19.24.27.28.32.35.36.37.42.88
kiedy Roza na Gebie. karta: 10.35.39.64.5.74
Na Chorosc. 11.19.22.23.29.30.31.33.35.36.38.39.40.41.42.43.50.53.54.57.6234.
Plukanie ust, gdy w nich fetor. 11.19.20.23.24.27.29.30.35.36.45.
Na zastanowienie Womitow. karta, 11.22.24.27.28.38.43.45.46.56.
Dekokt. karta 11.
Na serce y w piersiach słabosci karta: 12.29.30.31.35.36.37.38.39.40.41.44.47.56.57.
Na Bol głowy z strzykaniem. 13.19.23.24.37.47.77.80.
konfekty. karta. 13.17.20.26.30.34.35.36.38.40.44.50.51.55.56.57.58.69.70
Pierniczki. karta. 13.14
Na nogi boleiace. karta: 14.25.30.43.
Emylsia. karta: 14.36.37.52.
Na kołtun. karta: 15
Wanny: karta: 14
Na krosty swierzbiace, karta, 15.22.35.40.
Kamien malachit. karta. 15.
Na wzruszenie wnetrznosci. karta 15.35.36.37.39.40.55.57
Na Powietrze. karta 16.23.25.30.31.34.37.44.48.49.54.59.

Na Scyatyke karta: 16. 17. 19. 32. 33. 37. 40. 41 48. 53. 54 55
Ocet, karta: 16. 37. 39. 59. 60. 66. 73.
Biszkokty. karta: 16.
Nukaszenie od Weza, Niedzwiadka, Laiaka. karta: 19.
Na Watrobe, karta 19. 20. 21. 22. 27. 28. 29. 30. 33. 34. 35 36 38. 41. 43 44. 46. 47. 50 55. 56 57.
Na sledzione, karta: 19. 20. 23. 27. 29. 30 33. 34. 38. 39. 41 43. 46 47 50 54. 56. 57.
Na Nerwy, karta; 19. 25. 28. 30 32. 33. 37. 39. 40. 50 55
Na macice: karta: 19. 29. 32. 38. 34. 35. 36. 37. 38 39. 42 43. 50. 54 55.
Na Fistuły; karta: 19.
Na Czynienie Womitow. karta: 19. 35. 36
Na wrzody, Zolzy, Wola. karta: 19. 20. 23. 28. 35 37. 39. 56.
Na Kiegi: karta. 19. 32. 34. 35. 42.
Na Glisty. karta. 19. 22. 25. 26. 27. 31. 33. 36. 40. 42 54. 55.
Na Mocz. karta: 19. 21. 28 29. 31. 38. 40. 41. 56. 53 54. 55 58.
Tabaczka. 19. 31. 36. 41 42. 56. 57. 58.
Na pleure. 19. 31. 35. 36. 37. 40. 55
Na krzyże. karta: 19.
Na Zoltaczke; 20. 22. 26. 27. 29. 30. 32. 34. 38. 41. 43. 44. 53. 54.
Na truciznę karta: 20.
Na kurcz; karta: 20. 28. 38. 39. 40.
Na Zanokcice, karta 20. 31.
Na Bielmo w oczach. karta: 20. 29. 34. 35. 36. 71 77 83
Gytropy: 20. 30. 31. 33. 34. 36. 55. 57.
Soki. karta: 20. 26. 32. 33 34 35. 36. 44. 45. 70. 73
Na Melancholiæ: karta. 20. 23. 31. 34. 35. 37. 44 45. 54. 57
Na Puchline; karta. 20. 25. 26. 27 30. 31. 32. 33. 34. 35. 43. 50 53. 54 55.
Na Cholere; karta: 21. 23. 30. 31. 32. 35. 36. 37. 46. 54
Na Chec do iedzenia: karta. 21. 22. 26. 27. 29. 30. 45. 56. 87.
Krew naprawuie. karta: 22. 31. 32. 35. 39. 47. 56.
Na Szczkawke. karta: 22. 28.
Na Strucie grzybami. karta 22. 39.
Na Zasmiałosc. karta: 22. 29. 30
Na Kwartanne: karta: 22. 25. 32. 34. 35. 41. 42. 55.
Na Kole karta: 23. 35. 38.
Na robastwo w Uszach zalegle. karta: 23. 41. 80.
Na Oczy. k. 23. 24. 26. 28. 29. 30. 33. 35. 36. 37. 38. 41. 42. 45. 47 55. 83.
Na Podagre, k. 23. tamże na Chiragre, Artetyke. 23. 25. 27. 31. 33. 38. 39 40. 43.
Na strucie Trzecia, albo żywym srebrem, albo gleyta srebrna. k. 23.

Na Bydła. k. 23. 24. 25. 31. 32. 56. 58.
Na Zawrot głowy. k. 23 31. 32. 37. 38. 39. 44. 56. 77. 80. 81. 92.
Na Bol w Czele. k. 23. 38. 77. 80.
Włosy iak czernic. k. 24. 64.
Na włosy zgłowy opadłe. k. 24. 39. 42. 58. 60. 64. albo Lysine
Na kark boleiący. k. 24.
Na wydecie kiszki stolcowy. k. 25. 32. 34. 37. 43. 58.
Na Boleść w biodrach. k. 25. 33. 34.
Na zgniecienie Członkow. k. 25. 30. 39
Na Pchły. k. 25. 33. 58. 60. 61
Na Pluskwy. k. 25. 31. 42. 58. 60. 61.
Na Gatzyny. k. 25. 62
Na Mszyce. y robactwo. k. 25. 60.
Na Paznokcie Parszywe. k. 26.
Na Rany swieże. k. 26. 28. 30. 39.
Na owoce. 26. 62
Na Biegunke Zołta y Czerwona k. 26. 34. 35. 43. 44. 56. 59. 77. 97
Na Bladość Twarzy. k. 26. 27. 29. 31. 34. 39. 56.
Kostrakity. k. 6. 28. 44.
Wino. k. 27. 38. 40. 44. 59. 69.
Na kolke. k. 27. 34. 35. 38. 40. 42. 44. 58. 59.
Wodki rozne. k. 2. 6. 27. 30. 31. 38. 37. 38. 39. 40. 44. 46. 53. 54. 56. 59. 66.
Dziwe mieso. k. 28. 34. 35. 74
Sol. k. 28. 40. 44.
Na Bol Boku, z rospieraniem. k. 28. 34. 38. 40
Na Twardość y ociekłość Wiele. k. 29. 30. 34. 37. 39
Piwo. k. 29. 44
Liszaie. k. 29. 89.
Miodek. k. 29. 56.
Masci. k. 30. 39. 52. 56. 73. 76.
Plastry. k. 30. 76.
Na rany Sługone. k. 30. 39
Włosy czyni żołte. k. 30.
Na Wegry. k. 30. 34. 35. 39. 45.
Na Swierzb. k. 30. 34. 22. 35. 40.
Na Czerwoność Twarzy. k. 30. 34. 35. 36. 39. 40. 45. 88.
Głos poleruie. 31. 35. 58.
Płuca czyści. k. 31. 35. 36. 40. 42. 56.
Na boleści wnetrzne. k. 31. 34. 35. 54.
Na wymienienie. k. 31. 39. 55.
Na Oparzeline. k. 31. 33. 36. 39. 46. 56. 65. 97
Na wielka chorobe. k. 31. 32. 35. 54.
Na wrzody naszyi. k. 32. 39.
Na Ogorzeline. 32. 34. 35. 36. 45. 46.

Na Vkąszenie od Pſa. K. 33
Na Muchy. k. 33. 60. 62.
Na Quotidianne. 33. 41. 54. 55.
Na Brodawki. 34. 35. 39. 42. 97.
Na Vplawy. 35. 62.
Krew hamuie wranach y goi. 35.
Na Suchoty. 35. 36. 37. 57. 97
Na wrzody whißkach. 35.
Na ogrzanie wnętrzności. 35.
Na Drzenie ſerca. 35. 37. 56. 57.
na bolączki Zapalaiące ſię. 36.
Na Zgagę. 36. 37. 73.
Trunki. 36.
Na Flegme. 37.
Wſpamię nadprzyrodzonym. 37. 45. 55. 93.
Ludziom ſtarym. 37.
Rozum oſtry. 37.
Pamięć ſłabowie. 37.
Na Drzenie Ciała y członkow. 37. 38.
Na Zdretwiałość. członkow. 37. 38. 39
Na Nerki. 38. 40.
Na Vtracono mowę. 38. 39.
Na Apoplexia. 38. 44. 54. 95
Na Hemoroidy. 38.
Na krwią charkanie. 40.
Gniew y boleści wzapamiętanie przywodzi. 40.
Zmazy na ßatach wyciera. 40. 75
Ługi. 40. 55.
Na katar, y ßapke. 41. 45. 46. 55. 57. 77. 78. 79. 80. 97
Vtracony zapach przywraca. 41. 97
Na Żabę pod ięzykiem. 43. 87
Na grzmoty. 44.
Na mdłość. 44. 56. 57.
Do rysowania malarzom, węgliki. 45.
Na zapalenie wnętrza. 45. 56
Krew rozgrzana ochładza. 45. 46. 56. 57.
Pragnienie vśmierza. 46. 56. 57. 59.
Na moc bardzo gorący. 46. 56. 57
Na krosty iątrzące. 46.
Na zapalenie wſtolcu, y około ſtolca. 46.
Na bolesc wpiersiach białogłowſkich y na zapalenie. 46.
Na D. H. 47. 54.
Na Pęcherz Zamulony. 50.
Na rzyganie grube y gęſte. 50.
Na żołądek zimny y wietrzny. 50. 54.
Na żołądek nietrawiący. 50. 86.

Na boleści wstawiech y Głonkach. 50. 54. 55.
Na vptawy białe. 50.
Porcye. 51.
Tyzanna. 52.
Na ogień Piekielny. 54. 65
Na piersi y płuca z zaziębienia boleiące. 54.
Equinántum albo wielbłądowe siano. 55.
Na ślinogoyz. 55. 88.
Na wyciągnienie z ciała, tarni żelezcow, szkła, gwoździ strzał. 55.
Na Duszność. 55. 56. 57
Na Pokurzenie Głonkow. 55.
Essentia. 55.
kaszę 56
Oleie. 56.
Rzepa 56.
Cybula. 56
Pietruszka. 56.
Cwikła. 56
Dynie. 56
Rzodkiew. 56.
Lilia. 56.
Na wrzody y rany. 56.
Dla dobrey cery. 56.
Roża. 56.
Głowę y mozg posila. 56. 57.
Serce posila. 56. 57. 59.
Wodki serdeczne. 56.
Które kwiece wchodzi do serdecz. wodki. 56. 57.
Fiatki. 57.
O suszeniu ziół. 57.
Gorczyca. 57.
Rozmarin. 57.
Lewanda. 57.
Cyprio. 57.
Piołun. 57.
Podkurzenia. 57. 59
Melisa. 57.
Opich. 57.
Rumienek. 57.
Gwozdziki 57.
Slaz. 57.
Do wody na nogi. 57.
Maruna. 57
Rzezucha. 57.
Tribula 57.

Szałwia. 58
Boże drzewko. 58.
Maieran. 58.
Jałowiec. 59.
Od Czarow. 59
Na Żołądek gorący. 59
Na myszy y szczury 60.
Na Parchy. 60. 69. 90.
Na wszy, 61.
Na Gasiennice. 61.
Na mrowki. 62
Na świerszczki. 62.
Na Drzewa. 62.
Na wywab: włos z Rany. 64
Na kancer, 65.
Na Gangrene, 66.
Wodka Cynamonowa 66.
W. K. Węgierskiey 67.
W. Paralizowa 67.
Kinderbalsam. 67.
W. Złotogłowowa. 67.
W. Serdeczna.
Wod. do Kadzenia 68.
Wód Sekr. leczarca. 69.
Agrest. 69
Musztarda. 70
Bullion. 70.
Mydło. 75
Na choroby nosa. 80. 82. 89.
Czopki.
Naszum y pisk w uszach. iako przy dolegliwościach Uszu. wyżej.
O chorobach Ust. 86. 87. 88. 97
Na Skrętwienie Zębow. 86.
Na Szkorbut 87.
Na Plamy y osutki. 89
Na Mania. 90.
O Chorobie Chathochus. 94

INSTYTUT OSSOLINSKICH

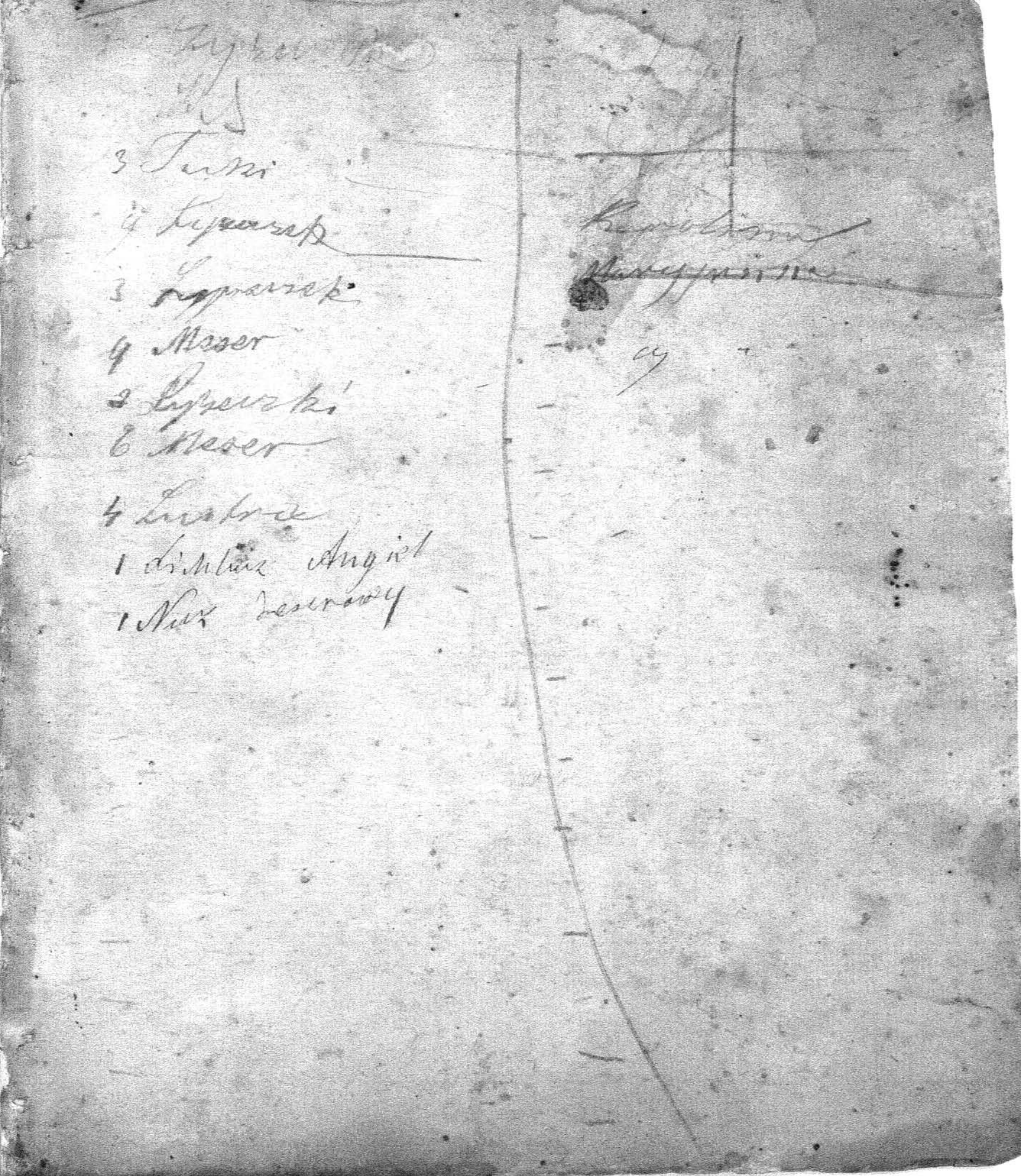

Łyżeczki

3 Tutki
4 Łyżeczek
3 [illegible]
4 Meser
2 Łyżeczki
6 Meser
4 Lustra
1 [illegible] Angiel
1 Nóż deserowy

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Ostatnia 17
60-102 Poznań
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82